శ్రీరస్తు.

జక్కనమహాకవివిరచితంబయిన

విక్రమార్క-చరిత్రము.

కో. అనంతాచార్యులవారిచేతను

రా. నరసయ్యశాస్త్రులవారిచేతను

లేఖకప్రమాదాదిజనితదోషరహితంబుగఁ బరిశోధింపఁబడి

చెన్నపురి

వేమూరు-వెంకటకృష్ణమసెట్టి అండ్ సన్సుచే

ఆనందముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితమై ప్రకటింపఁబడియె.

1895.

విక్రమార్కచరిత్రము.

శ్రీపర్వాంబాయైనమః.

శా. శ్రీగౌరీకుచనీలమౌక్తికమణిశ్రేణీవిభూషాఘృణి
ప్రాగల్భ్యంబులు కృష్ణపాండురతనుప్రౌఢిం బ్రతిష్ఠింపఁ దే
జోగణ్యుండయి యొప్పుశ్రీహరిహరేశుం డెప్డు రక్షించు వి
ద్యాగంభీరుని జన్నమంత్రి సుతు సిద్ధామాత్యచూడామణిన్. 1

చ. కనకనగంబు బొమ్మరముగా భుజగేంద్రుఁడు జాలెగా నమ
ర్చిన గిరిపుత్రి గాంచి యివి రెండును దేవధనంబు లన్న న
జ్జననిహితోపదేశమున సన్మతి వానిఁ బునఃప్రతిష్ఠ చే
సినగణనాయకుండు కృపసేయుత సిద్ధనమంత్రికోరికల్. 2

ఉ. ఆనతులై నుతింతు చతురాననముఖ్యులకోర్కిదీర్పఁ బం
చాననదివ్యమూర్తిని షడాననుఁడై జనియించి యాసహ
స్రాననసంస్తవంబులకు నందనిశక్తిధరుండు సానుకం
పాననుఁడైనజన్నసచివాగ్రణిసిద్ధనఁ గాచుఁగావుతన్. 3

చ. హరిహరసంగమంబున మహాద్భుతభంగిఁ జరించి చేతులం
బరశుపినాకఖడ్గఫణిపాశకపాలవరత్రిశూలముల్
కరమనురక్తిఁ బూని నుతిఁ గాంచినబెల్లముకొండభైరవుం
డురుమహిమాఢ్యుఁ జేయు సుగుణోన్నతు జన్నయసిద్ధధీమణిన్. 4

ఉ. రాజు సహోదరుండు రతిరాజు తనూజుఁడు తండ్రి వాహినీ
రాజు వరుండు లోకములరాజుగ రాజితలీల నొప్పునా

1.—ఘృణిప్రాగల్భ్యంబులు=వెలుఁగులయొక్క యతిశయములు. ప్రతిష్ఠింపన్=నెలకొలుపఁగా. 2.—జాలె=బొంగరపుఁద్రాడు. 3.—సహస్రాననుఁడు=శేషుఁడు.

రాజమరాళయాన సిరి రాజ్యరమారమణీయుఁ జేయుతన్
రాజనుతప్రతాపగుణరమ్యుని జన్నయసిద్ధధీమణిన్. 5

క. శ్రీరామృతశశిశారద, నీరదనీహారహారనిర్మలశోభా
గౌరవకళావిశారద, శారద సతతంబుఁ బ్రోచు జన్నయసిద్ధున్. 6

ఉ. హరిహరనీరజాసనసుఖావహమై నిమిషార్ధమాత్రలో
నిరువదిరెండునూఱులకు నెక్కుడు నిర్వదియోజనంబు లే
యరదము లీలఁబ్రోలెఁ జను నంబరవీధి ననారతంబు నా
సురథము సన్మనోరథము చొప్పడ నీవుత సిద్ధమంత్రికిన్. 7

సీ. మకరందనిష్యందమందారమాలిక కబరీభరంబున సొబగుమీఱ
రమణీయమౌక్తికరత్నహారంబులు కుచకుంభములమీఁదఁ గొమరుమిగులఁ
గాంచనాంచలదివ్యకౌశేయచేలంబు ఘనకటీతటమునఁ గరము మెఱయ
ఘనసారకాశ్మీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు మెయిఁ దనర్ప
మఱియు బహువిధశృంగారమహిమ మించి, హాటకోన్నతదివ్యసింహాసనమునఁ
దేజరిల్లెడుపార్వతీదేవి కరుణ, మంత్రిజన్నయసిద్ధుని మనుచుఁగాత. 8

చ. అచిరములైనయన్యరుచు లన్నియు నావలఁ బోవఁద్రోచి వా
ఙ్నిచయమనోహరం బయిననేర్పు త్రికాలముఁ బ్రస్తుతింపఁగా
సుచరిత రామసంస్తవనసూక్తిసుధారస మాను నెవ్వఁ డా
ప్రచురకవిత్వతత్త్వనిధి భక్తి భజించెదఁ బుట్టపుట్టువున్. 9

ఉ. ఆది ననంతసంఖ్యఁ దనరారుచు నేరి కగమ్య మైనయా
వేదము నెల్ల విప్రులుఁ బ్రవీణతతోఁ బఠియించునట్లుగా
శ్రీఁ దనరార నాలువుగఁ జేసినపుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్
మోదముతో నుతింతు మునిముఖ్యుని నేకముఖాబ్జసంభవున్. 10

7.—అనారతము=ఎల్లప్పుడు. ఆసురథము=ప్రసిద్ధమయిన మంచితేరు—సూర్యుని తేరు. 8.—నిష్యంద=కాఱుటగల=కాఱునట్టి. కొమరు=మనోజ్ఞత. కౌశేయచేలంబు=పట్టువస్త్రము. ఘనసారకాశ్మీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు = పచ్చకర్పూరముకుంకుమపువ్వు మంచిగంధము వీనిచేత మేలైనకస్తురికలపము. 9.—పుట్టపుట్టువు=వాల్మీకి. 10.—నాలువు=నాలుగు. ఏకముఖాబ్జసంభవున్ = ఒకమొగముగలబ్రహ్మను.

సీ. శ్రీహర్షు శివభద్రుఁ జిత్తపు శివదాసు సౌమిల్లిని సుబంధు సార్వభౌము
కర్ణామృతకవీంద్రుఁ గామందకుఁ గళింగుఁ గవిరాక్షసుని భాసుఁ గాళిదాసు
మల్హణు బిల్హణు మాఘు మయూరుని వామను వరరుచి హేమచంద్రు
భవభూతి భారవి భట్టనారాయణు భట్టగోపాలకుఁ బ్రవరసేను
రాజశేఖరు హర్షు మురారిఁ జోరు, వరగుణుని దండి నాశాతవాహనుని వి
నాయకుని జయదేవదిఙ్నాగు భద్రు, హరిని భామహుఁ గవిరాజు నాత్మ దలఁచి. 11

ఉ. వేయివిధంబులందుఁ బదివేవురు పెద్దలు సత్ప్రబంధముల్
పాయక చెప్పి రిట్లు రసబంధురవాగ్విభవాభిరామధౌ
రేయులు శబ్దశాసనవరేణ్యులు నాఁగఁ బ్రశస్తికెక్కి రే
యేయెడ నన్నపార్యుగతి నిద్ధర నట్టిమహాత్ముఁ గొల్చెదన్. 12

చ. సరువడి భారతాఖ్య గలపంచమవేదము నాంధ్రభాష సు
స్థిరత రచించుచోఁ గృతిపతిత్వముఁ గోరి ప్రసన్నుఁ డైనయా
హరిహరనాథుచేఁ బడసె నవ్యయసౌఖ్యపదంబు నెవ్వఁ డా
పురుషవరేణ్యుఁ దిక్కకవిఁ బూని నుతింతుఁ గృతాధ్వరోత్సవున్. 13

ఉ. ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁ డై విరచించె శబ్దవై
చిత్రినరణ్యపర్వమునశేషము శ్రీనరసింహరామచా
రిత్రములన్ బుధవ్రజగరిష్ఠత నెట్టియశంభుదాసుఁ డా
చిత్రకవిత్వవాగ్విభవజృంభితుఁ గొల్చెద భక్తియుక్తితోన్. 14

మ. నవశబ్దార్థరసానుబంధపదవిన్యాసక్రియాభావగౌ
రవపాకధ్వనిరీతిశయ్యలఁ గవీంద్రశ్రేణి కావ్యాళిఁ జె
ప్ప వృథామత్సర మూని దుష్కవులుఁ జెప్పంజూతు రట్లేకదా
శివుడుం దాండవమాడ నాడవె పిశాచీభూతబేతాళముల్. 15

మ. నవనానారసభాస్వరార్థపదవిన్యాసక్రియాలంక్రియా
శ్రవణానందకథాసుధామయమహాసారస్వతాంభోధిలో
నవలీలన్ విహరించుతజ్జ్ఞులు గతాహంకారులై యుండఁగాఁ
గవితాప్రౌఢిమ లేనియజ్ఞులు వృథా గర్వాంధు లేలాదురో. 16

11.—దిఙ్నాగున్=దిగ్గజమును. 12.—శబ్దశాసనవరేణ్యులు=శబ్దశిక్షకులలో శ్రేష్ఠులు.
13.—అవ్యయ=వెచ్చపడని—తఱుఁగని. 14.—ఈత్రయిన్=ఈముగ్గురియందును.

క. ప్రతిపద్యముఁ జోద్యముగాఁ, గృతిఁ జెప్పిన నొప్పుఁగాక కృతి నొకపద్యం
బతిమూఢుఁడైనఁ జిత్రతఁ, బ్రతిపాదింపఁడె ఘుణాక్షరన్యాయమునన్. 17

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును శిష్టకవి జనకీర్తనంబును దుష్టకవినిరసనంబునుం జేసి
యపూర్వకథాబంధురప్రబంధరచనాకౌతుకుండనై యుండునంత. 18

సీ. నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారనికషోపలవివేకసుకవివరులు
శ్రీమహాభారతరామాయణాదిపురాణపారీణపౌరాణికులును
వేదాంతవైశేషికాదిషడ్దర్శనతర్కకర్కశులైనతార్కికులును
దత్తిలభరతమతంగకోహళమతప్రముఖసంగీతపారంగతులును
మహిమఁ గొలువంగ నాస్థానమండపమున, జనితసాహిత్యసౌహిత్యసరసగోష్ఠిఁ
జిత్త మిగురొత్త జన్నయసిద్ధమంత్రి, కొలువుగూర్చుండి నను వేడ్కఁ బిలువఁబంచి. 19

సీ. మా. సంస్కృతప్రాకృతశౌరసేన్యాదుల ఘటికలో నొకశతకంబుఁ జెప్పఁ
బ్రహసనప్రకరణభాణాదిబహువిధరూపకంబులయందు రూఢి మెఱయఁ
జక్రచతుష్కద్రచతురుత్తరాధికక్షుద్రకావ్యములు పెక్కులు రచింప
నాంధ్రకవిత్వంబునందుఁ బ్రబంధంబు మేలుగాఁ దజ్జ్ఞులు మెచ్చఁ జెప్ప
నిమ్ముల నేరీతి నేధాతువుల నేమిరసమున నైన వర్ణనము సేయ
సరి నేకసంధాద్విసంధాత్రిసంధలఁ దొడరినఁ బోరిబోరిఁ గడవఁజదువ
నెవ్వఁ డేయవధాన మెఱుఁగునయ్యవధానమున వాని కించుక ముల్లునూప
వృత్తకందముఁ గందవృత్తంబునుం జతుష్పాదంబు మొదలుగాఁ గలుగుగర్భ
కావ్యవర్గముఁ జెప్పఁగాఁ బ్రబంధంబులు గ్రొత్తలుపుట్టించుకొని లిఖింపఁ
గా నక్షరచ్యుతకంబు మాత్రాచ్యుతకంబు బంధచ్యుతకంబు నామ
గోప్యంబులుం గ్రియాగోప్యంబులును భావగోప్యంబులును జెప్ప గోష్ఠియందుఁ
బద్యంబు గీతికార్భటి నొగిఁ జదువంగ నెల్లవిద్యలసంచు లెఱుఁగ నేర్తు
ననుచు నెల్లూరితిరుకాళమనుజవిభుని, సమ్ముఖమ్మున సాహిత్యసరణి మెఱసి
మహిమగాంచిన పెద్దయామాత్యసుకవి, మనుమఁడవు నీవు నీవంశమహిమ యొప్ప. 20

క. ఆడఁడు మయూరరేఖను, గాడంబాఱండు బాణగతి మన మెరియన్
బ్రోడగు పెద్దయయన్నయ, మాపకు మాడెత్త యతనిమాటలు జగతిన్. 21

21.—మయూరరేఖ=మయూరునివిధము; నెమలివిధము. ఆడఁడు=చెప్పఁడు; నటింపఁడు. బాణగతి=బాణమురీతి; బాణునిరీతి.

క. అని మీతండ్రిమహత్త్వము, జనవినుతరసప్రసంగసంగతకవితా
ఘనతేజులు కవిరాజులు, గొనియాడుదు రఖిలరాజకుంజరసభలన్. 22

క. చక్కన నీవైదుష్యముఁ, జక్కన నీకావ్యరచనచాతుర్యంబుల్
చక్కన నీవాగ్వైఖరిఁ, జక్కన నీవంశమహిమ జక్కనసుకవీ. 23

క. స్వాభావికనవకవితా, ప్రాభవముల నుభయభాషఁ *బ్రక్షాణింపన్
భూభువనంబున సరి లే, రాభారతి నీవు దక్క నన్నయజక్కా. 24

వ. అనిసంభావించి, 25

తే. వనము నిధియును నల్లిల్లు వరసుతులును, జెఱువు గుడియును ధరఁ బ్రతిష్ఠితము లయ్యెఁ
గృతియుఁ గైకొన్న సప్తసంతతులవలనఁ, గీర్తిసుకృతంబులకును నేఁ గర్త నగుదు. 26

సీ. ప్రతిభాగుణధురీణపౌరాణికత్రాణసకలపురాణశాస్త్రములయందుఁ
బరమార్థచరితార్థభారతరామాయణాదిప్రబంధకావ్యములయందుఁ
గల్పాంతరస్థాయిగద్యపద్యప్రాయకమనీయచిత్రకావ్యములయందు
రసికజనానందరససుధానిష్యందవిలసితనాటకావళులయందుఁ
సకలదేశభాషావిశేషములయందు, వరుసఁ బ్రఖ్యాతమనఁగనుత్పాద్యమనఁగ
మిశ్రమన నొప్పుసత్కథామేళనంబు, లెన్నియన్నియు విన్నాఁడఁ బిన్ననాఁడ. 27

చ. తలఁపఁ దదీయయేకకవితానముకంటెను సాహసక్రియా
కలితవదాన్యతాదిగుణగౌరవరేఖల విక్రమార్కభూ
తలపతి యెక్కుడై నెగడెఁ దచ్చరితంబుఁ బ్రబంధశయ్యగాఁ
దెలుఁగునఁ జెప్పి యాకృతిపతిత్వము మా కొడఁగూర్ప నేర్పునన్. 28

వ. అని సవినయంబుగాఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలంబు లొసంగి గారవించినం బ్రమోదించి తత్ప్రబంధంబునకు ముఖాకల్పంబుగా నాప్రధానోత్తమువంశంబుఁ బ్రశంసించెద. 29

ఆ. జలజనాభునాభిజలజంబున జనించె, బ్రహ్మ యతనివదనపంకజమున
జనితమైనవిప్రజాతికిఁ దొడవుగా, హరితమునివరేణ్యుఁ డవతరించె. 30

---

* ప్రతులయందిట్లున్నది. వక్కాణింపన్ అని యుండవచ్చునని తోఁచెడి.

26.—నల్లిల్లు=అగ్రహారము.

మ. ఇనకోటిప్రతిమానతేజుఁ డభవుం డీశానవక్త్రంబుచేఁ
దనకుం దీక్షయొసర్పఁగా మెఱసె నుద్యద్ధర్మశాస్త్రక్రియన్
మనుకాత్యాయనదక్షగౌతముల సామర్థ్యంబునన్ మించె స
న్మునులెవ్వారును నేర్తురే హారితునిన్ బోలం బ్రభావోన్నతిన్. 31

వ. తదీయగోత్రంబున నూత్నరత్నంబై జనియించి, 32

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిజ్ఞానసరణిమై నధిగతపరమార్థుఁ డైతనర్చె
నెద్దనపూడి రాజేంద్రచోడక్షమారమణుచే నగ్రహారములు వడసెఁ
గనకదండాందోళికాచ్ఛత్రచామరప్రముఖసామ్రాజ్యచిహ్నముల నొప్పె
సర్వతోముఖముఖ్యసవనక్రియాప్రౌఢి నుభయవంశంబుల నుద్ధరించె
నన్నదానాదిదానవిధాయకుండు, పరమశైవసదాచారపారగుండు
హారితవంశాంబునిధిచంద్రుఁ డార్యనుతుఁడు, సుగుణవిభ్రాజి సూరనసోమయాజి. 33

క. అమ్మహితాత్మునిమనుమఁడు, సమ్మానదయానిధానసౌజన్యరమా
సమ్మోదితబాంధవుఁడై, యిమ్మహిలో సిద్ధమంత్రి యెన్నికకెక్కెన్. 34

మ. శ్రుతులన్ వన్నియకెక్కె శాస్త్రములచే సొంపగ్గలించెన్ మహో
న్నతిఁ బోషించెఁ బురాణకావ్యరసనానానాటకాలంకృతుల్
క్రతువర్గంబుల సుప్రయోగమహిమన్ గాంచెన్ విరించాన్వయా
ర్జితపుణ్యుం డగుసిద్ధమంత్రి సుగుణశ్రీమించె సేవించిలన్. 35

చ. వనరుహనాభు కుద్ధవుఁడు వజ్రికి జీవుఁడు వత్సధారుణీ
శునకు యుగంధరుండు దితిసూతికి దైత్యగురుండు విక్రమా
ర్కునకును భట్టిరీతి నధికుం డగునన్న యుగంధవారణం
బునకుఁ బ్రధానుఁడై సుతులఁ బొందెను సిద్ధనమంత్రి యిద్దరన్. 36

వ. అమ్మహాప్రధానోత్తముండు, 37

చ. పరిణతనవ్యకావ్యరసభావవిజృంభణభూరివిక్రియా
స్ఫురితచరిత్రతత్త్వసరసుం డగు పేరయనన్న నార్యసో
దరి యగునూరమాంబిక ముదంబలరంగఁ బరిగ్రహించె భా
స్వరకమలాజనార్దనవివాహమహోత్సవలీలమీఱఁగన్. 38

క. ఆదంపతులకు సుకృత, ప్రాదుర్భావమున మంత్రిభాస్కరుఁడు దయా
పాదితబాంధవనికరము, హాదయుఁ డగుజన్నమంత్రి యనఁ గల్గి రొగిన్. 39

వ. అందగ్రజుండు, 40

చ. అమృతగిరీంద్రసంయమిపదాంబుజషట్పదనాయకుండు నా
నమితరవిప్రణామనికరాంచితపుణ్యుఁడు నాఁగ నీశ్వరా
గమపరమార్థవేదియనఁ గంజభవాన్వయవర్ధనుండు నాఁ
బ్రముదితకీర్తిఁ బెంపెసఁగె భాస్కరమంత్రి ప్రతాపధాముఁడై. 41

తే. సుజనమిత్రుఁడాదిత్యుండుసుతుఁడుగాఁగ, మనుమఁడైనారధీమణిమహిమ మెఱయ
భాగ్యనిధియైనభాస్కరప్రభువరుండు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిచేఁబొలుపుమిగిలె. 42

వ. తదనుసంభవుండు, 43

సీ. విమలవర్తనమున వేదశాస్త్రపురాణవాక్యార్థసరణికి వన్నె వెట్టెఁ
బరమహృద్యంబైనపద్యశతంబున దేవకీతనయు విధేయుఁ జేసె
రసికత్వమున దేవరాయమహారాయకరుణాకటాక్షవీక్షణము గాంచెఁ
గర్ణాటకటకముల్ గలయంతయును మెచ్చ గణకవిద్యాప్రౌఢి ఘనతకెక్కె
గురులఁ బోషించె సత్కవివరుల మంచెఁ, బ్రజలఁ బాలించె భాగ్యసంపద వహించె
హరితమునిముఖ్యవంశరత్నాకరేంద్ర, చంద్రుఁడై యొప్పుసిద్ధయజన్నమంత్రి. 44

మ. అరసెన్ బంధులవైభవోన్నతులఁగా నాదిప్రధానావలిన్
దొరసెన్ నీతివివేకవిస్ఫురణచేఁ దోరంపుసత్కీర్తులన్
ఒరసెన్ బూర్వవదాన్యవర్గముల నూహింపా యొందు నేమంత్రులున్
సరియే సిద్ధయజన్నమంత్రికి మనీషాచేవతామంత్రికిన్. 45

వ. అమ్మహామంత్రీశ్వరుని కులపాలికారత్నంబు, 46

సీ. పరమపతివ్రతాగరిమ నీసతి కెన్నఁ బ్రతిలేరు ధర నరుంధతియ తక్కఁ
బుత్రులఁ గాంచినపోల్కి నీకాంతకుఁ జింతింప సరిలేరు గొంతి దక్కఁ
దాలిమి పేర్కొ నీతరుణీలలామకు నెన లేరు ధారుణీవనిత దక్క
సౌభాగ్యగరిమ నీసాధ్వికి నుపమింప లక్ష్యంబు లేరు శ్రీలక్ష్మి దక్క
రూపమున నీవధూమణిఁ జూపి చెప్ప, జోడు లేరు సురాధిపుసుదతి దక్క
ననఁగఁ బుణ్యపుముడి మోచి యక్కమాంబ, బంధువులపాలిసురభినాఁ బరఁగె ధరణి. 47

క. ఆరమణీరమణులకును, శ్రీరంజిల్లంగ నవతరించిరి విభవో
దారుఁడు సిద్ధనమంత్రియు, నారూఢయశుండు భైరవామాత్యుండున్. 48

సీ. సాబమునఁ గనువిచ్చి చూడ నేర్చిననాఁడె సుజనులఁ గరుణతోఁ జూడ నేర్చె
ముద్దంబు దళుకొత్త నవ్వ నేర్చిననాఁడె నయమార్గహీనుల నవ్వ నేర్చె
నడుగొత్తి యల్లన నడువ నేర్చిననాఁడె ననిచి ధర్మముత్రోవ నడువ నేర్చె
లతిఁ బౌక్కుఁబల్కులు పలుక నేర్చిననాఁడె పరికించి సత్యంబు పలుక నేర్చె
వ్రాయ నేర్చిననాఁడె సవర్ణసమితి, సత్కి నర్థులు ప్రజల వ్రాయంగ నేర్చె
బాల్యమునయందె బహుకళాప్రౌఢి మించెఁ, జిరయశోహారి జన్నయసిద్ధశౌరి. 49

సీ. చిత్రగుప్తునకైనఁ జింతింప నరుదైనగణితవిద్యాప్రౌఢి ఘనత కెక్కె
నవరసంబులయందు నవ్యకావ్యంబులు కవిజనంబులు మెచ్చఁగా నొనర్చె
నాణిముత్యములసోయగము మించినవ్రాలు వరుసతో నిరుగేల వ్రాయ నేర్చె
నాత్మీయలిపియట్లు లన్యదేశంబుల లిపులను జదువంగ నిపుణుఁ డయ్యె
దేవరాయమహారాయధీవిధేయు, మంత్రివల్లభచామనామాత్యదత్త
చామరచ్ఛత్రశిబికాదిసకలభాగ్య, చిహ్నములనొప్పె జన్నయసిద్ధమంత్రి. 50

ఉ. చంద్రుఁడు కాంతి నర్జునుఁడు శౌర్యమునన్ హరి సంపదన్ హరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమున శంభుఁడు భూతి గురుండు నీతి దే
వేంద్రుఁడు వైభవంబున ధనేంద్రుఁడు దానమునందు నీ డనన్
సాంద్రయశోవిశాలుఁ డగుజన్నయసిద్ధయ యొప్పు నెప్పుడున్. 51

ఉ. నైజకళావివేకగుణనవ్యవిలాససమగ్రవిత్తవి
భ్రాజితవైభవంబులతరంబుల జన్నయసిద్ధమంత్రికిన్
రాజును భోజరాజు రతిరాజును గిన్నరరాజు దేవతా
రాజును బోల రండ్రు కవిరాజులు రాజసభాంతరంబులన్. 52

క. చందురుఁ గన్నపయోనిధి, చందంబున సిద్ధమంత్రి జనతానయనా
నందనుఁడు తిప్పధీమణి, నందనుఁడుగ నిత్యసేవనస్థితి మించెన్. 53

వ. తదీయానుజుండు, 54

సీ. చెలిమిచేఁ గలిమిచేఁ జెన్నొందఁగ నొనర్చి హితుల నిత్యానందయుతులఁ జేసె
శక్తిచే భక్తిచే సేవన మొనరించి గురుల సమ్మదరసాకరులఁ జేసె
సమతచే మమతచే సంతర్పణ మొనర్చి జనుల సంపూర్ణజీవనులఁ జేసె
నయముచేఁ బ్రియముచే నానాట నలరించి కవుల వైభవరమాధవులఁ జేసె
నీతిచేత వినీతిచే నేర్పు మెఱసి, గరిమఁ దనరాజు ధనరాజుగా నొనర్చె
సుగుణచంద్రికానందితసుజనహృదయ, కైరవుం డగుజన్నయభైరవుండు. 55

వ. ఈదృగ్వంశవర్ణనాసముదీర్ణకీర్తినిధానంబైన యస్మత్ప్రతినిధానంబునకును. 56

షష్ఠ్యంతము [illegible]

క. శ్రీమద్వల్లయవరసుత, చామనదండాధి[illegible] గత్నముల్ [illegible]
[illegible]ధసామ్రాజ్యరమా
సామగ్రీసంపాదక, సామాజికచ[illegible]
[illegible]చతురుపాయసంపన్నునకున్. ౧.

క. సముచితయజనాదివిధి, క్రమనిపుణున కుభయవంశఘనకీర్తిసము
ద్యమనియమాచారునకును, విమలాపస్తంబసూత్రవిఖ్యాతునకున్. 58

క. దినకరదండనమస్కృతి, దినదినసంవర్ధ్యమానతేజోనిధికిన్
వినుతహరితాన్వయాంబుధి, జనితకళానిధికి సుకవిజనవరనిధికిన్. 59

క. జన్నామాత్యునిసుతునకు, సన్నిహితసరస్వతీప్రసాదోదయసం
పన్నచతుష్షష్టికళా, సన్నాహస్ఫురితకీర్తిసౌభాగ్యునకున్. 60

క. అక్కాంబానందనునకు, ధిక్కృతసురరాజమంత్రిధీవిభవునకున్
దిక్కూలంకషకీర్తికి, జక్కనకవికావ్యకరణసత్ప్రియమతికిన్. 61

ఉ. వెన్నెలకంటిసూర్యుఁడు వివేకగుణాఢ్యుఁడు వేదశాస్త్రసం
పన్నుఁడు రెడ్డివేమనరపాలకుచేత మహాగ్రహారముల్
గొన్నకవీంద్రకుంజరుఁ డకుంఠితతేజుఁడు పెద్దతండ్రిగా
సన్నుతి గన్న సిద్ధనకు సంతతదానకళావినోదికిన్. 62

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారచియింపం బూనిన నవ్యకావ్యకథాలక్ష్మికి సుధా
సాగరం బయినమధురానగరం బెట్టి దనిన. 63

చ. ధరణికిఁ గోటచక్రగిరి దాని కగడ్తలు వారిరాసులా
పరిఖలు కోటలోనునికి భావ్యము గాదనియబ్జసూతి భా
సురముగఁ జక్రభూధరముచుట్టును వార్ధులు నిల్పె నాఁగ శ్రీ
కరమగుకోటచుట్టును నగడ్తలు చెల్వగు నప్పురంబునన్. 64

తే. అడుగుఁ జెంది భోగావతి యతిశయిల్లెఁ, బరిఖ లక్ష్మిసుకరణిఁ జూపట్టె ననఁగఁ
దాను బురికోట యాకాశతటిని మోచి, సమధికోన్నతి గొరికుచంద మొందె. 65

64.—చక్రగిరి=చక్రభూధరము=చక్రవాళపర్వతము.

క. పురికి నఖచితమణిగణ, సురుచిరదీధితులవలన సొరిదిని దివియల్
సరకుగొన రెట్టిరాత్రులఁ, గరము దరు దప్పురముకోటకావలివారల్. 66

చ. కనకనకప్రభాతివిభవంబున మేరుమహీధరంబులై
నిరుపమవజ్రజపాత్తికవినిర్మలకాంతుల వెండికొండలై
సురుచిరరత్నదీధితులసొంపున రోహణపర్వతంబులై
పురమున దేవగేహములు పొల్చుసలాదును వైభవోన్నతిన్. 67

క. అప్పురిసౌధములం గల, యొప్పును బొడవును దనర్చ నూహించుచు వా
తప్పఁడె కలయా పెల్లను, జెప్పఁడుగో రెండువేలజిహ్వలవాఁడున్. 68

తే. భూమిఁ దనతోడియిరువురుఁ బూజఁగొనఁగ, ధాత యానందమునఁ బొంద దాను గోరి
వివిధభూసురశాఖాదత వెలసి దనఁగ, బ్రహ్మసంఘుంబు వెలయు నప్పట్టణమున. 69

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యానవద్యులు మంత్రతంత్రాగమమర్మవిదులు
నానావిధాధ్వరనైపుణ్యగణ్యులు సాధుసంరక్షణాచరణపరులు
నిఖిలధర్మాధర్మనిశ్చితహృదయులు పరమకారుణికత్వభవ్యమతులు
నిజకులాచారైకనిష్ఠాగరిష్ఠులు నిత్యసత్యవ్రతనిరతవచను
లర్కతేజులు సువ్రతు లమటిలాత్ము, లమలచరితులు దైవజ్ఞు లలఘుయశులు
విప్రు లెప్పుడు రెప్పఁ పవ్వీటిలోనఁ, జిత్సదానందసంపూర్ణచిత్తులగుచు. 70

చ. దొరఁకొని పూర్వజన్మమున దుర్జనశిక్షయొనర్పఁ గాని సు
స్థిరమతి రాజ్యభోగములు చేకొనఁగాఁ దటిసేమి నాత్మలో
హరి తలపోసి సౌఖ్యముల నందఁగఁ దత్పురి బెక్కురూపులై
సొరిది జనించెనా నృపతిసూనులు పొల్తురు శ్రీసమేతులై. 71

ఉ. ఇంకనివారితుల్ ధరణి నెవ్వరివేఁడనియింద్రు లెన్నఁడున్
బొంకనిధర్మనందనులు పొంకముగందనిచంద్రబింబముల్
శంకరుకింకలోఁబడనిశంబరసూదను లాహవంబునన్
గొంకనిపార్థులై నృపతికుంజరసూనులు పొల్తు రప్పురిన్. 72

చ. కరమున నున్న పుక్కయును గాముని భూతియు నుక్కఫాలమున్
గరివరచర్మమున్ దొఱఁగి గ్రక్కున లేమికి బొమ్మగట్టఁడే

69.—బ్రహ్మసంఘుంబు=బ్రాహ్మణులసమూహము. 72.—కింక=కోపము—ఇక్కడ కోపాగ్ని యనియర్థము.

హరుఁడు కుబేరుచెల్మెడలి యాడట మాసఖుఁ డైన నంచు న
ప్పురమున వైశ్యులాడుదురు పుణ్యముపేర్మిఁ బ్రతాపధాములై. * 73

చ. పొడువుగ నెల్లయంగడులఁ బ్రోవులు వోసిననూత్నరత్నముల్
కడఁక ననేకదేశములఁ గైకొని వచ్చినయర్థికోటికిన్
బిడికిళులాదిగాఁగ బలివెట్టుదు రెప్పుడువైశ్యభామిను
ల్కడపక హస్తకంకణకలధ్వను లొప్పఁగ నప్పురంబునన్. 74

ఆ. లెక్కకెక్కు డైనమిక్కిలిసిరి గల్గ, నెన్నికోట్లుపడఁగ లెత్తరామి
నపరిమితధనంబులను వాలి పడగలు, గట్టు వైశ్యజనము పట్టణమున. 75

చ. చెఱకును రాజనంబుఁ గృషిచేయుచు నుండెడునేర్పు కల్మియున్
దఱుఁగనిధాన్యముల్ పసులదాఁటులు దోఁటలుఁ గట్టుబండులున్
గుఱు తిడరాక యుండెడునగోచరవస్తుచయంబుఁ దేజులన్
దఱుచుగ నీనుగోడిగలుఁ దత్పురిశూద్రుల కొప్పు నెప్పుడున్. 76

సీ. క్రొవ్వాలి నైన నుక్కునఁ బట్టి మీసాల నుయ్యాలలూఁగెడునోపికలును
మదహస్తి నయినను నెదిరి కొమ్ములుపట్టి చదికిలఁబడఁద్రోచుసత్వములును
గంఠీరవము నైనఁ గడిమికిఁ బెడఁబాపి సటలు వెఱుకఁజాలు సాహసములు
శరభంబు నైనను సరభసంబునఁ గిట్టి మూటకట్టుగఁ గట్టుమొక్కలములు
గలిగి శస్త్రాస్త్రనిపుణులై కరము మెఱసి, యతిభయంకరాకారత నతిశయిల్లి
ధీరతాసముద్భటు లైనవీరభటులు, పరఁగుచుండుదు రప్పురవరమునందు. 77

సీ. మృగరాజమధ్యలై మిక్కిలి మెఱసియు వక్షోజకరికుంభరక్ష నేసి
చంద్రబింబాస్యలై చాల రాగిల్లియు నలకాంధకారంబు వెలయఁజేసి
పికనాదకంఠలై పెంపువహించియు నధరపల్లవముల ననునయించి
కలహంసగమనలై కడు బెడఁగారియుఁ గరమృణాళంబులఁ గరము మనిచి
నవ్యకౌముదీస్మితలయ్యు నయనపాద, సారసంబుల నెంతయు గారవించి
చిత్రసౌందర్యధుర్యలై చిగురుఁబోఁడు, లప్పురిఁ దనర్తు రెక్కుడు నొప్పిదముల. 78

పాఠాంతరము.* చ. పరుసనిభూతిపూఁతయును బన్నగభూషలుఁ బున్కకోరయున్
గరివరచర్మముం దొఱఁగి గ్రక్కున లేమికి బొమ్మపెట్టఁడే
హరుఁడు కుబేరుచెల్మి విడి యాడట మాసఖుఁ డైన నంచు న
ప్పురమున వైశ్యు లుండుదురు పుణ్యముపేర్మిఁ బ్రతాపధాములై.

చ. తెలికనుదోయిమించులును దిన్ననినవ్వులు ముద్దుమోములున్
బలుచనిచెక్కులుం జిలుకపల్కులు మెత్తనిమేనుఁదీఁగలున్
గలుగుట సందియంబయినకౌనులు వట్రువ లైనచన్నులున్
గలిగి పురిం జెలంగుదురు కామునిదీమములట్లు కామినుల్. 79

ఉ. భూమిఁ గవీంద్రవాక్యములఁ బొచ్చెము సేయఁగ జెల్లెఁ గాకయా
తామరసాక్షు లైనపురితన్వులశాతకటాక్షముల్ విట
స్తోమముమర్మదేశములఁ దూఱి కలంపఁగఁ జాలుపోలికన్
గామునిపుష్పబాణములు కాముకుల న్నెఱినాటఁజాలునే. 80

క. అసమశరుఁ డించువిల్లును, గుసుమశరంబులును విడిచి కొమ్మలభ్రూనే
త్రసమృద్ధిచేతఁ దత్పురిఁ, బసగలవిలుకాఁ డనంగఁ బరఁగుచు నుండున్. 81

క. యోషిజ్జనసౌందర్యవి, శేషము శేషంబు వాగ్విజృంభణమహిమన్
భాషాపతినిర్జరగురు, భాషాశేషులకు రాదు ప్రస్తుతిసేయన్. 82

ఉ. ఎత్తులయొప్పకంటె సరమెత్తుట యొప్పఁగఁ జొక్కి విల్వకా
ఱొత్తడిఁ బుష్పముల్ కొసర కూరక యున్కికి నల్లనవ్వుచున్
విత్తముతోన చిత్తములు వేగ హరింతురు నేర్పుమీఱఁగాఁ
జిత్తజువేఁటదీమములచెల్వనఁ దత్పురిఁ బుష్పలావికల్. 83

చ. చిలుకలతేరుఁ గోయిలలసేనలుఁ దుమ్మెదపిండునారియున్
గలువలయమ్ములుం బ్రసవకార్ముకమున్ మగమీనుటెక్కెమున్
మలయసమీరుప్రాపును గ మన్మథుఁడప్పురిలోనఁ ద్రిమ్మరున్
లలనలప్రాణనాథు లెడ లజ్జల నుజ్జగిలంగఁ జేయుచున్. 84

సీ. నడయాడ వరములు వడసి మోదమ్మునఁ గూడి యాడెడునడగొండ లనఁగ
వర్ష ధారలు దానవారిదై తోరఁగంగ ధర వసించినయంబుదంబు లనఁగ
నాశాగజాకృతు లలవడ జనులకుఁ జూప వచ్చినబహురూపు లనఁగఁ
దిమిరారి దోఁచిన దీనతపెంపునఁ దెమలినచీఁకటిగము లనంగ
వాలి చరియించుఁ బురిమదవారణములు, దారుణాహవాంభోనిధితారణములు
కదనవిజయరమాధారకారణములు, పృథులరాజన్యశౌర్యసంప్రేరణములు. 85

80.—బొచ్చెము=తక్కువ.

చ. సురపతిదాడి నంబునిధిఁ జొచ్చినయద్రులు నిచ్చ లప్పురిన్
దిరుగఁగ నాత్మఁ గోరి శరధిన్ బరిఖాకృతిఁ గాపువెట్టి తా
6 గరుదుగ భద్రసామజములై సెలయేఱులు దానధారలై
[redacted]రఁగుచు నున్న మాడ్కి నతిదుస్సహతం గరులొప్పు నప్పురిన్. 86

సీ. పవమాను నైనను నవమానయుతుఁ జేయుఁ జటులజవప్రాపేతసత్వగరిమ
సింహగర్జల నైనఁ జిరికిఁగొనకుండుఁ బృథులహేసాఘోషభీషణముల
నాంజనేయుని నైన నపహసింపఁగఁ జాలు నతిదూరలంఘనాహంకృతులను
విక్రమార్కుని నైన వెఱఁగొందఁగాఁ జేయుఁ జండతరాఖిలసాహసముల
భరతముని నైన నుచ్చెంబు పట్టుచుండు, వివిధనర్తనచాతుర్యవిక్రమములఁ
జిత్రరూపులమెచ్చవు చెలువులందు, వలను మీఱినయప్పురివారువములు. 87

సీ. శుకమంజులాలాపశుభకరస్థితి మించి పల్లవసందోహభాతిఁ దనరి
కలకంఠకూజితవిలసనంబుల నొంది రంభానురేఖలరమణ మెఱసి
హరిచందనస్ఫూర్తి ననిశంబుఁ దనరారి పుష్పసౌరభములఁ బొలుపుమిగిలి
సరసాలిమాలికాసంసక్తి విలసిల్లి విషమబాణాసనవృత్తిఁ జెంది
లలితమాకందవైభవంబులఁ దనర్చి, యతిమనోహరాకారత నతిశయిల్లి
యుద్యదుద్యానవాటిక లుల్లసిల్లు, వారవనితలునాఁ బురవరమునందు. 88

సీ. సరసపుష్పపరాగసైకతంబులు దీర్చి తేనియకాలువల్ తెరలిపాఱ
రమ్యమయూరసంభ్రమలీలఁ గల్పించి ఘనతమాలాంబుదకాంతి దనర
లతికావిలాసినీలాస్యంబు ఘటియించి చతురమారుతనటస్వామి వోలయఁ
జారుపల్లవరాగసంధ్యామహిమఁ జూపి విమలకోరకతారకములు మెఱయ
సతతవిహరణదంపతీచారుదేహ, రత్నభూషారుచిస్తోమరమ్య మగుచుఁ
బొలుచు వారామసమితి తత్పురమునందుఁ, గల్పకావలి భువిమీఁదఁ గలిగె ననఁగ. 89

శా. ఆరామంబులు పెక్కుగల్గును సునాయాసంబుగా నేచి ము
క్కారుం బండును రాజనంబుఁ జెఱకున్ గప్పారుపూఁదేనియన్
నీ రెల్లప్పుడు నిండి యుండుఁ జెఱువుల్ నిర్మించు పెల్లన్ బురిం
జారశ్రేణికి గోకదంబమునకున్ బాధోవిహారార్థమై. 90

---

88. —విషమబాణాసనవృత్తిన్ = మన్మథవ్యాపారముచేత; ఈడుతేనినల్లగోరంట చెట్లయొక్కయు వేఁగిసచెట్లయొక్కయు ఉనికిచేత.

చ. కరిమకరాలయాఖ్యతఁ బ్రకామగభీరత నచ్యుతస్థితిన్
జలకమలోదయస్ఫురణ వాలుటఁ బన్నగలోకసంగతిన్
ధరఁ గలవారికెల్లఁ బ్రమదంబున నాశ్రయమై తనర్చుటన్
బరఁగుఁ బురిందటాకములు పాలసముద్రముతో సమంబులై. 91

చ. సరసిజనాభుఁ డెట్టి హరి సారససంభవుఁ డట్టి బ్రహ్మ యా
సిరియును నబ్జవాస యటె చిత్తమునం దలపోసి చూడఁగా
నొరయునె యీప్రసూనములతో నితరప్రసవవ్రజంబు నాఁ
బురమునఁ బద్మషండములు పొల్పెసలారు మనోహరంబులై. 92

సీ. కామశాస్త్రంబులు వేమాఱు నియతిమైఁ జదువకుండినఁ బుష్పశరునియాన
మన్మథాగమములమర్మంబు లెల్లను జూడక యుండిన రమాసుతునియాన
సూనాస్త్రతత్త్వవిజ్ఞానంబు గడముట్టఁ గనుఁగొన కున్న నంగజునియాన
మకరకేతనమంత్రసుకరాక్షరము లనుష్ఠింప కుండిన మనసిజునియాన
యనుచు జనులెల్ల వినఁ జాటుననువు దోఁప, మత్తకోకిలనిస్వన మధురకీర
భాషణంబులు వీనులపండు వగుచుఁ, దనరుఁ దత్పురి నుపవనాంతరములందు. 93

ఉ. చిత్తజురాజ్యసంపద యశేషముఁ గైకొని సౌఖ్య మందఁగా
నుత్తులు దార నాఁబురవరోపవనంబులు సొచ్చి యిచ్చఁ బూ
గుత్తులవ్రాలి తేనియలు కుత్తుకబంటిగఁ గ్రోలి లీలమై
నొత్తిలిమ్రోయు చింపుదళుకొత్తుచు నుండు మదాళిదంపతుల్. 94

సీ. విరజాజివిరులపై విహరించు విహరించి సొబగునెత్తావులు చూఱలాడు
బొండుమల్లియలపైఁ బొలసాడుఁబొలసాడి పుష్పంధయంబులఁ బోవఁజోపుఁ
గన్నెగేదఁగు లొయ్యఁ గదలించుఁ గదలించి చదలఁ బుప్పొడి వెదచల్లియాడు
జలజవనంబులోఁ జరియించుఁ జరియించి దొరఁగుపూఁదేనెలఁ దొప్పఁదోఁగు
సతతబహువిధరతపరిశ్రాంతి నొంది, యున్న వనపాలదంపతు లొడల నున్న
చెమట లల్లనఁ బాయంగఁ జేయుచుండు, నప్పురంబునఁ బ్రమదవనానిలుండు. 95

శా. వేమాఱు న్మలయానిలుం డపరి యావీటంబ్రసూనాన్వితా
రామంబుల్ వెన ముట్టి యందులయలివ్రాతంబుఁ బోఁజోపి తా

94.—ఉత్తులు=యుక్తులు=తగినవారు.

నామోదంబులు సూఱవట్టు బలియుండై యొప్పి వారాంగనా
సీమంతంబులఁ బుష్పరేణు వునుచున్ సిందూరరేఖాకృతిన్. 96

సీ. కమలాగృహకవాటకలితకుంచిక నాఁగ జలజకోరకరాజిఁ దెఱచి తెఱచి
మధుకరాకర్షణమంత్రసిద్ధుఁడు నాఁగఁ గుసుమరజోభూతి దెసలఁ జల్లి
సుభగలతానటీసూత్రధారుఁడు నాఁగ నృత్యవిద్యాప్రౌఢి నెఱయ నేర్పి
సకలజీవోన్మేషసంజీవని యనంగఁ బ్రకటనిద్రాముద్రఁ బాయఁజేసి
మందిరోద్యానవాటికలందుఁ బొలసి, వేగుఁబోకలఁ దత్పురి విశ్రమించు
శైత్యమాంద్యకసౌరభ్యసహితమైన, మలయపర్వతసంజాతమారుతంబు. 97

చ. సిరి యుదయంబు నొందినవిశేషమున న్నవదుగ్ధవార్ధియై
కర మరుదైనముత్యములు గల్గుట నూతనతామ్రపర్ణియై
వెరవున సత్పథస్థితి నవీనవియన్నదియై తనర్చి యా
పురి బహుజీవనంబులఁ బ్రపూర్ణత నొందె జగన్నుతంబుగన్. 98

ఉ. భామిను లెల్లఁ బద్మినులు బ్రాహ్మణు లెల్లఁ గృతాధ్వరోత్సవుల్
భూమిపసూను లెల్లఁ బటుభూరిభుజాబలవిక్రముల్ విట
గ్రామణు లెల్లఁ గామరసకావ్యకళాకలనావిశారదుల్
కోమటు లెల్ల నర్థపులు గుఱ్ఱము లెల్లను దేజు లప్పురిన్. 99

తే. సకలకళలకు సుఖగోష్ఠి సలుపునెలవు, మగతనంబుల కేకాంతమందిరంబు
పచ్చవిల్తుని కాయుధాభ్యాసశాల, యనఁగ నొప్పారు నెప్పుడు నప్పురంబు. 100

వ. మఱియు నప్పురవరంబు సరోవరంబునుం బోలె బహుజీవనపరిపూర్ణంబును గమలావాసవిలసితంబును గంకణగణకలితంబును రాజహంససేవ్యంబును గువలయానందభవ్యంబును నై, వసంతసమయంబునుంబోలెఁ బల్లవోల్లాసహృద్యంబును మదనవిహారానవద్యంబును సుమనోవికాసమహనీయంబును శుకశారికాలాపరమణీయంబును సకలజనమనఃప్రసాదంబును గలకంఠమృదులగానసంపాదంబును నై, రామాయణంబునుం బోలె రామాభిరామంబును భరతగోష్ఠీసామంబును సుమిత్రాత్మజజనకతనయానందగమ్యంబును శత్రుఘ్నవ్యాపారరమ్యంబును నంగదకటకాలంకారకీర్తనంబును మహాబలపమారోదారప్రవర్తనంబును నై, మహాభారతంబునుం బోలె ధర్మనందనాచారప్రకారంబును శిఖండివిహారస్ఫారంబును భీమబలోద్దామంబును నర్జునకీర్తిస్తోమంబును జాపా

శాస్త్రహస్తలాఘవప్రశస్తచరితంబును గృపానూనచరితంబును నై, పయఃపారావారంబునుంబోలెఁ బురుషోత్తమవాసయోగ్యంబును లక్ష్మీజనిసౌభాగ్యంబును ననంతభోగిపరివృతకులగోత్రాలవాలంబును సకలరత్నోద్భవమూలంబును నై మెఱసి; మాతంగవారం బయ్యును మాతంగనివారంబై, పుండరీకమండనం బయ్యును బుండరీకఖండనంబై, పుణ్యజనభయంకరం బయ్యును బుణ్యజనశివంకరంబై, మధుపకులనిరసనం బయ్యును మధుపకులవిలసనంబై, అనంగవిహారసహితం బయ్యును ననంగవిహారరహితంబై తనరి; తనుకృశత్వంబు మానినీమధ్యంబులయంద, చంచలత్వంబు మృగేక్షణాకటాక్షంబులయంద, కుటిలస్వభావంబు కాంతాకుంతలంబులయంద, అన్యోన్యసంఘర్షణంబు ప్రమదాపయోధరంబులయంద, ఆలస్యంబు నితంబినీగమనంబులయంద, క్రూరత్వంబు సుముఖీనఖముఖంబులయంద, కలహంబు మానినీప్రణయప్రసంగంబులయంద, రాగాతిశయంబు బింబాధరామధురాధరంబులయంద, వర్ణసంకరంబు బాలికాకపోలచిత్రపత్త్రికలయంద, మదోద్రేకంబు తరళనయనాతారుణ్యంబులయంద కాఁ దనయందుఁ బొవరం బారయఁజాలి; శంకరాకారంబునుం బోలె సర్వమంగళాలంకృతం బయ్యును మహాభూతసమాశ్రయంబు గాక సురభిహరినానాముఖభోగిభూషితంబును, పూర్ణశశిమండలంబునుం బోలెఁ గువలయానందకరం బయ్యును గళంకాంకితంబు గాక సకలకళాలాలితంబును, అంబరతలంబునుం బోలెఁ జంద్రతారాభిశోభితం బయ్యును సర్వజ్ఞవిగ్రహంబు గాక బుధగురుకవిప్రకాశబంధురంబును, అమరావతీపురంబునుం బోలె రమణీయాప్సరోరంజితం బయ్యును బుణ్యజనవిరహితంబు గాక సురభిహరిచందనసురమణిసదనంబును, అలకాపురంబునుంబోలెఁ దురగముఖబలవిక్రమోద్భటం బయ్యును గుబేరాస్పదంబు గాక యభినవోద్యానపుష్పాంతికంబును నై; నరసింహప్రభావపరిణతం బయ్యును బ్రహ్లాదజనకసముత్సాహదోహలంబును, వీరభద్రవిహారాస్పదం బయ్యును దక్షయజ్ఞమనోజ్ఞంబును, ద్విజరాజతేజోవిరాజితం బయ్యును గమలాభిరామంబును, విజయవీరాలాపవిలసితం బయ్యును సైంధవోల్లాసబంధురంబును, రామాభిరామం బయ్యును విభీషణోల్లాసవిలసితంబును, దానవారిసమాక్రాంతం బయ్యును హిరణ్యకశిపువిలసితంబును నై మెఱసి; దానంబునకు నిదానంబును, ధర్మంబునకు మర్మంబును, విభవంబునకుఁ బ్రభవంబును, విక్రమంబునకు ననుక్రమంబును, సౌఖ్యంబునకు ముఖ్యంబును నై యొప్పు నప్పురంబునకు నధీశ్వరుండు. 101

సీ. తనభుజాస్తంభంబు ధరణీవిలాసినీసాలభంజికకు నాస్పదము గాఁగ
దనకీర్తినర్తకి దశదిశామండలీరంగమధ్యమున నర్తనము సేయఁ

దనఖడ్గభుజగేంద్రుఁ డనతరాజన్యకప్రాణానిలంబుల నాహరింపఁ
దనప్రతాపాగ్ని యుద్దామదిగ్గజకర్ణతాలవృంతముల వర్తనము నొంద
సురభిసురరత్నసురభూజశరధిచంద్ర, సాంద్రలజ్జానుసంధానచతురవితర
ణప్రకీర్తితబుధజనానందుఁ డగుచుఁ, దనరె శృంగారశేఖరధరణివిభుఁడు. 102

క. శోభాగణనీయయశో, లాభాగమనాభిలాషలంపటుఁ డగుచున్
భూభాగ మేలె నాతఁడు, నాభాగదిలీపరంతినహుషులమాడ్కిన్. 103

క. ఆరాజు రాజ్యమున ధర, నారూఢివహించెఁ జిరతరాయురనేక
శ్రీరుచిరపుత్రపౌత్రస, దారోగ్యసుభాగ్యసంతతానందంబుల్. 104

వ. అమ్మహీశ్వరుం డొక్కనాడు. 105

సీ. సకలభాషాకావ్యసత్కవి రాజులు నుభయపార్శ్వంబుల నుల్లసిల్ల
సంగీతవిద్యాప్రసంగపారంగతగాయకేంద్రులు సమ్ముఖమున మెఱయఁ
జరమభాగమునందుఁ జామరగ్రాహిణీకంకణఝణఝణత్కార మొసఁగఁ
బదపీఠిచెంగటఁ బ్రణతరాజకిరీటనవరత్ననీరాజనములు నిగుడ
సహజకరుణాకటాక్షవీక్షణవిశేష, దీపితాశేషధనకృతార్థీకృతార్థి
కలితచాటుసుధాపూర్ణకర్ణుఁ డగుచు, నిండువేడుకతోఁ గొలువుండునపుడు. 106

ఉ. క్రొన్ననవింటివాఁడో నలకూబరుఁడో నలుఁడో జయంతుఁడో
యున్నరమూర్తి యంచుఁ గొలు వెల్లను నచ్చెరువొంది చూడఁగా
విన్నను వొప్ప నొక్కరుఁడు విప్రకుమారకుఁ డేగుదేర న
త్యున్నతరత్నపీఠమున నుంచి నృపాలకుఁ డిచ్చె నర్చనల్. 107

ఆ. ఇచ్చి యాదరించి యెయ్యది నీనామ, మెచట నుండి యిచటి కేటి కిప్పు
డేగుదెంచినాఁడ వెఱిఁగింపు మనుటయు, నిట్టులనియె భూసురేశ్వరుండు. 108

క. 'నా పేరు చంద్రగుప్తుఁడు, భూపాలక సకలకళలఁ బొగడొందినవృ
ద్ధోపాధ్యాయులశిష్యుఁడ, నా పుణ్యాత్ముల కృపాకటాక్షమువలనన్. 109

మ. చతురామ్నాయములన్ దదంగములుఁ దూచా తప్పకుండ న్గ్రహిం
చితి వేదార్థరహస్యముల్ దెలిసితిం జేకొంటి న్యాయక్రమో
న్నతి శీలించితి ధర్మశాస్త్రముఁ బురాణప్రౌఢిమన్ మించితిన్
మతిలో నీపదునాల్గువిద్యలును సమ్మానంబునం బూనితిన్. 110

107. క్రొన్ననవింటివాఁడు = మన్మథుఁడు.

క. గౌరవమున సకలకళా, పారీణుఁడ నైతిఁ బసిఁడిపళ్లెర మైనన్
చేరుపఁగఁ జోటు వలె నని, చేరితి నిను నాదుకోర్కెఁ జింతింపు మదిన్. 111

తే. అనుచుఁ దత్కాలయోగ్యంబు లైనయట్టి, భాషణంబుల బహుకళాప్రౌఢి దోఁపఁ
జంద్రగుప్తుండు గావించె సరసగోష్ఠి, వట్టిమ్రాఁకులఁ జిగురులు పుట్టునట్లు. 112

ఉ. ఆలలితప్రసంగమున కాత్మఁ దలిర్చిన ఛత్త్రచామరాం
దోళిక లాదిగాఁ గలుగుతోరపుసంపద లిచ్చి యమ్మహీ
పాలుఁడు సత్కరించె ద్విజబాలకముఖ్యు ననేకభంగి ను
న్మీలితబంధుపంకజవనీకమలాప్తునిఁ జంద్రగుప్తునిన్. 113

మ. చిరకీర్తిప్రథమానదానకలనాశృంగారశృంగారశే
ఖరధాత్రీరమణుండు నిత్యమును వేడ్కన్ దన్ను మన్నింప సు
స్థిరలక్ష్మీరతి నుల్లసిల్లె ధరణీదేవోత్తముండుం బురిన్
బరశిష్యప్రకరప్రబోధనకళావ్యాఖ్యానసౌఖ్యాత్ముఁడై. 114

క. అంతట నొకనాడు జర, త్కాంతామణి యోర్తు గదిసి ఘనతరవినయా
నంతభయభక్తి నతనికి, నెంతయుఁ బ్రియ మొదవ మ్రొక్కి యిట్లని పల్కెన్. 115

సీ. శ్రీరమ్యగుణధామ శృంగారనిస్సీమ తోయజభవవంశతుహినధామ
యీమధురాపురాధీశుఁడై విలసిల్లుశృంగారశేఖరక్షితిపుపాల
వృషలోత్తముం డైనవీరవర్ముం డనుదండనాయకుఁ డాత్మజుండు నా
నతనిగాదిలిపట్టి యభినవతారుణ్యమహనీయతాస్పద మదనరేఖ
రాగమంజరి యన నొప్పు రాజసుతయుఁ, దాను నొకయీడుగాఁగ నెంతయును వేడ్క
నమ్మహీపతి యక్కున ఱొమ్మునందుఁ, బెట్టుకొని యొక్కలాగునఁ బెనుపఁ బెరిఁగి. 116

క. కామితఫలదము లనఁ దగు, నోములు సర్వమును నోఁచి నుతదానకళా
శ్రీమించె బహుస్యందన, సామజహయరోహణప్రశస్తి వహించెన్. 117

క, ఆరమణి రూపరేఖా, చారువిలాసము లనన్యసాధారణముల్
శ్రీరమణీతనయరమా, ధారణములు ప్రథమరసకథాకారణముల్. 118

---

116. వృషలోత్తముండు = శూద్రశ్రేష్ఠుఁడు. 118. శ్రీరమణీతనయరమాధారణములు = మన్మథసంపదనుధరించునట్టివి.

సీ. అతివతిన్ననిమాట లమృతంపుఁదేటలు హరినీలమణులమై నలరుకురులు
వనజాక్షిచూపులు వలరాజుతూపులు క్రొత్తవెన్నెలలోని క్రొవ్వు నవ్వు
మెలఁతమేనిమెఱుంగు నెఱయుకారుమెఱుంగు చిగురుకెంపులక్రోవి చిన్నిమోవి
కోమలిచనుదోయి కోదమజక్కవదోయి శృంగారవీచులు చెలువవళులు
గంధసింధురశుండాగ్రకాండకరభ, కదళికాకాండకాంతవర్గములతోడి
పెందొడలు కాంతపెందొడ లెందు నరయ, మదనరేఖకు సరియైనమగువ గలదె. 119

క. అన్నెలఁత నిన్ను నున్నత, సన్నుతమణిచంద్రసౌధశాలలలోనన్
క్రొన్ననవిలుతునినోముచు, వెన్నెల నెచ్చెలులుఁ దాను విహరించుతఱిన్. 120

క. చిలుకలతేరును గోకిల, బలములు తేఁజెఱకువిల్లుఁ బ్రసవాస్త్రములున్
దోలఁగించినమరుఁడో యన, విలసితగతి నీవు రాజవీథిఁ జరింపన్. 121

సీ. ఎలమితోఁ గోరిక లీరిక లెత్తినసరణి మేఁ బులకలు జాదుకొనఁగ
నలువులువాఱెడునను రాగరసలీల నానందబాష్పంబు లగ్గలింప
మఱుఁగువెట్టక డెంద మెఱిఁగించుకైవడి గొబ్బునఁ బయ్యెదకొంగు సడలఁ
గనుఁగొన్నమాత్రానఁ గరఁగినగతి దోఁపఁ జెమటచిత్తడిసోన చిప్పతిలఁగఁ
దమకమును సిగ్గుఁదమలోనఁ దడఁబడంగ, మఱపుఁ జెయ్వుఁ దమలోనమారుమలయ
సోలపుఁజూపులుఁ దమలోన సూడుపట్టు, సహజశృంగారచేష్టలు సందడింప. 122

క. లీలాతరంగితంబగు, లాలితభవదీయరూపలావణ్యరసం
బాలోలనయననలినీ, నాళంబులఁ గ్రోలుచుండె నలినాక్షి తగన్. 123

వ. అంత. 124

క. తరుణారుణారుణాంబుజ, శర మిక్షుశరాసనమున సంధించి మరుం
డరవిందనయనడెందము, కరమరుదుగ నుచ్చిపోవఁగా నేసె వెసన్. 125

క. అగ్గజగామిని కాముని, యగ్గలికకు బెగ్గడిల్లి యాళిజనములన్
దిగ్గనఁ గనుమొఱఁగి కడున్, సిగ్గున నేకాంతసదనసీమకుఁ జనియెన్. 126

వ. అట్లు చనుటయు. 127

ఆ. సకియ లత్తెఱంగు సకలంబు నూహించి, కార్యగతిఁ దలంచి కడుఁ జలించి
యిందువదన యున్నకందువ కేతెంచి, పొంచి నిలిచి యాలకించునపుడు. 128

---

126. అగ్గలిక = ఉత్సాహము.

సీ. తల్లిదండ్రులమాట చెల్లనిచ్చెద నన్నుఁ దగు లుజ్జగింప నాతరముగాదు
మాటిమాటికిఁ గూర్మి మాటుసేసెద నన్నుఁ బైకొన్నవలవంత బయలువఱచుఁ
జెలులతో నింతయుఁ జెప్పి చూచెద నన్న సిగ్గునాచనవులు చెల్లనీదు
చక్కనిమానంబు చిక్కఁబట్టెద నన్నుఁ బంచబాణుఁడు గడుఁబ్రల్లదీఁడు
కమలనయనాపకోరరాకాసుధాంశుఁ, డైనయతఁ డేడ నే నేడ ననితలంప
కకట యందనిపంటికి నఱ్ఱుసాఁచెఁ, జిత్త మిటమీఁద నే నేమిసేయుదాన. 129

క. అని చింతాసంతాపము, లనితరసాధారణంబులై మదిలోనన్
వేఁగొనఁగ నున్నకన్నియ, ననుగుణవతిఁ జేరి యిట్టు లనిరి వయస్యల్. 130

మ. తరుణీ చిత్తము భూసురోత్తమునిమీఁదం జేర్చి లజ్జాతిర
స్కారిణీగుప్తముగా నొనర్చి యిటు లేకాంతంబు దుర్దాంతదు
ర్వారచింతం బడఁ బంతమమ్మ మును వాక్ప్రౌఢిన్ విడంబింతుగా
విరహాత్క్రాంతితకామినీదశదశావిర్భావభావవ్యథల్. 131

వ. అంతఁ జతురికాజనంబులు తదీయదశాపనోదనం బొనరింపం దలంచి యభిరామ
గృహారామంబున కెలయించిన. 132

సీ. బాలరసాలంబుపైఁ గేలు సాఁపదు తిలకించి చూపదు తిలకతరువు
సంపంగె ముఖరాగసంపద నలరింప దడు గశోకమునకై యడరనీదు
పాట పెంపార్పఁ జూపదు ప్రియాళువుఁ జేరి కుచవీథిఁ గూర్పదు కురవకంబు
కర్ణికారముఁ బొడగన్న మాటాడదు సిందువారముమీఁదఁ జేర్ప దూర్పు
ననుచుమురపొన్నఁ గనుఁగొన్న నవ్వ దెపుడు, పొగడఁ బుక్కిటిమధువునఁ బ్రోదిసేయ
దిందుముఖి దోహదక్రీడ లీడ విడిచె, నలరువిలుకానిములుకుల కాత్మ నులికి. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. పొదలినయారామములోఁ, గదళీతరుమధ్యదీర్ఘికాతటభూమిన్
బొదలినగురువిందలలో, విదితంబగుచంద్రకాంతవేదికమీఁదన్. 135

చ. దల మగుపచ్చకప్పురపుఁదావులు పైపయిసోఁకుమట్టుఁ జెం
గలువలపాన్పుపై నునిచి కాంతకు గొజ్జఁగినీటితేటచే
జలకము లార్చి మైఁ గలయఁ జందనపంక మలంది యెంతయుం
బలుచనినన్నగావివలిపంబులు గట్టఁగ నిచ్చి నెచ్చెలుల్. 136

వ. వెండియు. 137

క. చల్లనిమం దని పైపైఁ, జల్లనిమం దొకటి లేదు సతిడెందమునన్
జల్లఁదన మంద దయ్యెను, జల్లనిమందులను దాపసంపద మించెన్. 138

సీ. అఱుతఁ బగిల్చినయాణిముత్తెపుఁబేర్లు హరినీలహారంబులై తనర్చెఁ
దనువల్లి నంటినధవళచందనచర్చ లీలఁ గాలాగరులేప మయ్యెఁ
గరముల మెత్తినకర్పూరరేణువుల్ కస్తూరికాగురుకణము లయ్యెఁ
సజ్జపైఁ బఱచిన సాళాతికేకులు కలయ నిందీవరదళము లయ్యెఁ
జిత్తజాతుండు కనుమాయ చేసినాఁడొ, మనమనంబులవిభ్రాంతి మట్టుకొనెనొ
కమలలోచనపరితాపగౌరవంబొ, యనుచు వెఱఁగంది మదిఁ గుంది యబ్జముఖులు. 139

క. ఇంతకు మిన్నకయుండుట, పంతము గాదనుచు వీరవర్మునితోడన్
గాంతామణిసంతాపముఁ, గంతుప్రతాపంబు లలియఁగాఁ జెప్పుటయున్. 140

క. విని భయము ప్రియము మనమున, నెనయఁగ నవ్విభుఁడు వినయ మెసకమెసంగన్
నను నీపాలికిఁ జను మని, పనిచినఁ బనివింటిఁ గార్యభంగి ఘటింపన్. 141

క. చాలింపు మితరముల మదిఁ, బాలింపుము వీరవర్మఁ బ్రమదాత్మునిఁగా
నాలింపుము నావిన్నప, మేలింపు మనోజరాజ్య మెంతయు నింతిన్. 142

వ. అనిన నమ్మహీసురముఖ్యుం డమ్మగువ కిట్లనియె. 143

క. అతివా ముదియఁగ ముదియఁగ, మతిదప్పెను కాక నీకు మనమున నియమ
వ్రతపరుల శూద్రరమణి, రతికై బోధింప వత్తురా యిది తగవా. 144

చ. అనవుడు నింతి యీరెడఁ బ్రయాసపడం బనియేమి యంచు వే
గన ములు ముంటఁ బుచ్చుటయె కార్యముగాఁ దలపోసి చంద్రగు
ప్తునిఁ దగురీతి వీడుకొని భూపతిపాలికిఁ బోయి పూసగ్రు
చ్చినగతిఁ గార్యనిర్ణయ మశేషము తిన్నగ విన్నవించినన్. 145

చ. విని కడుసంభ్రమించి యతివేగమ కంచుకిఁ బంచి చంద్రగు
ప్తునిఁ బిలిపించి యాదరముతోడ సమున్నతనూత్నరత్నకాం
చనమయరత్నపీఠ మిడి సారగభీరవచోనిరూఢి నె
య్యున వినయంబు తేటపడ నమ్మనుజేంద్రకులేంద్రుఁ డిట్లనున్. 146

ఆ. నిరుపమాన మైననీమోహనాకార, రేఖ చూచె మదనరేఖ యనుచు
నదియ తప్పుచేసి యలరంపగము లేసి, యలఁతఁబెట్టెఁ దొణఁగె నంగభవుఁడు. 147

క. మఱచే నోడఁబడకుండఁగఁ, గరుణింపు సరోజనేత్రఁ గావు మహింసా
పరమహాపత్యయనం గల, పరమార్థనిరూపణంబు భావించి మదిన్. 148

వ. అనవుడు నబ్భూసురుండు. 149

మ. శస్త్రరితానువర్తనము సాధుజనంబులు సమ్మతింపఁగా
నస్త్రపుబ్రహ్మదివ్యము ప్రయత్నమునం జరియించుచుండి నే
శౌచ్చ్రల శూద్రభామినికి సువ్విళులూరి పథంబు దప్పఁగా
వచ్చెనె తెద్దునాకి యుపవాసము మాన్పికొనంగ నేటికిన్. 150

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయములు దొఱఁగకుండ నియమించుయశః
పూర్ణులు మీరలె యీయది, నిర్ణయ మని పలుకఁ దగునె నిండినసభలోన్. 151

వ. అనిన నమ్మహీశ్వరుం డిట్లనియె. 152

క. పారాశర్యప్రముఖు ల, పారకృపామహిమ తేటపడ నింతులకున్
గోరిక దీర్చుట వినమే, వారిసదాచారగౌరవం బెట్టలెనొకో. 153

క. నావుడు భూసురుఁ డిట్లను, దేవరయానతియు నస్మదీయనియమమున్
భావించి యుభయసమ్మతి, గావించునుపాయ మొకటి గాంచితి వినుఁడా. 154

చ. వరుసను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు వర్ణచతుష్టయజాతకన్యలన్
బరిణయమౌట ధర్మమని పల్కుదు రాదిమునీంద్రముఖ్యుల
వ్వెర వొడఁగూడు నేనిఁ బృథివీవర యీవరవర్ణినీమణిన్
గరమనురాగలీలఁ బ్రియకామినిగాఁగఁ బరిగ్రహించెదన్. 155

వ. అనిన నమ్మహీపాలుండు తదనులాపానురూపప్రవర్తితకార్యుం డగుటయుఁ దద్వృ
త్తాంతం బాతయు మదనరేఖ కాంతాజనంబులవలన నెఱింగి. 156

క. కాదంబినీసముద్గత, నాదంబున నీపలతిక ననిచినభంగిన్
జాదుకొనఁ బులకకలికా, శ్రీ దనువల్లికకుఁ జాలఁ జె న్నొదవింపన్. 157

సీ. చెదరినయలకలచిక్కుచక్కఁగఁదీర్చి జాఱినగనయంబు సవదరించి
తనువునఁ బైకొన్నతాప ముజ్జనచేసి తొరఁగెడికన్నీరు తొలఁగఁ ద్రోచి

157. కాదంబిని=మబ్బుచాలు. ననిచిన = వికసించిన. 158. గనయంబు=
పోఁకముడి.

చెక్కుటద్దములపైఁ జిఱునవ్వు చిలికించి చిన్నవోయినమోము సేద దీర్చి
తలఁకుడెందముతోడఁ దాలిమి గీలించి పయ్యెదఁ జనుదోయిఁ బదిలపఱిచి
పంచబాణుండు కరసానఁబట్టినట్టి, రత్నపుత్రికవోలె వినూత్నరత్న
కాంతి నెంతయు మోదించి కమలవదన, సఖులకెల్లను లోచనోత్సవము చేసె. 158

తే. అంత నిజపురి శృంగార మాచరింపఁ, బనిచె శృంగారశేఖరమనుజవిభుఁడు
హితపురోహితమంత్రిసమ్మతముగాఁగ, దత్తనుకూలశుభముహూర్తము లయందు.

సీ. తనపురోహితుఁడు నాఁ దగువిష్ణుశర్మనివరపుత్రి యగుశీలవతి లతాంగిఁ
దనతనూజాతయై తారుణ్యమున నొప్పు రాగమంజరి యను రాజవదనఁ
దనదుభాండాగారమున కధీశ్వరుఁ డైనధనగుప్తుఁ డను వైశ్యతనయ సుమతిఁ
దనదండనాయకోత్తముని గాదిలికూఁతు మదనవతీమణి యైనమదనరేఖఁ
గ్రమము దప్పకయుండ నా రాజవరుఁడు, సకలలౌకికవైదికాచారసరణిఁ
బ్రియముతో విప్రవరునకుఁ బెండ్లిసేసె, వేఱుసేయక వారికి వేఱువేఱ. 160

క. నానామణిగణకాంచన, చీనాంబరబహుసుగంధశృంగారవతీ
దానానేకపరథతుర, గానేకగ్రామసమితి నరణం బిచ్చెన్. 161

క. ఆవివిధవినుతవిభవ, శ్రీవిలసనభాగ్యరసవిశేషస్ఫురణన్
దేవేంద్రునిగతి ధరణిన్, దేవేంద్రుఁడు సకలభోగదీపితుఁ డగుచున్. 162

సీ. శీలవతీనిత్యశృంగారరేఖావనాంతరక్రీడావసంతుఁ డగుచు
మంజులతరరాగమంజరీవక్షోజమంజరీమధుపకుమారుఁ డగుచు
సుమతిసీమంతినీకమనీయశశికాంతపాంచాలికాశీతభానుఁ డగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతరరాజహంసావతంసవిహారుఁ డగుచు
వరుసదక్షిణనాయకత్వమున మించి, యొక్కతెఱఁగున ననురాగ మొదవఁ జేసి
యుచితరతిరాజలీలల నోలలార్చెఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచక్రవర్తి. 163

క. ఇత్తెఱఁగున నన్నలువురు, మత్తచకోరాక్షులకుఁ గ్రమక్రమము మెయిన్
జిత్తజకేళీనిపుణతఁ, జిత్తానందంబు లొదవఁజేయుచు నుండెన్. 164

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకును. 165

సీ. చూపుల నిగురొత్తుసోలంబుతోడన సోలంబు తనువున మేళవింప
విలసిల్లు త్రివళులవిరివితోఁ గూడంగ విరివి నెమ్మనముల విస్తరిల్ల

జడిఁగొన్న చెయ్వులజడనుతోడను గూడె జడను వెన్నడలను జాదుకొనఁగఁ
బాలుపారునూగారులకలుపుతోడను గూడె నలుపు చన్మొనలందు నాటుకొనఁగఁ
గమనములఁ జాల వెలసత గానఁబడఁగ, నెమ్మనంబులు మృత్సౌరభమ్ము గోర
మిగుల నేఁకవితోడవులమెచ్చు సడల, గర్భసంపద నొప్పి రక్కమలముఖులు. 166

సీ. వేదవేదాంగాదివిద్యలు శీలింప శీలవతీకాంతచింత సేయు
ధరణి నేకాతపత్రముగ నేలుకొనంగ సతతంబు రాగమంజరి తలంచు
రాజరంజనరీతి రసికతామహిమల సుమతియై వెలుఁగంగ సుమతి గోరు
సగుణనిర్గుణములసంబోధనాపేక్ష మదిలోన భావించు మదనరేఖ
యాత్మగర్భాంతరాళంబులందు నున్న, యర్భకులయందు నందమై యతిశయిల్లు
గుణము లన్నియు నిచ్ఛానుగుణము లగుచు, నాఁటినాఁటికిఁ దమయందు నాటుకొనఁగ.

చ. లలితకపోలమండలములన్ మణికుండలముల్ నటింప వి
చ్చలవిడిగా వినూత్నపురుషాయితకేలికి నగ్గలించున
గ్గలికలు చెల్లకున్న నధికవ్యథ నొయ్యన మాటిమాటి కూ
ర్పులు నిగిడింపఁ జొచ్చిరి సరోరుహనేత్రలు గర్భఖిన్నతన్. 168

చ. కనుఁగొని నెమ్మనం బలరఁగాఁ బులిజున్నును నేఁదుకన్న దె
మ్మనినను దెచ్చువాఁడఁ బ్రియ మైనవి యెల్లను జెప్పుఁడంచు గొ
బ్బున హృదయానువర్తి యయి పల్కును బంతము నొక్కభంగి గాఁ
దనియఁగ నిచ్చు నవ్విభుఁడు తామరసాక్షులు గోరుకోరికల్. 169

క. అంత నవమాసము లతి, క్రాంతము లగుటయును గమలకైరవహితని
ష్ఠాంతమతి వెలుఁగుతేజో, వంతుం డగుసుతుఁడు శీలవతి కుదయించెన్. 170

తే. తత్సుతోదయవార్తా మహాత్మ్యమునఁ, జంద్రగుప్తుండు పూర్ణిమాచంద్రుఁ గనిన
సంద్రమునుబోలె నానందసాంద్రుఁ డగుచు, మఱి యథావిధి జాతకర్మంబొనర్చె. 171

చ. అరు దగుచున్న జన్మసమయగ్రహయోగబలంబు పెంపునన్
వరరుచియై దిగంతముల నాలుఁ జతుర్దశసంఖ్యవిద్యలన్
వరరుచి యైనమూర్తి నవవారిజమిత్రునిఁ బోలునంచుఁ దా
వరరుచినామవిస్ఫురణవంతునిఁగా నొనరించెఁ బుత్రకున్. 172

వ. ఒనరించి తోడ్తోన నిరతిశయ లీలాలోకసరిరంసామాంగల్యమిళిత మనోహరాంగుండై
యుండె నంతఁ గొన్నిదినంబులకును. 173

మ. దినకృద్వాసరచైత్త్రశుద్ధనవమిం దివ్యం ద్వితీయాంశ సం
జననం బొందెను రాగమంజరికి రాజద్భాగ్యసౌభాగ్యసూ
చనలగ్నంబునఁ బుత్త్రరత్నము నిజోచ్చక్షేత్రసందీప్తులై
యినమందారసురాసురేజ్యబుధు లాయిందు న్విలోకింపఁగన్.

వ. అమ్ముహూర్తంబు మౌహూర్తికోత్తములు నిరూపించి. 175

శ్లో. కుముదగహనబంధౌ వీక్ష్యమాణేసమస్తైరగనగగృహవాసైర్దీర్ఘజీవీసతుస్యాత్
యదసదశుభజన్యంయచ్చకీద్బగ్విమోదం సభవతినగనాథస్సార్వభౌమోజితారిః. 176

వ. అని హోరాస్కంధబంధురం బైనయాపద్యంబు నుపన్యసించి యిక్కుమారుండు దీర్ఘాయురుపేతుండును జితారిసంఘాతుండును జక్రవర్తిపదఖ్యాతుండును నగునని విన్నవించిన. 177

క. ఆవార్త లమృతలహరీ, భావంబునఁ గర్ణవీథిఁ బ్రవహించి తను
ప్లావనము చేసి ధరణీ, దేవకులాగ్రణిమనంబుఁ దెప్పలఁదేల్చెన్. 178

వ. అయ్యవసరంబున. 179

మ. కురిసెం గల్పతరుప్రసూనములు దిక్కూలంకష ప్రాయమై
మొరసెం దివ్యమృదంగనిస్వనము సమ్మోదానుసంపాదియై
బెరసెన్ జందనశైలమారుతము గంభీరాప్సరోనృత్యముల్
దొరసెన్ గన్నులపండువై జనులు సంతోషించి ఘోషింపఁగన్. 180

క. ఆజగతీసురుఁ డప్పుడు, రాజోచితబహుతురంగరథధేనుమహీ
రాజముఖీధనధాన్యస, మాజమహాదానగుణసమగ్రత మెఱయన్. 181

వ. జాతకర్మంబు యథోచితక్రమంబున నిర్వర్తించి యనంతరంబ. 182

తే. విక్రమంబున నాదిత్యువిధము దోఁప, సుప్రతాపానురూపతేజోవిశేష
కలితుఁ డగునని తజ్జన్మఫల మెఱింగి, తనయు విక్రమాదిత్యాభిధానుఁ జేసె. 183

తే. అంత సుమతికి సంజాతుఁ డైనయట్టి, పట్టికిని భట్టియని పేరుపెట్టి పిదప
మదనరేఖావిలాసిని కుదయమైన, తనయునకు భర్తృహరినామ మొనరఁ జేసె. 184

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బుత్త్రోదయోత్సవానందంబునం దృప్తుం డై చంద్రగుప్తుండు. 185

క. సముచితకర్మక్రియలను, సముచితసంవర్ధనముల సముచితవిద్యా
సముదయసంశిక్షణములఁ, గ్రమమున నందనుల ఘనులఁగా జేయుచుండెన్. 186

క. లోకహితకావ్యరచనా, సాకల్యప్రౌఢి వేదశాస్త్రపురాణ
వ్యాకరణసరణివరరుచి, యేకముఖబ్రహ్మయనఁగ నెన్నికకెక్కెన్. 187

సీ. వచియించెఁ బ్రాకృతవ్యాకరణాగమం బభినవంబుగ భోజవిభుఁడు మెచ్చ
సకలవర్ణాశ్రమాచారనిర్ణయ మొప్ప ధర్మశాస్త్ర మొనర్చెఁ దజ్జ్ఞు లలర
ధీయుక్తి మెఱయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర మొనరించె సకలలోకోపకారకము గాఁగఁ
గాళిదాసునినవ్యకావ్యవిద్యాప్రౌఢి వరకవీశ్వరచక్రవర్తిఁ జేసె
భట్టనారాయణీయ ప్రపంచసార, శారదాతిలకాదిప్రశస్తమంత్ర
శాస్త్రసర్వంకషజ్ఞానసరణి మించె, శీలవతిపట్టి సర్వజ్ఞశేఖరుండు. 188

శా. శ్రౌతస్మార్తరహస్యవేదులు గురుస్థానంబుగాఁ జూడ వి
ఖ్యాతప్రౌఢి మహాకవీశ్వరులు సాక్షాద్భారతీమూర్తిగాఁ
జేతోవీథిఁ దలంపఁగా నతఁడు మించెన్ ధర్మమర్మజ్ఞతా
చాతుర్యోన్నతు లైనరాజులకుఁ బూజాలింగమై పెంపునన్. 189

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవివిధాగమంబులు కరతలామలకంబుగా నెఱింగె
నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారసమితి నామూలచూడముగఁ జూచె
ధర్మార్థకామశాస్త్రప్రపంచంబులు * పల్లవిపాటగాఁ బరిచయించె
వారణస్యందనవాహనారోహణక్రమమున మర్మకర్మములు దెలిసె
నృత్యగీతవిద్యాప్రౌఢి నిర్వహించె, సకలదివ్యాస్త్రశస్త్రప్రశస్తి మించెఁ
దేజమున నొప్పి భట్టిద్వితీయుఁడగుచు, విక్రమాదిత్యుఁ డసమానవిక్రముండు. 190

క. మరువము మొలవఁగఁ దోడనె, పరిమళ ముదయించినట్లు పరమజ్ఞాన
స్ఫురణము బాల్యమునప్పుడె, పరిణతమై భర్తృహరికిఁ బ్రభవించుటయున్. 191

ఉ. ఎంతయు వేడ్కతోఁ బరిచయించినవిద్యలయట్ల వేదవే
దాంతరహస్యమర్మములు నమ్మహితాత్ముని కాత్మఁ దోఁచె న
త్యంతము చోద్యమై మెఱయునంజన మబ్బినవానికిన్ ధరా
క్రాంతము లైనపెన్నిధులు కన్నులకుం బొడచూపుకైవడిన్. 192

ఉ. అందఱు నన్నివిద్యల మహామహులై విలసిల్లుచుండఁగా
నందనులం గనుంగొని మనంబునఁ బొంగుచుఁ జంద్రగుప్తుఁ డా
నందమహాంబుధిన్ దినదినంబును దెప్పలఁదేలుచుండె నం
క్రందనుకంటె వైభవపరంపర మించి యనేకకాలమున్. 193

* వల్లెపాఠంబుగాఁబరిచయించె. అనిపాఠాంతరము.

శా. తారుణ్యంబున నమ్మహీసురుఁ డొగిన్ ధర్మార్థ కామక్రియా
చారంబుల్ సరిగాఁ జరించి తుదమోక్షశ్రీ నపేక్షించి సం
సారాంభోనిధియానపాత్ర మగుశ్రీశైలంబుమీఁదం దపం
బారంభింపఁ దలంచి నందనుల డాయం బిల్చి తా నిట్లనున్. 194

తే. గయ సహస్రయుగంబులు కాశియందు, యుగసహస్రంబు వింశతియుగము లధిక
నిష్ఠఁ గేదారమున నున్ననియతఫలము, నొక్కదినము శ్రీనగమున నున్నఁ గలుగు. 195

సీ. శ్రీశైలమాత్మలోఁ జింతించినంతన జాతిస్మరత్వంబు సంభవించు
వేడ్కఁ దచ్ఛిఖరంబు వీక్షింపఁగోరిన సప్తజన్మాఘనాశంబు చేయు
నాత్రోవ రెండుమూఁడడుగు లేగినమాత్ర సకలజన్మములదోషములఁ బాయు
నత్యంతనియతిమై నగ్గిరి కేగినఁ బరమసాయుజ్యంబుఁ బడయవచ్చు
నెన్నిభంగుల శ్రీగిరి కేగువాఁడు, ధన్యుఁ డగు నబ్బు నశ్వమేధంబుఫలము
నట్టిశ్రీగిరి కర్థిమై నరుగలేని, గుణవిహీనుండు పిచ్చుకకుంటుగాఁడె. 196

సీ. ఏకొండశిఖరాగ్ర మీక్షించినంతన భవబంధములఁ బెడఁబాపఁ గల్గు
నేకొండ యిల్లుగా నీశానుఁ డేప్రొద్దుఁ బార్వతీసహితుఁడై పాయకుండు
నేకొండసన్నిధి నెల్లతీర్థంబులు పాతాళగంగాఖ్యఁ బరఁగుచుండు
నేకొండమీఁద బ్రహ్మేంద్రాదిదివిజులు శబరవేషంబుల సంచరింతు
రట్టిశ్రీపర్వతము చూచినట్టివారు, గట్టిపుణ్యంబు చేసినయట్టివారు
ఘనతపఃఫలసిద్ధులు గన్నవారు, హరునికత్యంతనిజభక్తు లైనవారు. 197

క. ఏపాపము లొనరించిన, నాపాపము లణఁచుచుండు నటమీఁద నరుం
డోపికమీఱంగాఁ జని, శ్రీపర్వతదర్శనంబు చేసినయేనిన్. 198

చ. శిలలఖిలంబు లింగములు చెట్లు సమస్తము గల్పభూజముల్
జలములు దేవతానదిజలంబులు మానవులెల్ల సంయముల్
పలికినపల్కులెల్లను జపంబు చరించుట సత్ప్రదక్షిణం
బులు నిదురల్ సమాధి తలపోయఁగ శ్రీగిరిమీఁదఁ జోద్యముల్. 199

ఉ. వారణసీపురంబున నవారణ మేను దొఱంగనేల కే
దారజలంబు లర్థిమెయిఁ ద్రావి శరీరము గోరవ్రావఁగా
నారడి వొంద నేల యొకయప్పుడు జన్మము లేకయుంటకై
యారయ శ్రీనగంబుశిఖరాగ్రము చూచినఁ జాలు నెమ్మదిన్. 200

మ. క్రతువిధ్వంసము బ్రహ్మహత్యయును ధర్మద్వేషముల్ సోదరీ
సుతసంహారము నాదిగాయినదురితస్తోమంబులం బాసి శా
శ్వతపుణ్యోదయుఁ డయ్యె నగ్గిరి నివాసంబౌట రుద్రుండు దు
ష్కృతముల్ వాయుట లేమిచోద్యము జనుల్ శ్రీపర్వతం బెక్కినన్. 201

క. కావున శ్రీనగమున కేఁ, బోవఁగ నూహించి మిమ్ము బోధించుటకై
రావించితి నావాక్యము, భావింపఁగ వలయు నిపుడు పరమార్థముగన్. 202

చ. బ్రదుకుము విక్రమార్కనరపాలక దిగ్విజయంబుచేసి య
భ్యుదయముఁ బొందు భట్టి నిజబుద్ధి నియోగితనంబునందు స
మ్మదమున మించు భర్తృహరి మాధనమెల్లను నీకు నిచ్చితిన్
హృదయ మెలర్పఁగా వరరుచీ సుఖియింపుము వంశకర్తవై. 203

తే. అనుచు నెడఁబడ వారికి నానతిచ్చి, యాత్మరమణీసమేతుఁడై యాక్షణంబ
శ్రీనగస్వామి పదపద్మసేవసేయఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచంద్రుఁ డరిగె. 204

వ. ఇట్లు చతుర్థపురుషార్థ తత్త్వజ్ఞానగురుం డైననిజగురుం డరిగిన యనంతరంబ. 205

చ. పరిచితనవ్యకావ్యరసభావవిచక్షణ పుణ్యవీక్షణా
పరమహితాశ్రితప్రకరబాంధవపోషణ సత్యభాషణా
తరళవిలోచనాజనవితానమనోభవ నిత్యవైభవా
నిరవధికప్రభావన్నపనీతియుగంధర కీర్తిబంధురా. 206

క. చతురావధానభాషా, చతుర జనస్తూయమాన సహజమనీషా
యతులితగుణమణిభూషా, ప్రతివాసరవర్ధమాన భవ్యవిశేషా. 207

మాలినీ. తరుణకమలనేత్రా దర్పవజ్జైత్రయాత్రా
పరహితసుచరిత్రా భాగ్యలక్ష్మీకళత్రా
సరససుకవిమిత్రా సజ్జనారామచైత్రా
హరితకులపవిత్రా యక్కమాంబాసుపుత్రా. 208

గద్య. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెదయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కననామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుకావ్యంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీనాథచరణయుగళ
ధ్యానాధీనాంతరంగ తరుణీజనచే
తోనందన నిజమూర్తి
శ్రీనందన జన్ననార్యసిద్ధనమంత్రీ.

చ. అరుదుగ విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు కీర్తిచంద్రికల్
ధరఁ బరఁగింప దిగ్విజయతత్పరుఁడై యొకరుండు వింధ్యభూ
ధరమున కేగి యందుఁ బ్రమదంబు మది న్వెలసిల్లఁ గాంచె నీ
శ్వరవరవామభాగసహవాసవిలాసిని వింధ్యవాసినిన్. 2

వ. కాంచి లలాటాంబకకుటుంబినీపదాంభోరుహరోలంబకదంబాయితచికురనికురుంబలాంఛనలపనచంద్రమండలుండై యమ్మండలాధీశ్వరుండు తదీయమందిరద్వారంబు నిర్గమించి తత్ప్రదేశంబున. 3

క. ప్రబలాసురవరసూనులు, సుబలమహాబలులు వాలిసుగ్రీవులు నా
నిబిడాంగరక్తధారా, శబలితభూభాగ మయినసమర మొనర్పన్ 4

వ. కాంచి తత్కలహంబు వారించి తత్కారణం బడుగుటయు వార లిట్లనిరి. 5

చ. హరునిగుఱించి వత్సరసహస్రము ఘోరతపంబుచేసి త
త్కరుణ దుకూలకంథయును దండముఁ బావలు రత్నపాత్రముల్
వరమునఁ గాంచె మద్గురుఁ డవారణమైఁ బ్రబలాభిధానుఁ డీ
యురువిడిచేత నయ్యెడుప్రయోజన మెల్లను జిత్తగింపుమా. 6

శా. ఈశలాతంబున వ్రాయఁ బట్టణములౌ నీపాదుకల్ మెట్టఁగా
నేలోకంబున కైన నేగ సులభం బీపాత్ర దివ్యాన్నముల్
చాలంగా సమకూర్చుఁ గోరినతఱిన్ సంధిల్లు నీకంథచే
వేలక్షల్ కనకంబు రాలు విదుపన్ విశ్వంభరాధీశ్వరా. 7

తే. తండ్రిపిమ్మట నివి యేము తగినభంగిఁ, బంచుకొననేరకిమ్మెయిఁ బ్రతిదినంబుఁ
బోరుచున్నార మిట నీవు పొందు వొసఁగఁ, బంచి పెట్టి రక్షింపుమీ పార్థివేంద్ర. 9

వ. అనవుడు.

క. జనపతులకుఁ బాపాత్ముల, ధన మెమ్మెయి నైనఁ గొనుట ధర్మం బనఁగా
విని యున్నవాఁడు గావున, ధనసంగ్రహణంబునందుఁ దత్పరమతియై. 10

చ. అనఘుఁడు విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు మందహాస మా
ననము నలంకరింపఁ గుహనాచతురుండయి బుజ్జగించి నా
పనుపున మీఱుచేసఱచిపాఱుఁడు మీఱినయట్టివాఁడ యీ
ధనమున కెల్లఁ గర్త యగుఁ దప్పదు పొమ్మని యానతిచ్చినన్. 11

చ. పనివడి యొండొరుం గడవఁ బాఱెడియాసను వారు దవ్వుగాఁ
జనుట యెఱింగి కంథయును సన్మణిపాత్రయు యోగదండముం
గొని వెసఁ బాదుకల్ దొడిగికొంచు వియచ్చరవాహినీకన
త్కనకసరోజగంధవహకౌతుకుఁడై వినువీథి కేగుచున్. 12

చ. కనియె నతండు శంకరశిఖాశశిరంజితచంద్రకాంతసం
జనితజలార్ద్రకల్పతరుజాలముఁ గిన్నరకన్యకాప్రమో
దనమణిశృంగసంగతలతావనజాలము దివ్యవాహినీ
వనజవనీతలదుహిణవాహమరాళము మేరుశైలమున్. 13

వ. కనుంగొని ప్రమోదభరితమానసుండై. 14

సీ. ఈకొండ మణికాంచనాకారరుచి గాంచెఁ గొండ లెల్లను దనుఁ గొండఁజేయ
నీకొండఁ గాఁపుండి యింద్రాదిసురముఖ్యు లెల్లభాగ్యములకు నెల్లరైరి
యీకొండదండగా నీరేడుజగములు సుప్రతిష్ఠితములై సొంపుమిగిలె
నీకొండ కోదండమై కాలకంఠున కసమానజయలక్ష్మి నావహించె
నిర్జరాపగ యీకొండనిర్ఝరంబు, పద్మబాంధవుఁ డీకొండప్రారిక్రాఁపు
కొండయల్లునికొండ యీకొండశిఖర, మని సుమేరుప్రభావంబు లభినుతించి. 15

ఉ. అం దొకదివ్యరత్నశిఖరాగ్రతలంబున రాగమంజరీ
నందనుఁ డబ్జినీతటమునన్ సురభూజమునీడ నిల్చి లీ
లం దననెమ్మనంబునఁ దలంచినమాత్రనె పాత్రయందునా
నందకరంబుగాఁ బొడమె నవ్యసుధామధురాన్నపానముల్. 16

శా. అయిష్టాన్నము లారగించి యతఁ డాహ్లాదంబుతో మేరువున్
డాయం దక్షిణదిక్కునందు నొకచోటన్ యోగదండంబునన్
వ్రాయం గంధగజాశ్వసౌధసదనప్రాకారదేవాలయ
ప్రాయంబై యొకపట్టణం బరుదుగాఁ బ్రాదుర్భవించె న్వెసన్. 17

చ. జనపతి యాపురంబునకుఁ జంద్రపురం బని పేరువెట్టి యం
దనుపమరాజ్యవైభవమహామహిమన్ జెలువొంది కంథ గ్ర
క్కున విదిలించి యందుఁ బదికోటులు మాడలు రాలఁ బ్రోవుగా
ననయము నెల్లయర్థులకు నన్నరపాలకుఁ డిచ్చు నిచ్చలున్. 18

క. కనుఁగొనిన వేయి మాటూ, డినఁ బదివే ల్గుడున లక్ష డెందము ప్రమదం
బునఁబొందినఁ గోటిధనం, బనయము నర్థులకు విక్రమార్కుం డొసఁగున్. 19

వ. ఇవ్విధంబున ననన్యసామాన్యవదాన్యుం డైనయారాజన్యుండు పేరోలగంబున రత్నసిం
హాసనాసీనుండై యున్నయవసరంబున వైహాయసమార్గంబున ననర్గళమణిమరీచిమా
లికాదేదీప్యమానంబు లైనదివ్యవిమానంబుల నవలోకించి యాత్మీయమిత్రుం డైనచిత్ర
రథుండను గంధర్వపతి నివి యెందుఁ జనుచున్న వని యడుగుటయు నతం డాతని
కిట్లనియె. 20

ఆ. సకలజీవలోకసజ్జనానందన, ప్రౌఢుఁ డైనపద్మభవునిఁ గొల్వ
ననుదినంబు నరుగునమరేంద్రముఖ్యుల, మణివిమానము లివి మనుజనాథ. 21

వ. అనవుడు, 22

మ. జగదుత్పత్తివిశారదుం డయినభాషాజానియాస్థానిసో
యగ మీక్షించునపేక్ష నాక్షణమ భృత్యామాత్యు లంగీకరిం
ప గుణాలోలుఁడు సాహసాంకధరణీపాలుండు లీలాగతిన్
గగనాభోగ మలంకరించె మణిరంగత్పాదుకాపాదుఁడై. 23

వ. ఇవ్విధంబునం జని యమ్మహామహుండు పితామహాలోకాలోకనోత్సవం బంగీకరించి
తదాస్థానమండపంబు ప్రవేశించి. 24

సీ. మౌద్గల్య మాతంగ మౌంజాయన మరీచి మైత్రేయ మాండవ్య మందపాల
కపిల కశ్యప కౌత్స కామంద కణ్వాత్రి కౌశిక కౌండిన్య కలహభోజ
వాత్స్యాయన వ్యాస వాల్మీకి వరతంతు వాలఖిల్య వసిష్ఠ వామదేవ
శరభంగ శుక శక్తి శార్ఙ్గ శారద్వత శౌనక శాండిల్య శాలిహోత్ర

జడభరత జహ్ను జాబాలి జామదగ్న్య, పులహ పిప్పల పర్వత పుండరీక
గార్గ్య గౌతమ గాలవ గణక ముఖ్యు, లైనయాసంయమీశ్వరు లర్థిఁ గొలువ. 25

క. యాగములు యాగకర్తలు, యోగములును యోగివరులు నుచితాచార
ప్రాగుణ్యవిధులు నదులును, సాగరములు గిరులు దరులు సంసేవింపన్. 26

సీ. తనతనుప్రభలతో నెనవచ్చుపటికంపుజపమాల యొకకేల నవదరించి
తనముద్దుమోముచందమున నందము నొందు నరవింద మొకకేల నలవరించి
తనమంజులాలాపతతిఁ గూడి భాషించుకీరంబు నొకకేల గారవించి
తనగాననినదంబు నెనయఁ జాలువిపంచి కేలిమై నొకకేలఁ గీలుకొల్పి
ప్రణతదిక్పాలబాలికాఫాలఫలక, తిలకమృగనాభిచిహ్నదేదీప్యమాన
చరణనఖచంద్రయై పూర్ణచంద్రవిమల, కమలకర్ణిక నుండి వాగ్రమణి కొలువ. 27

క. కొలువున నెలవువహించిన, నలువను సాష్టాంగ మెరఁగి నరవరుఁడు రసా
కలితమృదుసారసౌరభ, సలలితవాక్పుష్పపూజ సమ్మతిఁ జేసెన్. 28

వ. అప్పుడు ప్రసన్నతాచతురాననుం డైనచతురాననుం డిట్లనియె. 29

క. ఎయ్యది కుల మెయ్యది నెల, వెయ్యది నీనామ మిష్ట మేచందమునన్
ఇయ్యెడకు వచ్చి తనవుడు, నయ్యంబుజసూతితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 30

ఆ. చంద్రగుప్తసుతుఁడ చంద్రపురీశుండ, విక్రమార్కుఁడనఁగ వెలయువాఁడ
దివ్యపాదుకాగతిప్రౌఢివచ్చితి, నిచ్చ మిమ్ముఁ జూడ నిష్ట మగుట. 31

క. నావుడు నతనిమహత్త్వము, భావించి విరించి చోద్యపడి సదయుండై
భూవర యే వరమడిగిన, నావర మే నిత్తు నీకు నని పలుకుటయున్. 32

ఉ. ఫాలతలాగ్రచర్మము కృపాణమునం గొని చీరి యెత్తి యా
వ్రాలకు మీఁద నెక్కు డగువ్రా లొకకొన్ని లిఖింప నోపుదో
యాలిపితోడఁ గొన్ని వెర పేర్పడ నిప్పుడు సక్కఁ బెట్టఁగాఁ
జాలుదొ యానతిమ్మనిన సారసగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁడై. 33

ఉ. అర్వురుచక్రవర్తులు పదార్వురు రాజులు విశ్వధారణీ
నిర్వహణప్రభావమున నేర్పరు లైనను వీనిసాటిరే
సర్వఫలప్రదానమున సాహసికత్వరమాసమగ్రతన్
గర్వితవీరవైరిచయఖండనమండనవిక్రమక్రియన్. 34

క. ఇచ్చెద నొకవర మనినను, జెచ్చెర నామాట కులుచ సేసెను సభ నీ
హాచ్చెము వాయుట కొఱకై, యిచ్చెద బ్రహ్మాస్త్ర మైన నీతని కనుచున్. 35

సీ. సిద్ధాదు లగుగోష్ఠిసీమలు పరికించి నామానుగుణము నిర్ణయము చేసి
యుచితదీక్షాకాల మూహించి యభిషిక్తుఁ జేసి జితస్థానసిద్ధి దెలిపి
కూర్మాసనాదులమర్మంబు లెఱిఁగించి యష్టాంగవివరణం బాచరించి
భూతశుద్ధితెఱంగు బోధించి మాతృకావిన్యాససరణి యుపన్యసించి
యావరణశక్తిబీజాధిదైవతములు, బలులు జపహోమతర్పణావళులు సెప్పి
సప్రయోగోపసంహరణప్రవీణుఁ, జేసి బ్రహ్మాస్త్ర మిచ్చె నబ్జాసనుండు. 36

వ. ఇచ్చి మఱియు నిట్లనియె. 37

క. మానుషశక్తి జయింపఁగ, రానిమహావీరు లైనగణశూరులపై
దీనిఁ బ్రయోగింపుము బల, హీనులపై మఱచి యైన నేయకు మధిపా. 38

క. అని బ్రహ్మ యానతిచ్చిన, జనపతి సాష్టాంగ మెరఁగి సంభావితుఁడై
తనపురికి నరిగి జగతీ, జనరక్షణ చేయుచుండె సత్వరమతియై. 39

వ. అంత నాచంద్రపురంబునఁ జంద్రగుప్తాన్వయవార్ధిచంద్రుం డైనరాజేంద్రుండు కీర్తి
చంద్రికాసాంద్రుం డై యుల్లసిల్లు టెఱింగి త్రిజగదాశ్చర్యచాతుర్యసకలకళాసంవిధానుం
డైన సుమతిసూనుండు చనుదెంచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి దండప్రణామంబు
లాచరించిన నుచితోపచారంబుల సంభావించి మధురానిర్గమనం బాదిగాఁ గలయాత్రా
యప్రయోజనంబు లఖిలంబులు నెఱింగించి యిట్లనియె. 40

సీ. చెలువొందు నేపురి శృంగారముగఁ గాలకంఠుఁ డెప్పుడు మహాకాలసంజ్ఞఁ
గోటిలింగంబులు కొమరారు నేవీట సంధ్యాత్రయమహోపచారగరిమ
విలయాంబునిధిపూరములయందు డిందక పెనుపొందు నేపుటభేదనంబు
యుగయుగంబునయందు నొక్కొక్కదివ్యాభిధానంబు నేరాజధాని పూను
నంబికాదేవి యేపట్టణంబునందు, శ్రీమహాకాళినా నుతిశ్రీవహించు
నట్టియుజ్జని యోగపీఠాభిరామ, మైహికాముష్మికప్రదానాద్యసీమ. 41

ఆ. ద్వారవతి యవంతి వారాణసి యయోధ్య, మధుర పుణ్యకోటి మాయ యనఁగ
నలఘుముక్తిదమ్ము లగుపట్టణములందు, నగ్రగణ్య యుజ్జయనిపురంబు. 42

వ. అని పురాణప్రోక్తంబు లగుసూక్తంబు లుపన్యసించి వెండియు. 43

సీ. సర్వసర్వంసహాచక్రావతంసమై జయలక్ష్మి వెలయు నుజ్జయనియందు
శ్రీమన్మహాకాళికామందిరాంగణస్థలి నగాధం బైనకొలనికెలన
నభ్రంకషాభోగ మగుమఱ్ఱికొమ్మను గట్టినవ్రేలెడునుట్టియొక్క
చిత్రింబుగఁ బదియాసూత్రంబు లైదును ఘోరాసిచేఁ ద్రెవ్వఁ గోసి పైచి
యాజలాశయమధ్యంబునందు నున్న, యుగ్రశూలాగ్రమునఁ బడనోపువాఁడు
సకలసామ్రాజ్యవైభవోత్సవము నొంది, తత్పురం బేలు నిది దేవతావరంబు. 44

క. ఇది శిల వ్రాసినయది యని, చతురత విప్రుం డొకఁడు ప్రసంగవశమునం
జదివెను నెగి నీపద్యము, లదియెఱుఁగఁగ వలయు నచటి కరిగెద భట్టీ. 45

తే. ఉట్టిచేరులు గోయంగ నుత్సహించి, యొకటి దెగఁగోసి వెండియు నొకటిఁగోయ
మునుపు గోసినయది యంటుకొనుచు నుండు, ననుచు విన్నార మిట్టిచోద్యములు గలవె.

క. అన సుమతిసూనుఁ డిట్లను, జననాయక దీనికై విచారం బేలా
విను ముట్టిచేరు లొక్కటఁ, బెనుపాతముగఁ గోయరాదె ప్రిదులక యుండన్. 47

మ. అనినం దత్ప్రతిభావిశేషమున కత్యాశ్చర్యముం బొంది య
మ్మనుజాధీశుఁడు భట్టిఁ జంద్రపురిసామ్రాజ్యంబున న్నిల్పి భూ
జనసంరక్షణమార్గసమ్యగుపదేశం బిచ్చి తా నేగె ను
జ్జనికిన్ సమ్మతిఁ బాదుకంబువలనన్ సంతోషితస్వాంతుఁడై. 48

వ. అరిగి యనేకప్రసూనసుగంధవహగంధవహబంధురోపవనాపాదితముత్కారం బయిన
యన్నగరోపకంఠంబున. 49

ఉ. మోహనమూర్తి యానృపతిముఖ్యుఁడు గాంచె సువర్ణకుంభస
న్నాహసురంగశృంగపరిణాహము దర్పణరత్నతోరణో
త్సాహము చంద్రికాధవళసౌధసమన్వితశ్రీమదంబికా
గేహము గోపురాగ్రగతఖేదవినోదదినేంద్రవాహమున్. 50

వ. కని తదీయరామణీయకంబునకు నాశ్చర్యధుర్యుండై యక్కుమారవర్యుండు వందారు
బృందారకసుందరీసందోహసీమంతసిందూరపరాగపాటలితస్ఫటికమణికుట్టిమంబులవల
నను, నటనఘటనారంభాపదాంభోజవిగళద్రక్త సంధ్యారాగరంజితరంగస్థలీనభోంతరా
ళతారకాయితముక్తాఫలోపహారంబులవలనను, సఖీజనసమాందోళితడోలాసమారూఢ
గంధర్వకామినీజేగీయమానమధురగీతికానిస్వనంబులవలనను, ప్రసిద్ధసిద్ధజనకథితనవనాథ

చిత్రచరిత్రవర్ణనప్రమోద హృదయసామాజికవిరాజమాన మణిమండపంబులవలనను, విటంకవిహరణపారావతకీరశారికాపఠిత దేవస్తుతికథాగాధ శ్రవణప్రహృష్టహృదయజన సముదయంబులవలనను, ప్రాకారసమీపసరిజ్జాతకరంజనికుంజసంజాత కుంజరకుంభసంభృతమకరందమధురసాస్వాదమత్త మధుకరీగానతానానుకూలకుల పాలికాపాలికానవ రాగగీతప్రసంగంబులవలనను, నిరవలంబనాంబరచరద్రమణరమణీసుగతశ్రమ సంజాత ఘర్మాంబుబిందుప్రనోదన చతురశీతలసమీరణసంజనన కారణపతాకానికాయంబులవలనను, జపలకపికంపితరసాలశాఖాపతితపరిపక్వఫలవాంఛాసంచరణపౌరభామినీనివహంబులవలనను, నానాభివాసితశయితశాతోదరీసంపాద్యమానజలధరోపమవిశాలనీలమణికుట్టిమప్రదేశంబులవలనను, నిరవధికభక్తిరసాతిశయప్రణవ్రాపహారసమర్పణమహావీరవరశిలాప్రతిరూపంబులవలనను, గామితామితఫలోదయానందకందళితమనోహరమానవానీతమహారంభగుంభితకుంభాంచిత కర్షణవ్యథానీయమానస్వర్ణకోటివల్లనాఫల్గుశోభాకరపురోభాగంబులవలనను నతిమనోహరంబై, సార్వకాలికసమర్పితానేక పుష్పగంధబంధురంబై, యగురుగుగ్గులుప్రముఖధూపవాసనావాసితదశదిశాభాగంబై, శాతకుంభస్తంభసంభృతానేక నూతనరత్నప్రదీపికాదేదీప్యమానంబై, మహోపహారసమయసముచితపంచమహాశబ్దసంభావ్యమానం బయినయాదివ్యమందిరంబు ప్రవేశించి. 51

సీ. నిర్జరవరవధూనేత్రకైరవములు చిఱునవ్వువెన్నెలచేత నలర
గోపతిసుతసతీకుంతలభ్రమరంబు లడుగుదమ్ములఁ జెంది యతిశయిల్ల
వరుణాంగనామనోవల్లీవితానంబు పలుకుఁదమ్మలచేతఁ బల్లవింప
ధనదకాంతాహర్షతటినీనికాయంబు విశదకృపారసవృష్టిఁ బెరుఁగ
నాదికిన్నరకన్యకాహస్తజలజ, కలితచామరపవమానకంప్యమాన
చికురనికురుంబయై యొప్పుసకలజనని, కర్థి దండప్రణామంబు లాచరించి. 52

వ. నిర్గమించి తదాలయపురోభాగంబున. 53

సీ. సికతాతలంబున శివలింగపూజనపరు లైనసన్మునివరులవలనఁ
బరికరసహకారపాదపచ్ఛాయల గోష్ఠి సల్పెడిసిద్ధకోటివలన
నంతర్జలంబుల నఘమర్షణస్నాన మాచరించుచు నున్నయతులవలన
సిరులు నిండారంగఁ దరుల నోములు నోముమానవతీలలామములవలన
సుకృతముల కెల్ల నెల్లయై సొంపు మీఱి, యపరమణికర్ణిక యనంగ నతిశయిల్లి
కమలకైరవమధురసాకలితలలిత, వైభవాకార మగుసరోవరము గాంచి. 54

ఉ. ఆసరసీతటాంతికశిలాక్షరపంక్తిఁ బఠించి చూచి యీ
వ్రాసినవ్రాఁత యుజ్జయనిరాజ్యముచేరుటఁ జాటిచెప్ప సం
త్రాసముఁ బొందనేల యని తత్క్షణమాత్రన యుక్తియొక్కి బా
హాసిఁ దదీయసూత్రముల నన్నిటి నొక్కటఁ గోసె వేల్మిడిన్. 55

వ. తదీయసాహసోత్కర్షంబునకు హర్షించి. 56

సీ. వికచనీరజపత్రమకరందరసభాతిఁ బసనిమాపులఁ గృపారసము దొలఁకఁ
జంద్రమండలసాంద్రచంద్రికాద్యుతిభంగి నాననంబున మందహాస మొప్పఁ
గనకకుంభవినూత్నఘనరత్నరుచిశీలఁ జాలింపఁ గుంకుమపంక మలరఁ
గాంచనపాంచాలికాకీర్ణహిమలీల లలితాంగవల్లి దుప్పలువ దనర
నొప్పులకు నెల్ల నెల్లయై యుల్లసిల్లు, నమ్మహాకాళి ప్రత్యక్షమై నరేంద్రు
శూలముఖమునఁబడకుండఁ గేలఁ బట్టి, నిజచరణపీఠిచెంగట నిలుపుటయును. 57

వ. రాగరంజితుండై యారాగమంజరీనందనుండు కృతాభినందనుండై యంజలిపుటంబు
నిటలతటంబున ఘటియించి నిష్యందమానానందబాష్పకణికాప్రసారుండును రోమాంచ
కంచుకితాకారుండును సముద్గతగద్గదవ్యాహారుండునునై యిట్లనిస్తుతియించె. 58

దండకము. జయజయ జగదంతరానందమూర్తే శతానందసంస్తుత్యకీర్తే నమద్దివ్యసీమంత
సంక్రాంతసిందూరబాలాతపప్రస్ఫురత్పాదపంకేరుహే హేమకుంభీలసత్కుంభవక్షో
రుహే నూత్నరత్నప్రభామంజులీమండితానేకభూషావిశేషప్రతీపప్రతీకే కృపాజాగ
రూకే రణారంభసంరంభశుంభన్నిశుంభాదిదైత్యారిదుర్వారగర్వాంధకారచ్ఛిదాచండ
మార్తాండరూపే సుధాసుప్రలాపే కిరీటాగ్రజాగ్రత్సుధాభానుఖండద్వితీయార్ధశంకా
సమాపాది ఫాలస్థలన్యస్తకస్తూరికాపత్త్రభాస్వల్లలామే మహామంత్రయంత్రాభిరామే
సుధాసాగరాంతర్మణిద్వీపనీపాటవీపాటలీవాటికాకల్ప కల్పద్రుమప్రాంతచింతామణి
శ్రేణికాగేహసీమా శివాకార మంచాగ్రభాస్వత్పరబ్రహ్మశయ్యారిరంసే ప్రభాసాంద్ర
చంద్రావతంసే నవీనేక్షుకోదండనానాప్రసూనాస్త్రపాశాంకుశోల్లాస హస్తారవిందే
సభాసేవనాసన్నసన్మౌనిబృందే నవాశోకబంధూకసౌగంధికాలక్తకస్యందసిందూరశోణ
ప్రవాళప్రతీకాశమూర్తిప్రకాశే వినీలాలినీకేశపాశే సముద్దామసౌదామనీధామ బా
లారుణేందుప్రతీకాశబీజత్రయీవిద్యమానాఖిలైశ్వర్యచింతామణే లోకరక్షామణే ని
ర్మలజ్ఞానవిద్యామహాయోగవిద్వన్మహాభాగ్యసౌభాగ్యవిద్యే ప్రభావానవద్యే నమస్తే నమ
స్తే నమస్తే నమః. 59

శా. ఓసర్వేశ్వరి యోమహేశ్వరసతీ యోదివ్యమూర్తిత్రయీ
యోసిద్ధాంబిక యోకదంబవనలీలోద్యానహృద్యా శివా
యోసంసారరుజాపహారనిపుణా యోమంత్రతంత్రాత్మికా
నాసంసేవన చిత్తగించి దయతో నన్నుం గటాక్షింపవే. 60

వ. అని స్తుతియింప నమ్మహీపతిపై నపారకృపారసతరంగం బగునపాంగంబు నిగిడించి
యమ్మహాదేవి యిట్లని యానతిచ్చె. 61

ఉ. తొల్లి యనేకభూపతులు దుర్లభ మంచు నుపక్రమింప భీ
తిల్లినయట్టికార్య మిది తెంపున నీవొనరింపఁ జూచి యే
నుల్లములోన మెచ్చి యిపు డుజ్జయనీపురరాజ్యవైభవం
బెల్ల సహస్రవత్సరము లేలఁగ నిచ్చితి నీకుఁ బుత్రకా. 62

క. అనితరసాధారణ మగు, ఘనతరసాహసము నీవుగావించుట నో
మనుజేంద్ర సాహసాంకుఁ, డనఁగాఁ జిరకీర్తిఁ బొందు మాకల్పముగాన్. 63

ఉ. ఈయిల ధర్మరక్ష వెలయింప జనించినయట్టియాదినా
రాయణమూర్తి వీవు భవదంఘ్రిసరోరుహసేవ యర్థిమైఁ
జేయఁగ నాత్మఁ గోరి సరసీరుహగర్భుఁడు పుట్టె భట్టియై
పాయక తోడుగూడి యిలఁ బాలనసేయుట మీకు నైజమా. 64

చ. వదలక మీచరిత్రములు వర్ణనచేసిన సంస్మరించినం
జదివిన వ్రాసినన్ విని ప్రసంగవశంబునఁ బేరుకొన్నఁ బె
ల్లొదవు మనుష్యకోటికి సముజ్జ్వలరాజ్యరమాసమృద్ధియున్
సదమలధర్మబుద్ధియును సంవిదునంచితమోక్షసిద్ధియున్. 65

మ. అని సర్వేశ్వరి యానతిచ్చినఁ బ్రియం బారంగ సాష్టాంగదం
డనమస్కారముఖోపచారములు నానాభంగులం జేసి య
జ్జననాథాన్వయచక్రవర్తి తదనుజ్ఞాసిద్ధిపూర్వంబుగాఁ
దనయిచ్చం జరియించుచుండె నికటోద్యానాంతరాళంబునన్. 66

ఉ. అట్టియెడన్ బ్రసేనుఁ డనునప్సరమేలెడు రాజు చన్న నా
పట్టపుదంతి మంత్రులయుపాయమునం జనుదెంచి కీర్తికిం
గట్టనుఁ గైనహారలతఁ గంఠమునం దిడ రాజ్యలక్ష్మికిం
బట్టముగట్టి రాష్ట్రులును బంధులు భృత్యులు నన్నరేంద్రునిన్. 67

వ. ఇత్తెఱంగున నుజ్జయనీరాజ్యసింహాసనాసీనుండై. 68

సీ. భరతునిలాగునఁ బరశురామునిభాతి రంతిదేవునిభంగి రాముగరిమ
నంగునిరేఖ యయాతిభావంబునఁ బృథువిధంబున భగీరథునిమాడ్కి
గయులీల మాంధాతకైవడి నంబరీషునిరీతి శశిబిందుసోయగమున
శిబిపోలిక మరుత్తుచెల్వునను దిలీపుకరణి సుహోత్రునిగారవమున
సగరువెరవునఁ బురుకుత్సుసరణి నలుని, రమణ నర్జునుక్రియఁ బురూరవునిచంద
మున హరిశ్చంద్రుతెఱఁగున వినుతికెక్కి, సాహసాంకుండు వసుమతీచక్ర మేలె. 69

చ. కుదురుకొనెన్ గిరీంద్రములు కూర్మకులాగ్రణి జీవనస్థితిం
బొదలె ఫణీశ్వరుండు బహుభోగసమున్నతి నుల్లసిల్లె స
మ్మదము వహించె దిక్కరిసమాజము క్రోడము చాలఁ గ్రొవ్వె నె
ప్పిదముగ నన్నరేంద్రభుజపీఠిక యుర్వగ నిర్వహించినన్. 70

చ. అరిజనపాలకాననతృణాంకురవృద్ధియొనర్చు విద్విష
త్సరసిజలోచనాస్యజలధారలవర్ధన మొందు నెప్పుడుం
జరణసమీపవర్తులకుఁ జల్లఁదనంబొదవించు నమ్మహీ
వరునిప్రతాపవహ్ని జనవర్ణితచిత్రచరిత్రలీలలన్. 71

ఉ. పాదుక లావటం జరణపద్మములం దిడి ముజ్జగంబులన్
మోదముతోడ నానృపతిముఖ్యుఁడు తిమ్మర ముఖ్యకాంతయున్
నూదిపిఱిందిత్రాటికిఁ జొచ్చినచోటులు సొచ్చు నెన్నఁడేఁ
బైదలి ప్రాణవల్లభునిపజ్జఁ జరింపక పాయ నేర్చునే. 72

సీ. ప్రకటప్రతాపాతపముచేత వైరులకన్నులఁ జీఁకట్లుగ్రమ్మఁజేసి
ఖడ్గహాలాహలగరిమచే నహితుల నమృతాశనులుగాఁగ నలవరించి
సలలితసత్కీర్తిచంద్రికఁ బగతురమనములతాపంబు మట్టుకొల్పి
సముదగ్రధారాళశరవృష్టి విమతులతనువులఁ జెమటలు దలముకొలిపి
చిత్రచారిత్రవిక్రమశ్రీ వహించి, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి
జలధివలయితవసుమతీచక్రసహన, చండభుజదండకలితుఁడై యుండునంత, 73

వ. పాకశాసనుశాసనంబునం దదీయసూతుం డగుమాతలి దివ్యరథంబుతోడం జనుదెంచి
కృతాంజలి యగుటయు. 74

మ. అతనికి సాహసాంకవిభుఁ డాసనపాద్యము లాదియైనస
త్కృతు లొనరించి నేఁడిచటికిం దనదివ్యరథంబుతోడ సా
రథమునఁ బంపె నెంతపని గల్గెనొగాక శచీవిభుండు ని
న్నితరములైనకార్యముల కిమ్మెయిఁ బంచుట మున్న వింటిమే. 75

వ. అనినవిని మాతలి సాహసాంకమహీపాలునితో నిట్లనియె. 76

క. జంభాహితుఁ డూర్వశిపై, రంభపయిం గరుణకలిమి రహిఁ దన్నటనా
జృంభణలతారతమ్యము, సంభావించుటయ కాని సాలఁడు తెగడన్. 77

క. కావున వారలనటనా, ప్రావీణ్యము హెచ్చుఁ గుందుఁ బ్రకటించుటకై
దేవరఁ దోడ్కొని రమ్మని, దేవేంద్రుఁడు పనిచె వసుమతీవర నన్నున్. 78

క. పాయక పెక్కుతపంబులు, సేయుతపోధనుల కైనఁ జేర నశక్యం
బీయరద మెక్కి విజయం, చేయుము జగతీశ తడవుసేయక యనినన్. 79

సీ. నిజతపోమహిమచే నిరుపమానంబుగా విరచించె నేతేరు విశ్వకర్మ
జంభాదిదనుజేంద్రసంగరాంగణముల శక్రున కేతేరు జయ మొసంగెఁ
గోరి ముప్పదిమూడుకోటులదివిజులు కొలువంగ నేతేరు కొమరుమిగిలెఁ
బటుజవస్ఫురణమై పదివేలహయములు పూనంగ నేతేరు పొలుపు మిగిలె
నట్టిదివ్యరథంబు నెయ్యమున నెక్కి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ డరిగె
గరుడపవమానమానసాక్రమణనిపుణ, బహుగతిప్రౌఢి కుల్లంబు పల్లవింప. 80

వ. ఇట్లు చనిచని. 81

ఉ. నాకముఁ గాంచె నట్టియెడ నందనమందచరన్నితంబినీ
లోకము సంయమీంద్రధృతిలోపకలోలవిలాసమేనకా
లోకము వాసవేభమదలోలుపచంచలచంచరీకమున్
స్వీకృతసత్తపఃఫలవిశేషవిపాకముఁ బుణ్యలోకమున్. 82

వ. కని తదీయవిలాసోత్కర్షంబునకు హర్షించుచు సకలజగన్నయనపర్వం బగుసుపర్వా
ధీశ్వరునగరంబు చొచ్చి రథావతరణంబు చేసి దివ్యసభామండపంబు ప్రవేశించి. 83

చ. కనియె నతండు దివ్యగణికాజననేత్రచకోరికానుసం
జనహాసచంద్రికాలపనచంద్రునిఁ జారుపులోమజాఘన
స్తనపరిరంభసంభ్రమవశస్ఫుటకుంకుమపంకసౌరభాం
జనతనుకాంత్యుపేంద్రుని భుజాబలసాంద్రుని నిర్జరేంద్రునిన్. 84

క. కని వంపిన మొనరించిన, జననాథుని కెదురు వచ్చి సరసాశ్లేషం
బొనరించి యతని గద్దియ, నునిచికొనెను దివిజనాథుఁ డుచితప్రౌఢిన్. 85

వ. ఇట్లయ్యిరువురు నేకాసనాసీనులై సముచితసంభాషణంబు లొనరించుసమయంబున సమయజ్ఞతావిశారదుం డగు నారదుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 86

క. నటనాహంకృతిఁ దమలోఁ, జిటిపొటిజగడంబు లూర్వశీరంభలకుం
బొటమిన మేలేర్పఱుపఁగ, నిటనిను రప్పించె నిర్జరేశ్వరుఁ డధిపా. 87

వ. అని యెఱిఁగించి యమరపతి యనుమతి నమ్మదవతీమణుల రప్పించి నర్తనప్రవర్తనంబునకు నియోగించుటయు నంక్యాలింగోర్ధ్వకాద్యవయవంబు లగుచతుర్విధవాద్యంబులకు ననువుగాను గానంబునకు నమతానంబుగాను నుపక్రమించి. 88

సీ. కలికికన్నుల సోయగముమించుఁదళుకులు చెలఁగెడుమగమీలచెలువు నొంద
నభినవస్ఫురణమై నభినయించుకరంబు లలరుఁగెందమ్ముల ననుకరింప
నిటలంబున నటించుకుటిలకుంతలకాంతి కోదమతుమ్మెదలయొప్పిదము చూప
వలిపకంచెలలోని వలిచనుంగవ మించి జక్కవకవభంగి సంభ్రమింప
మంజుమంజీరకంకణశింజితములు, సమదకలహంసకలనినాదముల దొరయ
సరసగతిఁ బూఁచి సరసులు సరి యనంగ, రంభ సురరాజుమ్రోల నర్తన మొనర్చె.

వ. అంత. 90

సీ. శృంగార మేపార నంగవల్లికయందు గీతసామగ్రి యంగీకరించి
కరతలామలకంబు గాఁ గరాంబుజముల నర్థమాద్యంతంబు నభినయించి
భావింప నరు దైనభావమర్మంబులు మెఱుఁగుఁజూపులలోన మేళవించి
తానమానములతోఁ దాళనిర్ణయలీలఁ జరణపల్లవముల సంగ్రహించి
యఖిలమును మెచ్చుఁ బ్రత్యక్షమైనయట్టి, నాట్యవిద్యాధిదేవత నాఁ దనర్చి
భరతశాస్త్రమర్మజ్ఞతాప్రౌఢిమెఱసె, నూర్వశీకాంత వేల్పుఁ బేరోలగమున. 91

వ. ఇట్లిరువురుం బ్రవర్తించిననర్తనంబులు గనుంగొని విక్రమార్కుం డిట్లనియె. 92

ఉ. సర్వజగంబుల న్నటనచాతురిఁ దాఁ గడుఁబ్రోడ నంచు దు
ర్గర్వము పూని శాస్త్రగతిఁ గైకొనమెల్లక రంభ యాడె నీ
యూర్వశి శాస్త్రసమ్మతసముజ్జ్వలమార్గము దప్పకుండఁగాఁ
బర్వ మొనర్చె నిచ్చటిసుపర్వుల కెల్లఁగళాప్రవీణతన్. 93

వ. అనిన నమ్మహీనాథునివివేకపరిపాకంబునకుఁ బాకశాసనుండు ప్రముదితాంతఃకరణుండై దివ్యమణిభూషణాంబరాదు లొసంగి మఱియును నిజతపోవిశేషతోషితాంతరంగంబును సర్వమంగళాస్పదంబును నృపసింహాసనద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితంబును నగుదివ్యసింహాసనంబు నొసంగి తద్దివ్యపీఠంబుఁ బురంబునకు భరించికొనిపోవఁ ద్రిదశకింకరసహస్రంబు సమర్పించి గారవించి వీడ్కొలిపిన దివ్యమణిపాదుకాప్రభావసులక్షగమనుండై యుజ్జనపాలుం డుజ్జయనీపురంబున కరుగుదెంచి. 94

సీ. శ్రుతిమతంబునఁ బురోహితసమ్మతంబునఁ బుణ్యాహవాచనపూర్వకముగ
జలజబాంధవముఖ్యసకలగ్రహంబుల కభిమతం బగుహోమ మాచరించి
యన్నదానాదిసమస్తదానంబుల బ్రాహ్మణప్రతతికిఁ బ్రమద మొసఁగి
యుచితంబు లగుషోడశోపచారంబుల నాగద్దె కతిభక్తి నాచరించి
పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనాపాణిపద్మ, ముక్తమౌక్తికశేషాసముజ్జ్వలాప
తంసుఁడై యొక్కశుభవేళ ధరణినాథుఁ, డమరపతిదత్తదివ్యసింహాసనంబు. 95

వ. ఇట్లు తేజోవిరాజితుండై యఖిలప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నంత నొక్కనాఁడు.

సీ. అచ్చవెన్నెలమించు నపహసించువిభూతి యంగరాగంబుగా నలవరించి
యాగమోచితముగా నవయవంబులయందు లలితరుద్రాక్షభూషలు వహించి
పాంబట్టుపుట్టంబు పొట్ట నందంబుగా ఘనజటాజూటంబు గలయఁ బొదివి
యడుగుఁగెందమ్ముల బెడఁగురెట్టింపఁగాఁ గాంచనమణిపాదుకములు దొడిగి
జమిలిమొలత్రాట నినుపకచ్చడ మమర్చి, * కక్కపాలయుఁ గక్షభాగమునఁ బూని
తరుణశశిమౌళియపరావతార మనఁగ, ధరణిపతిపాలి కేతెంచెఁ దపసి యొకఁడు. 97

క. ఏతెంచి శివునికృప యని, ప్రీతిమెయిన్ భూతి యొసఁగఁ బృథివీరమణుం
డాత్మభక్తిని గైకొని, యాతాపసవరు భజించె నర్ఘ్యార్చనలన్. 98

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తపోధనసత్తమునకు సపర్యాపర్యాయంబునం బ్రమోదం బాపాదించి యన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 99

క. ఈచక్రవాళపరివృత, భూచక్రమునందు నొకయపూర్వం బేదేఁ
జూచినయది గలిగిన నది, యేచినకృప నాకు నానతిమ్ము మహాత్మా. 100

వ. అనినయోగీశ్వరుండిట్లనియె. 101

---

* పా. ఘనకపాలంబుకక్షభాగమునఁబూని.

సీ. సర్వపర్వతకులసార్వభౌముం డనఁ గొమరొందుపడమటికొండదండఁ
గనకగోపురవప్రఘనసౌధసదనమై రాజిల్లుకనకపురంబుకెలన
రోహణకుధరప్రరోహణగతి నొప్పుమార్తాండదేవసద్మంబుచెంత
నఖిలతీర్థస్వామి యనుపాపనాశననామతీర్థమునందు నట్టనడుమ
నగ్రకీలితమణిపీఠ మైనయట్టి, శాతకుంభమయోజ్జ్వలస్తంభ మొకటి
సంభవమునొందువాసరారంభవేళ, కర్ణికోదీర్ణసౌవర్ణకమలమనఁగ. 102

తే. అది దినేంద్రునికొలఁదినే యతిశయిల్లి, యామయుగళంబునకు నుష్ణధాముఁ గదియు
నపరదిశఁ గూర్చి కమలాప్తుఁ డల్ల వ్రాలఁ, గ్రుంకు బంగారుకంబ మాకొలఁదిగాను.

క. వారుణదిగ్వారాకర, వారి నరుణుఁ డస్తమింప వర్ణితతీర్థో
దార మగుపాపనాశన, పూరములో మునుఁగుఁ గంబమును దినదినమున్. 104

చ. అన విని యత్తపోధనునియానతికిం దగ సంతసిల్లి య
త్యనుపమభక్తియుక్తిమెయి నమ్మహితాత్ముని వీడుకొల్పి గు
బ్బనఁ బతి దివ్యభవ్యమణిపాదుక లంఘ్రుల సంఘటించి య
క్కనకపురంబు చొచ్చి తమకంబున నన్నిసి వుచ్చి వేసవన్. 105

చ. వెలవెలఁబాఱుదీవియలు వింతరుచిం గలిగించుతమ్ము లి
మ్ములనతిశీతలమ్ము లగుముత్తెపుఁబేరు లఖర్వపత్రికా
విలసితగంధపాత్రములు వేసవఁ దెల్ప నరేంద్రముఖ్యుఁ డు
జ్జ్వలగతిఁ బాపనాశనమునన్నిధికిం జని యుండునంతటన్. 106

సీ. కైరవకాననోత్కరములు కడుఁ గుందఁ గంజపుంజంబులు కణఁక నొంద
లలిఁ జకోరంబులతలఁపులు గంపింపఁ జక్రవాకంబులు సంతసింప
సాంద్రచంద్రికలయుజ్జ్వలభావములు దిగ నరుణోదయప్రభాస్ఫురణ లెదుగ
జారచోరులమతిసంభ్రమంబులు చిక్క జనులకుఁ జిత్తప్రసాద మెక్కఁ
దారకంబులకాంతి యంతయు నణంగ, ధరణిదివిజార్ఘ్యబిందుసంతతి సెలంగఁ
బూర్వపర్వత మెక్కె నపూర్వదీప్తి, మండనం బైనమార్తండమండలంబు. 107

శా. క్షోణీనాథుఁడు తీర్థవారిపయి వక్షోజస్ఫురత్కాంచన
స్థాణుశ్శృంగము గానవచ్చుటయు మెచ్చుల్మీఱఁగాఁ జొచ్చి త
న్మాణిక్యోజ్జ్వలపీఠ మెక్కె మురజిన్నాభీసరోజస్ఫుర
ద్వాణీవల్లభుఁ గ్రేణిసేయుచుఁ బ్రభాతస్ఫూర్తిమన్మూర్తియై. 108

వ. తదనంతరంబ. 109

క. అంబరమణి యల్లల్లన, నంబరమధ్యమున కరుగునంతటిలోనన్
జాంబూనదకలితం బగు, కంబము నగనాఘుతోడ ఖరకరుఁ గవిసెన్. 110

వ. కదిసిన నత్యంతసంతాపకరం బైననిజప్రతాపాటోపంబునకు మిసిమింతుండు గానియ
మ్మహీకాంతునిం జూచి విస్మితస్వాంతుండై భాస్వంతుం డిట్లనియె. 111

సీ. కల్పాంతదుర్దాంతకలుషాంతకస్వాంత దుర్వారవహ్నికి నోర్వవచ్చు
నిష్ఠురనిర్ఘోషనిర్ఘాతసంఘాతజాతమహావహ్ని సైఁపవచ్చుఁ
బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనఫాల భాగానలస్ఫూర్తి బ్రతుకవచ్చుఁ
గాకోదరేంద్రఫూత్కారసంభవతీవ్ర కాకోలదహనంబు గడియవచ్చుఁ
గాక సైరింపవచ్చునే లోకదహన, దర్పితం బైనయస్మత్ప్రతాపవహ్నిఁ
బావకోత్సాహసాహసౌదార్యధైర్య, గతికి మెచ్చితి విక్రమార్కక్షితీంద్ర. 112

క. అనుదినము రెండుబారువు, లనుపమకాంచనము నొసఁగు నాశ్చర్యముగా
నని పద్మరాగరంజిత, ఘనకుండలయుగము ధరణికాంతుని కొసఁగెన్. 113

వ. ఇత్తెఱంగున నరుణమండలప్రభానిధానం బగుబహుమానంబు గాంచి. 114

మ. చరమాశాంతరవీథిఁ గైకొని సరోజాతప్రియుం డేగఁగా
సరి నంతంతకుఁ గ్రుంగి క్రుంగి కనకస్తంభంబు చిత్రంబుగా
సరసీపూరసమస్థితం బగుటయున్ సర్వంసహాధీశుఁడున్
వెరవారం దిగి వచ్చి యప్పురిని దా విశ్రాంతచేతస్కుఁడై. 115

వ. అమ్మఱునాఁ డుజ్జయనీపురంబున కరుగునప్పుడు తత్పురోపకంఠంబున. 116

సీ. పట్టలికావృతనేత్రపర్యంతరేఖలు పొదివి కైవ్రాలినబొమలతోడ
దంతపాతముల నెంతయు ముక్కునకపోల తలముల నెలకొన్నవలులతోడ
నపగతకేశోత్తమాంగంబు కెలఁకులం దూఁగాడునరపవెండ్రుకలతోడఁ
గ్రౌంచకంఠోపమాకారతఁ గనుపట్టు నస్నిగ్ధమైనదేహంబుతోడ
శతశతచ్ఛిద్రజీర్ణవస్త్రములతోడ, నల్పతరపర్వయుతవంశయష్టితోడ
హరిసహస్రనామోచ్చారణరతితోడ, వచ్చియొకవృద్ధభూసురవరుఁడు గదిసి. 117

సీ. బ్రహ్మాయురస్తు విప్రప్రసాదోఽస్తు కల్యాణపరంపరావాప్తిరస్తు
దేవేంద్రభోగోఽస్తు దిగ్విజయోఽస్తు సుస్థిరకీర్తిరస్తు వాక్సిద్ధిరస్తు

సౌభాగ్యమస్తు శాశ్వతసమున్నతిరస్తు సంగరవిజయోఽస్తు సౌఖ్యమస్తు
వస్తువాహనసంపదస్తు చింతితమనోరథసిద్ధిరస్తు సామ్రాజ్యమస్తు
సప్తసాగరపరివృతసకలభూమి, మండలైకాధిపత్యసమాగమోఽస్తు
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధివిస్ఫూర్తిరస్తు, మంగళానిభవంతు తే మనుజనాథ. 118

వ. అని యాశీర్వాదంబు చేసి. 119

క. అర్థించినబ్రాహ్మణునకు, నర్థి నొసఁగెఁ గనకకుండలాభరణము న
త్యర్థమును రెండుబారువు, లర్థము ప్రతిదినము నొసఁగు నని చెప్పి దయన్. 120

వ. ఇవ్విధంబున. 121

మ. అరిభూనాథవరూథినీమదభయాహంకారదుర్వారకో
పరసాటోపపటుప్రతాపపటలప్రధ్వంసకాక్షయభా
స్వరబాహాబలశాలిసాహసనముత్సాహైకసంసేవియై
ధరణీచక్రము విక్రమార్కవిభుఁ డుద్యల్లీలఁ బాలించుచోన్. 122

సీ. తలమీఁదఁ జెరివినఁ దనరారుననుఁ డెంక యమృతాంశురేఖచందమున నమర
మేదినీరేణువు మెయినిండఁగాఁ బర్వి భసితాంగరాగసంపద వహింప
జుంజువెండ్రుక లెత్తి చుట్టినలేఁదీఁగ పన్నగాధీశ్వరుపగిది మెఱయఁ
గరమొప్ప నుదుటిపై గైరికతిలకంబు ఫాలలోచన భాతిఁ బరఁగుచుండ
శబరుఁ డొక్కరుఁ డేతెంచె సంభ్రమమున, శంకరుఁడు తొల్లి శబరవేషము వహించె
నంచు మదిలోన నీశుఁ దలంచి తాను, నీశునాకృతిఁ గైకొన్నయెఱు కనంగ. 123

ఉ. వచ్చినచెంచు జేనిఁ గని వాకిటివాఁడు నృపాలుపాలికిం
బొచ్చెములేక తోకొనుచుఁ బోవఁగ వన్యములైనకానుకల్
మెచ్చఁగ నిచ్చి యంగములు మేదినిసోఁకఁగ మ్రొక్కి లేచి తా
వచ్చినకార్య మంతయును వావిరిఁ జెప్పఁ దొణంగి యిట్లనున్. 124

సీ. ప్రళయకాలాభీలభైరవరౌద్రగత సూకరాకృతిఁ బొడసూపె నొక్కొ
యత్యంతకుపితాంతకాంతకాకారంబు క్రోడరూపంబుఁ గైకొనియె నొక్కొ
పటుభయంకరవీరభద్రాతిరేకంబు భూదారవేషంబు పూనె నొక్కొ
చండభుజాదండదండధరస్ఫూర్తి కిరిఘోరమూర్తిని బరఁగె నొక్కొ
యనఁగ నతిభీకరాకార మైనయట్టి, యేకలం బెల్లయెడలను నెదురులేక
ఘోరసత్వసమగ్రకాంతారజలధిఁ, దిరుగుచున్నది మందరగిరియుఁ బోలె. 125

క. నరనర తాను భరించిన, ధర నీవు భుజాగ్రపీఠిఁ దాల్పఁగ సుఖియై
తిరిగెడు నాదివరాహము, గరిమం దత్కిటి నటించుఁ గాననసీమన్. 126

క. ధర నాదిశబరుఁ డొకకిటి, శరనిహతిం గూల్చె ననుచు శబరుల నెల్లన్
బరిమార్పఁ బుట్టెనో యన, నురుకోలము చెంచుకొలము నొడుచు మహీశా 127

వ. ఇట్లు మహామహీధరపరిణాహం బైనయావరాహంబు. 128

చ. మునిజనపర్ణశాలలు సముద్ధతిమైఁ గలఁగుండు వెట్టుచున్
గునగునవచ్చి లావరులఁ గొమ్ముల వ్రక్కలువాఱఁ జీఱుచున్
మునుకొని సస్యసంఘముల మోరను గుద్దలిగొంచు నెల్లెడం
చనరుపుమైఁ జరించు నతిదారుణశీల వనాంతరంబునన్. 129

చ. జనవర సాహసాంకుఁ డన సన్నుతికెక్కిననీవు దక్క నా
ఘనతరకోలముం గదిసి గర్వ మడంపఁగ నన్యభూపతుల్
గొనకొనలేమి దేవరకుఁ గుయ్యెఱిఁగింపఁగ వచ్చినాఁడ వే
గన మృగయావినోదమును గౌతుక మార నొనర్ప నేర్పునన్. 130

తే. అనిన నిష్టార్థముల వాని నాదరించి, వలయుసవరణతోడ భూవల్లభుండు
వెడలె వేఁటకు మృగయాప్రవీణు లైన, శబరనాయకు లుభయపార్శ్వములఁ గొలువ.

వ. ఇవ్విధంబున సర్వసన్నాహంబు మెఱయ సాహసాంకుండు కృతపవనజవనవాహనుం డై చనిశరభశార్దూలప్రముఖనిఖిలమృగవరశరణ్యం బైనయరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహుప్రకారమృగయావినోదంబు లొనరించుసమయంబున. 132

ఉ. కోలముఁ గాంచె నానృపతికుంజరుఁ డంజనశైలవిగ్రహో
ద్భీలముఁ బోత్రసాధనవిభేదితభూవివరోరుజాలకో
త్తాలము ఘుర్ఘురధ్వనివిదారితఖాద్రిగుహాంతరాళమున్
లోలవిలోచనాంచలవిలోకితరోషమహాగ్నికీలమున్. 133

వ. కని యతఁడు మున్ను శబరునిచేత విన్నతెఱంగునకు మెఱుంగిడినయట్లున్నయున్నతోదారభూదారంబు నిటలవీథికిం గదియుటయును. 134

సీ. అంతంత నగపడినట్లు చేరఁగ నిచ్చుఁ బైకొనఁ జూచినఁ బరువువెట్టుఁ
బటుపరిశ్రాంతి లోఁబడినలాగు నటించు కైదువు నేయ డగ్గఱిన సురుఁగుఁ

బొంకలమాటున నుండి యదలించుచును ఱొప్పి కదియంగఁ జూచిన బెదరి తొలఁగు
నవనీతలము మోర నలవ్రాకఁ గోరాడుఁ ద్రోవ గట్టినఁ దప్పఁ ద్రోవ నుఱుకుఁ
జేరఁ దవ్వుగఁ బాఱును జేరనీక, యల్లనల్లన నడపాడి నానగోలుపు
మనుజపతి నిట్లు తెలయించుకొనుచు నరిగి, యమ్మహాకోల మవనిగహ్వరముఁ జొచ్చె.

వ. చొచ్చిన నూదివిపిఁడిఁడితొ్రిటిక్రియ నచ్చోటం జొరం దలంచి ఘోటికాతిలకంబుఁ దిలకభూజంబున బంధించి. 136

క. చెచ్చెరఁ బతియును దోడన, చొచ్చి గసాతలముఁ గాంక నూకరమార్గం
బెన్కొ వసలక వెనువెన, నచ్చెరువుగ మాయమయ్యె నది యచ్చోటన్. 137

వ. అంతం దత్తెఱంగునకు విస్మయతరంగితాంతరంగుండై కొంతదవ్వు చని ముందట ననంత విభవప్రాకారం బగునొక్కపురంబు గని యాత్మగతంబున. 138

క. ఈపురము నామ మెద్దియొ, యీపట్టణ మేలునృపతి యెంతటివాఁడో
యీపుటభేదనవిభవము, గోపురమున లేదు వశమె కొనియాడంగన్. 139

చ. అని యటపోవఁ బోవఁ బణిహారియొకం డరుదెంచి విక్రమా
ర్కునిఁ బొడగాంచి మిమ్ముఁ దోడుకొంచు వెసం జనుదేర దైత్యునొ
క్కనిఁ గిటిమూర్తి గైకొని తగం జనుమన్నను వచ్చి తమ్ముఁ దె
చ్చినవిధ మంతయుం దెలియఁ జెప్పిన ముప్పిరిగొన్న వేడుకన్. 140

క. తలఁచినతలఁపుకొలందిన, యలఘు నుదారునిని విక్రమార్కవిభు రసా
తలమునకుఁ దెచ్చి తనుచును, బలి మెచ్చెం దనదుభృత్యుఁ బరహితకృత్యున్. 141

క. అని చెప్పి మిమ్ముఁ దోడ్తేఁ, బనిచినఁ బనివింటి ననినఁ బణిహారిబడిన్
దనుజేంద్రునిసన్నిధికిని, మనుజేంద్రుఁడు వచ్చివినయమహనీయుండై. 142

క. కాంచిన నతఁడును బెన్నిధిఁ, గాంచినగతి నలరి యెదురుగా వచ్చి సమా
కుంచితశరీరవినయో, దంచితుఁడై కౌఁగిలించి తాత్పర్యమునన్. 143

క. ఆసాహసాంకు మణిసిం, హాసనమున నిలిపి సముచితార్ఘ్యప్రియపూ
జాసత్కారమున సుఖా, వాసునిఁగాఁ జేసి దనుజవరుఁ డిట్లనియెన్. 144

శా. భూలోకంబున సర్వసంపదలు సంపూర్ణంబులై యుండునా
కాలాతిక్రమణం బొనర్ప కిల మేఘశ్రేణి వర్షించునా

చాలంగాఁ బసిపాఁడిసొంపు గలరా సస్యంబు లేపారునా
వాలాయించి యొనర్తురా జనులు దేవబ్రాహ్మణారాధనల్. 145

క. ఏనును జనవత్సలతన్, మానవలోకప్రసంగమతిచేతను గా
కేనివ్విచార మడుగం, గానేటికి నీవుగలుగఁ గారుణ్యనిధీ. 146

చ. బలము ప్రతాప మీగి దయ భాతి విభూతి వినీతి ధర్మని
శ్చలత కళావిశేషము నిజం బవధానము మాన మాదరం
బెలమి యనం బొగత్తగలయిన్నిగుణంబులఁ గీర్తికెక్కి నీ
విల భరియింపఁగా జనుల కేల విచారము భూతలేశ్వరా. 147

వ. అనిన సాహసాంకమనుజేంద్రుండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 148

క. సురపతి పిలువఁగఁ బంపిన, నరిగితి నమరావతికిఁ బ్రియంబున నది నీ
పురికిని రమాసమగ్రత, సరిరా దని కానఁబడియె సౌజన్యనిధీ. 149

క. పదునాలుగులోకంబులు, యుదరస్థములుగఁ జరించుచుండెడులక్ష్మీ
హృదయేశుఁడు నిను వేఁడఁగ, బ్రదికితి నీబ్రదుకు బ్రదుకు బలిభూపాలా. 150

క. దేహి యనువాఁడు హరిగాని, దేహి యనఁగ నుండువాఁడు తెల్లంబుగ లేఁ
డూహించిన నీరాజ్యము, లోహహర చిత్రమహిమ లుంటాక బలీ. 151

క. అని మధురవచనరచనల, దనుజేంద్రుని నలరఁజేసి తగమజ్జనభో
జనుఁడై యతండు వేడుక, లొనరింపఁగఁ దృప్తిఁ బొంది యుండెడువేళన్. 152

ఆ. రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయము దెచ్చి, యందు ముదిమి నొకటి యుపనయించు
నొకటి చాలసిరుల నొందించు నని చెప్పి, యిచ్చి యనుప నిలకు వచ్చె నృపతి. 153

ఉ. వచ్చి రయంబునం దనదువారువముం బ్రియమార నెక్కి ము
న్నచ్చటనచ్చటం జెదరినట్టిబలంబులు దన్నుఁ గూడి రాఁ
జొచ్చిన వారితో బిలముఁ జొచ్చినలాగును గన్నలాభమున్
జెచ్చెరఁ జెప్పుచున్ బురముఁ జేరఁగఁ బోయెడునంత ముందటన్. 154

చ. పలుకని మోముఁ దొట్రుపడుపాదములున్ వగరంపుటూర్పులున్
వలవలనైనదంతములు వంగినమేను వణంకుమస్తమున్
నిలుపఁగ రానియుక్కిసయు నెమ్మెయి నెక్కొనుదప్పి పెంపుఁ జే
వెలుఁగునఁ జూచుచూపుఁ గలవృద్ధమహీసురుఁ డమ్మహీశ్వరున్. 155

వ. కాంచి బహువిధాశీర్వాదంబులఁ బ్రముదితహృదయునిం జేసిన సాహసాంకనృపోత్తముండు కరుణాయత్తచిత్తుండై యమ్మహీసురవరుని జరాభారదారిద్ర్యభారంబు లపనయించుతలంపునఁ దత్ప్రయోజనంబు లెఱింగించి రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయంబు నొసంగుటయును. 156

క. రససేవనంబునం దన, ముసలితనం బుడిగి తరుణమూర్తియుతుండై
యసుధామరుఁ డింటికిఁ జని, రసాయనాన వరవిభవరమ్యుం డయ్యెన్. 157

క. మనుజేంద్రుఁడు నిజపురమున, కనురాగముతోడ నరిగె నఖిలజనములుం
దనదానధర్మపరహిత, ఘనసాహసనైపుణములు కడఁక నుతింపన్. 158

వ. మఱియును. 159

తే. భద్రనామాభిధానుఁ డక్షుద్రసంప, దాఢ్యుఁ డుజ్జయనీపురి నధికలోభ
గర్హితుం డైనయొకవణిగ్వరుఁడు గలఁడు, అతనికిఁ బురందరుం డనుసుతుఁడు గలఁడు.

తే. ఆపురందరుఁ డధికభోగానుభవమ, హావిభూతిఁ బురందరు నతిశయించి
భూరివితరణశ్రీఁ గల్పభూజశిబిద, ధీచిఖచరకర్ణాదుల ధిక్కరించె. 161

వ. ఇట్లు వణిక్కుమారుండు మహోదారుండై. 162

క. కట్టక కుడువక యొరులకుఁ, బెట్టక తమతండ్రి గూడఁబెట్టినసిరిఁ దాఁ
గట్టియుఁ గుడిచియు నొరులకుఁ, బెట్టియుఁ దనయిచ్చ వెచ్చపెట్టఁ దలంచెన్. 163

క. ఆడెడువారల కిచ్చును, పాడెడువారలకు నిచ్చు బట్లకు నిచ్చున్
బాడబవరులకు నిచ్చును, వేడుకకాండ్రకు నిచ్చు వివిధార్థంబుల్. 164

సీ. భూరిభూమ్యాదిక భూరిదానంబులు సువిశేషతిథుల భూసురుల కిచ్చు
నుక్తదక్షిణలతో నుభయతోముఖిసహస్రములను బ్రాహ్మణోత్తముల కిచ్చుఁ
దిలధేను లాదిగాఁ గలదానదశకంబు విధిపూర్వకముగ సద్ద్విజుల కిచ్చుఁ
గడుఁ బెద్దచెఱువులు గట్టించు నిఱుపేదవిప్రుల రావించి వృత్తు లొసఁగు
విత్తనిర్వంచనక్రియావృత్తిఁ బెక్కు, దానములు సేయుఁ బుణ్యతీర్థములయందు
మఱియు సర్వమూలము లైనమహితపుణ్య, కర్మములు నెమ్మి నొనరించు ధర్మనిరతి.

ఉ. ఇమ్మెయి నర్థ మెల్లను వ్యయింపఁ బురిం గలవైశ్యు లందఱున్
నెమ్మిఁ బురందరుం గదిసి నీవు వణిక్కులవర్తనంబు న
ర్థమ్మును వమ్మునం గలిపి వాలి విశృంఖలవృత్తి దానధ
ర్మమ్ములు త్యాగభోగములు మానక సేయుట నీతిమార్గమే. 166

క. ఈమెయి వెచ్చము సేసిన, నామేరుమహాద్రియంతయర్థం బైనన్
వే మొదలికి మోసం బగు, మామాటలు విని కదుద్యమం బుడుగు మనా. 167

తే. సరకుగొను మన్న మామాట సరకుగొనవు, జాతినీతివర్తనములజాడఁ బోవు
పాలసుం డగు నయ్యర్థపాలుఁ డైన, వలదు మామాట వినవన్న చలము విడిచి. 168

తే. అలహరిశ్చంద్రుఁ డనుచితవ్యయ మొనర్చి, యాలుబిడ్డల విలిచి యాంత్యజునిఁ గొలిచె
సంచితార్థంబు నిష్ప్రయోజనము గాఁగ, నలవెఱుంగక వెచ్చించునతఁడు చెడఁడె. 169

తే. పుట్టలిసుమంత లిడనిడఁ బొగలుపెఱిఁగి, పుడుకఁబుడుకంగఁ గాటుకపోకఁ జూచి
విత్తసముపార్జనవ్యయవృత్తులందుఁ, జిత్తమిడినవర్తకునకుఁ జేటుగలదె. 170

ఆ. పిల్లుగట్టు నలకుబేరుండు దానైన, నాయమునకు వెచ్చ మధిక మైనఁ
బేద యైన ధనదుపెన్నుద్దియై చను, నాయమునకు వెచ్చ మల్ప మైన. 171

క. తనయొడలం గలనెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్జనములు విడుచుట యరుదే, మనుపీనుఁగు నిర్ధనుండు మదిఁ బరికింపన్. 172

క. పాసినయప్పుడు పాయుదు, రాసలఁ జేరుదురు చేరినప్పుడు చుట్టల్
డాసినచుట్టము సుమ్మీ, శ్రీసతి యెవ్వారి కైన సిద్ధము జగతిన్. 173

క. ధనమూలము జగ మంతయు, ధనవంతుని కిష్ట మగుపదార్థము లెల్లం
దనచేతిలోని వగుటను, ధన మార్జింపంగ నెవ్విధంబున వలయున్. 174

క. శ్రీమంతుఁడె కులవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సుభగరూపజితకంతుఁడు నూ
శ్రీమంతుఁడె గుణవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సిద్ధశేముషీమంతుండున్. 175

క. ఒడమిగలవెడఁగు నైనను, బుడమిం గలవార లెల్ల భూషింతురు శ్రీ
పెడఁబాసిన దూషింతురు, కడుఁబేదటికంబుకంటెఁ గష్టము కలదే. 176

వ. కావున నీవు మాబుద్ధులు విని నీతివిరుద్ధవర్తనం బుడిగి కులం బుద్ధరింపు మనిన సుజ్ఞాన
సుందరుం డగుపురందరుండు పురాణసిద్ధం బులగునీతివచనంబుల కార్యంబు లని నిర్దేశిం
చి వణిగ్వంశవర్యుల నుద్దేశించి ప్రియపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 177

క. నేలం బాఁతిన నస్యల, పా లవు ధన మొండె ముచ్చపాలవు ధరణీ
పాలునిపా లవుఁ గావున, వాలాయముఁ గుడువ విడువ వలయున్ ధనమున్. 178

క. నెఱ వగుసంపద గలిగిన, నెఱి దానం గుడువఁ గట్ట నేరనిమనుజుం
డఱిముఱిఁ జేనికిఁ గట్టిన, వెఱబొమ్మయె కాఁడె యెన్నివిధములఁ జూడన్. 179

క. కొలఁదికి మీఱినలక్ష్మికి, వలసెడుభోగంబె రక్ష యారసిచూడన్
జలపూర్ణతటాకమునకు, నలవడఁగా వాటమైనయలుఁగుం బోలెన్. 180

క. నరసతులఁ గనియుఁ గీర్తియు, సరసాహారములు గుడుచుశక్తియు సిరికిం
బరమైనదానశక్తియు, నొరులకు లే దధికభాగ్యయుతులకుఁ దక్కన్. 181

క. వే యింటికిఁ బాఁకఁ బెరిఁగిన, దీమసమున నతలమునకు దిగఁబడి చనినన్
భూమి గలయంత దిరిగినఁ, దా మును పెట్టనిది రిత్త దన కే లబ్బున్. 182

ఆ. సంపదలు తరంగసంచలంబులు రెండు, మూఁడునాల్గుదివసములది ప్రాయ
మాయు వరయ శారదాభ్రపటల మని, యెఱిఁగి సేయుఁడు పరహితము హితము. 183

క. ఏలా దాఁచెద రర్థము, లేలా యర్థులకుఁ బెట్ట రేలా కుడువం
జాలరు నిలువదు సిరి పెను, గాలికిఁ గంపించుదీపకళికయుఁ బోలెన్. 184

క. సిరియును నాయువుఁ గడున, స్థిరములు జనుఁ డదియుఁ డిది మదిం దెలిసియుఁ జే
యరు ధర్మము ధర్మస్య, త్వరితా గతి యనుపురాణవచనము వినరే. 185

క. తనచేసినపురుషార్థము, తనసొమ్ముగ నెఱిఁగి నరుఁడు దానపరుండై
యనుభవియై మన వలదా, దినములచే మోసపోక స్థిరబుద్ధిన్. 186

క. ఇచ్చి చను నర్థ మెల్లను, విచ్చలవిడి నృపదాత వితరణి గాఁడే
చచ్చియు విడుచం డర్థము, నచ్చెరువుగ దాత లోభి యగునో కాఁడో. 187

వ. అని యనేకవిధంబుల దానధర్మపరోపకారంబులు సత్కర్మంబు లగుట దేటపడం బలికి కులవృద్ధు లుపదేశించుబుద్ధులు వినక వీటింబుచ్చి విచ్చలవిడి నిచ్చలు వెచ్చంబులు సేయం జేయ నకించనత్వంబు ప్రాపించి క్రమక్రమంబున నఖిలజననింద్యమానంబుగా నిత్యాశనశూన్యం బగుదైన్యంబు వచ్చిన నచ్చినచుట్టంబులు నెవ్వగల నెవ్వ రెవ్వని వార లన్వల నివ్వల నవ్వం దల యెత్తుకొని నడవ రామికిం దొలంగఁ ద్రోవ రాని లేమికి నొండొకయుపాయంబు మదిం దోఁపమికిం గొండొక చింతించి ధీరతావధీరిత మందరుం డగుపురందరుండు ధైర్యం బవలంబించి సకలతీర్థదర్శనార్థం బుజ్జయినీపురంబు వెడలి యనేకపురవరగ్రామంబులును గిరివనదుర్గంబులును నిర్గమించి కతిపయదినంబులకుం బ్రతోళికానముత్సేధసౌధచంద్రశాలావిలసితలీలావతీవిలసనవిస్మయచ్ఛత్రప్రమోదనం బైనమధురాపుటభేదనంబు చేరి తదీయవిభవవిశేషంబులకుం బరితోషంబు నొంది యనంతరంబ. 188

ఉ. కాశికి నేగి యందు మణికర్ణికలోపలఁ దీర్థమాడి వి
శ్వేశుపదాంబుజంబులకు నెంతయు భక్తి నమస్కరించి తాఁ
జేసినకర్మబంధముల చిక్కెడలించి విముక్తికన్యకన్
దాసెద నంచు నెమ్మనమునం బ్రమదంబు వహించి వెండియున్. 189

క. చిరనిద్ర యొందుచోటుల, నరయంగా దుఃఖహేతు వనఁగాఁ బరఁగుం
బరమానందప్రద మా, చిరనిద్రయ కాశి నిట్టిచిత్రము గలదే. 190

చ. చెలువగు కాశికామహిమ చిత్రము బెబ్బులి లేడి మ్రింగి యాఁ
కలిచెడ కెద్దుఁ బట్టఁ బులికాటున నెద్దును నెద్దుపోటునన్
బులియు శరీరమున్ దొరఁగ బోఁగున లేనొకలేడిఁ బట్టుటల్
పులి పులితోలుగప్పుటయుఁ బోల్పగునె ట్లొకయెద్దు నెక్కుటల్. 191

సీ. రూపమొక్కటి రెండురూపులై చెలువొందు మూఁడు మొనలపోటుముట్టుఁ బట్టు
బాహుచతుష్కంబుఁ బంచాస్యములుఁ బూను షణ్ముఖుఁడై ప్రేమ సలుపుచుండు
సప్తాశ్వచంద్రు లీక్షణములుగా నొప్పు నెనిమిదిమూర్తుల వినుతి కెక్కు
నవనిధీశసఖుం డనంగఁ గీర్తి వహించుఁ బదికొంగు లైనయంబరము గట్టుఁ
బదునొకండువిధంబులఁ బ్రణుతి కెక్కు, వెలయఁ బండ్రెండుగనుపులవిల్లు పట్టుఁ
గర్మపాశలవిత్రవిఖ్యాతి మెఱయుఁ, గాశిలో మేను దొఱఁగిన ఘనయశుండు. 192

వ. అని యప్పురంబునకుం జని. 193

తే. అర్థి భాగీరథీస్నాన మాచరించి, బహుళవిశ్వేశపదభక్తి భజనచేసి
శ్రీవిశాలాక్షి దర్శించి చిత్త మలర, వ్యపగోపురభైరవస్వామిఁ గొలిచి. 194

వ. మఱియుఁ దత్తదుచితకరణీయంబు లనుసంధించి యప్పురంబు వెడలి గయాప్రయా
గప్రభృతిపుణ్యభూములం దిరిగి దక్షిణదిశాభాగభాగధేయంబు లగుపుణ్యతీర్థంబుల
నిరీక్షించునపేక్షం దిరిగి శ్రీపర్వతదర్శనంబు సేయంబూని మహాయుగసహస్రనశ్వ
రం బగు నేలేశ్వరం బనుతదీయపశ్చిమద్వారంబు చెంగటియోగిపుంగవహృదయంగమం
బగునివృత్తిసంగమంబునకుం జని. 195

చ. దురితనివృత్తికై వినయదోహలవృత్తి నివృత్తిసంగమే
శ్వరు నిఖిలేశ్వరుం ద్రిపురసంహరు హైమవతీమనోహరున్
హరికమలాసనాదివరదాభయపాణిఁ ద్రిశూలపాణి శం
కరు ననుహ్యాగ్ఘ్యయంకరుఁ ద్రికాలముఁ బూజయొనర్చి పిమ్మటన్. 196

వ. అటంజనిచని. 197

ఉ. శ్రీలలితుండు దానగుణశీలి పురందరుఁ డంతఁ గాంచె శ్రీ
శైలము రుగ్జరామగణసంక్షయకారిఫలౌషధీలతా
జాలము సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర
త్సాలము సానుసంగతలసన్మణిదీప్తదిగంతరాళముః. 198

వ. కని మహోత్కర్షహర్షభరవిగళదశ్రుపూరపరిపూరితలోచనయుగళుండును సముదీర్ణసంకీర్ణముత్పులకాంకురప్రపంచకంచుకితశరీరుండును నిరంతరానందరసభరితాంతరంగుండును నై సర్వాంగసంగతమహీతలంబులగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి లేచి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించుచు నమ్మహామహీధరంబు నారోహణంబుచేసి శశిశేఖరదర్శనపూర్వకంబుగా నపూర్వలక్ష్మీసుందరమణికందరమధ్యభాగస్థితమహాదేవమందిరముఖమండపంబుం బ్రవేశించి. 199

ఉ. ముందటఁ గాంచె నాశుభసముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు ని
ష్యందకృపాతరంగముఁ బిశంగకపర్దనురంగము న్విని
ష్యందితభక్తలోకహృదపాంగము సుందరరత్నకందరా
మందిరమల్లికార్జునసమాహ్వయజృంభితసిద్ధలింగముః. 200

క. కని వినయంబున సాష్టాం, గనమస్కృతు లాచరించి కరపుటమలికం
బునఁ జేరిచి యిట్లని వా, రనివేడ్కఁ నుతించె భక్తిరసతన్మయుఁడై. 201

తే. దేవ శ్రీమన్మహాదేవ దేవదేవ, నాగమణిహార కృష్ణవేణావిహార
సత్కృపాపాంగ శాంభవీసంగతాంగ, పాలితాఖిలజగదీశ పార్వతీశ. 202

క. ఆశాలతాలవిత్రక, యాశాధిపమకుటమణిసమభ్యర్చితశో
భాశోభితపదపంకజ, శ్రీశైలగుహావిహార సింహకిశోరా. 203

క. శరణాగతభయహరణా, పురదానవహరణ భూరిభుజగస్ఫురణా
గురుకరుణాంతఃకరణా, సరసిజభవవినతచరణ చంద్రాభరణా. 204

క. కైలాససానుసంగత, కేళీవనకేళిలోల కిన్నరనారీ
లీలాగీతరసప్రియ, శైలసుతానందజలధిసంపూర్ణశశీ. 205

వ. అని స్తుతించుచు సవ్యాపసవ్యాంగప్రదక్షిణంబులును సాష్టాంగదండప్రణామంబులు ననేకంబు లాచరించి మహోపచారంబులు సమర్పించి యనంతరంబ తోఁటవీరేశ్వరదేవాయతనంబునకుం జని 206

క. సాష్టాంగనమస్కారము, లష్టోత్తరశత మొనర్చి యాదేవునిపై
దృష్టియుఁ జిత్తము నిడివి, స్పష్టముగా భక్తితోఁ బ్రశంస యొనర్చెన్. 207

చ. ఒనరిచి యావణిగ్జనకులోత్తముఁ డాగిరిమీఁద డిగ్గి తాఁ
జని చని ముందటం గనియె సాలరసాలతమాలకుందచం
దనహరిచందనక్రముకదాడిమనింబకదంబపాటలీ
పనసవనీకృతార్థమును భాస్వదహోబలపుణ్యతీర్థమున్. 208

క. కని దానిమహత్త్వమునకు, మనమున నాశ్చర్యరససమన్వితుఁడై పే
ర్కొనుచుం జని భవనాశనిఁ, గని తజ్జలమజ్జనాపకల్మషుఁ డగుచున్. 209

ఉ. కాంచెఁ బురందరుం డెదురఁ గన్నులపండువుగా సమాధిని
శ్చంచలసత్త్వభావదివిషన్మునిరాజమనస్సరోజలీ
లాంచితరాజహంసు సుజనావనదేవశిఖావతంసు నిం
బ్రాంచితఘోరవీరరసభావుని శ్రీనరసింహదేవునిన్. 210

క. కని దండనమస్కారము, లొనరించుచు భక్తిరససముత్సాహమునం
గొనియాడుచుఁ దళుకొత్తెడు, ననురాగముతోడ జయజయధ్వను లెనఁగన్. 211

ఉ. శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ డశేషజగన్నిధి భక్తలోకచిం
తామణి వైరిదానవవిదారణదారుణనారసింహలీ
లామహనీయమూర్తి కమలారమణీరమణీయుఁ డబ్జజేం
ద్రామరబృందవంద్యుఁడు నిజాశ్రితలోకముఁ గాచుఁగావుతన్. 212

వ. అని కీర్తించి పురందరుండు పురాణసిద్ధం బగుసిద్ధపట్టణస్థానంబునకుం జని. 213

క. మున్నొనరించినపాపము, లన్నియుఁ బెనువటుతఁగలయు నవగాహనసం
పన్నుల కని సద్భక్తిని, బెన్నదిం దీర్థమాడి ప్రీతి దలిర్పన్. 214

వ. సిద్ధేశ్వరునగరుచొచ్చి. 215

క. కని సాష్టాంగనమస్కృతు, లనేక మొనరించి ముకుళితాంజలియై భ
క్తినుతించెఁ దనమనమ్మున, ననురాగరసంబు నిండి యలువులువాఱన్. 216

వ. ఇవ్విధంబున నప్పరమేశ్వరుం బరితుష్టహృదయునిం గావించి తదీయాయతనశిఖర
మహోత్తుధ్వజప్రదక్షిణపరిణద్ధమహోత్సవసమయ సమాగతభ్రమరరూపదివ్యసంయ
మిసముదయంబును నక్షీణపరమతపోధనప్రత్యక్షపరంజ్యోతిస్స్వరూపంబును నద్భుతా

యత్తచిత్తుండయి యవలోకించి దక్షిణకైలాసం బనం బ్రశస్తి వహించిన కాళహస్తి మహాస్థానంబును ననంతభోగికటకోత్కటకం బగు వేంకటాచలంబును సర్వలోకలోచనసముత్సేధసౌధగోపురం బగు కాంచీపురంబును ననవరతపరిస్ఫుటకావేరీసముత్సంగం బగు శ్రీరంగంబును సక్షీణదురితాక్షేపణప్రారంభధురీణం బగు కుంభఘోణంబును శ్రీరామప్రతిష్ఠాభిరామం బగు రామేశ్వరంబును జననిరీక్షణాపేతదుష్కర్మబంధం బగు సేతుబంధంబును సందర్శనసంచలీకృతజగజ్జననయనం బగు ననంతశయనంబును జూచి యక్షేశ్వరదిశాభిముఖుండై మోక్షదానదీక్షాసమక్షం బగు విరూపాక్షంబునకుం జని. 217

ఉ. లోలతఁ గాంచె నాసుగుణలోలుఁడు చారుశిలాగళజ్ఝరీ
జాలతటీప్రపాళఘనసత్తరువాటముఁ బార్శ్వతుంగభ
ద్రాలహరీవినోదవిహరజ్జలశీకరనిర్గతశ్రమో
ద్వేలహరప్రణామమతిదీపితకూటము హేమకూటమున్. 218

వ. కని యటఁ జని తదగ్రభాగంబున. 219

ఉ. ఇక్షుధనుర్విపక్షుని రవీందుకృశాక్షుని సర్వదేవతా
ధ్యక్షుని నాదిభిక్షుని హతప్రతిపక్షుఁ గృతాంతదంతిహ
ర్యక్షు మహాముముక్షుశరణాగతరక్షణదక్షు శ్రీవిరూ
పాక్షుని నానతేంద్రకమలాక్షునిఁ గాంచెఁ గృపాకటాక్షునిన్. 220

చ. కని యతిభక్తిపూర్వకముగా ధరఁ జాఁగి నమస్కరించి లే
చి నిలిచి ఫాలభాగమునఁ జేతులు సేర్చి సమ్మదాశ్రువుల్
కనుఁగవఁ దొంగలింపఁ బులకమ్ముల నంగము విస్తరింప న
త్యనుపమలీలతోడఁ గొనియాడెను భక్తిరసార్ద్రచిత్తుఁడై. 221

శ్లో. భరితపతిభుజఙ్గం పాణిహేలాకురఙ్గం, ప్రమదహృదయసఙ్గం బాలచన్ద్రోత్తమాఙ్గమ్
పరమకుటపిశఙ్గం వాసకైలాసశృఙ్గం, జితమదనదపాఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్. 222

శ్లో. స్మరితసదమలాఙ్గం మౌళిగఙ్గాతరఙ్గం, సదయులసదపాఙ్గం శైలజాత్మాబ్జభృఙ్గమ్
నయనవిధుపతఙ్గం నాగభూషోజ్జ్వలాఙ్గం, త్రిపురదనుజభఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్.

శ్లో. నమత సుమతిసఙ్గం నాట్యలీలాభిరతుఙ్గం, కరిదృతినయనాఙ్గం కాలకూటాభిషఙ్గమ్
నిగమతనువిహాఙ్గం నిత్యయుక్తాన్తరఙ్గం, సితభసితసురఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్.

వ. అని యిట్లు స్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బరమేశ్వరుం బరమానందభరితాంతఃకరణుం గావించి యనంతరంబ స్వదేశగమనచింత యంతరంగంబుపట్టు దవిలిన నప్పట్టు గదలి పురందరుండు. 225

క. పుట్టినపెరిఁగినదేశం, బెట్టి జనులకైనఁ జూడ నిష్టంబగుటను సే
పట్టునఁ గాలూఁదక నిజ, పట్టణమున కరుగు దెంచి పార్థివుఁ గాంచెన్. 226

చ. కని ప్రణమిల్లి సేమ మడుగంబడి వైశ్యుఁడు తాను బోయి వ
చ్చినకథ యెల్లఁ దెల్లముగఁ జెప్పిన రాజు రసైకలోలుఁడై
విని యట నీవు గన్నదియు విన్నదిఁ జోద్యము లెవ్వి గల్గిన
న్నన మలరంగఁ జెప్ప మనినన్ వినయం బెసఁగంగ నిట్లనున్. 227

క. ధరయెల్లఁ దీర్థసేవా, పరతమెయిఁ బరిభ్రమించి బహువిధవిభవ
స్ఫురణవిలసిల్లుమధురా, పురి కేఁ జని యందు నొక్క భూసురునింటన్. 228

వ. కృతశయనుండనై యున్న నిశాసమయంబున నప్పరోపకంఠంబునందు వితతనిర్ఘాతపాతంబు లగుకశాఘాతంబులకుం గా కాతుగ యగు నొక్క కాంతయార్తనాదంబు కర్ణగోచరం బగుటయు నత్తెఱం గందులగృహమేధిం బ్రబోధించి యడుగుటయు నతం డిట్లనియె. 229

ఉ. ఏమినిమిత్తమో యెఱుఁగ మీపురిచేరువ బిల్వవాటికా
సీమఁ బ్రతిక్షపంబు సరసీరుహలోచనయొర్తు దానవ
స్తోమకశాభిఘాతములఁ దోరపువేదనసైఁపలేక యు
ద్దామత నార్తనాదపరతం బ్రలపింపఁగ విందు మెప్పుడున్. 230

క. అనియె నని విన్నవించిన, విని యత్తెఱఁగెల్ల నెఱుఁగువేడుక మదిలో
జనియించి వైశ్యయుతుఁడై, మనుజాధీశుండు చనియె మధురాపురికిన్. 231

క. అందుఁ బురందరదర్శిత, మందిరమున విశ్రమింప మధ్యమనిశియం
దిందుముఖియార్తనాదము, నందంద వినంగఁబడియె నధిపతికంతన్. 232

వ. వినంబడినయాయెలుంగుచక్కటికిం జని. 233

ఆ. కనియె నృపుఁ డఖర్వగర్వాంధదైతేయు, ఘనకశాభిఘాతకాతరాత్మఁ
దీవ్రవేదనాప్రదీపితార్తస్వన, నిబిడితాస్య నొక్క నీరజాస్య. 234

క. కనుఁగొని వెఱవకు వెఱవకు, మని యూఱడఁ బలికి సతికి నభయప్రదుఁడై
మనుజేంద్రుఁడు గర్వితుఁడై, దనుజేంద్రుల కనియె నత్యుదగ్రస్ఫురణన్. 235

ఉ. ఓరి దురాత్ములార పశితోత్పలలోచన నేల యీక్రియన్
ఘోరకశాభిఘాతములఁ గుందఁగఁజేసెద రింత కోర్తురే
యూరసుఁ బుష్పకోమల లహంకృతు లింక కిట మాన కున్న మ
ఘోరకరాసిపత్రమునకున్ బలిసేయుదు నీక్షణంబునన్. 236

వ. అనిన నన్నిశాచరులు సాహసాంకునకు నిట్లనిరి. 237

సీ. కైకొందు మమరేంద్రుఘనరాజ్యపదవమాధీనత నేకధాటీనిరూఢి
దండింతు మతిదుర్మదస్ఫూర్తి నంతకు నిజభుజాగర్వంబు నిమిషమాత్ర
భంజింతు మపరదిక్పాలకుచతురంగ బలగర్వములు తృణప్రాయములుగ
హరియింతు మే ముత్తరాధీశపాలిత నవనిధానములు ప్రాభవ మెలర్ప
నంతలేసి మహాత్ముల నింతసేయు, మాకు నిను సంహరించుటమాత్ర మెంత
యొందు గుడిమ్రింగువారికి నంది పిండి, వడియు మనుప లెక్కలుంగవే పుడమిలోన.

చ. అనవుడు మందహాసరుచి యాననపద్మమునం దలిర్పఁ జ
య్యన నిశితాసిపుత్రిక కరాంబురుహంబున నంతరించి యు
ద్దనుజబలంబుపై నడచె దారుణవారణసైన్యయోధమ
ర్దనవిభవాభిరాముఁ డగు రామనృపాలునిఁ గ్రేణిసేయుచున్. 239

క. సురరిపులుఁ బ్రాసపట్టిస, పరిఘక్షురచర్మబాణబాణాసనతో
మరముఖ్యసాధనంబులు, కరముల విలసిల్లఁ గదనకాంక్షితమతులై. 240

వ. మార్కొనుటయుఁ బ్రతాపార్కుండైనవిక్రమార్కుండును. 241

ఉ. కొందఱకంఠదేశము లకుంఠితశక్తిమెయిన్ హరించుచుం
గొందఱరక్తమాంసములు కుంభినికిన్ బలిగా నొనర్చుచుం
గొందఱగాత్రఖండములు కుప్పలుసేయుచు దైత్యకోటిఁ దా
నందఱ సంహరించె విలయాంతకుభంగి నరేంద్రుఁ డుగ్రతన్. 242

వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యక్కామినీరత్నంబు నత్యాదరంబునం గనుంగొని. 243

క. ఎయ్యది నీవుండెడునెల, వెయ్యది నీనామ మిప్డు డీయసురులచే
నియ్యలజడిఁ బడఁ గారణ, మెయ్యది యనవుడు లతాంగి యిట్లని పలికెన్. 244

క. అమరావతిఁ గలవేలుపుఁ, గొమిరెలలో నెల్ల రూపగుణశీలములం
గొమరారుదు నానామము, కమలావతి మీఁదికార్యగతి విను మధిపా. 245

క. అవిరళసమాధియుతుఁడై, భువనత్రయభయదభంగిఁ బూనినయుగ్ర
శ్రవసునితపంబు వృథ, శ్రవసుఁడు మాన్పంగ మదివిచారించి వెసన్. 246

వ. తదీయనియతిప్రతివిధానంబునకు నాజ్ఞాపించినం దదనుజ్ఞ గైకొని తపోవనంబునకుం జని.

సీ. బద్ధసిద్ధాసనపరిణతిఁ గూర్చుండి హృదయసమాధాన మొదవఁజేసి
మూలాలవాలసమున్నతిఁ గైకొని యనిలు మధ్యమనాడియందు నిలిపి
యంతర్గతము లైనయాఱుతామరలకు నభినవోల్లాసంబు నునుపయించి
యాంతరజ్వలనసంక్రాంతిచేఁ దొరఁగెడు చంద్రకళాసుధాసారధారఁ
దడిసి యాత్మానుసంధానతన్మయత్వ, నిశ్చలాంతరంగుం డయి నిస్తరంగ
నీరనిధియును బోలె నొప్పారుచున్న, మునినరేంద్రునిఁ బొడగంటి మనుజనాథ. 248

వ. కని సభక్తికంబుగా దండనమస్కారంబు లాచరించి పుష్పాపచయవ్యాజంబున సఖీ
జనసమాజంబుతోఁ దత్ప్రదేశంబున. 249

సీ. నవలతాడోలనోత్సవకేళి నెపమున సరససంగీతమాధురి నటించి
చతురచిత్రకథాప్రసంగంబు నెపమునఁ బరిహాసభూషణప్రౌఢి చూపి
ప్రమదనర్తనకేళిబాహాసముల్లాస నరసతఁ జాతుర్యసరణిఁ దెల్పి
పలుమాఱు నేమేనిఁ బరికించువిధమునఁ గలికిచూపులమించు చిలికి చిలికి
చెలఁగి యి ట్లేమ చేసినచేఁత లెల్ల, మునితపోభంగ మొనరించునను వు దక్క
యప్రయోజనచతురంబు లై తనర్చె, వనమహీసాంద్రచంద్రికావలులకరణి. 250

వ. అంత నంతరాత్మధ్యానావసానసమున్మీలితనేత్రుం డై యమ్మహాసంయమీంద్రుండు తన
విజ్ఞానప్రభావంబున నన్నెఱింగి యవలోకించి. 251

మ. వినఁ జూడం గొఱగానిచేష్టలఁ దపోవిఘ్నంబు గావింపఁ బూ
నినదోషంబున భీషణాసురకశానిర్ఘాతపాతవ్యథా
జనితాక్రోశరసంబుతోడ మధురాసామీప్యబిల్వాటవీ
వనికాసీమఁ బ్రతికుపంబు తరుణీ వర్తింపు దీనాస్యవై. 252

క. అనుడును శాపాలాపము, లనుతాపము సేయ మునికి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యెంతయు, వినయంబున శాపముక్తి విధ మడుగుటయున్. 253

మ. క్షితిసంరక్షణ మాచరించుటకునై శ్రీకామినీనాయకుం
డతులోదారుఁడు విక్రమార్కుఁ డన బ్రహ్మాక్షత్రతేజోమయా

కృతి నావిష్కృతి సెందువాఁ డతనియంగీకార మీశాపదు
ష్కృతికి న్నిష్కృతిసేయుఁ బొమ్మని కటాక్షించెం బ్రసన్నాత్ముఁడై. 254

క. ఆమునిశాపానుగ్రహ, సామర్థ్యమువలన ససురజనితవ్యథయుక్
భూమీశ యిట్లుహారలఁగ, నీమహిమ విముక్తి గలిగె నిది విదితముగన్. 255

వ. అని వినిపించి కమలావతీవధూరత్నంబు. 256

క. హాసమగ్రత వేలుపు, మానికముం బోలుననుచు మహనీయమణిం
గానుక యిచ్చి నరేంద్రుని, సెనోల్లం బ్రస్తుతించి వీడ్కొని చనియెన్. 257

మ. ధరణీశుండును వీడుపట్టునకు నుద్యత్ప్రీతి నేతెంచి య
త్తరుణీరత్నముశాపముక్తికిని జిత్తంబందు హర్షించుచుం
జరుణాదిత్యప్రభన్ వెలుంగుసురకాంతాదత్తరత్నంబు స
త్కరుణన్ వైశ్యున కిచ్చెఁ దద్వితరణౌదార్యంబు నగ్గించుచున్. 258

వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యమూల్యవస్తుప్రదానప్రవర్తితపురందరుం డగునన్నరేం
ద్రపురందరుండు పురందరసహితుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిరంతరౌదార్యం
బును నిరుపమానధైర్యంబును బరోపకారచాతుర్యంబును బరమసాహసకార్యంబును
దనకునియతకార్యంబులుగా సప్తసాగరపరివృతవిశ్వవిశ్వంభరాభరణపరాయణుండై
మఱియును. 259

శా. శ్రీమద్వెల్లముకొండభైరవకృపాశ్రీనిత్యసామ్రాజ్యల
క్ష్మీమాధుర్యగృహాంతరాంతరసదాకేళీనటన్నందన
స్తోమాశేషవిశేషరత్నకళికాశుంభద్విభూషావలీ
సామగ్రీకృతలోచనోత్సవలసత్సౌభాగ్యభాగ్యోదయా. 260

క. రామాకరచామీకర, చామరసంజాతవాతచంచలదలక
స్తోమాభిరామసుమహిత, రామాయణసుప్రలాప రసిక కలాపా. 261

ధృ తి య ను వృ త్త ము.

ప్రతాపగుణభూషణా పరహితార్థసంభావణా, వితీర్ణిరవినందనా విభవనూత్నసంక్రందనా
శ్రుతిస్మృతివిచక్షణా సుకృతకీర్తిసంరక్షణా, క్షితీంద్రసుతవర్తనా శివపదద్వయీకీర్తనా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకంఠకంఠనిల
ప్రాకామ్యప్రశమనప్రభాసితకీర్తి
శ్రీకాంతాధిపవిద్యా
సాకల్యవివేకనిపుణ జన్నయసిద్ధా. 1

ఆ. మధురనుండి వచ్చి మదనరేఖాసూనుఁ, డన్నరేంద్రుఁ గాంచె నర్హభంగి
నిరుపమాన యైననిజలతాంగి యనంగ, సేనతోడ నాత్మసేనతోడ. 2

క. ఆభర్తృహరి నపారకృ, పాభావన విక్రమార్కుపతి పాలింపం
బ్రాభవమునఁ గార్యరమా, వైభవుఁడై ప్రతిదినప్రవర్ధన మొందెన్. 3

క. తద్రాజ్యమ్మున నధికద, రిద్రుం డగువిప్రుఁ డొకఁడు శ్రీకాంతు మహేం
ద్రాద్రిపయిఁ దపము సేయఁగ, రుద్రుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె రుచిరాకృతియై. 4

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమై నీయభీష్ట మెద్ది, వేఁడు మిచ్చెద ననిన నవ్విప్రవరుఁడు
సచ్చిదానందనిశ్చలస్వాంతుఁడై ని, జాయురభివృద్ధి యగువర మడుగుటయును. 5

ఉ. ఒక్కఫలంబు చేత నిడి యుత్తమ మీఫల మేకభక్ష్యమై
మిక్కిలి యాయు విచ్చు నిది మృత్యుహరం బటుగాక తక్కినన్
ఒక్కఫలంబునుం గలుగ కుండుఁ జుమీ యని యానతిచ్చి తా
గ్రక్కున రాజతాద్రిమణికందరమందిరసీమ కేగినన్. 6

ఉ. భూసురవర్యుఁడున్ ఫలముఁ బొంది మహాప్రమదంబు నొంది యా
వాసముఁ గూర్చి వచ్చి నిజవల్లభ కత్తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పినన్
గాసిలి భర్తవంకఁ గొఱగాములు పల్కి యిదేమి సిద్ధి యా
భాసున కేల చొప్పడుఁ దపఃఫలసంచితభాగ్యసంపదల్.

ఉ. లేమిఁ దొలంగఁ ద్రోవఁగ నిలింపశిఖామణి నార్తలోకర
క్షామణిఁ గోరి ఘోరతరకాననభూమిఁ దపం బొనర్చి నీ

నెమిఫలంబు వేఁడితి నభీష్టఫలం బిది నిష్ఫలంబు ని
స్నేమనుదాన నింక నెటు లే మనుదాన మహాదరిద్రతన్. 8

వ. అని యత్యంత చింతాక్రాంత యైననిజకాంతం జూచి యమ్మహీసురోత్తముండు దన
చిత్తంబున. 9

ఉ. నిక్కము యట్లు లేమి గడు నివ్వెఱ నివ్వగ మేల వేఁడితిం
దక్కక యేను శంకరు నతం డిది యేటికి నిచ్చె నాతలం
పెక్కడ నమ్మునం గలసె నేమిటికై తపమాచరించితిం
జెక్కడలంపు లేల నిఱుపేదల కబ్బునె యిష్టసంపదల్. 10

చ. ఇదిగొనిపోయి భర్తృహరి కిచ్చెద నిచ్చిన నాతఁ డాయుర
భ్యుదయముఁ బొంది యుండు నది యొప్పదె దాతలు వృద్ధిఁబొందఁగా
మదిఁ దలపోయు నాశ్రితసమాజము నొందవె యిష్టసంపదల్
హృదయ మెలర్ప నిట్టిఫల మిచ్చిన నిచ్చు నతం డభీష్టముల్. 11

చ. అని తలపోసి భర్తృహరి నంచితకీర్తినిధానుఁ గాంచి యా
వినుతఫలప్రభావము సవిస్తరతం దగ విన్నవించి యి
చ్చిన నతఁ డిచ్చె విప్రున కచింత్యము లైనధనంబు లిమ్ములం
* దనపురి కేగఁ గైకొనుచుఁ దద్ధన మంతయు వేడ్క మీఱఁగన్. 12

వ. అమ్మదనరేఖానందనుండును దనసమీపంబున సమాసీన యైనయనంగసేనం గనుంగొని.

క. కూరిమి మీఱఁగఁ జేరం, జేరిచి సర్వజ్ఞుకరుణఁ జేరె నటంచున్
ధారుణిసుపర్వుఁ డొసఁగె న, పారతపోలబ్ధ మైనఫల మిది మనకున్. 14

† క. నరుఁ డొకఁ డిది సేవించిన, మరణజరాదులు దొఱంగి మను సంపదలన్
అరు దిట్టిఫలము గన నీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. 15

క. కావున నాకుఁ బ్రియంబుగ, నీ వీఫల మనుభవింపు మిదె కొమ్మని సం
భావన నిచ్చినఁ గొని చని, యావనితయు నిచ్చెఁ గూర్చుహయపాలునికిన్. 16

---

* దనపురి కేగి యాతఁడు ముదంబున నుండె రమాసమగ్రితన్. అనిపాఠాంతరము.

† క. హరుకృపఁ గలిగినయది యిది, ధరణీదేవుండు మనకు దయ సేసినవాఁ
డరు దెం దియ్యురుఫల మీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. అని, పా.

క. అమ్మందురకుఁడుఁ బద్మ్రపహ, సమ్మార్జని కిచ్చెఁ సంతసంబున నదియున్
గ్రమ్మన గోపున కిచ్చెఁ బ్రి, యమ్మున వాఁడును గరీషహారిణి కిచ్చెన్. 17

ఆ. ఆలమందనుండి యరిగి మఱునాఁడు ప్ర, త్యూషవేళఁ బాఁ గరీషపూర్ణ
వేణుపాత్రమీఁద వెలయఁ బండిడుకొని, యాత్మగేహమునకు నరుగునపుడు. 18

వ. సకలసైన్యసమేతుండై వాహ్యాళివిహారంబున కరుగుచున్న పృథ్వీహారికిం దత్ఫలంబు దృష్టి
గోచరం బగుటయు. 19

ఆ. వానిఁ జేరఁ బిలిచి తత్పాత్రలోనున్న, పండు పుచ్చుకొని యతండు నగుచు
వెండి యొక్కపండు విప్రుఁ డెప్పుడో తెచ్చి, తనకు నీక యమ్ముకొనియె ననుచు. 20

సీ. అప్పుడు విప్రుఁ రాఁ బనిచి యవ్విభుఁ డిట్లను రెండుపండ్లు నీ
వప్పరమేశుచేఁ బడసి యందొకఁ డిచ్చి యొకండు దాఁచుకో
నిప్పుడ కానవచ్చెఁ జను నే యిటు వంచనసేయ నన్న వా
* తప్పక యాఫలంబె వసుధావర దీనికి నెట్లు చేరెనో. 21

వ. అనిన విని యన్నరేంద్రుండు 22

క. గోమయహారిణిఁ గనుఁగొని, యేమిగతిన్ దొరకె నీకు నీఫల మనుడున్
ఆమగువ దెలుపఁ గ్రమమున, నామర్మము దెలిసెఁ దత్తదంతరసరణిన్. 23

వ. అత్తెఱం గంతయుఁ గరతలామలకంబుగా నెఱింగి. 24

క. తనప్రియకాంత యొనర్చిన, యనుచితకర్మశిఖి యంతరంగమునంగం
బునఁ బరితాపము సేయఁగ, వనజాతేక్షణల రోసి వసుధేశుఁ డనున్. 25

† మ. కనకాబద్ధసురాలయంబులు మహాకాండోపరిం జిత్రతా
స్ఫురణల్ స్వప్నసువస్తులబ్ధనిరతుల్ శంభత్ఫలాలేపముల్
కరికుంభస్తనిచిత్తవృత్తములు దత్కౌతూహలంబు న్మదో
ద్ధురదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతుం బూర్వవాక్పద్ధతిన్. 26

---

* తప్పక తత్ఫలం బొకటి తప్పదు తే దితరంబు నావుడున్. అని, పా.

† మ. హరిణీలోలవిలోచనామధురలీలాలాపరీతుల్ మనో
హరకేళీనవరూపయౌవనమదవ్యాపారముల్ రాగసా
గరనిర్మగ్నులఁ జేయవే మగలఁ దత్కౌతూహలంబు ల్మదో
ద్ధురదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతు ర్గాద మేధానిధుల్. అని, పా.

క. గురుపాతకములు గురువులు, పురుషుల నరకములు చేరఁ బోయెడు తెరువుల్
పరిభవములనుఁ గుంభోరువులు, తరుణుల మైసిరుల యురులు తగు నచ్చెరువుల్. 27

క. జాతులు నాతుల కెందున్, నీతము లేకున్కిఁ గామినీలోకానాం
జాతిః ప్రకల్పితా యను, నీతి పురాతనమె కాక నేఁటిదె యరయన్. 28

ఉ. మక్కువ తీపులుఁ దీపుఁబదుమాటలుఁ జొక్కులతేలగింపులుం
దక్కొను మాపు లాసతిరతీపులు కోరిక లార్తియారకల్
మ్రొక్కులు కూర్మిచిక్కు లతిమోహ మపోహము రూపశీలముల్
తక్కులయాలవాలములు దాయుదురే తరుణీజనంబులన్. 29

ఆ. అని తలంచి భర్తృహరి విరక్తివహించి, యోగమార్గసంప్రయోగమునకు
ధరణివిభునిచేతఁ దగ ననుజ్ఞాతుఁడై, యేగుచుండి యతని కిట్టు లనియె. 30

క. కృతయుగకలియుగములలో, మతిఁ దలఁపగఁ గలియుగంబ మానితధర్మ
స్థితి నెక్కుడు భవదవన, వ్యతికరమున సాహసాంక వసుధాధీశా. 31

క. తనబుద్ధి యొక్కకన్నును, నొనరినహితమంత్రిబుద్ధి యొకకన్నునుగాఁ
గని సంచరింప నేరని, జననాథుని జగము దెగడు జాత్యంధునిఁగాన్. 32

తే. మహితమతిబహుశ్రుతుఁడనుమంత్రియొకఁడు, తనవిభుఁడునందుఁడనఁబడుధరణిపతికి
బ్రహ్మహత్యవచ్చిన నది పరిహరించెఁ, బతికిఁ గడుమంత్రికంటెను హితుఁడు గలఁడె. 33

క. నావుడు నందమహీపతి, కేవెరవున బ్రహ్మహత్య యేతెంచెఁ దుదిన్
శ్రీలలితుండు బహుశ్రుతుఁ, డేవెరవునఁ బరిహరించె నెఱిఁగింపు తగన్. 34

వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 35

క. లాలితమణిమయగోపుర, సాలప్రాసాదసదనసంశోభితమై
భూలోకనాకమనఁగ వి, శాలాపుర మొప్పు విబుధసంభావితమై. 36

క. ఆనగర మేలు నందుఁడు, భానుమతీదేవి తనకుఁ బ్రాణేశ్వరిగా
ధీనిధి బహుశ్రుతుండు ప్ర, ధానుఁడుగా గురుఁడు శారదానందుఁడుగన్. 37

క. ఆనందమహీవల్లభుఁ, డానందరసార్ద్రహృదయుఁడై యేప్రొద్దుం
దా నగరువెడల కుండును, భానుమతీమోహపాశబద్ధుం డగుటన్. 38

క. జక్కవకవ పెక్కువ యగు, మక్కువతోఁ జేయుఁ బగలు మనుజాధీశుం
డక్కాంత దక్క నొర్వక, దక్కటికార్యంబు లెల్లఁ దక్కి చరించున్. 39

శా. ఆరామామణితోడఁ గూరిమి నతండత్యాస్థఁ గ్రీడించు సం
సారస్ఫారసుఖైకసారసురతేచ్ఛాపూరనిర్మగ్నుఁడై
యారామాంతరకేళిపర్వతగుహాహర్మ్యాంతరాళంబులం
గీరాలాపమరాళిగీతవిలసత్క్రీడానివాసంబులన్. 40

సీ. ఆత్మావనీమండలాసక్తిఁ బెడఁబాసి లలనానితంబమండలముఁ బొదువు
భద్రేభకుంభసంస్ఫాలనం బొల్లక భామవక్షోజకుంభములఁ బుణుకు
బాణప్రయోగపారీణత యొల్లక నారీకటాక్షబాణముల సొగయు
నిజరాజ్యతంత్రైకనివృత్తియొల్లక భామినీరతితంత్రపరతఁ బొరలు
శిష్టజనసూక్తు లవి పెడచెవులఁ బెట్టి, తెఱవసురతప్రియోక్తుల తీపిగోరు
నఖిలభూభారవహనకృత్యములఁ దొఱఁగి, నందుఁ డంగనాధీనమనస్కుఁ డగుచు.

వ. అంత బహుశ్రుతుండు తనమనంబున. 42

ఉ. మేదినిఁ దొంటిరాజులు రమింపరె యింతులయందు సక్తులై
యీదశ రాజ్యతంత్రరహితేచ్ఛ రమింపరుగాక యట్లొకా
యేదెసనిల్చిన న్నిలిచె నేదెసఁ బాఱినఁ బాఱెఁ గాక యౌఁ
గాదని వంకలొత్తఁ దిలకంబులె రాజులచిత్తవృత్తముల్. 43

చ. అని తనయిచ్చలో వగచి యన్నరపాలునితో వినీతిగో
పనమతి మంత్రియిట్లనియె భానుమతీరతిమోహపాశబం
ధనములఁ జిక్కి యిట్లునికి ధర్మమె కొల్వున కేగుదెంచి మ
న్ననఁ బ్రజవిన్నపంబులు వినంగదవయ్య నృపాల వేఁడెదన్. 44

చ. అమలసమస్తవస్తునిచయాస్పదమైనధరిత్రి రాణివా
సమును సుతుల్ సురత్నములు సాధుజనస్తుతుఁడైనభూవరో
త్తమునకు నాదిరాజచరితల్ జవరాలు వరాలుఁ గూడ నా
ల్గుమణులటంట సిద్ధ మిది లోకవిరుద్ధము గాదె యియ్యెడన్. 45

ఉ. నావుడు మంత్రివర్యునకు నందమహీపతి ప్రీతి నిట్లనున్
దేవిఁ దొఱంగి యొంటిఁ జనుదెంచి వెలిం గొలువుండ నోప నా
దేవియు నేను గూడఁ జనుదెంచుట యుక్తము గాదె పాసినన్
జీవముఁ బాయువాఁడఁ గట చిత్తజుబారికి నోర్వవచ్చునే. 46

క. ఒకటే యొక్క మహాయుగ, మొకదిన మొకబ్రహ్మకల్ప మొకగడె యొకయేఁ
డొకనిమిషం బొకదిన మ, వ్వికచాబ్జముఖీవియోగవేదన నాకున్. 47

సీ. కైసేసి చెలువ నాకడ నల్ల నిలిచిన నంగజశ్రీఁ జూఱలాడఁ జూతు
నలవ్రాక సువిద న న్నరగంటఁ జూచిన నీరేడుజగముల నేలఁ జూతు
నింతి కౌఁగిట నున్న నిందిరావల్లభుసౌభాగ్య మలఁతిగా సంస్మరింతు
కొమ్మ తేఁజిగురాకుఁగెమ్మోవి చవిగొని యమృతంబు నీరస మని తలంతు
జలజనేత్రపైఁ గూర్మి సంసారఫలము, చంద్రముఖితోడికూటమి జన్మఫలము
లలనరతి రాజసామ్రాజ్యలక్ష్మితోడ, రాజ్యలక్ష్మీవిలాసగౌరవము సరియె. 48

ఉ. కన్నులు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులుఁ గాముబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు సంపెఁగబంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్ననిమేను పుష్పలత పైఁడిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షిఁ బాసి విరహవ్యథ నెంటిఁ జరింపవచ్చునే. 49

క. ఏ నొకనిమిషం బైనను, భానుమతీదేవిఁ బాసి ప్రాణముఁ బట్టం
గానోప నీవిచారము, మాను మనిన మంత్రి యనియె మనుజేశ్వరుతోన్. 50

ఉ. విన్నప మాదరింపు పృథివీవర దేవిఁ దొఱంగ నోపవే
నన్నలినాయతాక్షిరుచిరాకృతి చిత్రపటంబునం గడుం
జెన్నెసలార వ్రాసి యది చేరువ నుంచినఁ దద్విలాసరే
ఖోన్నతిఁ జూచుచున్ దినము నొక్కముహూర్తము నిల్వ కొల్వనన్. 51

చ. అని నరనాథుసమ్మతి మహామతి మంత్రి బహుశ్రుతుండు స
య్యన నొకచిత్రకారుని మహాలఘుహస్తునిఁ బిల్చి వ్రాయఁగాఁ
బనిచిన వాఁడె న త్తరుణిభావము కర్వునఁబోసినట్లు పే
ర్కొనఁ దగురూప మైనయనురూపమనోహరచిత్రరూపమున్. 52

తే. ఇట్లు చిత్రకారుఁడు రచియించినట్టి, చిత్రరూప మాలోకించి చిత్రరూప
విభ్రమాసక్తచిత్తుఁడై వెఱఁగునొంది, తాను జిత్రరూపాకృతిఁ దాల్చె విభుఁడు. 53

ఉ. ఇమ్మెయి విస్మయాకులితహృత్కమలుం డయి చిత్రరూపముం
గ్రమ్మఱఁ జూచి చూచి పులకంబులు దాల్చి చెమర్చి కన్నుల
స్సమ్మదవారి గ్రమ్మ వదనంబున లేనగ వంకురింపఁగా
నెమ్మిఁ దదీయరూపరమణీయత వెండియుఁ జూచు నాదటన్. 54

వ. ఇట్లు చిత్రరూపావలోకనవినోదంబు సలిపి యందుఁ దనడెందంబు పరమానందంబు నొందఁ దనకౌతూహలంబు గురున కెఱింగింపఁ దలఁచి తత్పటంబుఁ బంచిన నాచిత్ర సౌందర్యంబుఁ గనుంగొని శారదానందుండు. 54

క. ఈచిత్రరూపరేఖా, వైచిత్రి ప్రశంససేయ వశమే దీనిం జూచినను భానుమతినిం, జూచినయట్లయ్యె నిట్టిచోద్యము గలదే. 55

చ. అని కొనియాడి దేవిరుచిరాకృతియం దొకమచ్చ పెందొడం గనుఁగొన నొప్పు నీలమణికాంతి బెడంగయి చిత్రకార యీ యనుపమచిత్రరూపమునయందు లిఖింపుము దాని నొప్పఁగా ననవుడు నట్లచేసి లఘుహస్తుఁడు కస్తురితోడఁ దూలికన్. 56

తే. శారదానందగురుఁడు సుజ్ఞానపరుఁడు, పీఁడుకొలుపంగఁ జని నందవిభునిఁ గాంచి చిత్రకారుఁ డాతెఱఁ గెల్లఁ జెప్ప విభుఁడు, వెలఁదితొడమచ్చ యేకాంతవేళఁ జూచి.

క. నందమహీపతి డెందం, బాందోళము నొంద శారదానందుఁడు మ చ్చుం దగ నిలిపెం గదె మ, త్సుందరితొడ నున్కి యెట్లు చొప్పడ నెఱిఁగెన్. 58

ఆ. అంతిపురములోని కన్యలపేరంటి, పోతుటీఁగనైనఁ బొలయకుండ నాజ్ఞవెట్టి శారదానందగురునాజ్ఞ, పెట్ట నేరనైతి బేలనైతి. 59

క. ఎంతజితేంద్రియు లైనను, నెంతసదాచారు లైన నేకాంతమునం గాంతలసంగతి నుండినఁ, గంతునికొంతాలపాలు గాకుండుదురే. 60

క. ఏకాంతంబునఁ గదిసిన, యాకాంతుం డలవసిష్ఠుఁడైనం గానీ యాకాంత సీత గానీ, వేకరుగదె యగ్గిపొంత వెన్నయుఁ బోలెన్. 61

చ. అని తలపోసి నందవిభుఁ డష్ట బహుశ్రుతుఁ బిల్వఁ బంచి య య్యనఘచరిత్రుతోడ హృదయవ్యథ యెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పి స య్యనఁ గొనిపోయి యీయఘమయాత్ముని ఘోరవిధిన్ వధించి ర మ్మనవుడుఁ బూరుసార్థముగ నవ్విభుతోడ బహుశ్రుతుం డనున్. 62

తే. ఎంతపాపాత్ముఁ డైన మహీసురుండు, హింస కర్హుండు గాఁడని యెఱిఁగి యెఱిఁగి మహితచారిత్రు గురుఁ బరామరిక లేక, చంపుమని పంపఁ దగునయ్య సదయహృదయ

తే. అనిన నెయ్యివ్రూసినయగ్గియట్ల మండి, యవుడు కఱచి కోపారుణితాత్ముఁ డగుచు నుగ్రదృష్టిఁ జూచిన నాబహుశ్రుతుండు, వెఱచి వేగమ గురుఁ బట్టి ఖిఱిచి కట్టి.

క. పురజనులెల్లఁ గనుంగొని, పురపురఁ బొక్కంగ వధ్యభూమిస్థలికిం
ద్వరితగతిం గొనిచని యు, గ్గరు హింసయొనర్ప మనసు గొలుపమిఁ దనలోన్. 65

తే. దేవితొడమచ్చ నిజదివ్యదృష్టిఁ జూచి, చిత్రరూపమునం దది చెలువుమిగుల
వ్రాయఁ బంచిన నీచేటు వచ్చెఁగాక, యితనిసుచరిత్ర మెవ్వరు నెఱుఁగ రెట్లు. 66

ఉ. రా జవివేకియై నిరపరాధు మహీసురవర్యునిన్ జగ
త్పూజితుఁ బుణ్యవర్తను విధూతసమజ్జనకల్మషున్ వధూ
వ్యాజమునన్ వృథా కుపితుఁడై వధియింపఁగఁ బంపె దీని నే
యోజఁ దొలంగఁ ద్రోతు గురు నుత్తము నెమ్మెయిఁ గాతు దైవమా. 67

క. ఏమియుఁ గానఁడు పతి కాం, తామగ్నుఁడు గానఁ గార్యతతి. యెట్టిదియో
కామాంధో౽పి నపశ్యతి, నా మును వినఁబడినపలుకు నైజము కాదే. 68

చ. పతి మతిమాలి కానిపనిఁ బంచినఁ జేయఁగ నుత్సహించినన్
హితమతియై యమాత్యుఁడు సహింపఁ గుదించియు నడ్డగించియుం
బతియపకీర్తిదోషములు పాపి చరించుట నీతి గాన నే
నితని నిగూఢవృత్తి భరియించెదఁ గాకని నిశ్చితాత్ముఁడై. 69

ఉ. కట్టినకట్లు లూడ్చి యనుకంప దలిర్పఁగ భూగృహంబునం
బెట్టి ప్రియోక్తులన్ గురు నభీతమనస్కునిఁ జేసి పాప మే
పట్టున లేమిఁ దేటపడఁ బల్కి మనోవ్యథఁ బాపి సర్వముం
గట్టడచేసి వెట్టి నృపకౌశికుఁ డున్నెడ కేగి యిట్లనున్. 70

క. దేవరయానతి జగతీ, దేవనిధానంబు వసుమతీనాథ కృతాం
తావాసవాసుఁ జేసితి, నావుడు విని నందవిభుఁడు నందితుఁ డయ్యెన్. 71

క. ఆలో నొకనాఁడు మహీ, పాలునిప్రియసుతుఁడు విజయపాలుం డనుదు
శ్శీలుఁడు మృగయాలోలత, వ్యాలమృగాభీల మైనవనమున కరిగెన్. 72

తే. ఏగునెడ దుర్నిమిత్తంబు లెన్నియేనిఁ, గనియు వినియు నిశ్శంకతఁ జనకు మనుచు
దొరలు నిల్పిన నిల్వక దుర్నిమిత్త, ఫలము ముందటి కెఱిఁగికో వలయు ననుచు. 73

వ. ఇట్లునీతిదూరుం డగునాకుమారుండు దురహంకారుండై యపారసత్త్వభయంకరసంచా
రం బగుకాంతారంబు దఱిసి బహుప్రకారమృగయావిహారంబు లొనరించుచున్న
సమయంబున, 74

ఉ. కొండొకవాలముం గుఱుచకొమ్ములు సన్నపుటైనవీనులున్
నిండిననీలమేఘరుచి నెక్కొనునున్నతదీర్ఘదేహముం
జండతరాస్యమండలము సప్రభయంకరకీలఁ గాల్పఁగాఁ
దొండము లేనిభద్రకరితో నెన యైనవనీవరాహమున్. 75

ఉ. ముందట దవ్వులం గని సముద్ధతి నశ్వముఁ బోలుకొంచు నా
పందిపిఱుందఁ బోవ నది పాఱి లతాగహనంబుఁ జొచ్చినన్
మందవిచారుఁడై నృపకుమారుఁ డొకండును వేగి పాని సం
టందటిమెన్ వరాహము కడంకఁ దిరోహిత మయ్యె నయ్యెడన్. 76

ఉ. పంది మొఱంగిపోయిన నృపాలతనూజుఁడు చిన్నవోయి మ
ధ్యందినవేళ నొక్కసలిలాశయముం గని వాజి డిగ్గి తా
నందుఁ గృతావగాహుఁడయి యాగళపూరితతోయ మందుఁ దృ
ప్తిం దురగంబు దాను వడఁ దేఱి మహాతపభీతి నయ్యెడన్. 77

ఉ. కొండొకసేపు నిల్చి చనుకోరిక రాకొమరుండు పద్మినీ
షండసుగంధమారుతవశస్ఫుటశీకరసిక్తమంజరీ
మండితభూరిభూరుహసమావృత మైనవటంబునీడఁ గూ
ర్చుండె ఖలీనరజ్జువున నొక్కెడ నశ్వముఁ గట్టి యిమ్ములన్. 78

వ. ఆయ్యవసరంబున సర్వజగదాభీలం బగు నొక్కశార్దూలంబు తత్సమీపతరులతాకుంజపుంజంబుననుండి యమ్మనుష్యగంధం బాఘ్రాణించి రౌద్రరసోద్రేకంబునం జనుదెంచి బలువిడి లంఘింప నుంకించుటయు బిట్టు పొడగని యిట్టు నట్టు నెగసి వెనుకకు నీల్గి కుప్పించి దాఁటిన ఖలీనంబు లూనం బగుటయు హయంబు రయంబునం దనవచ్చిన తెరువునం బడి పరువునం జనియె నంత నక్కుమారుం డతిభీతుండై పరిసరమహీరుహంబునారోహణంబుచేసె నట్టియెడ. 79

సీ. అమ్మహోగ్రవ్యాఘ్రి మమ్మహీజముక్రింది కుద్వృత్తి నేతెంచి యొడుపుదప్పి
నప్పటిభుజగంబునసువున మ్రోఁగుచు వాల మల్లార్చుచు వాఁడికోఱ
నదరులువాఱ నోరంతయుఁదెఱచుచుఁ గన్నులఁ గోపాగ్నికణము లురల
మీఁదు సూచుచు మ్రానిమీఁదికి నుఱుకంగ జంకించు చుగ్రవిస్ఫారఘోర
వజ్రనిర్ఘాతపాతరవమ్ము గొలుపఁ, గాలుద్రవ్వుచు నుండెఁ దత్సాలమూల
మున మొగంబున రౌద్రంబు మునుకొనంగ, విజయపాలునిచిత్తంబు విహ్వలింప. 80

చ. విను లపరంగ నిట్లు జగతీపతిసూతి కుజంబు నెక్కుచోఁ
డగ నొకవృద్ధభల్లుకము తా నటమున్న వసించి యుండ న
య్యగవిపులాగ్రశాఖ నతఁ డప్పుడు ముందట నుయ్యి వెన్కలోఁ
తనుగొని యున్నలాగయినఁ దల్లడ మందె వణంకుమేనితోన్. 81

వ. ఇట్లు దిగులువడియున్న యన్నరేంద్రనందనుం గనుంగొని యతని నుద్దేశించి కారుణ్య
బుద్ధి నావృద్ధభల్లుకంబు మనుష్యభాషణంబుల మెల్లన నిట్లనియె. 82

చ. వెఱవకు రాకుమార పులి వెన్దగులం బఱతెంచి నన్ను నే
డ్తెఱ శరణంబుచొచ్చి తతిదీనత నిట్టిమహాభయార్తులం
గుఱుకొని యెంతనిర్దయులుఁ గ్రూరత కోర్చి వధింప నేర్తురే
తొలఁగుము చింత నంత నను దుష్టుఁగఁ జూడకు మన్న నెమ్మదిన్. 83

వ. అని పెక్కుభంగుల నక్కుమారునిభయంబు దీర్చి తనసమీపంబునకుఁ జేర్చి యుచితో
పచారంబు లొనర్చి సారంబు లగు వన్యఫలాహారంబుల నాఁకలి దీర్చి యనునయించి
యున్నంత. 84

సీ. పశ్చిమాంభోనిధిప్రాంతదేశంబున రంజిల్లువిద్రుమకుంజ మనఁగ
చరమాద్రిశిఖరదేశంబునఁ గనుపట్టు కమనీయఘనరత్నకలశ మనఁగ
నపరదిక్కామిని యమరంగఁ గనుఁగొనుపద్మరాగంపుదర్పణ మనంగఁ
బశ్చిమదిక్కుంభిఫాలభాగంబునఁ బొలుపొందుజేగురుబొట్టనంగ
భూరికాంతి వేలావనభూమిఁ బండి, కాలశుకతుండహతిఁ బిట్టుగదలి యపర
జలధిలోఁ బడుదాడిమీఫల మనంగ, నబ్జినీవనబాంధవుఁ డస్తమించె. 85

క. తదవసరంబునఁ జుక్కలు, చదలం గలయంగ నొప్పెసఁగి నిగిడెఁ గడుం
గదిరినగగనశ్రీమెయి, నొదవినఘర్మాంబుకణసముత్కర మనఁగన్. 86

క. అంతటఁ జీఁకటి యఖిలది, గంతంబుల నిండఁబర్వ నయ్యెలుఁగు పరి
శ్రాంతుఁ డగునతనిభావం, బంతయు వీక్షించి మది దయారస మొదవన్. 87

ఆ. మేను మ్రానువడఁగ మీలితోన్మీలిత, లోచనాంబుజయుగళుండ వగుచుఁ
దూఁగ నేల నాదుతొడలపై నెమ్మది, నిదురవోవు రమ్ము నృపకుమార. 88

చ. అని తనయంకపీఠిపయి నాతనిఁ జేరిచి నిద్రవుచ్చె నం
త నది యెఱింగి బెబ్బులి ముదం బెసలారఁగ నెల్గుతోడ ని

ట్లను మది విశ్వసింపఁ జనునయ్య మనుష్యుల నందు రాజనం
దనుల నొకింతయేనియు మనంబున నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్. 89

క. తనకొకయాపదవచ్చినఁ, గనికరమున దానిఁ బాపి కాచినయప్పు
ణ్యునకుం దుదిఁగీడొనరిం, పనె యూచుఁ గృతఘ్నుఁ డెన్నిభంగుల నైనన్. 90

ఉ. కావున నిన్నరాధమునిఁ గైకొని నాకహితంబు సేయ నే
లా వనసాహచర్యబహుళీంబుగ బాంధవ మెట్లుఁ జూడనే
లా వధియించి వీనిపలలంబు సమాంశము నీకు నిచ్చెదం
దో్రివుము నేలఁ గూల నతిధూర్తులతోడిసఖిత్వ మేటికిన్. 91

వ. అన విని వృద్ధభల్లూకము వ్యాఘ్రకులోత్తముతోడ నిట్లనున్
వెనుకొని నీవు చంపఁ దఱవేచి వడిం జనుదేర భీతిమై
ననుశరణంబు వేఁడిన సనాతనబుద్ధిఁ బరిగ్రహించితిన్
విను మనఘుండు పట్టి మఱి విడ్వఁగ నేర్చునె యెట్టివారలన్. 92

తే. మరణభయమున వచ్చి నామఱువు చొచ్చెఁ, జంప నొప్పింపఁ గోపింపఁ జాల వీని
శరణువొందిన రక్షింపఁజాలియుండి, మనుపకుండినకంటెఁ గల్మషము గలదె. 93

మ. అనినం బెబ్బులి చిన్నవోయి మఱి యొంటాలాపము ల్మాని యుం
డె నరేంద్రాత్మజుఁ డంత మేలుకొనియెన్ డెందంబునన్ రాజనం
దనుచొప్పారయ వేఁడి పేరెలుఁగు నిద్రన్ మేను తూఁగాడెడున్
నను నీయంకతలంబున న్నిదుర నూనం జేయవే వేఁడెదన్. 94

చ. అనవుడు నిందు రమ్మని ధరాధిపసూతి నిజాంకపీఠియం
దునిచిన నిద్రవోయినటు లుండెఁ జలింపక భల్లుకంబు శౌ
ర్యనిరతి నంతఁ గ్రోల్పులియు నానృపనందనుతోడ నల్ల ని
ట్లను నిది యేఁ దొలంగి చనునప్పుడ నిన్వధియించు నెమ్మెయిన్. 95

చ. హితపరిమాట లాడి తుది నెగ్గొనరింపనె కాచియున్నయీ
కితవపువృద్ధభల్లుకము కృత్రిమమైత్రి నిజంబుగాఁ దలం
చితి నరమాంసభక్షణము జీవికగా మనుకష్టజీవి న
మ్మితి వనుమాలశత్రు లగుమిత్రుల నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్ 96

తే. తొడలపై నిద్రవోయెడుదుష్టమృగముఁ, గొంకుకొసరు లేకిటు నేలఁ గూలఁ ద్రోవు
దీనిరక్తమాంసంబులఁ దృప్తిఁ బొంది, తొలఁగిపోయెద నీవుఁ బో దొసఁగు మాలి.

ఆ. అనినఁ జపలబుద్ధి యానృపాలకసూతి, పులిదురుక్తు లాత్మఁ గలఁపఁ గలఁగి
భల్లుకంబుఁ బట్టి పడఁద్రోసె నదియును, బడక యొక్కశాఖఁ బట్టి నిలిచె. 98

చ. పరహితకారి కెందు ననపాయశుభంబులు పొందుఁ జాల ము
ష్కరు లగుక్రూరకర్ము లపకారము సేయఁ దలంచిరేని న
స్వరుషవరేణ్యుఁ గీ డొకటి పొందునె తేజము దక్కఁ గక్కిరల్
గారయునె లోకబాంధవు నపూర్వమనోభవు సప్తసైంధవున్. 99

ఆ. అంత విజయపాలుఁ డతిభీతచిత్తుఁడై, వెల్లఁబాఱు మెఱిఁగి భల్లుకంబు
కరుణ నిన్ను మున్ను గాచితి నింక నీ, వెట్టివాఁడ వైతి వెఱ్ఱు దలఁప. 100

క. వెఱవకు నెమ్మది నుండుము, పెఱవాగలబుద్ధు లాత్మఁ బెట్టునె యనఘుం
డొఱపిఁడిచొప్పున నామది, నఱమర లేకొండ నమ్ము మనియె నరేంద్రా. 101

తే. అంతఁ జీఁకటి బెబ్బులియాసలెల్లఁ, బాసి పోయినకైవడిఁ బాసి పోవ
విజయపాలుని నెమ్మోము విన్నఁబోయి, తెల్లవాఱినకైవడిఁ దెల్లవాఱె. 102

క. అప్పట్టు విడిచి యప్పుడ, చప్పుడు గాకుండఁ బులియుఁ జనె వేగమ దా
నెప్పుడు నుండెడునెళవున, కప్పుడె యానరపసుతుఁడు హర్షము నొందెన్. 103

వ. అంత. 104

సీ. సకలలోకంబులుఁ జక్రవాకంబులు నుల్లాసవారాశి నోలలాడ
నంధకారంబులు నలచకోరంబులు సొబగేది గొందులు సొచ్చి డాఁగ
నయనకంజంబులు నలినపుంజంబులు సువికాసనంపద సొంపుమిగుల
రాయంచపాఁటులు మ్రోయులేఁదేఁటులు గృహసరోరుహములఁ గేలిసలుప
విమలతారకములు వివిధకోరకములు, నచ్చటచట నల్లనల్ల విరియ
హల్లకములు బుధులహస్తముల్ మొగుపంగఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ బొలిచె నినుఁడు.

వ. అట్టియెడ నన్నరేంద్రనందనుండు మున్నుగా ఋక్షంబు వృక్షంబు డిగ్గి వానిచేసినయుపకారంబునకుఁ దగినశాపం బొసంగి యువ్వనాంతరంబున నిరంతరంబును ససేమిరారావముఖరముఖుండవై పరిభ్రమించుచుండునది యెన్నండే నెవ్వఁడే నేతద్వృత్తాంతంబు బహిర్భావమత్నంబు గావించు నప్పుడ విగతశాపుండవై యెప్పటియట్లసుస్థిరత్వంబున వర్తింపఁ గలవాఁడ వని వరంబిచ్చి భల్లుకంబు చనియె తదనంతరంబ విపినాంతరంబున నక్కుమారుండు ప్రభూతశాపవికారుండై పరిభ్రమించుచుండె నట రాకుమారుని

యశ్వరత్నంబు పల్యాణంబుతోడన పఱతెంచినం జూచి పౌరజనం బచ్చెరువడి యేకతంబున నిది యేకతంబున వచ్చెనో నిన్న విజయపాలుండు వేఁటవెడలినప్పు డనేక దుర్నిమిత్తంబులు దోఁచెఁ దన్నిమిత్తంబున నిట్లయ్యె నింక నెట్లయ్యెడునో యని దిగులుమిగులం జని నందభూమీశ్వరునకుం దగుతెఱంగున నత్తెఱం గెఱింగించిన నతండు ధైర్యంబు పెల్లగిల నుల్లంబు దల్లడిల్లఁ గుమారాన్వేషణతత్పరుండై వాహనారోహణంబు చేసి సముత్సాహసన్నాహవాహినీసమేతుండై పురంబు నిర్గమించి నిసర్గఘోరక్రూరమృగవర్గనిరర్గళస్వనదుర్గమం బగువనదుర్గంబు ప్రవేశించినం దత్సైనికు లందఱు నన్నిమార్గంబుల నరిగి యొండొరులం గనవం బాఱియు నెలుంగెత్తి చీరం జీరిచీరియు నీఱంబులు దాఁటియుఁ జెట్టుచెట్టును ముచ్చుట్టుదిరిగియుఁ దిరిగినచోటులనె తిరిగియు నడవియెల్లనుం దడవితడవి యొక్కయెడ నక్కుమారుం డొక్కరుండును దిక్కుమాలి దీనదశం బిశాచంబుచందంబున సతతంబును ససేమిరా యనుచుం బరిభ్రమించుచున్నం గని విన్నవించిన నందభూపాలుండు నిజనందను విజయపాలుం దోడ్కొని సపరివారంబుగాఁ బురంబునకు నేతెంచి యక్కుమారునియపస్మారంబునకు దేవభూదేవతాసమారాధనంబుల మణిమంత్రతంత్రక్రియాసాధనంబుల నానావిధభూతబలివిధానంబుల మహాదానంబుల నాచరించి యేమిటను డిందుపాటు లేకుండిన నందభూపాలుండు తనడెందంబునం గొందలం బందుచు నిక్కుమారునివికారంబునకుఁ బ్రతికారం బెవ్వండు సేయసమర్థుం డతనికి నర్ధరాజ్యం బిచ్చెద నని సర్వదిశల విశదంబుగాఁ జాటంబనిచి శారదానందగురుం డొక్కరుండునుం దక్క నిక్కొఱగామి సక్కఁజేయ నెక్కడివాఁడునుం గొఱగాఁడ యజ్ఞానంబున నాసుజ్ఞాననిధానంబు గోలుపోయితి నేమిసేయుదు నని పరితపించుచున్నం గని బహుశ్రుతుండు నేలమాలె నున్నత్రికాలవేదిపాలికిం జనుదెంచి నమస్కరించి యామూలచూడంబుగాఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి యిట్లనియె. 106

తే. వేల్పులకు మ్రొక్కి వెజ్జులవెంటఁ దిరిగి, మంత్రవాదుల రప్పించి మందు లరసి
కొడుకువేఁదు రేమిటఁ దీర్పఁగూడకున్నఁ, బుడుకువేఁదుఱుగొన్నాఁడు పుడమిఱేఁడు

సీ. నావుడు శారదానందుఁ డూహించి దివ్యజ్ఞానసరణి సర్వంబు నెఱిఁగి
యిది యేను జక్కఁజేసెద నీవు నందభూమీశునికడ కేగి యిట్టులనుము
మనశారదానందుననుఁగునందన సప్తసంవత్సరప్రాప్త సంవిదగ్ధ
పరపురుషేక్షణపరిహృతవ్రతశీల కల దొక్కర్తది తిరస్కరిణిలోన
నుండి విజయపాలునితోడ నుచితభంగి, మాటలాడిన వేఁదుఱు మాన నోపు
నని హితంబుగఁ జెప్పి నీవాన్నృపాలు, నట్లు సేయ నియోగింపు మనఘచరిత. 108

ఉ. అనిన బహుశ్రుతుండు చని యత్తెఱఁ గెల్లను విన్నవించి యా
జనపతి యున్నయాకొలువుసాలవెలిం దెరవాఁటి యగ్గురున్
గొనిచని యుంచె నందనుఁడు కోరి నిరంతరమున్ ససేమిరా
యని పలవించుచుండఁ గొలువై నృపుఁ డుండ నిజాప్తకోటితోన్. 109

వ. అట్టియెడ శారదానందుం డమందానందకందళితహృదయారవిందుండై నృపనందనునపస్మా
రంబు దిరస్కారంబుసేయం దలంచి హృద్యంబు లయి పూర్వోక్తచతురక్షరాద్యంబులై
తదీయవిపినవృత్తాంతసూచనాద్యంబు లైనపద్యంబులు నాల్గు నిట్లని పఠియించె. 110

* క. సజ్జనభావము గల్గను, హృజ్జనులను మోసపుచ్చుటిది నేరుపె నీ
పజ్జం దొడపైఁ గూర్కిన, యజ్జంతువుఁ జంపఁజూచుటది పౌరుషమే. 111

తే. అనిన నాసకారంబు నుజ్జన మొనర్చి, యక్కుమారుఁడు సేమిరా యనుచు నుండె
నందనృపుఁ డాప్తులైనజనంబు లెల్ల, దాన నద్భుతానందచేతస్కులైరి. 112

వ. తదనంతరంబ. 113

క. సేతువుదర్శింప మహా, పాతకములుఁ బాసిపోవు ప్రాణసఖునకున్
ఘాతుకమతి నొనరించిన, పాతక మేతీర్థసేవఁ బాయునె నరునిన్. 114

క. అన విని సేయనునక్షర, మనుగతముగఁ బలుకు టుడిగి యటమీఁద మిరా
యనుచుండె నక్కుమారుఁడు, జనపతి నెమ్మొగము హర్షజలధిం దేలెన్. 115

వ. శారదానందుండు మఱియును. 116

క. మిత్రద్రోహి కృతఘ్నుఁడు, ధాత్రీసురహంత హేమతస్కరుఁడు సురా
పాత్రీభూతుఁడు నింబా, పాత్రులు వీరెల్ల నరకభవనావాసుల్. 117

క. అనిన మివర్ణము నుజ్జన, మొనరించి నరేంద్రసూతి యుడుగక రారా
యని పలుకఁ జూచి యప్పుడు, మనుజేశ్వరుఁ డుత్సహించె మంత్రులుఁ దానున్.

వ. మఱియు శారదానందు డిట్లనియె. 119

† క. రాజులు మెచ్చఁగ దిక్కుల, రాజులను జయించి ధనము రాజులచేతన్
ఓజగొని విప్రకోటిం, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్. 120

---

* పా. తే. సకలలోకోపకారసంచారులైన, సాధుజనులవంచించుట జాణతనమె
తొడలపై నమ్మి నిద్రవోయెడువయస్యుఁ, బగతుపాలను ద్రోయఁ బాపంబు గాదె.

† పా. క. రాజేంద్ర విజయపాలుని, రాజితశుభమూర్తిఁ జేయ రతిగలదేనిన్
బూజార్హుల వీరెల్లరుఁ, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్.

ఆ. అనిన విజయపాలుఁ డపుడ యాశాపవి, కారపూర్వకంబుగాఁగ విడిచి
స్వస్థుఁడై యరణ్యవాసవర్తన మెల్ల, విభున కెల్లవారు వినఁగఁ జెప్పె. 121

ఉ. చెప్పిన నందభూవిభుఁడు చిత్తమునం గడుఁ జోద్యమంది తా
నప్పుడు దిగ్గన న్యవనికాభిముఖుండయి యీరహస్య మీ
చొప్పునఁ జెప్ప నెవ్వరికిఁ జొప్పడ దొప్పఁగ నిట్టి దిమ్మెయిం
జెప్పినచొప్పు నాకెటులు చెప్పితి చెప్పుము నీవు బాలికా. 122

క. నాకిలి వెడలి యెఱుంగవు, రాకొమరునియెలుఁగుపులియరణ్యాంతరభా
షాకలనం బెట్లొదవెను, మా కున్ననిజంబుఁ జెప్పుమా గురుపుత్రీ. 123

వ. అనిన శారదానందుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 124

తే. సర్వభూదేవదేవప్రసాదమహిమ, శారదాదేవివరమున సకలలోక
వర్తనంబులు గానంగవచ్చు మాకు, భానుమతిమున్నెఁ గన్నట్టు భావవీథి. 125

తే. అనినఁ బతిశారదానందుఁ డగుట యెఱిఁగి, సరభసము నొంది యత్తిరస్కరిణి దీసి
భయము భక్తియు సిగ్గు విస్మయముఁ దోఁప, లేచి గురునకు వందనం బాదరించె.

తే. అట్లు ప్రణమిల్లి గురుని నత్యాదరమున, గారవించి బహుశ్రుతుఁ జేరఁ బిలిచి
కరము కరమునఁ గీలించి కరముఁ బ్రీతి, నందుఁ డాతని కనియె నానంద మెసఁగ.

ఉ. నిందకు నోర్చి దోషము గణింపక రిత్తకురిత్త శాగనా
నందునిఁ జంపుమన్న నిదిన్యాయము గాదని యెంత చెప్పినన్
మందమతిన్ వినం దెఱఁగుమాలిననన్ను మొఱంగి కాచి మ
మ్మిందఱ సత్క్రియానిరతి నిప్పుడు గాచితి చెప్ప నేటికిన్. 128

తే. దోసమును నపకీర్తియుఁ దొలఁగఁ బెట్టి, నాఁడు గురుఁగాచుకొంటివి నేఁడు నన్ను
సుతునిఁ గాచితి త్రిస్థానశుద్ధిగాను, నీఋణం బింక నేమిట నీఁగువాఁడ. 129

క. నీకతమున నిహపరములు, నాకిట సిద్ధించె నీసనాతనబుద్ధి
ప్రాకారముకలిమి నఘా, నీకంబుల గెలుచు టరుదె నృపనయవేదీ. 130

తే. అని యనేకవిధంబుల నాదరించి, మంత్రి కతిసుస్థిరైశ్వర్యమహిమ యొసఁగి
శారదానందగురునకు దారవ్రాసి, యగ్రహారసహస్రంబు నర్థినిచ్చె. 131

క. ధృతిమంతుఁడు ధీమంతుఁడు, మతిమంతుఁడునైనమంత్రి మహినెత్తతి నే
నతిసంపద గోరెడుపతి, కతఁడబ్బుట పెన్నిధాన మబ్బుట గాదే. 132

ఆ. వరరథాశ్వసుభటవర్గమెల్లనుగల్గి, చాలినంతభూమి యేలఁగల్గి
తగినమంత్రి లేనిధరణీశు రాజ్యంబు, గాలిఁ దూలు దీపకళికఁబోలు. 133

వ. కావున. 134

ఆ. భట్టి నీకు హితుఁడు పరమవిశ్వాసియు, భట్టిబుద్ధి మేలుబంతి నీకు
సకలరాజతంత్ర సర్వాంగరక్షకు, భట్టినీతి వజ్రపంజరంబు. 135

వ. అట్లగుటంజేసి మీరిరువురుం జేరి చరితార్థులరై వాగర్థంబులుంబోలె నభిన్నప్రభావంబుల వర్తిల్లునది యని హితోపదేశంబు చేసి పరమయోగానంద జితేందిరానందనుండై మదనరేఖానందనుండు నిజేచ్ఛం జనుటయు. 136

శా. శ్రీకర్ణాటమహామహీశ్వరసదాసేవాప్రథానోత్తమా
నీకస్తుత్యలిపిక్రియానిపుణపాణిద్వంద్వపంకేరుహా
యాకల్పాంతకనిత్యకీర్తిజలజాస్యాకేలిగేహీభవ
ల్లోకాలోకధరాధరావృతధరాలోకైకరత్నామణీ. 137

క. రాజప్రసాదసముదిత, తేజఃకీర్తిప్రతాపదీపితలక్ష్మీ
రాజితనీతిధురంధర, రాజముఖీపుష్పచాప రసికకలాపా. 138

భుజంగప్రయాతము.

సరోజాననానందసౌందర్యమూర్తీ, సరోజాతసంజాతచాతుర్యపూర్తీ
ధరిత్రీసురాధీనదానానువర్తీ, శరచ్చంద్రికాపూరసారూప్యకీర్తీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ
ద్వితీయాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమదపారకృపారస
సామగ్రీవర్ధమానసకలార్థిజన
స్తోమబహువిభవ యనితర
సామాన్యగుణాభిరామ జన్నయసిద్ధా.

వ. అమ్మహీశ్వరుండు తదుపదిష్టప్రకారంబున వసుంధరాపరిపాలనపరాయణుండై యుండునంత నొక్కనాఁడు. 2

శా. ఆలోలామలదీపవల్లికలతో నాకాశసంచారియై
కైలాసం బిటవచ్చె నెట్లొకొ యనంగా శోణచంచజ్జటా
జాలం బొప్పఁగఁ బాండురద్యుతులతో సాక్షాత్కరించెన్ మహీ
పాలాగ్రేసరు మ్రోల నారదుఁడు భూభాగంబు భూషించుచున్. 3

ఉ. అమ్మునినాథశేఖరుని నర్థి నెదుర్కొని భక్తిమైఁ బ్రణా
మ మ్మొనరించి సన్మణిసమంచితకాంచనపీఠి నుంచి నె
య్యమ్మున నర్ఘ్యపాద్యవిధు లాదిగఁ బూజ యొనర్చి యెంతయున్
సమ్మద మొందఁజేసి సురసంయమితోడ నరేంద్రుఁ డిట్లనున్. 4

చ. దలకొని యున్న తొంటిసుకృతంబుకతంబున వచ్చి మీఁదటం
గలిగెడుశోభనంబులకుఁ గారణమై మఱివర్తమానని
శ్చలదురితంబులం దలఁగి సన్మునినాథకులావతంస ని
ర్మలభవదీయదర్శనము మాకొనరించెఁ ద్రికాలయోగ్యతన్. 5

వ. అనిన నమ్మునీశ్వరుండు సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె. 6

సీ. పరమధర్మజ్ఞత బ్రాహ్మణప్రవరుల నరసి రక్షింపుదే యనుదినంబుఁ
బ్రజఁ దల్లిదండ్రులపగిదిఁ బాలింపుదే పరులొత్తొరవులేక బ్రదుకునట్లు,

దివిజభూజముఁబోలె దీనార్థిసమితికి నభిమతార్థము లిత్తె యాదరమున
ననిఁ బ్రాణ మిచ్చినయట్టివారలవారి కెల్లతేజంబులు నిచ్చి మనుతె
యాజ్ఞపాత్రిక సంపద లర్థి నిచ్చి, బంధువర్గంబుఁ బోషింతె బహువిధముల
సకలవర్ణాశ్రమాచారసరణి తప్ప, కుండ నియమించితే మహీమండలమున. 7

క. సప్తాంగరక్షసేయుదె, సప్తోపాయములఁ బరుల సాధింతె మదిన్
సప్తవ్యసనము లుడుగుదె, యాప్తుల రక్షింతె సాహసాంకమహీశా. 8

క. మంత్రంబును రక్షింపుదె, తంత్రాచరణంబులందుఁ దత్పరమతివై
మంత్రము పరమంత్రిమన, స్సంత్రానకరప్రభావసంపన్నులతోన్. 9

క. ఆజ్ఞ వెలయింతె దిక్కుల, యజ్ఞాదిక్రియల సురల నలరింతువె నీ
తిజ్ఞులఁ బరిపాలింపుదె, సుజ్ఞానపరీక్షచేసి సుకవుల మనుతే. 10

*క. అని కుశలప్రశ్నముగతి, ననిమిషముని రాజనీతి యాద్యంతంబుం
దన కెఱుఁగ నానతిచ్చిన, విని వినయముతోడ మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్. 11

చ. పరిచితసర్వశాస్త్రపథపారగు లైనవసుంధరేశ్వరుల్
నిరుపమలీలమై నడ మనీతిపథంబున సంచరింప నా
తరమె మహాత్మ మీకృపకతంబున నింక నిరంకుశక్రమ
స్ఫురణమహామహీభరణభూరినయోన్నతి నుల్లసిల్లెదన్. 12

వ. అనిన నన్నరేంద్రచంద్రునకు మునికులాగ్రగణ్యుం డిట్లనియె. 13

చ. అలఘువినూత్నరత్నముల కన్నిటికిం గుదురైనరోహణా
చలపతిరీతి నీవఖిలసద్గుణశాలుల కాలవాలమై
వెలయుట నిన్ను వాసవుఁడు వేయివిధంబులఁ బ్రస్తుతించు ను
జ్జ్వలతరభాగ్యసంపద భవత్ప్రతిమానులె యన్యభూపతుల్. 14

ఉ. ఇట్టి భవన్మహత్త్వ మిదియెల్ల విదర్భవిభుం డెఱింగి నీ
పట్టపుదేవి గాఁదగినపట్టి వరంబునఁగోరి యీశ్వరున్
గట్టిగఁగొల్చి తత్కరుణఁ గాంచె మనోభవరాజ్యలక్ష్మికిం
గట్టనుఁగైనమూర్తి గుణగణ్య ననంగవతీకుమారికన్. 15

* పా. క. అన విని మనమున నలరుచు, ననిమిషమునినాథుతోడ నతిగంభీర
స్వనమునఁ బ్రియపూర్వకముగ, వినయముతోడుతను మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్.

ఆ. వెలఁదిసోయగంబు వినుతింప వీక్షింప, వేయికన్ను లమరవిభున కిచ్చి
రెండువేలజిహ్వ లంపజాధిపున, కొసఁగఁబోలుఁ బంకజోద్భవుండు. 16

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశమని కటితటంబున నిల్పె గౌరవంబుఁ
దొయ్యలివలిచన్నుదోయి కర్కశ మని యడుగుల మార్దవం బలవరించెఁ
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని తనువల్లికకుఁ జక్కఁదన మొసంగెఁ
బూఁబోఁడిచూపులు చంచలము లని మలపు నెన్నడపున మేళవించె
నబలనఖములు క్రూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబు గుణమున సంతరించె
నీరజాసనుఁ డెంతకు నేరఁ డనుచు, జగము గొనియాడ నొప్పు నా చిగురుఁబోఁడి.

తే. తమ్ము లాకొమ్మనెమ్మోముతమ్ము లనఁగ, బింబ మాయింతికెమ్మోవిబింబ మనఁగ
జాతి యానాతిలేనవ్వుజాతి యనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.

సీ. తులకు వచ్చియు రాదు తళుకులగని యైనకోమలికాంతితోఁ గుందనంబు
సరియయ్యుఁ గాదు నిశ్చల మైనజిగి నొప్పుకాంతయూరులతోడఁ గరభయుగము
* ప్రతివచ్చియును రాదు సతతాచ్ఛవిచ్ఛవి తరుణికంధరతోడ దరవరంబు
‡ జోడయ్యుఁ గాదు మించులనటించుచునున్న చానచన్నులతోడఁ జక్రమిథున
మింతినెమ్మోము ప్రతిచేసి యెన్నుచోటఁ, జందురుని మేను పూర్వపక్షంబు నొందు
ననఁగ జగమున నావిదర్భావనీశు, ననుఁగుఁదనయకు నెనయైనయతివ గలదె. 19

శా. ఆనారీమణి తండ్రిసమ్ముఖమునం దశ్రాంతముం గ్రొత్తగా
నానానాయకపాఠకోత్తము లొగిన్ సంగీతసాహిత్యవి
ద్యానైపుణ్యము మీఱ నీగుణవిలాసాకారరేఖాదుల
న్వేనోళ్లన్ గొనియాడఁగా విని రసోన్మేషంబు సంధిల్లఁగన్. 20

వ. పంచశరశరప్రపంచచంచలాయమానమానసయై యుండు నంత. 21

తే. సిద్ధపుర మేలురాజు ప్రసిద్ధబలుఁడు, శకమహీనాథచంద్రుఁ డాచంద్రవదన
నడుగఁ బుత్తెంచి యాకన్న నాగ్రహించి, యేపున విదర్భమీఁద దండెత్తెఁ దలఁచె.

వ, కావున. 23

క. హరువరమున జనియించిన, వరపుత్రిక యగుననంగవతి ననురాగ
స్ఫురణమ్మున వరియించుట, కరణీయము నీకు నిపుడు కరుణాభరణా. 24

---

* ప్రతియయ్యునుం గాదు బహువిలాసములకురమణిరూపముతోడ రత్నపుత్రి
‡ సమము నొందియు నొంద దమితశృంగారంబు గలయింతినాసతోఁ గాంచనంబు

క. నావుడు నాకార్యము వసు, ధావల్లభుఁ డెంతయేని తాత్పర్యముతోఁ
గావింప నియ్యకొనుటయు, నావిబుధమునీంద్రముఖ్యుఁ డరిగెను బిదపన్. 25

క. వేసవివేఁడి సహింపక, వేసటజీవులకు నెల్ల విశ్రాంతికర
శ్రీసంపాదనకరమై, యాసన్నంబయ్యె నంబుదాగమ మంతన్. 26

సీ. గగనరత్నము కట్టుమొగులతో నుదయించెఁ జరమదిక్కునఁ దోఁచె శక్రధనువు
పూర్వాపరవ్యాప్తిఁ బొలుపారె జలరేఖ లాఁగోలగతి వీచె మూలగాలి
మెఱుఁగుమొత్తంబులు మెఱసె నుత్తరమునఁ గడఁగె దక్షిణపు మేఘములగములు
ప్రాలేయభానుండు పరివేషగతుఁ డయ్యెఁ జాతకంబులు నింగి సంచరించె
నెఱలపెనుపట్టె నేలపైఁ గొఱలఁ జొచ్చె, మొనసి చీమలగమి గ్రుడ్డుమోవఁదొణఁగెఁ
గుజముకొనగొమ్మ డిగి క్రిందికొమ్మమీఁది, నిలువు గైకొనుపులుఁగులయెలుఁగు లెచ్చె.

ఉ. తూనిఁగలాడెఁ దోయనిధిఁ దోరపుమ్రోఁత జనించెఁ బంక్తులై
కానఁబడెన్ బలాకములు కప్పయెలుంగు చెలంగె నిర్జల
స్థానములందుఁ గుంజముతుదం గృకలాసము నిల్చి నింగికై
యాననమెత్తె భూమిరజ మంగములన్ బెరయించెఁ బిచ్చుకల్. 28

క. తదనంతరంబ జనముల, కిది పగ లిది రాత్రి యనుచు నేర్పఱుపంగా
హృదయముల కగోచరమై, చదలం బొదలంగఁ జొచ్చె జలధరవితతుల్. 29

క. ధారుణిఁ గలమేలెల్లను, ధారాళకరాళవర్ష ధారలచేతన్
నీరామని గాఁగల దని, పూరాల్చినభంగి ముసురు పొరిఁబొరిఁ గురిసెన్. 30

సీ. ప్రథమోదబిందులఁ బల్లవించె ననంగ నింద్రగోపద్యుతి నిలఁ దనర్చె
భానుచంద్రుల సూడుపట్టి గెల్చె ననంగఁ గంధరపటలాంధకారమడరె
జలదానిలంబునఁ బులకించెనో యనఁ గుటజభూజంబులు కోరగించె
స్తనితమర్దళరవంబునకు నాడె ననంగ వనమయూరములు నర్తనము చేసెఁ
బాంథజనచిత్తచిత్తసంభవమహాగ్ని, ఘనతరజ్వాలజాలానుకరణనిపుణ
వివిధవిద్యుత్పరంపరావిభ్రమంబు, లఖిలహరిదంతరంబుల నతిశయిల్లె. 31

మ. దళితానంతదిగంతమై ఘుమఘుమధ్వానంబు సంధిల్లఁగాఁ
గలయం బాములు వ్రేలఁగట్టినటు లుగ్రవ్యగ్రలీల న్నిర
ర్గళధారాళకరాళమై కురిసె వర్షం బెందు నేయింటివా
రలుఁ బొర్గింటికి నేగకుండఁగ నహోరాత్రంబుఁ జిత్రంబుగన్. 32

తే. ధరణియెల్లఁ గదంబపుష్పరచితంబు, దిక్ప్రకరమెల్ల సరసవర్తితమయూర
మంబరంబెల్ల నీరదాడంబరంబు, విరహిజనచాతకము లెందు విశ్రమించు. 33

మ. రమణీయోన్నతసౌధసీమల విహారప్రౌఢిసంధించుచోఁ
దమకుం గర్జితఘోరఘోషములు నిద్రాభంగముం జేసినం
బ్రమదం బందిరి కాముకుల్ సమదశుంభత్కుంభికుంభద్వయ
క్రమవక్షోరుహమండలీయువతీగాఢోపగూహోన్నతిన్. 34

చ. లలితగతి న్మయూరికలు లాస్య మొనర్పఁగ భేకసంహతీ
కలకలనాదము ల్సెలఁగ గర్జనవాద్యము లుల్లసిల్లఁ గ
న్దళకుసుమాంజలుల్ వెలయ నర్తనశాలయనం దనర్చె భూ
తలము విచిత్రవారిదవితానతిరస్కరిణీసమేతమై. 35

ఉ. హారిమయూరవిభ్రమము లందలఁ జెందఁగఁ దద్విలాసముల్
దారలఁ జేరెఁ బుష్పితకదంబవిజృంభణసప్తపర్ణనా
నారుచిరప్రసూనభజనం బొనరించి శరత్సమాగమం
బారయ నంబుదాగమ మహామహిమోన్నతి నాక్రమించినన్. 36

చ. శరదుదయప్రభావమునఁ జంద్రదినేంద్రులతేజ మెక్కె త
ద్ధరిమలఁ గైరవాంబుజవికాసము మించెఁ దదీయవాసనం
బరఁగె మదాలిమాలికలు భావనముఖ్యవర్తనోన్నతిం
బొరసి నిశాహముల్ సిరులఁ బొంది సుఖింతురు గాదె మేదినిన్. 37

మ. జలజచ్ఛత్రరుచిం బ్రకాశతరకాశశ్రేణికాచామరం
బుల భద్రాసనకాంతిరాజ్యపద మొప్పన్ మీఱఁ గుంభోద్భవుం
డెలమిన్ దక్షిణదిక్కునం దుదితుఁ డయ్యెం జంద్రతారాబలం
బుల మేలైనదినంబు లెవ్వరికి సమ్మోదంబు సంధింపవే. 38

ఉ. బాలలు లీలతో బలుసుఁబండులచాయఁ దనర్చి పండి కై
వ్రాలినరాజనంబులకు వచ్చుశుకంబులఁ జేరనీక పోఁ
దోలి రవంబుతోఁ జెఱకుఁదోఁటలనీడల నుండి పాడి రు
న్మీలితహాసభావరమణీమకరాంకుని సాహసాంకునిన్. 39

వ. ఇవ్విధంబున శరదాగమంబు దనప్రయోజనంబునకు ననువర్తనసూత్రం బగుటయు దండయాత్రాసముత్సుకసనాథుండై సాహసాంకమహీనాథుండు తగినకార్యార్థులం బంచు

టయు సుమతిసూనుండు లేఖాముఖంబున నంతయు నెఱింగి రాగమంజరీపుత్రమిత్రుం డైనచిత్రరథుం డనుగంధర్వపతిని జంద్రపురరాజ్యసింహాసనాసీనుం గావించి యాక్షణంబ. 40

సీ. రథవిక్రమప్రౌఢరథికలీలారూఢనానావిధస్యందనములతోడ
సహజసానోద్దండచండశుండాదండబంధురసింధురపంక్తితోడఁ
జారుమూర్తికమహాశ్చర్యసంచారణ కమనీయతరతురంగములతోడఁ
బరభూవరవ్యూహభయదోగ్రసన్నాహగర్వితసుభటవర్గములతోడ
మందరాచలమంథానమథ్యమాన, నిరవధికనీరనిధిఘోషనిర్విశేష
పటుపటహముఖ్యవాద్యజృంభణముతోడ, భట్టిచను దెంచినసుమతీపాలుఁ గాంచె. 41

తే. అర్థి దండప్రణామంబు లాచరింప, నమ్మహామంత్రిముఖ్యుని నానరేంద్రుఁ
డతిముదంబున నాలింగనాదు లైన, సముచితోపచారంబుల సత్కరించి. 42

వ. సాదరావలోకంబున నాలోకించి లోకవృత్తాంతంబు నడుగుటయు నతనికి సుమతిసూనుం డిట్లనియె. 43

సీ. ఏరాజునకుఁ జెల్లు నెంతయు నరు దైన మణిపాదుకాదులుమహిమఁ గొనఁగ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నింద్రుని మెప్పించి నవరత్నసింహాసనంబు వడయ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నీరజాసనుసభ బ్రహ్మాస్త్రలాభసంపద వహింప
నేరాజునకుఁ జెల్లు నితరదుర్లభ మైనయుక్తిచేరులు గోయుదిట్టతనము
దేవపతి యైనశ్రీమహాదేవుదేవి, కాళికాదేవి యేరాజుకడిమి మెచ్చి
లీల నుజ్జని వేయేఁడు లేల నిచ్చె, ననుచు నిలయెల్ల దేవర నభినుతించు. 44

చ. అనిన దరస్మితాస్యుఁ డగునమ్మనుజేంద్రునితోడ భట్టి యి
ట్లను జగదంబ వత్సరసహస్రము రాజ్యము నీకు నిచ్చె నా
యినుమడియేండ్లు లిద్ధరణి యేలునుపాయము సేయువాఁడ నే
ననుటయు నవ్విభుండు మది నచ్చెరువంది వినంగఁ గోరుటకా. 45

వ. అవధరింపు మని మనుజవల్లభునకు భట్టి యిట్లనియె. 46

సీ. జగదంబ భవదీయసాహసోన్నతి మెచ్చి యిచ్చె నుజ్జయిని వేయేఁడులేల
నావరం బెబ్భంగి ననుభోగ్య మైనది యటుగాననొకయుక్తి యవధరింపు
మేఁటేఁట నొనరింపు మితరదేశవిహార మాఱునెలలు రాజ్య మాఱునెలలు
నిమ్మెయి రెండువేలేండ్లులు చెల్లినఁ బిరి నున్న యట్టివత్సరము లెల్ల

శాంభవీవరలబ్ధవత్సరసహస్ర, మయ్యె దేశాంతరావాప్తివలనఁ
జనిన వేయేండ్లు మనబుద్ధిసంచితములు, ఘనయశస్సాంద్ర విక్రమార్కక్షితీంద్ర. 47

వ. అనిన నతనిమనీషావిశేషంబునకు సంతోషించి. 48

మ. అతఁడుం దానును గార్యలబ్ధిగతి నేకాంతంబ యూహించి స
న్మతితో సిద్ధపురీశుపైఁ జనుటకున్ స్వాహాత్రికోత్తంస ని
శ్చితవేళన్ మొరయింపఁ బంచుటయు మించెన్ దండయాత్రాసము
ద్ధత నిస్సాణఘణంఘణంఘణఘణంఘాణంఘణ ధ్వానముల్. 49

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించినయట్టి నీలవర్ణుఁడు నిద్రమేలుకొనియె
వెగడొంది రవితేరిసొగలఁ గట్టినయట్టి వాహంబు లణకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటున బిట్టు బెదరి పర్వతపుత్రి కందర్పదమనునిఁ గౌఁగిలించెఁ
బన్నగంబుల కెల్ల భయము మిక్కుటముగాఁ బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లెఁ
గమలజునివేదపాఠనంబు కవలువోయె, నద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జిఱజిఱదిరిగి మ్రొగ్గె, వారిరాసులు పిండిలివండు లయ్యె. 50

వ. అంత. 51

క. సంగరములు గలుగుటఁ జతు, రంగమ్ములు సమ్మదాంతరంగము లగుచున్
గంగాతరంగసంగత, రంగములై బెరసె నెరసి రంగక్షోణిన్. 52

ఉ. చుట్టము లైనరాహుతులు సూరెలఁ బేరెలమిన్ జవోజ్జ్వలా
గట్టజవాహరోహణవిరాజితులై తనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
బట్టపుదంతి నెక్కికొని భట్టి నృపాలునిసేన కంతకుం
బెట్టనికోటయై నడచె భీకరసన్నహనాభిలాషుఁడై. 53

మ. జయలక్ష్మీసతితో ననంగవతి నిచ్చం గైకొనం గోరి యు
జ్జయనీనాథుఁడు దివ్యభూషణవిలాసం బొప్ప నాయోధన
ప్రియుఁడై పెండ్లికి నేగుభంగి వెడలెం బృథ్వీజనశ్రేణికా
నయనానందనరత్నకాంచనవినస్యందనారూఢుఁడై. 54

వ. ఇవ్విధంబున రాజమందిరద్వారంబు వెడలి యాంగికంబు లగుశుభసూచకంబులు నను
కూలసమీరసంచారంబులును నానాదర్శనాదిమంగళద్రవ్య సందర్శనంబులు నవనీసురా
శీర్వాదంబులు నగణ్యపుణ్యాంగనాముక్తమౌక్తిక శేషావిశేషంబులును నభంగతురంగ

హేషాఘోషంబులు నంగీకరించుచు, నిరర్గళప్రసాదశరణార్థిశరణుండై పురంబు నిర్గమించి సకలసేనాసమన్వితుండై కదలి కతిపయప్రయాణంబుల విదర్భనగరంబు చేరంజని యప్పురంబునకుం గ్రోశమాత్రంబున నతిపవిత్రం బైనవేత్రవతీతటంబున నతిమాత్రవిశాలరమణీయంబును నత్యంతమహనీయంబును సమస్థలంబును నైనస్థానంబున నత్యాశ్చర్యకరణప్రచండం బయినయోగదండంబున వ్రాసినం దత్క్షణంబ. 55

సీ. బంధురకాంచనప్రాకారములతోడఁ బరిఖాజలౌఘసంపదలతోడ
మహనీయతరదివ్యమందిరంబులతోడ రమణీయదివ్యసౌధములతోడ
మణిమయబహుసభామండపంబులతోడ నగణితదివ్యగేహములతోడ
నర్ణితశృంగారవనవితానముతోడఁ గమలకైరవవనోత్కరముతోడ
నప్రమేయాతివిస్తరాయామ మగుచు, నొక్కపుర ముద్భవిల్లిన నుచితభంగి
సకలసామంతపరివారసమితితోడ, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు విడిసె. 56

చ. తలఁచినమాత్రఁ బాత్రిక సుధామధురాన్నము లుద్భవింపఁగాఁ
బలుమఱుఁ గంథ రాల్చిన నపారఘనంబులు సంభవింపఁగాఁ
గొలఁదికి మీఱుసైన్యములకుం బరితృప్తి యొనర్చె ధారుణీ
తలపతి యిష్టభోజనవిధానమునన్ విపులార్థసత్కృతిన్. 57

వ. ఇవ్విధంబున సకలసైనికులను సంతోషితస్వాంతులం గావించి పేరోలగం బున్నసమయంబున శకమహీశ్వరురాయబారి చనుదెంచి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి నిశ్శంకంబుగా సాహసాంకనరేంద్రుని కిట్లనియె. 58

ఉ. మున్ను శకక్షమారమణముఖ్యుఁ డనంగవతిన్ వరింప వే
డ్క న్నిజసర్వసైన్యబలగర్వము మీఱ విదర్భమీఁద న
త్యున్నతశక్తిమై విడిసి యుండఁగ నీ వొకపోటుబంటవై
మిన్నక వచ్చి తేల పులిమీసల నుయ్యాలలూఁగ వచ్చునే. 59

సీ. ప్రియతనూజులపేళ్లు పెట్టి పెంపొందిరి మాళవనేపాళమగధపతులు
వీడేటఁ గప్పంబు లిచ్చి వర్థిల్లిరి సౌవీరసౌరాష్ట్రసగరనృపులు
పుత్రుల గిరవులు పుత్తెంచి బ్రతికిరి కుంతలావంతీశకుకురవిభులు
కన్యలఁ గొనివచ్చి కానుకగా నిచ్చి మనిరి కాశకరూశమద్రపతులు
జగతి నేరాజు మారాజుచరణయుగము, గాంచి కొలువనివాని నేఁ గాన నెందు
గాదమున మాటుపడియున్నకాయవ్రాలె, నుజ్జగని డాఁగి యున్న నీ వొకఁడుదక్క.

తే. కాకతాళీయముగ మహాకాళికరుణ, నుజ్జయనిరాజ్యవైభవ మొనరెఁ గాక
యుక్తిచేరులు గోయుట లెట్టియరిది, యెలుక గొఱుకదె యలుపాంటి వెన్నిదైన.

క. ఇప్పుడు శకవిభుఁ జెనకుట, యెప్పుడునూ మున్న బొంతయును లాతమునుం
గప్పెరయును బాదుకలును, జొప్పడినవి బ్రతుకుటొప్పఁ జోగియుఁబోలెన్. 62

చ. పలుకులు నేయు నేటి కిఁక బ్రాహ్మణసూనుఁడ పిచ్చి నీకు దో
ర్బలమున కేమికారణము బాఁపనపోటును గప్పకాటునుం
గలదె ధరిత్రి భట్టిమొన గట్టిగ నమ్మక మోసపోకు నీ
కొలఁదులె రాచకార్యములు కోమటి బుద్ధులఁ దీర్పఁదీఱునే. 63

ఆ. శకనరేంద్రచంద్రచరణాబ్జసంసేవ, విడిచి యావిడ్బవిభునిఁ గలసి
వచ్చు టొప్పు విడిచి వదరు పట్టుట సుమీ, చెప్పవలయుమాట చెప్పినాఁడ. 64

వ. అనిన విని ప్రహసితముఖారవిందుండై సుమతిసూనుం డాక్షేపవాగ్గర్జితంబుగా నిట్లనియె.

క. ఇట్టి వివేకమహోన్నతి, యిట్టినయోచితవిహార మేరికిఁ గలవే
యిట్టినిను దూతఁగాఁ జే, పట్టినపతి వేఱ భాగ్యపరుఁ డననేలా. 66

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 67

తే. తొల్లి యొకకాకి రాయంచఁ దొడరినట్లు, శకుఁడు సమరనిశ్శంకుని సాహసాంకుఁ
జెనకఁజూచుట యెన్న నీతనికిఁ దనకు, హస్తిమశకాంతరము గాదె యలవుకలిమి.

క. మాటలు పదివేలాడినఁ, బోటరిదై రణములోన భుజబలమెల్లం
దేటపడఁ జూపకుండిన, మేటియశం బేల కలుగు మీరాజునకున్. 69

శా. భూచక్రాఖిలరాజ్యభోగ మొనరుం బోరన్ జయం బందినం
బ్రాచీనాయకలోకలోలనయనాపంచాస్త్రకేళీకళా
వైచక్షణ్యము సంభవించుఁ గదనవ్యాపారతన్ మాలినం
గా చింతా మరణే రణే యనుట యాకర్ణింపవే యెన్నఁడున్. 70

ఉ. ఇంచుక సూదివేదన సహించినమాత్ర నృపాంగనాకుచో
దంచితసౌఖ్యకేళి సతతంబును గంచలి గాంచు నాజి ని
ర్వంచనఁ దీవ్రబాణనికరక్షతదేహుల కబ్బదే మరు
చ్చంచలలోచనాఘనకుచస్తబకద్యుతిసంగసౌఖ్యముల్. 71

క. కావున నీభూవిభునకు, నీవిధ మింతయును దెలియ నెఱింగించి రణ
శ్రీవిక్రమంబు నెఱపఁగ, రావింపుము రజ్జులాట రాజోచితమే. 72

వ. అనియె ననంతరంబ విక్రమార్కమహీపాలుండు శకభూపాలుదూతకుఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలాదిసత్కారంబు లొనరించి వేత్రవతీతటంబు పుణ్యస్థలంబుగావున నెల్లి యుద్ధంబునకు సిద్ధపురీశ్వరుం డిచ్చటికి సన్నద్ధుండై వచ్చునట్లుగా నెఱింగింపు మని వీడ్కొలిపి తద్వృత్తాంతం బంతయు విదర్భేశ్వరునకుం జెప్పి పంపి తదానీతంబు లైన యుపాయనంబు లంగీకరించి నిజభృత్యామాత్యులం దమతమనివాసంబులకుఁ బోవం బనిచి సముచితప్రకారంబున నుండి మఱునాఁడు ప్రభాతసమయంబున. 73

క. నానామంజులమాగధ, గానధ్వని సెసఁగ మేలుకని సంధ్యాదుల్
పూనియొనరించి బహువిధ, దానానందితవిశిష్టధరణీసురుండై. 74

క. అరుణాంగ రాగమాల్యా, భరణప్రభ లలర నుదయపర్వతముపయిం
గరమొప్పనరుణుఁడో యన, నరదముపై నెక్కి విక్రమార్కుఁడు వెడలెన్. 75

క. దక్షిణనయనాస్పందము, దక్షిణపవనానుకూలతయు నిజవిజయం
బక్షయముగ నెఱిఁగింపఁగ, నాక్షణమున సాహసాంకుఁ డానందించెన్. 76

క. అటమున్న భట్టియనుమతిఁ, బటుగతిఁ బడవాళ్లు సైన్యపతతులకెల్లం
జటులతరసమరలీలా, ఘటనకు వెడలుఁడని యెఱుఁగఁగాఁ జెప్పుటయున్ 77

సీ. సంగరసన్నాహసమయం బెఱింగింప నిఖిలమంగళతూర్యనిస్వనములుఁ
గట్టుమట్టుననుండి కదలించినఁ జెలంగు భీకరశుండాలబృంహితములు
రథములఁ గట్టి సారథులు ముట్టిన మిన్నుదన్నెడి రథ్యవితానములును
బంతంబు లొండొండ ప్రకటించుసుభటులసాహసోచితవాక్యసంకులతలుఁ
గలసివిలసిల్లుసాహసాంకక్షితీంద్ర, చంద్రుశిబిరాంగణస్థలి సాంద్రరవము
పూర్ణచంద్రోదయోదీర్ణఘూర్ణమాన, మగుమహార్ణవఘోషంబు ననుకరించె. 78

క. సందీపితరిపుకుంజర, సందళనక్రీడనైకసాహసలీలా
నంద మలర సింగంబుల, మందగతి న్వీరభటసమాజము నడచెన్. 79

మ. విలయారంభవిజృంభణంబున సముద్వేలంబులై కుంభినీ
వలయంబుం గబళింపఁ గైకొనుమహావారాకరానీకవీ
చులభంగిన్ జవసత్త్వవిస్ఫురణలం జూపట్టి యప్పట్టునన్
విలసిల్లెం దురగంబు లాశ్వికులకున్ వీర్యం బవార్యంబుగన్. 80

చ. సలలితగండమండలము సన్మదధారల నిప్పటిల్లఁగా
నలఘువినూత్నరత్నకనకాంచితభూషణదీప్తులొప్పఁగా
వెలువడె నమ్మదద్విరదబృందము నిర్ఝరదీపవల్లికా
కులకలితంబు లైననగగండలవంపముఁ గ్రేణిసేయుచున్. 81

క. దివినుండి భువికి డిగ్గిన, దివిజవిమానము లనంగ దివ్యమణివిభా
నివహము దిశలకు నిగుడఁగ, నవలీలన్ వెడలె నశ్వ వరదములగముల్. 82

మ. ప్రతివీరప్రళయాంతకుం డగువిదర్భక్షోణిపాలుం డనా
యతతేజుం డని సాహసాంకమను జేంద్రాలోకసంభావనో
చితసంభాషణమాధురీమహిమ చేఁ జిత్తంబు లార్జించుచుం
జతురంగంబులఁ దోడుసూపె సమరోత్సాహైకసన్నాహుఁడై. 83

ఆ. దేశకాలబలము దెలిసి దైవబలంబు, కలిమి నచ్చి బాహుబలము బెరయ
మూలబలముతోడ మోహరంబుగఁ దీర్చి, సుమతిసుతుఁడు సైన్యసమితి నడపె. 84

క. ద్విరదములకు నరదములును, నరదములకు నశ్వములును నశ్వంబులకున్
వరభటులును వరభటులకు, నరిగెలవారలును బన్ని రగెసరులై 85

ఉ. అంతకు మున్న సిద్ధనగరావనినాథునిదండనాథుఁ డ
త్యంతబలాభిరాముఁడు మహారథనాముఁడు సర్వసైన్యమున్
సంతనకట్టి బాహుబలసారఘనుండు విదేహధారుణీ
కాంతుఁడు శాలివాహనుఁడు గయ్యపువేడుకతోడఁ దోడుగన్. 86

క. ఆరెండుసేనలందును, వీరాగ్రేసరులు సమరవిక్రమకేళీ
ప్రారంభజృంభణాహం, కారత నొండొరులమీఱి కనుపట్టి రొగిన్. 87

క. భీకరసంగరలీలా, లోకనకౌతుకదిగీశలోకేశసురా
నీకవిమానంబులచే, నాకాశము నిరవకాశమై విలసిల్లెన్. 88

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిఘటించి పూర్వాపరసముద్రంబులుంబోలె వీరరసోద్రేకంబున
విజృంభించి. 89

సీ. అరుణదృగ్రుచులును నాయుధప్రభలును మార్తాండదీప్తితో మాఱుమలయ
హుంకారములు భేరిభాంకారరవములు వలయాద్రిఁ బ్రతివిరావముల నినుప
సింహనాదంబులు శింజినీధ్వనులును నాశాకరులగుండె లదరఁజేయ
నట్టహాసంబులు హయహేషితంబులు గగనంబు తోరణకట్టికొనఁగ

నుభయబలములసుభటులు నుగ్రవీర, రసవిజృంభణ మరుదుగా రహిఁ గడంగి
కనియునప్పటిపటుపాదఘట్టనమున, నుర్వి యంతంత నుఱ్ఱూఁత లూఁగఁ దొణఁగె.

ఉ. ఆత్తఱి సాహసాంకమనుజాధిపుబంధురగంధసింధురో
న్మత్తకపోలమండలమదద్రవధారలతావు లెక్కినం
జిత్తము నుత్తలం బెదరి సిద్ధపురీంద్రచమూగజేంద్రసం
విత్తిమదంబు లింకె వరిబృందము డెందము చిన్నవోవఁగన్. 91

వ. అంత. 92

మ. దివిజస్త్రీకుచకుంభకుంకుమముతో దివ్యాంగనాపేటికా
నవకర్పూరరజంబుతో నమరకాంతాదేహహారిద్రపం
కవిశాలోన్నతితో సుధీనిటలభాగన్యస్తకస్తూరితో
నవనీరేణువు సాటియై పరఁగె నాశాకాశసీమంబులన్. 93

చ. కలయఁగ ధూళి దృగ్రుచులు గప్పిన జోదులు శబ్దభేదులై
పెలుచఁ గడంగి నేమిరవబృంహితహేషితసింహనాదసం
కులముగనుల్లసిల్లు రథకుంజరఘోటకసద్భటావళిం
గొలఁదికి మీఱఁగా ధరణిఁ గూల్చిరి బాణపరంపరాహతిన్. 94

ఉ. అప్పుడు కుండలీకృతశరాసనులై విలుకాండ్రు తూపులం
గప్పిరి నింగి యాంగికముగాఁ గయిసేసినవన్నె లన్నియుం
జిప్పిల దట్టపుంజెమటఁ జిందఱవందఱగాఁగఁ జాలనిం
పొప్పఁగ దీవ్రభానుకిరణోగ్రత నష్టముచేసిరో యనన్. 95

ఉ. చాపము లింద్రచాపములచందము దోఁపఁగఁ గెంపుసొంపువా
ల్దూపులు క్రొమ్మెఱుంగులకుఁ దోడుగఁ దర్జనగర్జ లొప్పఁగాఁ
జాపధరాంబువాహములు సాయకవృష్టులయేపుసూప ను
ద్దీపితరక్తవాహినులఁ దెప్పలఁదేలెను భూతసంఘముల్. 96

చ. బలములు రెంటఁ జేరుగలబంటులరోషమహానలంబులం
దొలిదొలి ధూమముల్ నిగిడి తోఁచ శిఖావళు లంకురించి ని
ప్పులు ధరమీఁదఁ జేర్చు క్రియ భూరజముల్ దివిముట్టి రక్తధా
రలు గనుపట్టఁ దొట్టె సమరస్థలి నెల్లను మాంసఖండముల్. 97

అట్టియెడ నుభయబలంబుల నుభయబలంబులును సేనాముఖంబుల సేనాముఖంబులును గణంబుల గణంబులును వాహినుల వాహినులును నక్షౌహిణుల నక్షౌహిణులును దలపడి సన్నాహంబుల సముత్సాహంబులు ఘోషింపఁ గోషంబు లాటోపంబుల భూషింప హుంకారంబు లహంకారంబుల ముసలింపఁ జలంబు లచలంబులం బొదలింప నవార్యంబు లశౌర్యంబులు నఖర్వంబు లగుగర్వంబులు నశాంతంబు లగుపంతంబులు నసరోధంబు లగువిరోధంబులు నక్షేదంబు లగుసింహనాదంబులు నద్భుతారంభంబు లగుసంరంభంబులు నుల్లసిల్లఁ జలంబులు పెకలక బలంబులు సడలక బీరంబు లెడలక బింకంబులు సడలక బిగువులు నక్కక బిరుదులు స్రుక్కక వెలవెలంబాఱక వెన్నుచూపి జాఱక తాలిమి దింపక మాలిమిఁ బెడపక తలఁగక మలఁగక విఱుగక సురుఁగక కేడింపక జోడింపక వెఱవక చేమఱవక, అత్తళంబులఁ గత్తళంబులు సించియు శిరంబుల శిరంబులు ద్రుంచియుఁ గుంతంబుల వంతెంబులు గాడిచేసియు నారసంబుల నీరసంబుల నేసియు పరిఘంబులఁ జేతనంబు లడిచియు శూలంబుల ఘాలంబులు పొడిచియుఁ గత్తుల నెత్తులు వగిలించియు బల్లెంబుల సెల్లెంబుల నుగిలించియుఁ గుఠారంబులఁ గఠారంబుల మరల్చియు వీరావేశంబుల విహరించునవసరంబునం, బతి నావసరంబు నెఱపం దెఱపి గని వెఱవిడి తఱపికొన్న విధంబున శిబిరంబు చొచ్చి బలునుగలం బరిమార్చి యార్చి పేరువాడి వీరాలాపంబు లాడువారును, అమ్ములు గాఁడివీఁపుల వెడలి నేలం గీలుకొని యున్నతోమరంబు లాధారంబులుగా నిలిచి గతప్రాణులయ్యును సమీరసంచారంబునఁ జలించుకతంబునఁ జేతనులుం బోలెఁ బరులకు భయంబాపాదించువారును, ద్విరదంబు లరదంబులం బొరలనెత్తి నొరగినయారసంబున నాభీలంబులగుకరవాలంబులు పెఱికి దంతకాండంబులతోడన కంఠకాండంబులుఁగా ఖండించి చిత్రలీలావిలాసనిరవధికు లైనరథికు లని యమరవరులచేతం బొగడువడయువారును, బహుముఖంబు లగుశరముఖంబుల మర్మోద్ఘాటనంబు సేయుతఱి వర్మంబులతోడన చర్మంబులు సించిన రక్తప్రసిక్తంబు లగుశరీరంబులు చెందిరపుఁగీలుబొమ్మలట్ల చెలంగం గలన నైష్కృటికయ్యంపు నెయ్యంబునం బెనంగువారును, గదవాలభిండివాల ప్రముఖప్రహరణంబులు ప్రతిహతంబు లగుటయు రయంబునం బ్రతిభటప్రయుక్తంబు లగునాయుధంబులు గైకొని పరాక్రమించువారును, నెత్తురుల జొత్తిల్లినయంగకంబులు పల్లవితంబులైన యశోకంబులును బుష్పితంబు లైనకింశుకంబులును శలాటుకీలితంబు లైనవటంబులును ఫలితంబు లైనకింపాకంబులునుం బోలె నుల్లసిల్లం బెల్లగిలక కయ్యంబుసేయువారును, నయిదు పదిసేయక యవక్రవిక్రమంబునం బరాక్రమించి చని దేదీప్యమానంబు లయిన

దివ్యవిమానంబు లెక్కి కృతాలింగనలైనసురాంగనలకు హర్షోత్కర్షంబుగాఁ దమచేత
వికలాంగంబు లైనవతురంగబులం జూపి పౌరుషంబులు ప్రకటించువారును నై కల
హాభోజనయనపారణం బైనదారుణరణవిహారణం బొనరించుసమయంబున. 98

ఉ. ఏమియు రెండువాహినుల నెక్కువతక్కువ యింతలేక సం
గ్రామము సేయునప్పుడు పరాక్రమ మొప్పఁగ శాలివాహన
క్ష్మామహిళేశ్వరుండు విలసద్బలసంపదసొంపు చూపినం
దామరపాకునీరుక్రియఁ దల్లడమందెను వైరిసైన్యముల్. 99

క. నిజబలము వీఁగఁబాఱిన, భుజబల మలరంగ విదర్భభూవరుఁడు మహా
గజ మబ్జినిఁ జొచ్చినగతి, విజిగీష విదేహసైన్యవితతిఁ గలంచెన్. 100

చ. అతనిమహోగ్రవిక్రమసమగ్రత సైఁపక శాలివాహనుం
డతిశితశక్తి వైచిన నహంకరణస్ఫురణన్ విదర్భభూ
పతి దెగి తీవ్రబాణముల భగ్నముసేయుటయు న్విదేహరా
జతులితచాపహస్తుఁ డయి యవ్విభుపై శరవృష్టి నించినన్. 101

చ. కనుఁగవఁ గెంపుసొంపడరఁగా నతఁ డానరనాథుచాపముం
దునిమి హయంబులం జదిపి తోడనె సారథి నేపుమాపి కే
తనము ధరిత్రిఁ గూల్చిన రథంబు రయంబున డిగ్గి యెంతయుం
గినుక దలిర్ప సైనికుల గీటణఁగించెఁ గృపాణపాణియై. 102

క. అంత విదర్భేశుఁడు విల, యాంతకుగతి నాక్రమించి యవ్విభు నడిదం
బెంతయు బెడిదపుఁదూపుల నింతింతలుతునియలై మహిం బడ నేసెన్. 103

తే. ఏసి కంఠము గుఱిచేసి యేయఁ దలఁచి, శరము దొడిగినమాత్ర నచ్చెరువుగాఁగ
నారితోడనకూడ బాణాసనంబు, దునిమె నొక్కమ్మున మహారథుండు గడఁగి. 104

వ ఇవ్విధంబున సురక్షితదేహుండై విదేహుండు తత్సమయసమానీతం బగునొండురథం
బెక్కి పరాక్రమించుటయును. 105

తే. అమ్మహారథశాలివాహనులమీఁద, భల్లనవకంబు నేసిన భట్టిమేన
వారలును నేసి రన్నేసి వాలురమ్ము, లాహవమ్మున వీడుజోడాడినట్లు. 106

వ. మఱియును. 107

క. ఆయిరువురు నప్పొయిఁ గను, నేయుశరావళుల నెల్ల నిసుమంతలుగాఁ
జేయుచును భట్టి తిప్పన, కాయనిషంగముల సాయకంబుల నించెన్. 108

క. ఆసమరపాంథికి మది, రోసించి విదేహనరవరుండు చమూపా
గ్రేసరులకుఁ జేయివీచిన, నాసురగతి శకబలంబు లతనిం బొదివెన్. 109

వ. ఇట్లు పొదువుటయును. 110

సీ. మొక్కలంబుగఁ జొచ్చి ముక్కానప్రయ్యఁగా ఫలకకోటిపట్టలు వాపివాపి
యారోహకులతోన హయములఁ గబళించి వేమాఱు నేలతో వ్రేసివ్రేసి
భద్రేభములు వీఁడుపడఁ దాఁకఁ గోల్కొని గుండెలు వగులంగఁ గ్రుమ్మిగ్రుమ్మి
రథ్యసారథులతో రథము లుద్ధతిఁ బట్టి దిర్దిఱ వినువీథిఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి
విమతరాజన్యవరసైన్యకమలషండ, ఖండనోద్దండవిహరణక్రమనిరూఢి
నెదురులేక రణంబులో నేపుచూపె, భట్టి జగజెట్టి దీకొల్ప భద్రగజము. 111

తే. ఆకరీంద్రునియాటోప మపనయించు, మాఱుకొన్నవిదర్భేశుఁ బాఱఁద్రోలి
సాహసాంకక్షమానాథచంద్రు నదిరి, సిద్ధపురినాథుఁ డిట్లనుఁ జేవ మెఱసి. 112

సీ. అత్యద్భుతము లైనయన్యులసొమ్ములు కుటిలమార్గమునఁ గైకొనఁగవచ్చు
నింద్రజాలపువిద్య నెచ్చోట నైనను బయలు పట్టణముగాఁ బన్నవచ్చుఁ
గపటంపుఁగంథచేఁ గలిగినయర్థంబు సకలార్థులకు వెదచల్లవచ్చు
నాకలోకాధీశు నటనమాటలఁ దేల్చి వరరత్నపీఠంబు వడయవచ్చుఁ
గాక పరిపంథిదర్పాంధకారహరణ, సుప్రతాపప్రదీపవిస్ఫురణశరణ
పటుతరాయససుకృపాణపాణి నైన, నను నెదుర్కొని యని నీకుఁ జెనక వశమె.

మ. అని సంరంభవిజృంభణస్ఫురణమై నావిక్రమార్కక్షితీం
ద్రునిపై నంపపరంపరల్ గురియఁగాఁ దోడ్తో నతం డన్నియున్
ఘనశస్త్రాహతిచే నణంచి విలసత్కాండప్రకాండంబులం
దునిమెం గేతనరథ్యసారథిరథస్తోమంబుఁ జిత్రంబుగన్. 114

ఉ. ఒండొకతేరు గైకొని సముద్ధతి సిద్ధపురేశ్వరుండు కో
దండగుణధ్వనుల్ చెలఁగఁ దచ్చతురంగవరాహవక్రియా
పండితమూర్తియై మెఱసిపావకసాయక మేసె నాత్మలో
మండెడుకోపవహ్ని నరిమంపలిపైఁ బచరించుపోలికన్. 115

క. ఆవిశిఖశిఖికిఁ దలఁకొక, యావంతయు లేక విక్రమాదిత్యధరి
త్రీవరుఁడు వనధివల్లభ, దైవత్యం బైనశర ముదగ్రత నేసెన్. 116

సీ. మెఱుఁగులు గ్రమ్మెడుమేఘాస్త్ర మేసినఁ బవనబాణంబునఁ బరిహరించె
విషము లుమియుకాద్రవేయాస్త్ర మేసిన గరుడబాణంబున గర్వమణఁచె
సమధికోన్నత మైనశైలాస్త్ర మేసిన నింద్రబాణంబున నేపుమాపె
దృఙ్నిరోధం బైనతిమిరాస్త్ర మేసిన నరుణబాణంబున విరియఁ జేసె
నిత్తెఱంగున శకధారుణీశదివ్య, శరపరంపరఁ బ్రతిబాణసమితి నణఁచి
యపరి పుంఖానుపుంఖనానాస్త్రశస్త్ర, వితతి నందంద యతనిపై వెల్లిగొలిపె. 117

వ. ఇట్లు నిరర్గళప్రసారంబు లైనశరాసారంబులకు మిసిమింతుండు గానిశకమహీకాంతునిం జూచి యాశ్చర్యధుర్యుండై సాహసాంకనృపవరుండు భట్టితో నిట్లనియె. 118

ఉ. ఇంతకుమున్న నన్ను నెరుఁ డెవ్వఁడు మార్కొని యింతసేపు వి
క్రాంతి వహించి మించి భుజగర్వము చూపినవాఁడు లేఁడు నేఁ
డెంతయు మేటియై శకమహీపతి దివ్యశరప్రయోగదు
ర్దాంతనితాంతనైపుణధురంధరుఁడై యనిసేయు టెట్లొకో. 119

వ. అనిన సుమతిసూనుం డిట్లనియె. 120

క. ఉగ్రుం డితఁ డొనరించిన, యుగ్రతపంబునకు మెచ్చి యొసఁగినవరసా
మగ్రి యిది యితని నెరుఁడు ర, ణాగ్రంబున నెదిరి గెలుచు టరిది నరేంద్రా. 121

వ. దీనికిం బ్రతివిధానం బొకటి విన్నవించెద నది యవధరింపుమని యిట్లనియె. 122

మ. చరణాబ్జంబులు యోగపాదుకలతో సంధించి యాకాశసం
చరణారంభవిజృంభమాణరణదీక్షాదక్షతస్మించి వా
విరి బ్రహ్మాస్త్రము నిన్నరేశ్వరునిపై వేగం బ్రయోగింపు సు
స్థిరలీలన్ సమకూరు నీకు జయలక్ష్మీనిత్యసాంగత్యముల్. 123

తే. అనిన సౌమతేయునిబుద్ధి కాత్మ నలరి, చరణములఁ బాదుకలు మెట్టి చదల నిలిచి
మంత్రతంత్రానుసంధానమార్గశుద్ధి, వెలయ బ్రహ్మాస్త్ర మేసె నవ్విమతుమీఁద. 124

శా. ఆదివ్యాస్త్రము భీషణానలశిఖాహంకారశంకావహ
ప్రాదుర్భూతపటుస్ఫులింగపటలీప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగమై
యౌదార్యంబున వాసవాదిసకలాశాధీశహృన్మాలముల్
భేదిల్లంజని సంహరించె జగదాభీలున్ శకక్షోణిపున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున శకక్షోణీశ్వరుండు హతుం డగుటయు నద్దిగ్గజాగ్రణంబు నుపసంహరించి హతశేషు లైనవిరోధివరూథినీనాథులకు నభయప్రదానంబు దయచేసి ప్రధానపురస్సరుండై వచ్చి శరణంబు వేఁడిన శకమహీనాథనందనుం గనుంగొని కరుణించి తదీయసామ్రాజ్యంబునం బ్రతిష్ఠించి. 126

సీ. నవరత్నమయభూషణస్ఫారరణభూమి విలసిల్లుకల్యాణవేది గాఁగ
దళితకుంజరకుంభకలితమౌక్తికరాజి కమనీయశేషాక్షతములు గాఁగ
సమరసంక్రీడనసంరబ్ధనాగతసురకోటి పెండ్లివారలు గాఁగ
బహువిధజయతూర్యపటునిస్వనంబులు రమ్యమంగళవాద్యరవము గాఁగ
నుచితకాలజ్ఞుఁ డగుభట్టి యొజ్జ గాఁగఁ, జటుల మైనప్రతాపాగ్ని సాక్షిగాఁగ
విజయలక్ష్మీవివాహవిలసనమున, సాహసాంకమహీనాథచంద్రుఁ డొప్పె. 127

వ. అప్పుడు తదీయమహనీయపరాక్రమప్రభావంబునకు హర్షించి శతమఖప్రముఖబర్హిర్ముఖులతనిపై దివ్యప్రసూనవర్షంబులు గురియించి తమలోనిట్లనిరి. 128

సీ. పాథోనిధానంబు బాణాగ్రమున నిల్పి గరిమ మీఱినచాపధరుఁడు దక్కఁ
బెనుఁగూపమునఁ బడ్డ స్రుక్కుకందుకము బాణతతిఁ బుచ్చి యిచ్చినధన్వి దక్క
నఖిలరాజులు చూడ యంత్రమత్స్యము నేసి ప్రౌఢి మించినధనుఃపాణి దక్క
ననిలోనఁ బరశురామునకు మిక్కుటముగాఁ గడిమి చూపినవిలుకాఁడు దక్కఁ
జిత్రకోదండవిద్యావిశేషసహజ, సాహసక్రమవిక్రమోత్సాహలీల
విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభునిఁ బోల, నన్యరాజన్యవరులకు నలవి యగునె. 129

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ పటుపటహభేరీమృదంగాదిమంగళతూర్యనిస్వనంబులును బాఠకపఠనరవంబులును మాగధగీతికానినదంబులును వందిసంకీర్తనస్వనంబును సముద్భటసుభటవీరాలాపకలకలంబును నభంబు నైసర్గికగుణంబు నాపాదింపఁ ద్రిభువనభవనమోహనాకారరేఖారమానందనుం డైనరాగమంజరీనందనుండు నిజసౌందర్యసందర్శనాలోల లోలలోచనాలోచనకువలయితగవాక్షలక్షితప్రాసాదశోభాకరం బైనవిదర్భానగరంబు ప్రవేశించి, ప్రాగ్ద్వారవేదికానివేశితసముదీర్ణపూర్ణకుంభంబును రంభాస్తంభసంభావనానందనందనమాలికావిలసనంబును భూసురాశీర్వాదమేదురంబును విశాలవిజృంభితజగజ్జేగీయమానగౌరీకల్యాణగానపరికల్పితకర్ణపారణంబును విదర్భేశ్వరదర్శితంబు నైనతదీయప్రధానా

గారంబున విడిసి సకలసైన్యంబును సముచితప్రదేశంబుల విడియింప సుమతిసూను నాజ్ఞాపించి విదర్భేశ్వరుని నిజనివాసంబునకుఁ బోవ నియమించిన నతం డిట్లనియె.

క. దురమున నెదురై యేరికిఁ, బరిమార్పఁగ రాకయుండఁ బరమేశ్వరుచే
వరములు గాంచినశకవిభుఁ, బోరిగొంటివి నీకు నితరభూపతు లెనయే. 131

చ. సుమతి శకుండు మత్పురముకోటపయిన్ విడియంగ నెంతయుం
గమలదళంబుమీఁదియుదకంబునుబోలెఁ జలించునాఁడు డెం
దము భవదీయశౌర్యసముదగ్రతప్రాపున నుల్లసిల్లి సిం
హముమెడగంటవ్రాలె నభయంబునఁ బొందె వసుంధరేశ్వరా. 132

చ. హరునివరంబునం గనినయాత్మజఁ బట్టపుదేవిగాఁగ నో
నరవర నీకు నిత్తు నని నామదిఁ గోరిక సంభవింప సు
స్థిరతరకీర్తిసంపదలఁ జెంది సుఖింపఁగఁ గంటి రాజశే
ఖరునకుఁ గూఁతు నిచ్చి నుతిగాంచిన శీతనగేంద్రుకైవడిన్. 133

చ. జనవర నీపురోహితుల శాస్త్రరహస్యనిరూపణక్రియా
వనజభవప్రభావు లగువారి ముహూర్తము నిశ్చయింపఁగాఁ
బనుపు శుభస్యశీఘ్ర మనుపల్కు నిజం బొనరింపు మన్న గో
బ్బనఁ బతిచిత్తవృత్తి గని భట్టి విదర్భుఁడుఁ దాను వేడుకన్. 134

క. ఉభయపురోహితసమ్మతి, శుభలగ్నము నిర్ణయించి సొంపుగఁ బురికిన్
విభవోచితశృంగారము, నభినవముగఁ జేయఁ బనుచు నాక్షణమాత్రన్. 135

సీ. కుడ్యభాగంబులఁ గుంకుమంబులు పూసి వేదికాస్థలుల జవ్వాది నలికి
కస్తూరి ముంగిళ్లఁ గలయంపిగాఁ జల్లి నిగ్గుఁగప్పురమున మ్రుగ్గు వెట్టి
కంబాలఁ జీనిచీనాంబరంబులు చుట్టి గోపురంబుల పైఁడి కుండ లెత్తి
మేడల ముత్యాలమేలుకట్టులు గట్టి రత్నదీపిక లగారముల నుంచి
కనకకాండరంభాస్తంభకలితముకుర, పట్టపటపుష్పచామరపల్లవాది
తోరణము లెల్లవీథులఁ దొంగలింపఁ, జేసి కైసేసి రభినవశ్రీలు మెఱయ. 136

వ. అంత. 137

సీ. మెఱుఁగులగతిఁ జూపుమెఱుఁగుఁగన్నులచూపు పసిఁడికమ్మలమీఁదఁ బరిఢవింప
ఘులకవెన్నెలనవ్వు మురిపంపులేనవ్వు చెక్కుటద్దములపైఁ జెంగలింప

జక్కవకల మించుచనుఁగవ నగుమించు మణిహారదీప్తితో మచ్చరింప
హరినీలములఁ గప్పు నలకలనునుఁ గొప్పు కస్తూరితిలకంబు గారవింప
నతివ మోహనమంత్రదేవతయొ నా న, సంగనతికాంత మన్నించుననుఁగుబోఁటి
యగుచకోరిక యనుచకోరాక్షి వచ్చి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ గాంచి. 138

తే. ప్రణతి యొనరించి సరసనంభాషణముల, రాగమంజరిసుతుమనోరాగ మెఱిఁగి
చిత్త మాచిత్తజన్మాస్త్రి వశీకరించి, విన్ననువుమాఱ నిట్లని విన్నవించె. 139

క. నినుఁ జూచినచూపుల నే, తనుఁ జూడఁగ నవ్వను మదనతాపాపశమం
బనుచు విదర్భేశ్వరసుత, పనుపఁగ నినుఁ జూచువేడ్కఁ బనివింటిన్నృపా. 140

వ. ఎట్లనినం దదీయదశావిశేషంబు లవధరింపుము. 141

క. దేవరమోహనలీలా, లావణ్యవిలాసగుణకలాపము లెన్నై
భావింతురో యిట్లని నుతి, గావింతు రనంగవతిసకాశమునఁ జెలుల్. 142

సీ. కాంతామనోహరాకారుఁ డౌమారుండు సర్వజ్ఞకలహనిశ్చయుఁడు గాని
శ్రితపరిరక్షణక్షేముఁ డౌ రాముండు వరపుణ్యజనభయంకరుఁడు గాని
మహితదివ్యాస్త్రసమర్థుఁ డౌ పార్థుండు గురుసుతాప్రియగుణకరుఁడు గాని
సంతతవిభవనిస్తంద్రుఁ డౌ నింద్రుండు కులగోత్రభేదనోగ్రుండు గాని
యనుచు వారలగుణముల నపహసించు, సరణి సర్వజ్ఞులును బుణ్యజనులు గురులుఁ
గులనగేంద్రులుఁ గొనియాడఁ గొమరుమిగిలె, విక్రమార్కమహీపాలచక్రవర్తి. 143

ఉ. ఆరసికాగ్రగణ్యునిసమంచితరూపగుణప్రసన్నగం
భీరతఁ గన్నఁ గామినులపేరిటిరాలయినం గరంగు సం
సారఫలంబు గాదె యెలజవ్వని నీకుఁ దదీయనర్మలీ
లారసనర్మకేళిరతిలాలితసౌఖ్యము సంభవించుటల్. 144

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల. 145

చ. పలుమఱు నెచ్చెలుల్ సెవులపండువుగా నినుఁ బ్రస్తుతింపఁ ద
త్సలలితసారభాషణసుధారసధారలఁ దొప్పఁదోఁగి తొ
య్యలి హృదయాలవాలమున నం దనురాగలతావితానముల్
మొలచు నెఱింగి యంగజుఁడు మోహనబాణము నారిఁ గూర్చినన్. 146

సీ. నిలువుటద్దము సూడ నెచ్చెలితో నాడ సరసోక్తులకు నవ్వ సరులు గ్రువ్వఁ
జిత్తరువులు వ్రాయఁ జిలుకఁ బెండిలిసేయ సరసాన్నము భుజింప మరు భజింపఁ
దల్లిచిత్తము పట్టఁ దారహారము వెట్టఁ గ్రొవ్విరు ల్వేడఁ గూర్పఁ గురులు దీర్పఁ
గనకసౌధము చేరఁ గమ్మజాజులు గోర నాట్యరంగము ద్రొక్క నటన కెక్క
హంసనడపింప జలకేళి కగ్గలింప, వీణవాయింపఁ బాన్పుపై విశ్రమింప
నెఱుఁగ కిట్లొక్క నాఁడొకయేఁడు గాఁగ, బాల నలవంతఁ జింతించుకీ లెఱింగి.

వ. ఆకాంత కేకాంతంబున నిట్లంటి. 148

ఉ. ఇంతవిచార మేల తరళేక్షణ యెంతటివాని నైన నీ
కాంతునిఁ జేయుదాన రతికాంతునిపాదము లాన నీకు నా
యంతటిబోటి గల్గఁ దగవా వగఁజెందఁగ నీమనోరథం
బింతయుఁ జెప్పు మేమిటికి నేనుఁగు నెక్కియు దిడ్డి దూఱఁగన్ 149

క. నావుడుఁ దొంగలిఱెప్పల, క్రేవల నునుసిగ్గు లంకురింపఁగ నాపై
భావానుకూలలీలా, భావితముగఁ జూడ్కి నిలిపి బాలిక తనలోన్. 150

ఉ. చెప్పఁ దలంచు సిగ్గు తనుఁ జెప్పఁగనీమికి సంచలించుఁ దాఁ
జెప్పెడుమాట యెవ్వరికిఁ జెప్పకుమీ యనఁ జూచు నంతటం
జెప్పక యుండ రాదు మఱి చెప్పఁగ రాదని కొంకు నెమ్మెయిం
జెప్పక పోదుపొమ్మనుచుఁ జిత్తము నూల్కొనఁజేసి యిట్లనున్. 151

తే. నిజకరస్పర్శ మొనరించి నీరజముల, నర్కుఁ డలరించునది యెంత యన్నకరణి
వినినయంతన విక్రమవినుతుఁ డైన, యర్కుఁ డలరించె నాహృదయాంబుజంబు. 152

వ. అని భావగర్భితంబుగా నిన్నుఁ బేర్కొనుటయు. 153

మ. తలపోఁతల్ దల లెత్తెఁ దాల్మి సడలెం దాపంబు దీపించెఁ జేఁ
తలు డిందెన్ ధృతి వీడుకోలుగొనియెన్ దైవాఱెఁ గన్నీరు కో
ర్కులు గోవావులకోడెలై నిగిడె సిగ్గుల్ దూరమై పోయె న
గ్గల మయ్యెం దమకంబు పద్మముఖికిం గందర్పుచే నెంతయున్. 154

వ. ఆసమయంబునం బ్రదీపించు నుద్దీపనవిభావప్రభావంబు భావించి సోపాలంభంబుగా నె
చ్చెలు లిట్లనిరి. 155

సీ. కుంభోదకముఁ బోసి యంభోజముఖి పెంపఁ జూతంబు కొమ్మలు చూపఁ దొణఁగె
ఫలరసంబులు వ్రాసి బాలిక పోషింపఁ జిలుక మోమెత్తఁగాఁ జేసికొనియె
మాలమాలల దాఁచి ముద్దియ పాటింప నలరులు ములుకులై యంటఁ దఱిమెఁ
బ్రాణంబుగా నింతి భావింపఁగా గాలి యంతకుదెసనుండి యాక్రమించె
వెలఁదిచేసినమే లెల్ల వీడఁబుచ్చి, యివి యకారణవైరులై యేఁపఁ జొచ్చె
జలజముఖులార యన్యపుష్పముల కెందుఁ, గొమ్మఁ గొనిపోవు టారయ గుణము గాదె.

వ. అనుచు నమ్మదవతిమదనవికారంబులకుఁ బ్రతీకారంబులు శీతలోపచారంబులుగా విచారించి. 157

క. నవమకరందయుతంబై, ప్రవిమలనీహారసలిలపరిమిళితంబై
యువతాళించుజలమ్మున, నువిదకు మజ్జనవిధాన మొనరించి తగన్. 158

తే. జిగి దొలంకెడుచెంగల్వసెజ్జ నుంచి, గంద మందంద డెందంబునందు నలఁది
తరుణరంభాదళాంభోజతాళవృంత, పవనసంపాదనక్రియాప్రౌఢి మెఱసి. 159

ఉ. కట్టిరి సన్నపుంజనుపుఁగావి కటీతటి మేనితీఁగపై
నొట్టిరి కమ్మపుప్పొడి సమున్నత మైనకుచద్వయంబుపైఁ
బెట్టిరి క్రొత్తముత్యములపేరులు కంకణనూపురాకృతిం
జుట్టిరి పాణిపాదములఁ జొక్కముగా బిసకాండకాండముల్. 160

వ. మఱియును. 161

సీ. చంద్రకాంతపుఁగోరఁ జల్లనిపన్నీరు దొరఁగెడుకన్నీరు తుడిచి తుడిచి
మంచునఁ దోఁగినమంచిలేఁజిగురాకు లొయ్యనఁ గరముల నొత్తి యొత్తి
తేఁటి ముట్టనిపువ్వుఁదేనియఁ బుప్పొడి మెదిచి పాదంబుల మెత్తి మెత్తి
సిర మైనపచ్చకప్పురము గందముతోడఁ గలిపి పాలిండ్లపై నలఁది యలఁది
మలయుపవనుండు పలుమాఱు మలయకుండ, నలరుటింటిగవాక్షంబు లరసి యరసి
యెందుఁ గందర్పతాపంబు డిందుపడమిఁ, జెలువ నీరాక మది నపేక్షించునంత, 162

క. ఆవెలఁదిభాగ్యదేవత, యావిర్భావంబుఁ బొందిన ట్లిచ్చటికిన్
దేవర విజయంచేసితి, గావునఁ దత్తపముఫలము గానఁగవచ్చెన్. 163

క. ముట్టడి మాన్పి విదర్భకుఁ, బట్టముగట్టితి విదర్భపతి నతనిసుతం
గట్టుము మరురాజ్యమునకుఁ, గట్టిగఁ బట్టం బవశ్యకర్తవ్య మగున్ 164

క. ననుఁ బాసి యొక్కనిమిసము, తనయంతన యుండ దావిదర్భేశ్వరునం
దన నేను నట్లుకావున, నను ననుపఁగ నవధరింపు నయతత్త్వనిధీ. 165

వ. అని విన్నవించుచకోరికం గనుంగొని సాహసాంకనరేంద్రచంద్రుం డిట్లనియె. 166

ఉ. నారదమౌనిచేత నొకనాఁడు వినోదముపోలె విన్నమీ
నీరజనేత్రసోయగము నేఁడును నామదిఁ బాయదన్న ని
చ్చారతిఁ గూడిమాడి యనిశంబును నొక్కెడ నున్నయట్టినీ
కారమణీవియోగమున కాత్మ యొపంబడునే చకోరికా. 167

చ. అని సరసప్రసంగముల నమ్మదిరాక్షిని గౌఁగిలించి కాం
చనమణిభూషణావళు లసంఖ్యము లిచ్చి ప్రియంబు మీఱఁగా
ననిచి యథోచితక్రియల నమ్మనుజేశ్వరుఁ డుండునంత న
ద్వినయధనుండు భట్టి చనుదెంచి నమస్కృతిచేసి యిట్లనున్. 168

క. పురిశృంగారముఁ జూచిన, నరులకు నెల్లను నవాఙ్మనసగోచరమై
కర మొప్పచున్న దెల్లియు, పరిణయలగ్నంబు వలయుపను లొడఁగూడెన్. 169

శా. భూపాగ్రేసర యుష్మదీయచరు లుద్బోధింప నానావిధ
ద్వీపానీతగజాశ్వరత్నరమణీదివ్యాంబరశ్రేణిచే
నీపాదాంబుజసేవ సేయుటకునై నెయ్యంబుతో వచ్చినా
రాపూర్వాపరదక్షిణోత్తరదిగంతానంతధాత్రీశ్వరుల్. 170

వ. అని విన్నవించి వారలం గానిపించుటయు. 171

క. సకలనృపప్రకరంబును, బ్రకటితముగ సాహసాంకుపదపీఠికకున్
మకుటమణిదీపకళికా, నికరము నీరాజనముగ నిర్వర్తించెన్. 172

వ. అప్పు డప్పుడమిఱేఁడు తదానీతంబు లైనపావడంబులు గైకొనియె నంతం దదనుమతి వడసి భట్టియు రాజలోకంబును నిజనివాసంబులకుం జనిరి. మఱునాఁడు శకమర్ద నుండు ప్రభాతసమయసముచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించునంత నక్కడ. 173

చ. హితులఁ బ్రధానవర్గముఁ గవీంద్రుల బంధుల మిత్రులం బురో
హితులను దండనాథుల మహీపతులం బరివారముం గళా
వతులను మాగధోత్తముల వందిజనంబు దిగంతరాగత
క్షితిపతులన్ విదర్భపతి శ్రీవెలయంగ సభాంతసీమకున్. 174

వ. ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బిలిపించి గంధాక్షతకర్పూరతాంబూలంబు లాదిగా సత్కారం
బులొనరించె ననంతరంబ. 175

సీ. సంప్రీతిఁ గిన్నరేశ్వరుఁడు ప్రుత్తెంచిన రమణీయచీనాంబరములు గట్టి
కడువేడ్క నాకలోకస్వామి పనిచిన మందారకుసుమదామములు దాల్చి
వినయంబున దినేంద్రతనయుండు పంచినబంధురశ్రీగంధపంక మలఁది
భక్తితో భువనాధిపతి మాత తెచ్చిన నానారత్నమయభూషణములు దొడిగి
తనువిలాసంబు కనుఁబాటు గాఁకపడఁగ, గా నొనర్చిరి గాక శృంగార మనఁగ
సతియుఁ బతియును వచ్చి రప్రతిమలీల, సఖులు దోడ్తేర నుద్వాహసదనమునకు. 176

క. అత్తఱి విదర్భభూపతి, చిత్తంబున సంతసంబు చిగురొత్తఁగ వి
ప్రోత్తములు వేదమార్గా, యత్తంబుగ నాచరించి రౌచిత్యంబుల్. 177

వ. తదనంతరంబ మౌహూర్తిక దత్తశుభముహూర్తంబున. 178

క. సారోదారసుధారస, ధారాహారానుసారిధరణీదివిజో
దీరితవేదధ్వనితో, గౌరీకల్యాణమనుగానము నెఱసెన్. 179

ఉ. శ్రీమెఱయం బురోహితవిశిష్టమతంబున విక్రమార్కధా
త్రీమహిళేశ్వరుండు సముదీర్ణత నించినసేసఁబ్రాలు కాం
తామణికేశభారమునఁ దద్దయు నొప్పె మరుండు లీలతోఁ
గోమలనీలగుచ్ఛములఁ గూర్చినముత్తెపుజల్లియో యనన్. 180

వ. తదనంతరంబ. 181

సీ. పసిఁడికుండల మించుపాలిండ్లనుమించు కరమూలములకాంతిఁ గౌఁగిలింపఁ
గరమూలములకాంతి కడలెత్తి యందంద కేయూరదీప్తులఁ గీలుకొనఁగఁ
గేయూరదీప్తులు గిఱికొని నెరసుతోఁ గంకణద్యుతిమీఁదఁ గాలుద్రవ్వఁ
గంకణద్యుతి సోయగముమీఱఁ బలుమాఱు రత్నాంగుళీయకప్రభలఁ జెనకఁ
దనదుమెఱుఁగారుకెంగేలుఁదమ్మి యెత్తి, ప్రాణవిభుమౌళిపైఁ దలఁబ్రాలు వోయ
నపుడు కాంతకు మైఁ బుల్క లంకురించి, కోరకితమల్లికావల్లికొమరు దాల్చె. 182

ఆ. ఇరువురందు నప్పు డెక్కువ తక్కువ, యింత లేక కూర్చి యొఱుకపడియె
సహజరీతిఁ బుష్పశరుఁడు త్రాసునఁ దూఁచి, ప్రియముతోడఁ బంచిపెట్టినట్టు. 183

క. ఆలో నాలోలేక్షణ, కేలం దనకేలుఁదమ్మి గీలించి మహీ
పాలశిఖామణి లీలా, కేలిగతి వివాహవేదికిం జనుదెంచెన్. 184

వ. చనుదెంచి వివాహకార్యం బనుసంధించి. 185

క. సూరిజనసస్యసమితి న, పారముగా సాహసాంక పర్జన్యుఁడు సొం
పారఁగఁ గంథాబంధుర, ధారాళకరాళకనకధారలఁ దనిపెన్. 186

ఉ. అంత శకాంతకుండును దిగంతనృపాలకులున్ సమస్తసా
మంతులు భట్టియాదియగుమంత్రిజనంబు విదర్భధారుణీ
కాంతుఁడు వోడితేరఁ జని గారవ మొప్పఁగ భుక్తిమండపా
భ్యంతరవీథిఁ దత్తదుచితాసనపంక్తి సుఖోపవిష్టులై. 187

సీ. మించు కన్నులు గోరగించు రాజాన్నంబు నుపమింపరానిసద్యోఘృతంబు
నమృతోపమానంబు లగుపిండివంటలు నుజ్జ్వలం బైయొప్పు మెలుపుఁబప్పు
మది కింపుఁ బెంచుకమ్మనిపదార్థంబులు బహుపాకరుచు లైనపాయసములుఁ
దగువాసనావాసితము లైనపచ్చళ్లు వడియఁగట్టినయానవాలపెరుఁగు
సరసమధురరసావళిసముదయములు, పంచసారసముంచితపానకములుఁ
గమ్మకస్తురినెత్తావిఁ గ్రావుచేసి, యూరుఁగాయలుఁ జల్లనియుదకములును. 188

వ. మఱియుఁ బచనరచనాగరిజితంబు లగుబహువిధమాంసవ్యంజనంబులును రసికరసనాతపఃఫలంబు లగుపరిపక్వఫలంబులును యువతికరనిర్మథితంబు లగుమథితంబులు నుపయోగించి, రంభోరూకరాంభోజజాతకుంభసంభరితంబులును సుగంధబంధురంబులు నగుజలంబులం గృతాచమను లై విదర్భేశ్వరుండు ప్రియపూర్వకంబుగా నొసంగుతాంబూలాంబరమణిభూషణాదిసత్కారంబులు గైకొని వివాహోత్సవస్తుతికథాముఖరు లై దిగంతరాగతు లగుమహీపతులును మఱియునుం దగువారును బాంధవులును దమతమదేశంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ. 189

మ. జనసత్త్వప్రభవప్రభావభరితాజానేయవాహంబులన్
శ్రవణోత్సారితచంచరీకమదచంచద్వారణవ్రాతముల్
నవరత్నాభరణవ్రజంబు ననునానాసందారవిందాక్షులన్
నవశస్త్రావలులన్ వధూవరులకున్ వైదర్భుఁ డిచ్చెం దగన్. 190

క. చుట్టములనుగభి వీవని, భట్టికిఁ దగఁ బ్రియము చెప్పి పంకజనయనా
పట్టాంశుకమణిభూషా, రట్టజహయగంధసింధురంబుల నొసఁగెన్. 191

క. ఆసమయమునఁ గుమారిం, గైసేసి తదీయజననిఁ గాన్పించి చకో
రీసుదతి శుభప్రయాణ, శ్రీసూచనచేసి ప్రణతి సేయించుటయున్. 192

తే. తల్లిపాదంబులకు మ్రొక్కి తలిరుఁబోఁడి, యశ్రుపూరంబు ఱెప్పల నప్పళింపఁ
గలికికన్నుల మకరందజలము గ్రమ్మఁ, గమ్మతమ్ములతీఁగెలై కోము మెఱసె. 193

వ. అత్తెఱం గెఱింగి యమ్మహాదేవి యక్కుమారీరత్నంబు నక్కునం జేర్చి చెక్కుటద్దంబులు పుణుకుచు నిట్లనియె. 194

సీ. ఏరాజు నుజ్జయనీరాజ్యపదమున నంబికాదేవి పట్టంబుగట్టె
నేరాజు తనసభ కేతెంచినవిరించి యచ్చెరువంది ప్రశస్తి నిచ్చె
నేరాజు నాట్యవిద్యారసజ్ఞత మెచ్చి భద్రాసనం బిచ్చె బలవిరోధి
యేరాజునకుఁ గల్గె నీశ్వరవరగర్వయుతుని సిద్ధపురీశు నోర్చుకడిమి
యట్టిరాజుపట్టపుదేవి వైననీవు, సకలరాజన్యకాంతలు చరణయుగముఁ
గొలువఁ గొలువుండుదువుగాక కోమలాంగి, నీవు నేలమ్మ కన్నుల నీరునింప. 195

క. పతికనుసన్నలమెలఁగుము, పతిహితు లగువారి నెఱిఁగి పాటింపు మదిం
బతిదైవముగాఁ దలఁపుము, పతియ సుమీ యేడుగడయు భామామణికిన్. 196

వ. అని బోధించి పునఃపునరాలింగనంబు చేసి తదీయవయస్సఖి యగుచకోరికం జూచి యిట్లనియె. 197

సీ. పతియును నేనును పార్వతీపతిచేత వరముగాఁ గొంటి మీవాలుఁగంటి
నర్కతేజుఁడు విక్రమార్కక్షమానాథుఁ డల్లుఁ డయ్యెడిభాగ్య మబ్బె మాకు
రమణునితోడ దూరముగాఁగ నేఁగుచోఁ బొలఁతికి నీయట్టిబోటి గలిగె
నేమిటఁ జూచిన నీయింతి తొలుమేన సుకృతంబు సేయుట ప్రకట మయ్యె
నింక నిటమీఁదఁ దగుబుద్ధి యెఱుఁగఁ జెప్పి, విభునిచిత్తము పార్జింప వెరవు గఱపి
పాడయు నీడయుఁ బోలె వీడ్వడక మెలఁగి, యబలకంటికి ఱెప్పవై యరయవమ్మ. 198

వ. అని యప్పగించి యనుపుటయుఁ జకోరికాప్రముఖసఖీసహస్రంబు గొలువ నాందోళికారూఢయై చనుదెంచినప్రియాంగనం గనుంగొని సంతుష్టాంతరంగుండై సాహసాంక మహీనాథుండు. 199

చ. వినయముతో విదర్భపతి వీడ్కొని దేవియుఁ దాను రత్నకాం
చనరథ మెక్కి వందిజనసంస్తుతి మాగధగానమంజుల
ధ్వనులను హృద్యవాద్యనినదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగాఁ
జనియె రమాసమేతుఁ డగుసారసనేత్రుని గ్రేణిసేయుచున్. 200

వ. అటమున్న సర్వసన్నాహసమేతుండై వెడలి భట్టియుం జనుదేర విదర్భానగరంబు నిర్గ
మించి పయనంబున యోగదండప్రకాండకల్పితానల్పపురనిరూపణంబుల దివ్యపాత్రి
కావిచిత్రాన్నపానసంతర్పణంబులఁ గంధానుసంధీయమాననానానిష్కవిరచితద్రవ్యంబుల
నాత్మనిర్విశేషంబుగా నశేషసైనికులకుం బరితోషం బొనరించుచుఁ జని నిజాగమనో
త్సవాలంకృతం బైనయుజ్జయనీపురంబుం బ్రవేశింపనప్పుడు. 201

క. అన్నరపతిచంద్రుని నొక, కన్నియ మణిసౌధజాలకంబులఁ జూడం
గన్నులు పలకన్నులతో, నున్న ట్లున్మీలనయనయుగయై యొప్పెన్. 202

సీ. నెరసుఁ జూపులతోన నెయ్యంబు కూర్మికి నెర వైనతియ్యంబు నిగుడుచుండ
విరులగాదిలి యైనవేణీభరముతోన కేలిమై గనయంబు కీలుసడల
హృదయంబులోపల నెసఁగుకోర్కులతోన మేదిఁగెఁ బులకలు మెండుకొనఁగ
విలసితలీలారవిందంబుతోడన చెలిమూఁపుఁ గీల్కొన్న చేయి సడల
మఱపు వేడ్కయు మదిలోన మచ్చరింప, చెమరుఁ గలపంబు గ్రొమ్మైన జిగిఁ దనర్ప
నింపుఁ దమకంబు మనములో నినుమడింప, రమణి యొక్కతె వసుమతీరమణుఁ జూచె,

చ. నెఱవుగ పన్నెవెట్టి రమణీమణి పయ్యెద సంతరింపఁగా
మఱచి నరేంద్రుఁ జూడఁగ నమందగతిం జనుదేర హార మ
య్యుఱిచనుముక్కులం దగిలి యెంతయు నొప్పె రథాంగదంపతుల్
తెఱఁ గొదవంగఁ బట్టి తరితీపులఁ బెట్టు మృణాళమో యనన్. 204

చ. మలయజకర్దమం బలఁది మౌక్తికభూషణభూషితాంగియై
పొలఁతుక యోర్తు రాచిలుకబోద కరాగ్రమునంద యుండ భూ
తలపతిదర్శనంబునకుఁ దత్పరతం జనుదెంచి నిల్చె ను
జ్జ్వలరుచితో నృపాలునకు శారద సన్నిధిచేసెనో యనన్. 205

ఆ. రాజవరునిఁ జూచు రాజబింబాస్యల, కలికిమెఱుఁగుఁజూపుగములు పర్వి
కలువతోరణములు గట్టినవిధమున, నప్పురంపువీధు లొప్పుమిగిలె. 206

చ. సమధికచంద్రికాధవళసౌధసమున్నతచంద్రశాలలం
బ్రమదము మీఱ నిల్చి పురభామలు సేసలుచల్లుక్రొత్తము
త్తెములు దనర్చె నమ్మదవతీమనుజేంద్రులమీఁద వేలుపుం
గొమిరెల్లు కల్పభూజనవకోరకముల్ గురియించిరో యనన్. 207

వ. ఇవ్విధంబున సర్వజననయనపర్వంబు లగునపూర్వవిలాసవైభవంబులు మెఱయం జని రాజమందిరంబు ప్రవేశించి రథావతరణంబు చేసి యనంగవతీమహాదేవిని సఖీజనసమేతంబుగా నంతఃపురంబున కరుగ నియమించి యాస్థానమంటపంబున మణివిచిత్రద్వాత్రింశత్సాలభంజికాభవ్యం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుం డై యున్నయవసరంబున.

సీ. కాంచనమణిముద్రికాప్రభాజాలంబు పసిఁడిపళ్లెరములమిసిమిఁ జెనకఁ
గలికికేల్గగన్నులఁ గ్రమ్ముకొ్రమ్మెఱుఁగులు వరదీపకళికల వన్నె వెట్టఁ
గమ్మపువ్వులతావి కర్పూరవర్తికా సౌరభంబులతోడ సరసమాడఁ
గంకణంబులఝణత్కారంబు తోరమై యాశీర్ని నాదంబు నాదరింపఁ
దరళతాటంకమా క్తికోదారకాంతి, గండదర్పణదీప్తుల గారవింప
రాజముఖులు గావించి రారాజమణికి, రచితరుచి చక్రవాళనీరాజనములు. 209

వ. తదనంతరంబ. 210

తే. సామతేయాదిసామంతసముదయంబు, నాత్మసదనంబులకు నేగ నానతిచ్చి
యంతిపురమున కేగి ధరాధినాథుఁ, డుచితలీలానురక్తుఁ డై యుండునంత. 211

చ. అరవిరిదమ్మిఁ దేనియ్రకియ న్మది రాగరసంబు గాఢమై
పరఁగ విహారసౌధమణిబద్ధగవాక్షము చేరి వేడ్కఁ బ్రౌ
ఢరయువిదర్భరాజతనయం గరుణించినభంగి దోఁపఁగాఁ
జరమదిశామహీధరముచాటున కేగె దినేంద్రుఁ డత్తఱిన్. 212

తే. కణఁక నన్యోన్యసంభోగకాంక్ష నున్న, సాహసాంకవిదర్భరాజన్యసుతల
హృదయరాగంబు పుంజమై యొసఁగె ననఁగ, నుదయరాగంబుతోఁ జంద్రుఁ డుల్లసిల్లె.

శా. తత్కాలోచితకృత్యముల్ నడపి రత్నస్నిగ్ధభూషావళీ
సత్కాంతిప్రకరంబు రాగరససాక్షాద్భావముల్ పూనఁగా
నుత్కంఠైకసఖీసహాయుఁ డయి రాజోత్తంసుఁ డుండెన్ సము
ద్యత్కేళీసదనాంతకాంతబహుశిల్పాకల్పతల్పంబునన్. 214

క. అంతఁ జకోరిక మొదలగు, కాంతలు వైదర్భతనయఁ గైసేసి మహీ
కాంతుం డున్నవిహారగృ, హాంతరమున కెలమిఁ దెచ్చునాసమయమునన్. 215

చ. పదములఁ దొట్రుపా టొదవఁ బ్రాణసఖీజనభాషణంబులన్
మదిఁ దమకంబు లజ్జయును మచ్చరికింప పణంకుమేనితో

మదవతి మందమందగతి మార్దవ మొప్పఁగ వచ్చెఁ బైపయిం
బొదలుచునున్న రాగరసపూరముతో నెదిరించుకైవడిన్. 216

వ. వచ్చి విహారగేహగేహళీప్రదేశంబున నిలిచి. 217

క. లోపలికి నరుగ నలుకుచుఁ, బైపై మిథ్యారహస్యభాషలఁ గాల
క్షేపము సేయుచుఁ జెలితోఁ, ద్రోపాడుచు నుండె సబల తోరపులజ్జన్. 218

సీ. కలువరేకుల మీఱుకలికికన్నులకాంతి మేల్కట్టుముత్యాల మెఱుఁగు వెట్ట
నిండుఁజందురు నేలు నెమ్మొగంబు బెడంగు నిలువుటద్దమునకుఁ జెలువు నొసఁగ
నరుణాబ్జముల మించునడుగుఁదమ్ములచాయ నెలకట్టుకెంపులనిగ్గుఁ జెనకఁ
గారుమెఱుంగులఁ గైకొని తనుదీప్తి కనకకుడ్యప్రభ గారవింప
సారఘనసారఘూపాదిసౌరభంబు, లలఁతియూర్పులనెత్తావి నతిశయిల్ల
మందిరాభ్యంతరము చొచ్చె ప్రమానుదేతి, భీతమృగనేత్రి ప్రియసఖీప్రేరణమున. 219

చ. వలభుజముం గపోలమున వంచి మలంచినమోము లజ్జయున్
లలితకటాక్షముం బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడుం
దలఁపునఁ గోర్కులున్ బెరయఁ దద్దయు నొప్పె విహారశయ్యపై
విలసితలీల బాల బొటవ్రేల నిలాతలమున్ లిఖించుచున్. 220

చ. అతులితభావగర్భితములై నమృదూక్తులచేతఁ గేలికిం
బుతపుతవ్రొవుచున్ననృపపుంగవుచిత్తమెఱింగి నిర్గమో
ద్గతమతియైన నెచ్చెలికిఁ గన్నుల మ్రొక్కులతాంగిభావమూ
ర్జితరతిరాజరాజ్యపదసీమకుఁ బట్టముగట్టె భూవిభున్. 221

వ. తత్సఖీనిర్గమనానంతరంబున. 222

సీ. మేలంపుమాటల మెచ్చులు పచరించి తోరంపుసిగ్గును దొలఁగఁ ద్రోలి
పరమసౌఖ్యాయత్తపరిరంభణంబునఁ దనువల్లిఁ బులకలు దళముకొలిపి
పారవశ్యదములై పరఁగుచిట్టంటులఁ జనవున గనయంబు సడలఁజేసి
క్రొత్తలయందెల్లఁ గ్రొత్తలై పరఁగెడుకామతంత్రంబుల గరిమ గఱపి
బాలికామణి సుఖవార్ధి నోలలార్చి, కామసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్తఁ జేసెఁ
బ్రసవశరశాస్త్రమతకళాపారగుండు, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి. 223

ఉ. చిలివిలివ్రాఁవుకోరికలు చిత్తములం బులకెత్తి దేహముల్
పులకల నీనఁగాఁ దమకముల్ నిగుడన్ సుఖపారవశ్యతం
బలఁపుల కందగింపఁ బ్రమదంబునఁ బ్రక్కనఁబోటు లెల్లనుం
గళలకు నిక్కువై మెఱయఁగా రతిసల్పిరి వేడ్క దంపతుల్. 224

క. సురతావసానలీలా, పరిరంభము మీఁదటికిఁ బ్రారంభముగాఁ
దరుణియు దరుఁడు నలిగినిరి, కని మదనుఁడు జనుఁగ శశికరణప్రౌఢిన్. 225

సీ. తొంగలిఱెప్పలతుదలఁ గ్రొవ్వాలిన కొసరుఁజూపుల చిందు పసిమి దోఁపఁ
గారహారముల నత్తఁ గళాసింజనకుచకుంభములు మీఁదఁ గొంతనిక్కఁ
గుంతలంబులఁ దుళ్లగింతలు సడలిన కెమ్మోవి చుంబనక్రీడ కెలయ
మణికాంచివలయంబు మానంబు గైకొన్న యురునితంబము కేళి కుత్సహింపఁ
జెమటచిత్తడి మైపూఁత దెమలి చనిన, నెమ్మనంబునఁ దమకంబు నివ్వటిల్ల
నున్నజలజాక్షి యొప్పెఁ బ్రియోత్తమునకు, మదనపురుషవనికాగమంత్ర మయ్యె. 226

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాసాంద్రచంద్రాతప విలసితశశికాంత వేదికలను
మంజరీసంజాతమకరందనిష్యంద మాకందమాధవీమండపముల
శృంగారవనమహాశృంగారమణిశృంగ హాటకశైలశృంగాటకముల
సంఫుల్లహల్లకసహవాసవాసనోజ్జ్వలదీర్ఘదీర్ఘికాసైకతముల
గగనగంగాతరంగిణీగంధవాహ, బంధురోదగ్రసౌధాగ్రభాగములను
నవనవోల్లాసరతికళానైపుణములఁ, బ్రతిదినంబు రమించిరి పతియు సతియు. 227

వ. ఇత్తెఱంగున సాహసాంకమహీనాథుండు చిత్తానందంబుగ విదర్భరాజనందనం దగిలి కందర్పలీలావిలాసంబులం జతురుదధివలయవలయిత మహామహీపరిపాలనఖేలనంబులం బ్రవర్తిల్లుచు మఱియును. 228

శా. నారీచిత్తసరోమరాళ నవనానాగంధసౌగంధ్యవి
స్తారోదారభుజాంతరాళ ప్రతిభానవ్యజ్ఞ సోమాబ్జవి
స్మేరాకారశరన్నిశాకరకరాశ్లేషప్రియంభావుక
స్ఫారక్షీరపయోధిలంఘనకళాజంఘాలకీర్తీశ్వరా. 229

క. భూరిమణిహేమభూషా, పూరితకన్యాప్రదానపుణ్యాచరిత్రా
పేరయనన్నయవరతన, యారత్నశ్రీమదక్కమాంబాపుత్రా. 230

బంధురవృత్తము.

విలసితబహుధనవితరణకరుణా విశ్రుతవీరగుణాభరణా
జలరుహానవదళసలలితచరణా సత్కవిసన్నుతసంచరణా
కలుషవిమతఘనఘనమదహరణా కాంతినవీనసుధాకిరణా
జలనిధివలయితజగదుపకరణా సారయశోధనతాభరణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయ మన్నయామాత్యపుత్ర శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీహరితగోత్రభూషణ
సాహసనవసాహసాంక సంగీతకళా
దోహళ సత్కవినన్నుత
సాహిత్యరసప్రసంగ జన్నయసిద్ధా.

వ. ఇవ్విధంబున ననంగవతీసమేతుండై యున్నయన్నరేంద్రుం డభినవసుఖంబు లనుభవిం
చుచు నుండునంత. 2

సీ. రాజకీరకుమారరాజి కక్షరశిక్ష యొనరింపఁ బనిచినయొజ్జ యనఁగఁ
గలకంఠనికురుంబకములకు వాకట్టు విడిపింపఁ బనిచినవెజ్జనంగఁ
దరులతాదులకు వార్ధకము మానఁగ మందు సేయంగఁ బంచినసిద్ధుఁ డనఁగ
సంప్రణయక్రోధజంపతీనివహంబుఁ గలుప వచ్చినచెలికాఁ డనంగ
మందమారుతోద్ధూతమరందబిందు, సిక్తపట్పదఝ్యారవశ్రీవిలాస
మకరకేతుప్రతాపసమగ్రమైన, నంత మేతెంచె నంతతోత్సవ మెలర్ప. 3

క. వలరాజుమూలబల మగు, నలిశుకపికములకుఁ జైత్రుఁ డభిమతభోజ్యం
బులఁ గూర్చె ననఁగఁ దరువుల, నలరులుఁ దలిరులును బండ్లు నక్కజ మయ్యెన్. 4

క. కిసలయకింజల్కరస, ప్రసవశలాటుప్రభాపరంపర లెసకం
బెసఁగ మకరందవృష్టికిఁ, బొసఁగంగా నింద్రధనువు పొడమినభంగిన్. 5

మ. కనదంభోజముఖీనవీనపదరాగవ్యాప్తిపూర్వంబు గా
నను నుల్లాసముఁ బొందె సంపెఁగలు నానాకాననశ్రీవిలా
సిను లభ్యాగమవేళఁ జైత్రునకు నౌచిత్యంబు గావింప నె
త్తిననీరాజనదీపమాలిక లనన్ దేదీప్యమానంబులై. 6

ఉ. పసవపుఁబుష్పరేణువులపై మకరందపువెల్లిఁ దొల్లి బం
ధురవనదుర్గమార్గ మతిదుర్గమమై చెలువొంద నెందు న
చ్చెరువుగ మందమందగతిఁ జెందె మహాబలుఁ డయ్యుఁ జాలదు
స్తరమయి కన్నెతావు లగుతావులవ్రేఁగున వాయు వామనిన్. 7

చ. విరహులఁ బట్టి తెచ్చి మనవీట భటావలి నెవ్వరైనఁ బూఁ
దరటులపాలు సేయుమియ తప్పు సుఁడీ యని చాటుచున్నశం
బరరిపుఘంటికారవముభంగిఁ జెలంగె నశోకతాడన
స్ఫురితవిలాసినీచరణభూషణఘోషణ మెల్లతోఁటలన్. 8

క. తిలకితవసంతలక్ష్మీ, తిలకములై నిరుపమానతేజోగరిమం
దిలకములు తరళనయనా, తిలకంబులు చూడఁ జూడఁ దిలకము లొప్పెన్. 9

క. కామినులుఁ గాముకులునుం, గామాతురు లగుట యరుదె ఘనతరలతికా
స్తోమము ప్రేమము గైకొనె, నామని నబ్జజునకైన నలవియె పొగడన్. 10

సీ. కమలగర్భునిఁ బుత్రికాకాముఁ గావించి కౌశికు వెలయాలిఁ గవయఁ బనిచి
నిందిరావిభు గొల్లయిల్లాండ్రఁ దగిలించి రజనీశు గురుసతిరతి కొనర్చి
రుద్రుని నర్ధపౌరుషునిఁగా నొనరించి శుకునితాతకుఁ గామసుఖము మరపి
కులిశాయుధునిఁ బట్టి కోడాట లాడించి ఋశ్యశృంగుతపస్సమృద్ధి మాన్పి
విషమశరునకుఁ ద్రైలోక్యవిజయ మొసఁగె, నిట్టిచరితంబు లెఱిఁగినయట్టినరులు
విజితకాముల మనుమాట విడువుఁడనుచుఁ, బల్కుగతిఁబల్కెఁ దోఁటలఁజిల్కగములు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ జిత్తసంభవసామ్రాజ్యలక్ష్మీనివాసం బైనమధుమాసంబు సకలజంతుజంపతీ
సంపాదితమనోవిలాసంబై భాసిల్లునంత నొక్కనాఁడు. 12

క. నరపతి యనంగవతితో, వరసతులు భజింపఁ బ్రమదవనమున కరిగెన్
సురసతులు గొల్వ శచితో, హరి నందనవనములోని కరిగినభంగిన్. 13

వ. అంత 14

మ. అలరుందేనియ నర్ఘ్యపాద్యములు పర్యాయంబుతో నిచ్చి యిం
పులు మీఱన్ విరవాదిజాదివిరులం బుష్పాంజులుల్ చేసి యు
జ్జ్వలభృంగీనినదంబులం గుశలసంప్రశ్నంబు గావించి భూ
తలనాథున్ భజియించె గంధవహుఁ డుద్యానాంతరాళంబునన్. 15

వ. ఆసమయంబున. 16

క. కాననవసంతలక్ష్మియొ, నా నుపవనపాలబాల నయవినయగతిం
గానుకతెచ్చినగుచ్ఛము, కానుక గావించె విభుఁడు కాంతామణికిన్. 17

ఉ. ఇచ్చిన నిచ్చలో నలరి యింతి సమస్మితకాంతి చెక్కులం
బచ్చపడం బ్రసన్నవదనాంబుజయై వనపాలబాలికం
బొచ్చెము లేక రత్నమయభూషణభూషితఁ జేసి నానితో
మచ్చిక మీఱఁగా మధురమంజులభాషల నల్ల నిట్లనున్. 18

సీ. ప్రోదిగాఁ బన్నీరుపోసి పెంచినకన్నెసురపొన్న యున్నదే సుందరాంగి
పాలుపారఁ బచ్చకప్పురపుఁబాదున నిడ్డ విరజాజి యున్నదే హరిణనయన
యెలమిఁ గస్తురిబూదియెరువునఁ బెరిఁగిన సంపెఁగ యున్నదే చంద్రవదన
క్రొవ్వారుజవ్వాదికుదురునఁ బెరిఁగిన చేమంతి యున్నదే కోమలాంగి
సంతతంబును బూఁదేనె జాలువాఱఁ, గమ్మగందపుముద్దలఁ గట్టవెట్టి
కాలువలు దీర్చినపసిండికేళికూళి, నిండి తొలఁకాడుచున్నదే నీలవేణి. 19

వ. అనిన నయ్యనంగవతీమహాదేవికిం బ్రమదవనపాలబాలికాలలామం బిట్లనియె. 20

చ. జనవరవంశవారినిధిచంద్రుఁ డనం దగుచంద్రగుప్తనం
దనుకరుణాసుధారసమునం ద్రిజగంబులు పల్లవింపఁగాఁ
బనివడి ప్రోదిచేసి పెనుపం బెనుపొందినతోఁటలోనినా
తనలతికావలీతరువితానము నొప్పులు చెప్పనేటికిన్. 21

క. నావుడుఁ దదీయవచన, ప్రావీణ్యంబునను ధరణిపతి ప్రముదితుఁడై
యావైదర్భియుఁ దానును, గేవలలీలావనాంతకేలీరతుఁడై. 22

శా. లీలాశైలము లెక్కుచుం దరుణవల్లీలాస్యముల్ చూపుచున్
డోలారోహణకేళిఁ దేలుచు మదాటోపాలిగానధ్వని
శ్రీలాలించుచుఁ గిరభాషణములం జిత్తంబులన్ మెచ్చుచుం
గాలోన్మీలితపుష్పభూరుహతతిం గైసేయుచుం జూడ్కులన్. 23

సీ. మంజరీసంజాతమకరందమధుమత్తచంచరీకధ్వనిసంభ్రమములఁ
గోరకితానేకకోమలవల్లికావేల్లితభూజాతవిలసనముల
సహకారఫలసారసహవాససంతుష్టశుకదంపతీరతిప్రకటనములఁ
గిసలయాంకురరసగ్రసనసముత్కంఠకలకంఠవిటవిటీకలకలములఁ

గనియును వినియును వసంతసంక్రాంతరాగ, సర్వసామాన్యమహిమ కాశ్చర్యమంది
చెలి కెఱింగించి కొనియాడి చెప్పిచెప్పి, ప్రమదవనకేలిఁ దేలిరి పతియు సతియు. 24

చ. అలరులు గోయుచోట నలు లాననసౌరభ మాన మూఁగినం
గలఁగుటగాంచి కొప్పుపయిఁ గమ్మనిసంపెఁగదండ సేర్చి తొ
య్యలి హృదయంబునందుఁ గుసుమాపచయవ్యసనంబు గ్రమ్మఱన్
మొలవఁగఁజేసినన్ నృపతిముఖ్యునిఁ బ్రౌఢలు మెచ్చి రందఱున్. 25

సీ. అరవిరిపూదండ లఱుత నించెద ననియనువునఁ జనుదోయి నంటి యంటి
పుప్పొడిసెర సొయ్యఁ బోవ నూఁదెద నని నయనచుంబనకేలి నడపి నడపి
చిప్పిలుపూఁదేనె జీరువాఱెడు నని పాణిపద్మము గేలఁ బట్టి పట్టి
యలిమోఁతలకు నింత యలుకంగ నే లని చిక్కనికౌఁగిటఁ జేర్చి చేర్చి
నృపకులాగ్రణి మేలపుసెపము గాఁగ, నలరుబంతిఁ గళాస్థాన మరసి మరసి
రమణి నిబ్బంగి బహుబాహ్యరతులఁ గలఁచి, సరవి సుఖములఁ జాతుర్యసరణి మెఱసి.

ఉ. అందనిపువ్వుగుత్తి దెసకై యఱుసాఁపఁగ నేల బాల కో
యం దలఁపయ్యె నేని నెగయ న్నిను నెత్తెద నంచు సంతసం
బందఁగ నెత్తి యెత్తి విభుఁ డందఱుముందఱ డించుచుండఁగా
నందినకంటె సంతసము నందె లతాంగియు మాటిమాటికిన్. 27

చ. తనరునశోకభూరుహలతాముకుళంబున నంతరాంతరం
బున నిడికొన్న క్రొన్ననల భూపతి మాలికగా నొనర్చి చూ
పిన గరువంపుఁగెంపు లెడవెట్టినమౌక్తికహారలీల నె
క్కొనుచనుదోయిపై నునిచెఁ గోమలి లేనగ వంకురింపఁగన్. 28

సీ. పల్లవంబులయొప్పఁ బరికించుఁ బరికించియబ్జాస్యకెమ్మోవి యానఁ దివురు
విరులగుత్తులమించు వినుతించు వినుతించి కామినిచనుదోయి గదియఁ గోరుఁ
గీరభాషణములఁ గీర్తించుఁ గీర్తించి యంగనసరసోక్తు లానసేయు
నెలదీఁగెపడుదల నీక్షించు నీక్షించి రమణిమైపొందు చిత్తమున నిల్పు
నిత్తెఱంగునఁ జిత్తజాయత్తుఁ డగుచుఁ, జెలువయును దాను బూసెజ్జఁ జేరుటయును
దరుణు లొండొరుఁ గనుసన్నఁ దార్చుకొనుచుఁ, జెలఁగి పుష్పాపచయకేలి చేసి రంత.

ఉ. ఆసురపొన్న నాకు నలువందెడి వేగమె పువ్వు లన్నియుం
గోసెద నన్నఁ గైకొనినకోమలిగర్వము నైఁప కాత్మలో

నీ సొబగంగఁ జెల్లు జనియింపఁగఁజేసెఁ బ్రసూనరాజి శ్రీ
లాపరసత్వ మొప్పఁగ విలాసిని యోర్తు సుస్మితంబుచేన్. 30

క. సన్నపుఁ బల్లవములు గని, కన్నియ యిదె నుమిట్టి లనుచుఁ గనుఁగొని ప్రౌఢుల్
మిన్నక యుల్లసమాడెనె, కన్నెతీకము దొరకెఁ జెక్కు గఱచిన దనుచున్. 31

చ. తొలఁగి నికుంజపుంజములు దూఱుచు దాఁగురుమూఁతి లాడుచుం
గెలఁకులఁ జొచ్చి నిర్భరసఖీజనము న్నవకంపుఁదీఁగెలం
జలిమఁగ తేనిముగ్ధలకుఁ జల్లమిగా నెఱిఁగించెఁ దత్సఖీ
సలలితరత్నభూషణవిశాలవిలోచనదీప్తిజాలముల్. 32

చ. బలువిడి ఫాలలోచనుని పైఁ బ్రసవాయుధుఁ డేగునప్పు డీ
యలులును గోకిలంబులు శుకాలియు మందసమీరణంబుఁ గెం
దలిరులు వచ్చినం గడుఁ బ్రతాపసమగ్రుఁడు గాఁడె యంచుఁ జె
ల్వలు వనవైభవస్ఫురణ వర్ణనచేసిరి కేలి సల్పుచున్. 33

చ. అరవిరజాజిగుత్తి యరుణాధరదీధితిచే నశోకమం
జరిని ఘనస్తనప్రభలఁ జంపకగుచ్ఛము నీలకుంతల
స్ఫురణఁ దమాలకందుకముఁ బోలఁగఁ జేయుచు నొక్కప్రోడ యా
చ్చెరువుగ నైంద్రజాలికవిశేషముఁ జూపు సఖీజనాలికిన్. 34

చ. అలరులతోఁటలోన విరులన్నియుఁ గోసితి రంచు బోటులన్
సొలయఁగ నేల బాల యిటు చూడఁగదే లతికావనీరుహం
బులదెస ద్రవ్వితండములు పుష్పము లున్నవి యంచుఁ బ్రోడయై
పలుకువయస్య నేర్పు గలభామినులెల్లను మెచ్చి రిచ్చలన్. 35

వ. ఇత్తెఱంగున మత్తకాశిను లుత్తరంగితప్రమదవనవిహారం బొనరించి చాలించి. 36

చ. చెదరినకుంతలంబులును జెక్కులఘర్మకణాంకురంబులున్
వదలినకేశపాశములు వాడినదిద్దపుమోముఁదమ్ములుం
బదనెరవైనవాతెఱలుఁ బైకొనునూర్పులు నుల్లసిల్లఁగాఁ
గదిసినయయ్యనంగవతి గాదిలిబోటులతోడ నిట్లనున్. 37

క. *అలఘుతరాంశుకజాలము, కలగొనె నభమందు ఘర్మకాలము చూడన్
జలకేలి యుచిత మనవుడు, నెలఁతుక కిట్లనిరి చెలులు నిపుణత మెఱయన్. 38

* పా. నులివాల్గువాడుచున్నవి, లలితమహోతరుణదేహలతికలు మనకున్.

చ. లలితవలీతరంగరుచులం దరళేక్షణ మీనలోచనాం
చలవదనాంబుజద్యుతి లసత్కుచచక్రవిలాసరేఖ నే
ర్పలరెడు నీతనూసరసి యందు నిరంతరమున్ విహారముల్
సలిపెడు రాజహంసునకు సైఁచునె తక్కినపద్మినీరతుల్. 39

ఉ. నావుడు నాననాంబుజమునన్ దరహాసము తొంగలింప ధా
త్రీవరముఖ్యుఁ డామనవతీతతి కిట్లను నింతయేల యే
నీవనజాక్షియాజ్ఞ యొకయించుక యైనను మీఱువాఁడ నే
సేవకు లైనవారికి విశృంఖలవృత్తిఁ జరింపఁ గూడునే. 40

క. అని సరసవచనరచనలఁ, దనప్రియసతి నలరఁజేసి ధరణీశ్వరుఁ డా
వనితారత్నముఁ దానును, వనజాక్షులు గొలువ వనజవనమున కేగన్. 41

ఆ. అంత నెదురువచ్చి యరవిందమకరంద, కలితసౌరభములు గానుకిచ్చి
యబ్జినీసమీరుఁ డమర యథోచిత, స్థితి నరేంద్రుమనసు చెలఁగఁజేసె. 42

మ. భువనాధీశ్వరుదర్శనోత్సవసుఖంబుం బొంది యానందతాం
డవముం జూపెడుభంగి నాకమలషండం బొప్పె భృంగాంగనా
రవగానంబులతో సరాగదళనేత్రశ్రీవిలాసంబుతో
నవచిత్రాభినవోర్మిహస్తఘటనానానావిలాసంబుతోన్. 43

ఉ. ఆకమలాకరంబున విహారముసల్పగ నుత్సహించి శో
భాకరనూత్నరత్నసముదంచితకాంచనదివ్యభూషణా
నీకములం దొలంగ నిడి నీరజలోచన లొప్పి రోలిఁ గా
రాకుల నుజ్జగించి చెలువారెడుమవ్వపుఁదీఁగెలో యనన్. 44

ఉ. ఆనెలఁతల్ సరోజినికిఁ దిగునప్పుడు నూత్నరత్నసో
పానములం దదీయతనుబంధురబింబము లుల్లసిల్లెఁ దే
జోనిధి యైనయానృపతిసోయగమున్ దరిసించువేడుకం
బూని జలాధిదేవత లపూర్వగతిం జనుదెంచిరో యనన్. 45

సీ. ఉవిద లందఱుఁ గూడి యొక్కర్తుఁ జెలరేఁగి కరయంత్రధారలఁ గప్పికప్పి
జలములో మునిఁగినసఖులయిక్కలెఱింగి సలిలంబులోఁ గేలి సలిపిసలిపి
పంచపట్టుల నిల్చి పడఁతు లొండొరులతో నలవునఁ జల్లుఁబో రాడియాడి
సలిలకేలికి నోడి చనుభీరువును బట్టి జలజపరాగంబు చల్లిచల్లి

యొకఁ డొండొరుభుజము చే నూఁదియాడి, కరనఖంబులను దెలఁగి మత్స్యనము లోర్చి
కినిసి తొడరి యింతుల కొసరి కొసరి, జలవిహారము సలిపిరి సంతసమున. 46

ఉ. మృగమదపంకిలాంగ లొకమే నొకమే ఘనసారపాండుర
స్థగితలు నైకకామినులు సాటిగ నొండొరుఁ జల్లి రాశుభా
నగమున నల్లుదెల్లు లగుఛాయలు పెంపెఁ గళిందకన్యకా
గగననదీసమాగమము గ్రక్కున బిట్టిని యొప్పెఁ గప్పికన్. 47

చ. నెలఁతలు కంఠదఘ్న మగునీర విహార మొనర్చి నిల్చినన్
గొలను తదాననస్ఫురణఁ గ్రొత్తమెఱుంగు సహించెఁ బెక్కుజా
బిల్లులఁ బడి యొక్క చంద్రుని నపూర్వముగాఁ గను నింతి యందు నా
జలనిధి నెంచి లీల బహుచంద్రులఁ దా నొనరించెనో యనన్. 48

క. చందనము సలిలకేలిని, బొందెడలినయొక్క యింతి పొలుపితనమునం
గందర్పముద్ర లుండెను, కందువలకు మాటుసేసెఁ గచనిచయంబుల్. 49

ఆ. సలిలకేలి నల్లుచాయలమోములు, కమలసమితి యనుచుఁ గదిసియళులు
కురులసిరులు చూచి కొన్ని చేటులు మున్ను, మూఁగి యున్నవనుచు మొగిని జనియె.

తే. ఆననాంబుజసౌరభ మానునళులఁ, జొపనేరక సఖులలోఁ జొచ్చి నీట
మునిఁగి యవి వారిమోముల ముసురుకొనిన, నవ్వెచును లేచి యొక్కతె నవ్వుచుండె.

ఉ. అంత మహీవిభుండును బ్రియాంగనయుక్ స్వకరావలంబనా
నంతసుఖానురక్తులయి యంబ్జిని డిగ్గఁగఁ దత్కరంబు ల
త్యంతము రోమహర్షణసమగ్రత నైకొని నాఘుదండ వి
క్రాంతి సరోరుహద్వయవికాసవిలాసముఁ బూనె నత్తఱిన్. 52

ఆ. జలముమీఁద నీఁదుసర్వాంసహాకాంత, కెలమి మూఁపుఁ దెప్ప యిచ్చినట్లు
జలముమీఁద నీఁదుజలజాతనేత్రకు, నెలమి మూఁపుఁ దెప్ప యిచ్చె విభుఁడు. 53

చ. బిసములపేరులున్ సలిలబిందుబకర్ణికలుం జెలంగఁగాఁ
బసిమి మెఱుంగుగాఁగ నవపద్మపరాగము చెందిరంబుగా
లసితపరాగకేసరకలాపసమగ్రత చిన్నిపువ్వుగాఁ
బొసఁగ నమర్చి నూతనవిభూషణఁ జేసెఁ బ్రియుండు ప్రేయసిన్. 54

చ. కరమనురక్తి భూవిభుఁడు కంజదళాయతచారునేత్రపైఁ
బోరిఁబోరిఁ జల్లునీట మయిపూఁతె కరంగినఁ జన్నుదోయిపై
నరుదుగఁ గామముద్రలు బయల్పడకుండఁగఁ గప్పె ధారుణీ
శ్వరకరనిర్గళత్సలిలసాంద్రదసరోజసమాజపత్రముల్. 55

చ. అరవిరిదమ్మిరేకుల నయంబున మైఁ గబళించి యొండొరుల్
సరిపడఁ జల్లులాడునెడఁ జంద్రనిభానన లెల్లఁ జల్లు భా
స్వరశతపత్రజాతములు చాల శరీరముఁ బొందిన న్మనో
హరరుచిఁ బూనె భూపతి సహస్రవిలోచనుఁ గేళిసేయుచున్. 56

శా. రాజేంద్రుండు విదర్భరాజతనయారత్నంబుఁ బెన్నుద్దులై
రాజీవాక్షుల నుద్దిలించుకొని నీరం జల్లుఁబోరాడుచో
రాజీవాకర మొప్పె వాసవశచీరంభాదిదివ్యాంగనా
రాజత్కేలల ఘూర్ణమానఖనీప్రాకామ్యముం బూనుచున్. 57

వ. అయ్యవసరంబున. 58

సీ. రాజుపంపున నెక్కురామ వైదర్భిపైఁ గర్ణయంత్రధారోదకంబు గురిసె
నద్దేవికనుసన్న ముద్దియయొక్కర్తు జననాథుపై నించెఁ జల్లునీరు
రమణునియానతి రమణి డగ్గఱి యోర్తు తమ్మిపుప్పొడిఁ దానునెమ్మిఁ జల్లె
నయ్యనంగవతీకరాబ్జసంజ్ఞ నొకర్తు కువలయాధిపు వైచెఁ గువలయముల
వరుఁడు నీలోత్పలంబుల వైవ నతివ, హలకంబుల వైచెఁ దా నాత్మవిభునిఁ
గాంతలును దాను నిబ్బంగి గలసి మెలసి, వనజవనకేలి యొనరించి తనివిఁ బొంది. 59

క. శ్రీరమణీమణిఁ గైకొని, క్షీరాంబుధి వెడలుగరుడకేతనుభంగిన్
నీరజలోచనఁ దోకొని, నీరజషండంబు వెడలె నృపవరుఁ డంతన్. 60

సీ. అలికభాగంబున నంటినకురులతోఁ గరఁగినయంగరాగములతోడ
నరుణిమ వాసినయధరబింబముతోడ దీపించుమదనముద్రికలతోడ
దలమైనమవ్వంపుఁబులకాంకురములతోఁ బూవుల నునుఁగెంపుసొబగుతోడఁ
జెదరినమకరికాచిత్రపత్రికలతోఁ బరఁగెడునూర్పుఁదెమ్మెరలతోడఁ
దొడల బెడఁగారునునువల్వతోడ నపుడు, గతికళాసించివచ్చినరమణ మెఱయఁ
గొలను వెలువడి వచ్చి రాజలజముఖులు, వసుమతీనాయకానంగవతుల బలసి. 61

క. చీనాంబరమణిభూషణ, నానాగంధానులేపనవిమాల్యములన్
మానినులును వైదర్భియు, మానుగఁ గైసేసికొనిరి మచ్చరికములన్. 62

చ. అనుపమరత్నభూషణసమంచితవస్త్రములన్ సుగంధచం
దనవికచప్రసూనములఁ దద్దయు నేర్పలరఁ బ్రసాధికా
జనము లలంకరించినఁ బ్రసన్నవిలాసవిభాసమానుఁడై
మనుజవరేణ్యుఁ డొప్పె రవిమన్ననఁ గన్నగతింబో యనన్ 63

క. సముయజ్ఞతఁ బొడసూపిన, సముచితపరివారవందిజనబృందములుం
బ్రమదలుఁ గొలువఁగ భూపతి, ప్రమదముతో నరిగె నాత్మభవనంబునకున్. 64

వ. ఇత్తెఱంగున నవీనచిత్తానందంబున విదర్భరాజతనయాకేళీలాలనంబునఁ జతురుదధి వలయవలయితవసుమతీపరిపాలనంబు ఖేలనంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లుచు నుల్లసిల్ల సకలమనీషావిశేషపరిగ్రహణచాతుర్యధురంధరుం డై యవ్వసుంధరాధిపసింధురుండు సర్వేశ్వరీప్రసాదాసాదితసామ్రాజ్య నియమితవత్సరసహస్ర ద్విగుణీకరణకారణతం బగుసుమతి సుతునిమతంబునం బ్రతివత్సరంబు నాఱుసి నెల లన్యదేశపర్యటనం బనుసంధించుతలంపున యోగీశ్వరవేషధరుం డై దివ్యపాదుకాపాదితస్వైరసంచారంబువలనను యోగదండప్రకాండప్రకల్పనానల్పనానానగరకల్పనావిహారంబులవలనను విచిత్రమణిపాత్రికాసంజాతసరసాన్నసముచితవ్యాహారంబులవలనను దుకూలనిష్క్రాంత నిష్కావళీకృత పరోపకారంబులవలనను విచిత్రంబు లగునమానుషచరిత్రంబులం బ్రవర్తిల్లునప్పుడు. 65

సీ. స్తంభనమోహనోచ్చాటనాకర్షణమారణోద్వేజనోన్మాదనములు
వాదవయస్తంభవశ్యపురక్షోభగజకరణాదృశ్యకరణములును
బకపక్షిమృగముఖ్యబహురూపధారణావిధిపరకాయప్రవేశములును
సర్వాంజనమహేంద్రజాలమాయోపాయమణిమంత్రతంత్రసామర్థ్యములును
ద్వీపదుర్గాదిదుర్గప్రదీపనములు, నమృతకరభాస్కరోదయవ్యత్యయములు
సకలజంతుభాషాపరిజ్ఞానములును, నాదిగాఁ గలవిద్యల నతిశయిల్లి. 66

క. ఒక్కొకమరి తనయంతన, యొక్కొకమరి సుమతిసూతియుం దానునునై
యెక్కడ నభిమత మైనను, నక్కడ విహరించుచుండు నాఱుసినెలల్. 67

తే. అంత నొకనాఁడు లోకవృత్తాంత మరసి, యరుగుదెంచినవారలయందు నొకఁడు
తొను గనినట్టిచోద్యంబు ధరణిపతికి, వినయ మెసఁగంగ నిట్లని విన్నవించె. 68

క. దేవరపనుపున నేఁ జని, భూవలయము దిరిగి యొకయపూర్వము గంటిం
బావనగతిఁ బ్రవహించును, దైవతనది చిత్రకూటధరశృంగమునన్. 69

తే. సజ్జనంబులు సద్భక్తి మజ్జనములు, చేయ నన్నీరు పన్నీరుచెలువు నొందు
సుకృతహీనులతనువులు సోఁకెనేని, కజ్జలముభావమున నొందుఁ దజ్జలంబు. 70

ఆ. అన్నగంబుచెంతఁ బన్నగాభరణుని, నిలయ మొప్పు వప్రవలయ మొప్పు
గోపురంబుతోడ నేపున రాపాడు, గోపురంబుతోడఁ గొమరుమిగిలి. 71

తే. తత్సమీపకాననభూమిఁ దపసియొకఁడు, కలఁడు మౌనవ్రతుండు నాఁ గణఁక మెఱసి
వెదలుసల్లినభస్మంబు వెండికొండఁ, బోలె సహస్రమాసోన్నతిఁ బొలుపుమిగిలె. 72

తే. ఎంతగాలంబు గలదొ మున్నింక నెంత, కాల మొనరింపఁగలవాఁడొ కణఁగి యిపుడు
సలుపుచున్నాఁడు హోమంబు చలమువట్టి, యతనికోరిక లెవ్వరు నరయ రధిప. 73

చ. అన విని విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడు చారుఁడు మున్నుగాఁగ వే
చని కనియెన్ సమాధిగతసంయమిరత్నవినూత్నపేటమున్
ఘనమదహస్తిహస్తపరికంపితసానుగతాగవాటముం
గనదురురత్నవచ్ఛిఖరక్రమకిరీటముఁ జిత్రకూటమున్. 74

క. కని తద్గిరివిశ్రుతవా, రి నియతి సుస్నానము నొనరించి మహాదే
వునిగుడి కరిగి వినతుఁడై, చనె హోమనివాసమునకు సమ్మతితోడన్. 75

క. చని యమ్మునివరు నడిగిన, ననుపమ మగుమౌన ముడిగి యతఁ డిట్లని చె
ప్పెను బెద్దగాలమును నే, నొనరించెద నుమగుఱించి హోమం బనఘా. 76

క. నాకోర్కి యొసఁగ దిప్పుడు, నాకోరిక యొసఁగుదనుక నడపుదు హోమం
బీకరణిఁ బ్రతిదినంబును, జేకొని మధుసిక్తమైనశ్రీఫలసమితిన్. 77

ఆ. అనిన సాహసాంకుఁ డంబిక నెట్లని, ప్రముదితాత్ముఁ జేయఁ బ్రతినవట్టి
మధునిషిక్తమైనమాలూరసత్ఫల, వితతిఁ దాను నట్ల వేల్వఁ దొణఁగె. 78

క. అత్యంతనియతి వేల్చినఁ, బ్రత్యక్షము గాక యున్నఁ బార్థివుఁడు శిరం
బత్యాశ్చర్యముగాఁ గొని, ప్రత్యయమతి వేల్చి వరమువడయుదు ననుచున్. 79

చ. అడిదము కేలఁ బూని మెడయం దొడఁగూర్చిన దేవి వచ్చి య
ప్పుడ తైసఁ జేత నున్నయసి పుచ్చి మదిం గడు మెచ్చి యేవరం

పడిఁగిన నిత్తునీ పదుగు మున్నఁ గరంబులు మోడ్చి భక్తి యే
ర్పడఁ బ్రణమిల్లి యిట్లనియెఁ బార్థివుఁ డాజగదేకమాతతోన్. 80

క. వర మీవచ్చితి నా కిటు, పరమేశ్వరి నిమిషమాత్రఁ బ్రత్యక్షంబై
వర మొసఁగవు తాపసునకు, చిరకాలం బితఁడు తపము సేయుచు నుండన్. 81

తే. ఏమికారణ మానతియిమ్ము నాకు, ననిన నంబిక యిట్లను నతనితోడ
నేకభావంబు నాపయి నింతలేదు, జపవిధాన మెఱుంగక జప మొనర్చు. 82

క. మనసారఁ జేసినజపంబును, మునిశ్రేష్ఠనె యెన్నజపము మును మేరపిలం
ఘనమొనరించుజపంబును, మునుకొని లెక్కిడనిజపము ముఖ్యం బగునే. 83

వ. అదియునుంగాక. 84

క. దేవుండు లేమి కలిమియు, భావింపఁగ రాదు కనకపాషాణములన్
భావమున నునికి సిద్ధము, గావున భావంబు ప్రథమకారణ మనఘా. 85

క. చిత్తంబు సాహసహితం, బెత్తెఱఁగున నిత్తు నితని కీప్సితఫలముల్
రిత్తకు రిత్త ఫలించునె, యుత్తమఫలసిద్ధి భావ మొందనిక్రియలన్. 86

క. నీసాహసనియతికి వి, శ్వాసమునకు నిచ్చ మెచ్చి వర మిచ్చెద నీ
వాసక్తి నెద్ది వేఁడినఁ, జేసెద నిష్టార్థసిద్ధి చేసెద నీకున్. 87

వ. అనినం బరమదయాలవాలుండును విశిష్టధర్మశీలుండును నైనవిక్రమార్కమహీపాలుం
డద్దేవి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 88

ఉ. ఈముని యింతగాలమును నిష్ఠితపం బొనరించుచున్నవాఁ
డేమివరంబు గోరియొ మహేశ్వరి యవ్వర మిమ్మహీసుర
గ్రామణి కిమ్ము నా కిది వరం బని వేఁడిన నట్లచేసి యా
భూవిభు వీడుకొల్పి గిరిపుత్రి యదృశ్యత నొందె నత్తఱిన్. 89

ఆ. ఇట్టిసాహసంబు నిట్టియౌదార్యంబు, గలుగకున్నఁ గలదె గరిమ యనుచుఁ
బ్రజలు ప్రస్తుతింప నిజరాజధానికి, నుచితలీల నరిగి యొక్కనాఁడు. 90

చ. చిరతరకీర్తి యానృపతిశేఖరుఁ డంచితభక్తియుక్తితో
వరరుచిఁ జూచి యిట్లనియె వైదికలౌకికధర్మవైభవా
కరుఁడవు సర్వతోముఖముఖప్రముఖంబు లనేకయాగముల్
వరుస నొనర్చితీ వుభయవంశములున్ నుతికెక్కునట్లుగన్, 91

క. మనుజాధీశకులోచిత, మనఁ బరఁగినయశ్వమేధ యాగంబది నే
నొనరించెదఁ దదుపక్రమ, మనఘా యెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 92

సీ. కాంచనమయములుగా స్రుక్స్రువాదికయజ్ఞసాధనముల నలవరించి
సకలభవ్యద్రవ్యసంపాదనమునకు హితుల నియోగింపు మతులగతుల
శాస్త్రోక్తమతమున సంఘటింపఁగఁ బంపు మతిపవిత్రస్థలి యజ్ఞశాల
షట్కర్మనిర్వాహచాతురీఖని యైనయాజ్ఞికుచేత ననుజ్ఞ వడయు
మర్హలక్షణసంపన్న మైనహయము, భూప్రదక్షిణసంచారమునకుఁ బంపు
భక్తిఁ దద్దక్షిణమునకుఁ బాలుపఱుపు, పలయుఁ రాజుల మునులను బిలువఁ బనుపు. 93

వ. మఱియు వలయునుచితకరణీయంబులకుఁ దత్తద్విధిజ్ఞుల నాజ్ఞాపింపు మనిపనిచినం దదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా సర్వంబునకు నిర్వాహకుల నియమించి యజ్ఞయజనదివసంబు భావించి చైత్రపూర్ణమాసిగా నిర్ణయించి దీక్షితుండై సుపరీక్షితం బైనయుత్తమాశ్వంబునకు నుచితోపచారంబు లొనరించి దిగంతంబుల సంచారపూతంబులుగా ననుగ్రహించి చనుదెమ్మని ప్రార్థించి యాంగికంబు లైనశుభసూచకంబు లంగీకరించి ప్రమోదాంతరంగుండై భట్టి నవలోకించి. 94

చ. హితుఁడవు కార్యఖడ్గముల కెంతయుమేటివి సర్వశాస్త్రిన
మ్మతచరితుండ వార్యుఁడ వమానుషకీర్తివి నాకు శోభనా
న్వితమగుచారుకీర్తు లొదవింపఁగఁ గర్తవు నీవె యంచుఁ ద
త్క్రతుహయరక్షకుం బనిచెఁ గర్మవిధేయుని సోమతేయునిన్. 95

చ. పనిచిన సర్వసన్నహనబంధురుఁడై చనుదెంచి యాతఁ డ
జ్జనపతికి న్నమస్కృతి ప్రసన్నతమై యొనరించి నిల్చి యా
జనచరితార్థవిప్రవరసంఘముతోడఁ దదేకనిష్ఠమై
వెనుచన నాహయంబు పృథివీవలయభ్రమణాభిలాషియై. 96

వ. నిర్గమించినకతిపయదివసంబులకు సుమతిసుతసమీపంబుననుండి యొక్కజంఘాలుండు చనుదెంచి పురోపకంఠలీలావనభూమియందు సబలంబుగ నిల్చి భవత్ప్రధానుండున్నవాఁడు దుర్వీశ్వరా తత్పరాక్రమధురీణత చెప్పం జిత్రం బని యిట్లనియె. 97

సీ. సౌవీరభూపతి శరణుచొచ్చినఁ గాచె గాంధారరాజుచేఁ గప్పమందెఁ
గుంతలాధిపుకూర్మికూఁతులఁ గొనివచ్చె సౌరాష్ట్రవిభునిచేఁ బేరుగొనియెఁ

పాంచాలభూపాలుఁ బ్రతిరోపితునిఁజేసెఁ గేరళాధిపసూను గిఱవువట్టి
యవనక్ష్మానాథు నాజ్ఞావశునిఁజేసె సంగక్షితీశున కభయమిచ్చె
జయమునైకొన్నపిదప నానకలనృపుల, నుచితసంభాషణములచే నూఱడించి
యజ్ఞవేళకు రమ్మని యానతిచ్చి, నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణుఁ డగుచు. 98

చ. ధనదదిశామహీశ్వరవితానము చేత నుపాయనంబుగాఁ
గొనినవినూత్నరత్నఘనకుంజరఘోటకవారకామినీ
జనకనకాంబరాదుల నసంఖ్యములం గొనివచ్చినాఁడు పెం
పెనయఁగ నన్యభూపతుల కిట్టిప్రధానులు గల్గనేర్తురే. 99

సీ. సవనాశ్వరక్షకై సగరనందను లేగి కపిలుకోపంబుచే గాసిరైరి
క్రతుహయఘునరక్షకర్తయై సౌమిత్రి కుశునిచేఁ దమ్మునిఁ గోలుపడియె
యజనాశ్వరక్షకుం డయి దిలీపసుతుండు వాసవ్రకుటిలత మోసపోయెఁ
బార్థుఁ డధ్వరహరిపరిపాలనము సేయఁ జని తనూజునిచేతఁ జచ్చిపుట్టె
నరసిచూడంగ నెరులు నిరంతరాయ, సప్తతంతుతురంగసంచరణకరణ
బహుళేతరకార్యలంపటబాహుశక్తి, భట్టిఁబోలంగ నేర్తురే పార్థివేంద్ర. 100

తే. అనిన రోమాంచకంచుకితాంగుఁ డగుచు, నెమ్మనంబునఁ బ్రమదంబు నివ్వటిల్లఁ
గనకమణిభూషణాదులు గట్టనిచ్చి, జాంఘికునిపైఁ గటాక్షవీక్షణము నిగుడ. 101

ఉ. అమ్మఱునాఁడు దంతితురగాదిసమస్తవరూథినీవితా
నమ్ము భజింపఁగా మనుజనాథవరుం డెదురేగెఁ జేరి యె
య్యమ్ము మనమ్మునం బెరుఁగ నాసుమతిప్రిరుకారికిఁ జగ
త్సమ్మతసర్వలక్షణసుసమ్మతమేధ్యహయానుపాలికిన్. 102

వ. భట్టియు సాహసాంకునిపాదంబులకు భక్తియుక్తంబుగాఁ బ్రణమిల్లి మఱియుం దగు
వారలకెల్లను సముచితోపచారంబులు నడపి తదనంతరంబ. 103

క. పురజనులెల్లను బ్రమద, స్ఫురణంబున సేస లొలుకుచుం దనుఁ జూడం
దురగానుచరణనియమా, చరణుండై యతఁడు యజ్ఞశాలకుఁ జనియెన్. 104

క. చని జనపతి తనకూర్చిన, జనవినుతమఖోపకరణసామగ్రి ప్రియం
బున వేఱువేఱ చూపఁగ, ననురాగముఁ బొంది భట్టి యద్భుతమతియై 105

వ. అంత మధుమాసపూర్ణిమాసి యాసన్నం బగుటయు. 106

క. తమలో సౌందర్యము మెచ్చక, సమధికవైభవసమగ్రసామ్రాజ్యరమా
రమణీయు లగుచు వచ్చిరి, సమధికశృంగారు లైనజగతీనాథుల్. 107

ఉ. వారల కెల్ల నమ్మనుజవల్లభుఁ డాసనపాద్యముఖ్యస
త్కారములన్ సముజ్జ్వలదగారములన్ రసవచ్చతుర్విధా
హారములన్ రయం బొసఁగునట్లుగా నియమించె విశ్వధా
త్రీరమణీశు వర్ణితమతిం దనమామ విదర్భభూపతిన్. 108

క. పరమజ్ఞాననిరూఢులుఁ, బరమతపోవర్ధితప్రభావులు నగుభూ
సురముఖ్యులు మునిముఖ్యులు, నరు దెంచిరి యజనదర్శనాపేక్షితులై. 109

క. పరమాపరమున వారల, తరతమభావంబు లెఱిఁగి తగఁబూజింపన్
వరరుచిమాతామహునిం, బరహితమతి విష్ణుశర్మఁ బ్రార్థనచేసెన్. 110

వ. మఱియుఁ బ్రతివాసరసమాగతు లైనవారి కెల్ల నుల్లంబులు పల్లవింప నుచితోపచారంబు లొనరించుచు నొక్కనాఁడు సకలసేనాధీశ్వరసంయమీశ్వరమంత్రిసామంతపురోహిత పరివృతుండై పేరోలగం బున్నయవసరంబునం దదీయప్రాణబంధువు లయినసుధాసింధువులం బిలువంబోయినహితామాత్యుం డగుమహీసురోత్తముండు చను దెంచి యన్న రేంద్రున కిట్లనియె. 111

చ. నరవర యేను మీపనుపునం జని కంటిఁ బయోనిధానముం
దరళతరంగతుంగకరతాడనజాతనవీనఫేనముం
గరిమకరోగ్రతుండశతఖండితశశ్వదహీనమీనమున్
ఖరకరబాడబానలశిఖాతతిదీధితిదిగ్వితానమున్. 112

సీ. లక్ష్మీసముత్పత్తి లావణ్యసంపత్తి గోత్రరక్షణవృత్తిఁ గొమరుమిగిలి
కవిరంజనాసక్తి ఘనరసోదయయుక్తిఁ బూర్వాపరవ్యక్తిఁ బొలుపుమిగిలి
పటుసత్త్వవిస్ఫూర్తి బంధురతరకీర్తి గంభీరతాపూర్తి గరిమకెక్కి
వాహినీశఖ్యాతి వరరత్నమయభూతిఁ బురుషోత్తమప్రీతిఁ బొగడువడసి
త్రిజగదానందకరకళాదీప్యమాన, రాజసందర్శనోత్సవరసనిరూఢి
నతిశయిల్లెడునీకు నయ్యంబునిధికి, మహితసద్గుణసమితిమై మైత్రియొనరు. 113

వ. ఈదృశాభిరామగుణరత్నాకరుం డైనరత్నాకరుండు భవదశ్వమేధయజనారంభంబునకుం బ్రియం బంది నన్ను సముచితసత్కారంబులం దనిపి యీదివ్యమణిచతుష్టయంబు నాకుం జూపి యిట్లనియె. 114

సీ. ఇది యధ్వరమునకు నిష్టాన్నపానాదు లర్థార్థిగా నిచ్చు నద్భుతముగ
నిది యాగరక్షకు మదదంతిహయరథభటసంఘబలముల సంఘటించు
నిది యజ్ఞదక్షిణ లొదవలించుమనల్లుగా నక్షయ్యమేధనంబు లావహించు
నిది సభాగతులకు నీఁదగియెడు నూత్నబహురత్నభూషణాంబరము లొసఁగు
ననుచు నీనాల్గుమంత్రులను నంబురాశి, పావనంబుగ నాచేతఁ బనిచె మీకుఁ
గాను వచ్చినయట్టిగాఁ దలఁపు మనుచు, విన్నపము సేయుమనుచును వేడ్కతోడ.

క. అని పురుషార్థచతుష్టయ, మన నొప్పెడుమణిచతుష్టయము నిచ్చుటయున్
మనుజాధిపుఁ డావిప్రునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మొసఁగన్. 116

ఉ. అప్రతిమానశీల యొకయాగము నీవును నాచరింపు లో
కప్రథమానకీర్తి యొసకంబుగఁ గైకొనుమం మి నిచ్చెన
విప్రకులాగ్రగణ్యునకు విశ్రుతపుణ్యునకుం గృపావిశే
షప్రతిపత్తితో నమృతసాగరదత్తవినూత్నరత్నముల్. 117

క. ఇచ్చిన మునులును నృపతులు, నిచ్చలఁ గడు మెచ్చి మెచ్చి యీయౌదార్యం
బెచ్చటను వినఁగఁజూడఁగ, నచ్చెరు వని ప్రస్తుతించి రాసమయమునన్. 118

వ. అనవరతాహూయమానాగ్నిభట్టారకుం డైనవరరుచిభట్టారకుండు చనుదెంచి యజనవా
సరం బాసన్నం బగుటయుఁ బ్రసంగించి శకాంతకునకు నిట్లనియె. 119

సీ. మున్ను నీభండారమున నున్నబహురత్నకాంచనావళు లసంఖ్యములు గలవు
సతతంబుఁ గంథానుసంధీయమానంబు లగుమాడల్లు గణింప నలవి గాదు
నృపులచే భక్తి కానికలు దెచ్చినసొమ్ముకొలఁది యెవ్వరికి వ్రాయవ్వ రాదు
తగ నేత్రములను జింతామణి చేతులఁ బరుసవేదియు నుండు సిరులఁ బెనుప
నీవు జగదేకదానదీక్షావిధాన, గురుఁడ వటుగాన నేనో_క్తసరణికంటెఁ
బదిమడుంగులు దక్షిణ లొదవ నిచ్చి, మేదినీనాథ దాశాశ్వమేధి వగుము. 120

ఆ. అన్నయన్నపలుకు లన్నియు గురుమంత్ర, సరణి నాత్మ నునిచి సాహసాంక
మనుజనాయకుండు మఱునాఁటిపున్నమ, జన్నమునకు దొణఁగె సముచితముగ. 121

ఆ. అమరగురుసమాను లైనయాజ్ఞికముఖ్యు, లఖిలసత్క్రియలును నాచరింప
నవభృథంబు సొరక యంకురితంబులై, యతిశయిల్లె నమ్మహాధ్వరంబు. 122

క. అనలుఁడు ప్రవర్గ్యవేళను, ఘనదీప్తులతోడ నూర్ధ్వగతిఁ గనుపట్టెన్
మనుజేశ్వరునధ్వరమునఁ, దనహృదయం బలర మిన్నుదాఁకినభంగిన్. 123

సీ. అమృతోపమానంబు లైనయన్నంబులు కడిమాడసేయంగఁ గుడుచువారు
బహుధనధాన్యసంపదలసొంపువహించి పేదరికిని బొమ్మవెట్టువారు
వరరత్నభూషణాంబరసమగ్రత మించి ప్రీతిఁ బొద్దొకవన్నె పెట్టువారు
నాచంద్రతారార్క మైననిర్వాహముల్ గాంచి యుల్లము పల్లవించువారుఁ
గోరికలకంటె సాహస్రగుణితఫలముఁ, బొరసి యవ్విభు వెయినోళ్లఁ బొగడువారుఁ
గాని మిన్నక యుండెడుమానవుండు, మందునకునైన లేఁడు తన్మఖమునందు. 124

చ. మన మలరంగ భూసురసమాజము కోటి భుజించె నేని క్రం
గనఁ దనుఁదాన మ్రోయుజయఘంటిక తన్మఖవాసరంబులం
దొనర నిమేషమాత్రమును నూరకయుండక మ్రోయుచుండె న
న్మనిజనకోటి నివ్వెర మునుంగ నమందరవంబు పెంపునన్. 125

ఉ. ఏచినవాఙ్మయప్రతిభ లెంతయుఁ జిత్రముగా నధీతిబో
ధాచరణప్రచారణనదర్థముగా శ్రుతిశాస్త్రముఖ్యవి
ద్యాచతురత్వముల్ మెఱయునట్టిమహాత్ములు కాని యెవ్వనిం
జూచిన నల్పమానవుఁడు సున్న తదీయసదస్యకోటిలోన్. 126

క. సురుచిరమై యష్టాదశ, కరమితమై పసిఁడియిట్టికల నిర్మితమై
యరయఁ జతుస్స్రిత్యంబై, గరుడాకృతి వేది యొప్పెఁ గడు నద్భుతమై. 127

వ. విధ్యుక్తప్రకారంబుగా మేధ్యాశ్వబంధన బంధురం బైనయూపంబుచుట్టును ఖాదిరంబులుం బాలాశంబులు బైల్వంబులుం గా నాఱేసియు దేవదారుమయంబులు రెండును శ్లేష్మాతకవిరచితం బొక్కటియునుంగా నేకోత్తరవింశతి యూపంబులు నలంకారార్థంబుగా ననేకశాతకుంభయూపంబులుం బ్రతిష్ఠించి యందు జలచరశతంబునుం బక్షిశతంబునుం జతుశ్చరణశతంబునుంగా మున్నూఱుపశువుల నమర్చి తద్విశసనానంతరంబున నశ్వాలంభనం బొనరించి తదీయంబు లగుమాంసంబులోనం దత్తద్దేవతాప్రియకరంబు లైనయాహుతులు గావించునప్పుడనంగవతీమహాదేవిచేత నవ్వాంబు లగుహుతంబులు సేయించి పరిశిష్టంబు లగునవయవంబులు ఋత్విజులు యథోక్తహుతంబులు గావించిరి. తదీయహోమగంధంబు ఘ్రాణతర్పణంబు గావించి శీలవతీసుతుండు సమస్తసదస్యయుతుండై యుచ్చైర్నినాదం బగునాశీర్వాదంబు చేసె. తదనంతరంబ సాహసాంకమహీవల్లభుండు. 128

క. అక్షీణదానలీలఁ, దక్షుండై ఋత్విజులకు దశగుణితముగా
దక్షిణ లొసఁగెను నుత్తమ, పక్షమున దశాశ్వమేధఫలతత్పరతన్. 129

క. హాటకములు దక్షిణగాఁ, గోటానఁగోటు లొసఁగి కుంభినియెల్లం
జాటించి సారవ్రాసెను హాటకగర్భప్రభావుఁ డెసఁగ నరుచికిన్. 130

వ. ఆతఁడు దమ్మహాదానప్రతిగ్రహానంతరంబున నమ్మహాకాంతున కిట్లనియె. 131

ఉ. దానఘనుండ వౌట మఖదక్షిణగా ధరయెల్ల నిచ్చితి
వేనది విప్రవర్గమున కిచ్చితి నీవు భుజాగ్రపీఠికం
బూని ధరింపుమభూతలము భూసురకోటి భరింప నేర్చునే
యేనుఁగుపల్లనం బిడిన నేడికకున్ వశమే వహింపఁగన్. 132

శా. ఉర్వీమూలము కోటికోటులు ధనం బొప్పించి విప్రాళిచే
సర్వక్షోణియు నీవు గైకొనుట కర్జం బన్న నాయన్నయం
తర్వాణిత్వము మెచ్చి భూవిభుఁడు తద్వాక్యంబుఁ జెల్లించి మున్
గుర్వాజ్ఞాం బ్రతిపాలయేత్తనెడి పల్కుల్ బుద్ధిఁ గీలించుచున్. 133

ఉ. చిత్రతరంబు లైనయవశిష్టధనంబులు రాగమంజరీ
పుత్రుఁడు సత్కృపామహిమఁ బూనినచూపులఁ జూచి దానవై
చిత్రి యొలర్ప నిచ్చుటయుఁ జిత్తములం బ్రియమంది బ్రాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యశూద్రు లొగిఁ గైకొని మోచిరి తద్వితండముల్. 134

వ. అనంతరంబ యవభృథాభిషేకనిరతిశయతేజోవిరాజితుండై యారాజశేఖరుం డాత్మీయమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యాస్థానమండపాభ్యంతరంబున నిరంతరమణిమరీచి విలసదున్నతద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై సముచితసంభావనాపూర్వకంబుగా సర్వసంయమిద్విజసర్వంసహాధీశ్వరుల నిజస్థానంబులకుం జన నియమించి. 135

ఆ. వితరణంబుగని వివేకంబుకందువ, సత్యశౌచములకు జన్మభూమి
సాహసంబునెలవు శౌర్యంబుపాదవు నా, విక్రమార్కవిభుఁడు వినుతికెక్కె. 136

క. సజ్జనపరితోషకుఁడు జ, గజ్జనజనకుండు శత్రుగణకంఠాసృ
జ్జర్జనకాంక్షయుఁడునై, యుజ్జయినీనగర మేలుచుండెను గడిమిన్. 137

వ. అట్లుండి. 138

శా. ఆభూపాలకుఁ డొక్కనాఁడు మృగయావ్యాపారలీలాగతిన్
శోభాబంధురవాహవారణరథస్తోమంబు దుర్గాటవీ
క్షోభంబుం బొనరింపఁగా మెలఁగ నచ్చో నొక్కచో నొంటిమై
నాభీలం బగుదంష్ట్రి వెంట నట డయ్యం బాఱి ఖిన్నాంగుఁడై. 139

క. ఘనవటవిటపిచ్ఛాయను, జనపతి శయనించి యున్నసమయమున జగ
జ్జనసుతుఁడు దేవదత్తుం, డనుభూసురవర్యుఁ డొక్కఁ డతనిం గాంచెన్. 140

తే. కాంచి యవ్విభుతనుపరిక్లాంతి యెఱిఁగి, చేతికుండికాజలముల సేదఁదేర్చి
యాత్మపురమున కేతేర నవధరింపు, మండలాధీశ యొంటిమై నుండ నేల. 141

చ. అనినఁ బ్రమోద మంది వసుధామరవర్యునిఁ గూడి విక్రమా
ర్కనృపవరేణ్యుఁ డాత్మనగరంబునకుం జనియెన్ ద్విజుండునుం
దనసదనంబు చేరెఁ బ్రమదంబున నమ్మఱునాఁడు పిల్చి య
జ్జనపతి దేవదత్తునకు సమ్మతి నిచ్చెఁ బురోహితత్వమున్. 142

వ. ఇచ్చి యొక్కనాఁడు. 143

తే. కలయఁగాఁ జూచి కొల్వులోఁ గల్గువారు, వినఁగ దేవదత్తుఁడు మొన్న విపినభూమిఁ
గోరి నాకుఁజేసినయుపకారమునకు, మాఱు సేయ నెన్నఁడు సమకూఱు నొక్కొ. 144

వ. అనిన నమ్మాటకు దేవదత్తుండు నృపోత్తమునియాసన్నవర్తిత్వంబునంజేసి తనవర్తనం బఖిలజనంబులు పరికీర్తనంబు సేయం బ్రవర్తించుచు నొక్కనాఁడు సర్వాభరణభూషితుండైనరాజకుమారుండు ముంగిట నాడ ముద్దాడువాఁడునుంబోలె నెవ్వరు నెఱుఁగకుండ గూఢవృత్తి నెత్తుకొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత నక్కుమారు నెల్లవారు నెల్లెడల నరసి కానక ధాత్రీశ్వరున కత్తెఱం గెఱింగించిన నతండును గుమారాన్వేషణంబునకుఁ దలవరుల నియోగించిన నయ్యారెకులు చని పురంబు సర్వంబును శోధించి విపణివీథిం దదీయాభరణమ్ము లమ్ము నమ్మహీసురు మచ్చంబుతోడం బట్టి తెచ్చి సమ్ముఖమ్మునం బెట్టిన నమ్మహీపాలుం డుచితాలాపంబుల వెఱపువాపి యడుగుటయు. 145

ఉ. భూసురముఖ్యుఁ డిట్లనియె భూషణసంగ్రహణాభిలాషినై
యాసురవృత్తిఁ బూని భవదాత్మజుఁ జెప్పఁగరానిచేఁత నేఁ
జేసితి నావుడున్ సభ నశేషజనమ్ములుఁ గ్రూరదండితుం
జేసినఁ గాక యీచెడుగు చేసినచేఁత సహింపవచ్చునే. 146

క. ఈభూసురుంబు లెక్కిడ, నాభూపకుమారుఁ జేసె నకటా కృపలే
కేభంగిఁ దెగి వధించితి, నేభూములఁ జెప్పఁ గలదె యిట్టిదురాత్మున్. 147

వ. అని కలుషించి దండింపం దలంచి. 148

ఆ. కొలువువెడల నీడ్చికొనిపోవ నతిసంభ్రమమున విక్రమార్కమనుజవిభుఁడు
వారి మగుడఁ బిలిచి వలవని వారించి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్టు లనియె. 149

క. ము న్నొకపురుషార్థము మది, నెన్నఁడు మఱవంగ రాని దితఁ డొనరించెన్
నన్నును నే నెఱుఁగక పడి, యున్నెడ వనభూమి శీతలోదక మొసఁగెన్. 150

ఉ. కావున నీతఁ డెంతయుపకారము చేసిన సైఁపఁ బాడి యే
నావిపినంబు వెల్వడిక నా పురికిం జనుదెంచి రాజనై
యీవిభవంబునై మనుట యెంతటిదిత్త్వది నాకుఁ దప్పినన్
దైవముసాక్షి యీతనికిఁ దప్ప నొకింతయు మాట లేటికిన్. 151

ఉ. ఆపద నక్కఁ బెట్టి తనయక్కఱ లెల్లను దీర్చ యెయ్యెడం
బ్రాపయినట్టికార్యముల నట్టున నిర్వహణం బొనర్పఁగా
నోపి తను న్మరించినబుధోత్తము నెప్పరికించునమ్మహా
పాపికి నెన్నిజన్మములఁ బాయునొకో క్రిమికీటజన్మముల్. 152

ఉ. నావుడు రాజుసభ్యవచనంబున కెంతయు సంతసిల్లి భూ
దేవుఁడు మందిరంబునకు దిగ్గనఁ బాఱికుమారుఁ దెచ్చి ధా
త్రీవరు నంకపీఠి నిడి దీవన లొప్పఁగ నిచ్చి తత్సభా
కోవిదకోటిడెందమునకుం బ్రమదంబు జనింప నిట్లనున్. 153

ఉ. దేవర నేఁడు కొల్వున మదిం గడు నెంతయు సంతసించి సం
భావనమీఱ నాకు నొకప్రత్యుపకారము సేయఁబూనుచే
నావల నీవల న్వని యథార్థ మెఱుంగుటకై యొనర్చితిన్
నా వెడబుద్ధికి న్మనమునం గలుషింపకుమయ్య వేఁడెదన్. 154

క. అనవుడు ధరామరేంద్రుని, కనుపమమణిభూషణాదు లగుసంపదలన్
మనమలరఁజేసి గృహమున, కనిచె సభాసదులు నిచ్చ నచ్చెరువందన్. 155

వ. ఇత్తెఱంగున విక్రమార్కావనీశ్వరుండు సత్యవచనప్రత్యుపకారపరాయణుండై ధరా
పరిపాలనంబు సేయుచుండె నంత. 156

తే. అన్న రేంద్రుపురోహితుఁ డార్యనుతుఁడు, వేదవేదాంతవేదివివేకఘనుఁడు
దత్తనూజుఁడు మదవతీచిత్తహరణ, హారిలీలాకరుఁడు కమలాకరుండు. 157

వ. అక్కుమారుండు విద్యావిదూరుం డగుట గనుంగొని జనకుం డతని కిట్లనియె. 158

క. శత్రుఁడు చదువనిపుత్రుఁడు, శత్రుఁడు ఋణకారి యైనజనకుఁడు మిగులన్
శత్రువు రూపసియగుసతి, శత్రువు దుశ్చరిత యైనజనని తలంపన్. 159

క. కుల ముద్ధరింపు చదువం, దలకొనుము వచ స్సుభాషితపరివ్యక్తం
బల మేవ హి కేవల మను, పలుకు పురాతనము గాక ప్రక్షిప్తంబే. 160

వ. అని ప్రార్థించినం గమలాకరుం డొక్కింతచింతాక్రాంతుండై యుండి నిశ్చితాంతఃకర
ణుండై తండ్రి కిట్లనియె. 161

ఉ. వేదపురాణశాస్త్రముఖవిద్యలు సర్వము నభ్యసించి లో
కాదరణీయసారకవితాభ్యసనం బొనరించి మేటి నై
యాదిమునీంద్రవర్తనగుణాఢ్యుఁడనై చనుదెంచి నీకు స
మ్మోద మొనర్తు నాపలు కమోఘపదం బని చెప్పి నమ్రుఁడై. 162

వ. తండ్రి వీడ్కొని మహీమండలమండనం బైనకాశ్మీరమండలంబునకుం జని యందుసర
స్వతీవిహారసదనంబునుం బోని యొక్కమహాగ్రహారంబున సన్నిహితచంద్రజూటుం డ
గుచంద్రచూడుం డనువిద్వచ్చూడామణిపాలికిం జని నమస్కరించి తనయభిలాషంబు
నెఱింగించి దేవతానిర్విశేషంబుగాఁ బరిచర్యసేయుచుండ నతనిసేవాతాత్పర్యంబునకు
సంతసిల్లి సిద్ధసారస్వతమంత్రం బుపదేశించె నంతం దదనుష్ఠానవిశేషంబునకు శారద
ప్రత్యక్షంబై యతనిసముచితవిద్యావిశారదుం గావించిన లబ్ధకాముండై పితృదర్శనప్రీతి
గురునియుక్తుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిజమందిరంబు ప్రవేశించి. 163

చ. జనకునిఁ గాంచి భక్తిభయసంభ్రమసంభృతుఁడై నమస్కరిం
చిన నతఁ డెత్తి నందనునిఁ జిక్కఁ గవుంగిటఁ జేర్చి పెక్కుదీ
వన లొనరించె ముత్పులకవారము సమ్మదబాష్పపూరముం
దనరఁగ సమ్మదం బొదవఁ దాల్చినలీల వికాసలక్ష్మితోన్. 164

వ. అమ్మఱునాఁడు, 165

ఉ. భూవరసమ్ముఖంబునకుఁ బోయి ప్రసన్నతఁ గాంచి యింపుమైఁ
గోవిదవర్ణనీయ మగుగోష్ఠి యొనర్చిన నవ్విభుండు మో

దావహచిత్తుఁడై యభిమతార్థపరంపర లిచ్చి యస్మహీ-
దేవకుమారచంద్రమునిదిక్కుఁ గనుంగొని ప్రీతి నిట్లనున్. 166

తే. ఈవు బహుదేశములఁ జరియించి యచ్చ, టచట నేమేమిచోద్యంబు లనఘచరిత
కనినవినినవి క్రొత్తలు గలిగె నేని, నాకుఁ జెప్పుమ యనఁ గమలాకరుండు. 167

క. పరిచితవిద్యానిధినై, గురునాథునిచే ననుజ్ఞఁ గొని యిట మిమ్మున్
దరిసించునభిమతంబున, నరుదెంచుచునుండి మండలాధిప యంతన్. 168

తే. కాంచియేలెడుజయసేనుఁ గాంచి యతఁడు, నన్ను మన్నింప నందుఁ గొన్నాళ్లు నిలిచి
యొక్కనాఁ డేను బొడగంటి నొకవధూటి, నావిలాసిని చెలువ మేమని నుతింతు.

సీ. పొలఁతివేనలితోడఁ బురినెమ్మి తనపురి ప్రతివచ్చునని పాముఁ బట్టెనేని
యింతినెమ్మోముతో నెనయుదునని వారిపట్టి విష్ణుపదంబు ముట్టెనేని
చామచన్నులతోడ సరివత్తుమని కోకములు దండగుండాన మునిఁగెనేని
యతివమై దొరయుదు నని సువర్ణశలాక వహ్నిలోపలఁ జొచ్చి వచ్చెనేని
నిక్కవంబుగ నమ్మంగనేర కజుఁడు, శుద్ధపట్టంబు గనుటకుఁ జొరక మానె
ననిన నయ్యంబుజాతాయతాక్షితోడ, నితరవనితల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 170

క. ఆయంగనక్రేఁగన్నుల, యోయారపుఁగలికిచూపుటురులం బడినం
గాయజునిచిత్తమైనను, గాయజసంతాపవహ్నిఁ గరఁగక యున్నే. 171

సీ. చంద్రబింబముఁ బాలసంద్రంబులోఁ దోఁచి కందెల్లఁ బోఁ బులు కడుగకున్నఁ
గామబాణంబులఁ గరసానఁబట్టించి తొలుకారుమెఱుఁగునఁ దొడయకున్నఁ
బసిఁడిసలాకకుఁ బరిమళం బొనఁగూర్చి గరువంపువన్నెలఁ గరఁగకున్న
జిగికందకుండ లేఁజిగురాకు గొనివచ్చి యొగరెల్లఁ బుచ్చి యింపొనఁగకున్నఁ
గాంతనెమ్మోమునకు వాలుఁగన్నులకును, వఱలునునుమేనికిని నొప్పవాతెఱకును
నీడుజోడైనప్రతి యని యెన్నఁ గడిఁది, హస్తిమశకాంతరము సహజైకకాంతి. 172

క. అన్నాతిముద్దుమోమును, దిన్ననినెన్నడుము నగవుదేఱెడికన్నుల్
పెన్నెఱివేణియుఁ గ్రొవ్విన, చన్నులునుం గనినఁ బుష్పశరుఁడుం గరఁగున్. 173

వ. అది నరమోహిని యనువారనారీతిలకంబు. 174

ఆ. ఆవధూటితోడ ననుభవకేళికి, నభిలషించి యెవ్వఁ డరిగెనేని
నతఁడు రాక్షసాభిహతుఁ డగు నారాత్రి, యంద దాని కిట్టి నింద గలదు. 175

వ. తన్నిమిత్తంబున. 176

క. పురిలోన నెదురఁ దిరుగై, యరుదెంచిన నవ్వఘూటి నంగుళిఁ జూపం
గని మఱ్ఱిఁ జూపె వెఱతురు, పురుషులు రక్కసుఁడు చంపుఁ బొమ్మని భీతిన్. 177

క. అని విన్నప మొనరించిన, విని వేడ్కను విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడ స
జ్జనహితుఁ డగుకమలాకరుఁ, డనుచరుఁడై యరుగుదేర నరుదెంచి తగన్. 178

క. కాంచెం గాంచీపురముం, గాంచనమణిసౌధసాలఘనగోపురముం
జంచలనయనానటనస, ముంచితపర్యటనరణితమణినూపురమున్. 179

వ. కాంచి యందు నయ్యిందువదనమందిరంబునకుఁ గమలాకరమహీసురోపదిష్టమార్గంబు
నం జని యజ్జనవరుండు. 180

క. నరమోహనవిలసనముల, మరుమోహనశరముకంటె మధురాకృతియై
నరమోహిని యనఁదగియెడు, నరమోహినిఁ గాంచి మనుజనాథుఁడు మదిలోన్.

ఉ. ముప్పిరిగొన్న వేడ్క నరమోహినిపై నెలకొన్న చూపులం
ద్రిప్పఁగలేని యీమదవతీరమణీయతఁ బ్రాపున న్మరుం
డప్పరమేశపద్మనయనాంబుజగర్భుల నైన వ్రేల్మిడిం
ద్రిప్పలఁబెట్టు నంచు వినుతించి మదిం దిలకించి వెండియున్. 182

ఆ. ఈవఘూటిరూపయౌవనసంపద, కాముకులకు లోచనామృతంబు
చిత్రగతి మృతంబు సేయుచున్నది, కనకపాత్రలోనిగరళమట్లు. 183

వ. అని తలంచుచున్నయవసరంబునఁ గమలాకరుం డాకమలానన కిట్లనియె. 184

ఉ. ధీరుఁడు విక్రమార్కజగతీతలనాథుఁడు నిన్నుఁ జూచి ని
చ్చారతి వీఁడె వచ్చె ననఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి ప్రియోక్తి నిట్లనుం
గ్రూరనిశాచరుం డొకఁడు కూరిమి నాయెడఁ గల్గియుండు నం
హార మొనర్చు వచ్చినవిటావళిఁ దన్నిశి నొక్క వ్రేల్మిడిన్. 185

వ. అని తనతెఱం గెఱింగించి మహీవల్లభునకు నప్పల్లవాధరి యుచితోపచారంబు లొ
రించి సరసకథాభాషణంబు లగుభాషణంబులం బ్రొద్దువుచ్చుచున్నయంత సాయంతన
సమయం బగుటయు. 186

చ. మునుకొని దంష్ట్రికారుచులు ముందటిచీఁకటినెల్లఁ బాపఁగా
వెనుకఁ దమాలనీలనిజవిగ్రహదీప్తులు చిమ్మచీఁకటిం

బెను పెనఁగఁ గొమ్ముకొనుఁగు విభీషణతం జనుదెంచుకై వడిన్
ననుజవరుండు వచ్చెఁ దనదారుణరూపము భీతిఁ బెంపఁగన్. 187

ఉ. తత్సమయంబునందు ననుధావరుఁ డుగ్రతుఁడై యదల్చి యా
ద్యత్సముదగ్రసింహగతి దైత్యుని మాఱ్కొని యోరిదుష్ట ని
ష్ఠుత్సరబుద్ధి నీక్షణమ మర్దితుఁ జేసి ధరిత్రికెల్ల న
త్యుత్సవ మేనొనర్చెదఁ బయోరుహలోచనశోకిఁ దీర్చెదన్. 188

మ. అన విని దానవేశ్వరుఁ డహంకృతి రౌద్రరసంబు మూర్తిగాఁ
గొనినవిధంబునన్ నృపతికుంజరు నేడ్తెఱఁ దాఁకి పేర్కనైఁ
బెనఁగి పెనంగి లాఘవనఁ జేర్చి నరేంద్రుఁడు కాళ్లుపట్టి నే
ల వడిచి మల్లవిద్య సఫలంబుగఁ బీనుఁగుఁజేసె దానవున్. 189

తే. ఇట్లు దానవు వెసఁ జంపి యిల్లువెడలఁ, దివిచి వైచిన మేదినీధవునిఁ జూచి
హర్షమున నరమోహిని యల్ల నగుచు, నింపు రెట్టింప నతనితో నిట్టులనియె. 190

క. నరమోహిని నానామము, నరఘాతిని యని జనంబు నను నిందించున్
నరనాథ నింద మాన్పితి, చరితార్థం బయ్యె నాదుజననం బరయన్. 191

తే. ఏను మీపనిచినపని యెట్టిదైనఁ, జేసి మీదాసినై సేవసేయుదాన
ననిన విక్రమాదిత్యుఁ డట్లైన నీవు, నాకుఁ బ్రియముగ నొకటి యొనర్పవలయు.

క. లోకవిలోచనకైరవ, రాకాచంద్రుం డితండు రమణీమణి నీ
వీకమలాకరుఁ బ్రియుఁగాఁ, గైకొను మిది నాకుఁ బ్రియము కమలదళాక్షీ. 193

వ. అని యయ్యిరువురం గూర్చి యజ్జననాథుం డుజ్జయనీపురంబునకుం జని దుష్టనిగ్రహ శిష్టప్రతిపాలనంబులు సహజఖేలనంబులుగా ననయంబును సర్వంసహానిర్వహణదుర్వార భుజాగర్వఖర్వేతరుండై రాజ్యంబుసేయుచుండి జగంబున నత్యాశ్చర్యభరితంబులైన చరితంబు లెఱుంగవేఁడి కర్ణావతంసీకృతకాంక్షేయాకసహాయుండై చని యొక్కరుండును బెక్కుదిక్కులం జరియించుచు నొక్కనాఁడు. 194

క. పేరడవిలోన రాఁగా, నీరజహితుఁ డస్తమించె నెఱినఖిలాశా
పూరితమై తమ మెచ్చెను, భూరివదాన్యులవితీర్ణిఁ బోల్పఁగఁ బట్టై. 195

క. ఆచీఁకటి నొక్కండును, డ్రోఁచివఁగ రాయి ననతిదూరంబున వా
గ్గోచరము గానియున్నతి, నేఁచినవటవిటపినీడ నెలమి వసించెన్. 196

వ. అట్లున్నసమయంబున. 197

క. అవిటపి సుచితవచన, ప్రావీణ్యము మెఱయ నున్నపక్షులకుఁ జిరం
జీవి యనువిహగముఖ్యుఁడు, కోవిదబహుమాననీయగుణుఁ డిట్లనియెన్. 198

క. మీ రాహారార్థముగాఁ, గోరి చరింతురు సమస్తఘోరాటవులన్
దూరగ్రామంబుల ఫలి, తారామంబులను దశదిశాంతరములలోన్. 199

తే. కన్నచోద్యంబు లేవేని గల్గెనేని, నాకు నెఱిఁగింపుఁ డేను వినంగవలతు
ననిన నందుఁగో నబ్బరికాభిధాన, మొకపత్త్రి యిట్లనియె నేఁ డుదయవేళ. 200

క. ఏ మొకకొండఱము మహా, గ్రామవనాంతరము లెల్లఁ గడచి చని గ్రహ
స్తోమగతిఁ బ్రతినిరోధన, భూమావంధ్య మగువింధ్యముసమీపమునన్. 201

క. చైత్రరథనందనంబుల, చిత్రస్ఫురణమున నుల్లసిల్లుఁ బ్రశంసా
పాత్రమయి యొక్కవిపినము, చైత్రరమాకాంతజన్మసదనం బగుచున్. 202

వ. అవ్వనంబున వన్యఫలాహరణార్థంబు సంచరించుచు నొక్కయెడం గమలకల్హారకుముద శోభితంబును గలహంసకారండవక్రౌంచచక్రవాక సారసమదసారంగసంకులారావవిరాజితంబును నగు నొక్కకమలాకరంబుతీరదేశంబున ననేకబంధులోకపరివృతుండును దీర్ఘనిశ్వాసపవనధూళిధూసరితవదనుండును గళద్బాష్పనయనకమలుండును దురంతదుఃఖపరవశుండునునై యున్నకంకాళఖంజనుం డను నొక్కవిహంగపుంగవుం గని చేరంజని తన్నెఱిఁగించుకొని దుఃఖకారణం బడిగిన నతం డెట్టకేలకుఁ జిత్తంబుకలంక దీర్చుకొని యూరెలుంగున నాతో నిట్లనియె. 203

తే. ద్వాదశగ్రామములకు నధ్యక్షుఁ డొక్క, రాక్షసుఁడు వింధ్యనగగహ్వరమున నుండు
నతని కాయూళ్లవార లాహార మెపుడు, బండిఁ గొనిపోయి పెట్టుదు రొండొకండ.

వ. వాఁ డన్నరమహిషసహితంబుగాఁ దదన్నంబు భక్షించుచుండు. 205

క. ఇలువరుసగాఁగ నీక్రియఁ, గలవారల నెల్లఁ బుచ్చెఁ గాలునిపురికిన్
ఖలుఁ డగు నారాక్షసుఁ డా, కులపడుఁ ద్విజగంబు నతఁడు కుపితుండైనన్. 206

ఉ. ఏమని చెప్పుదున్ ఖగకులేశ్వర నాసఖుఁ డొక్కభూసుర
గ్రామణి చావఁగాఁగలఁడు రాక్షసుచే నదిమాన్పఁ ద్రోవలే
దేమెయిఁ జూచినన్ హితులయిష్ట మొనర్పఁగ లేనినాభవం
బేమిభవంబు దీనికిని నే దురపిల్లెద నేమిసేయుదున్. 207

వ. అనిన నేనిట్లంటి. 208

క. నరులకుఁ బక్షులకును నె, వ్వరుసున సమకూరు మైత్రభావం బిదియ
చ్చెరువు వినవలతు నా కిది, పరిపాటి నెఱుంగఁజెప్పు బంధునిధానా. 209

వ. అనినఁ గంకాళఖండనుం డిట్లనియె 210

క. నా ముట్టంబులు నేనును, వేదని యంశనాథ్థ మహవి విహరింపంగాఁ
జూచి మముఁ బట్టెఁ దిరిగొకఁడు, నీచుఁ డొకఁడు సంహరించు నెల నెఱిఁగి తెగన్. 211

క. మచ్చులిడి యురులు బోనులు, నప్పుట వెస నొగ్గి చనిన నది యెఱుఁగక యా
మచ్చుచ్చురులను బడి వగ, నిచ్చను దుసపిల్లుచున్న యెడ నప్పుటికిన్. 212

వ. నమిత్తుకార్థంబు దైవవశంబున. 213

క. వచ్చి యొకద్విజకుమారుఁడు, చెచ్చెర మముఁ జూచి కరుణ చిగురొత్తంగాఁ
గ్రచ్చఱ నయ్యురు లూడ్చిన, నిచ్చల మామనికిపట్లు కేగితిమి వెసన్. 214

క. అది చనియును నేఁటికి నిరు, వదియేఁడులు గడచె నాఁటఁబట్టియు నేనా
మది నాతనియాపదనం, బద నాయదిగాఁ దలంతు బంధుత్వమునన్. 215

క. అని చెప్పిన విని వచ్చితి, నని చెప్పిన విహగవిభునియాలాపంబుల్
వినియెఁ జెవియొడ్డి భూరుహ, మున క్రింద వసించి యున్న భూమీశ్వరుఁడున్. 216

క. విని యపుడ కదలి జామె, క్కినయంతకుఁ జనియె నసురకేలీసదనా
వనిభృత్కందరభూమికిఁ, దన కిదియ పరోపకృతికిఁ దఱి పొమ్మనుచున్. 217

క. చని వధ్యశిలాస్థలి న, ళ్జనపతి కూర్చుండె నిర్విశంకత నంతం
గనియె గుహవెడలి చనుదెం, చి నిశాటుఁడు వధ్యశిల వసించినవానిన్. 218

చ. కని భృకుటీమహోగ్రతరకంపితఫాలభయంకరాస్యసం
జనితనిదాఘవారికణజాలవిజృంభణరౌద్రమూర్తియై
యనియెఁ గణంగి యోరిమనుజాధమ నిచ్చలుఁ దెచ్చువంటకం
బును నులివేఁడికూరలు నపూపములున్ గొనిరా కహంకృతిన్. 219

తే. ఒక్కఁడవ వచ్చి వధశిల యెక్కి నన్ను, నపహసించుచునున్నాఁడ వనుచుఁ దీవ్ర
గమనుఁడై చనుదెంచు రాక్షసునితోడ, నృపతి నిశ్శంక నిట్లను నిభృతుఁ డగుచు. 220

చ. దితిసుత నేఁడు చావనరుదెంచుమహీసురవర్యుమాఱు వ
చ్చితిఁ బరదేశి నాచనవు చేకొని మత్తనురక్తమాంసముల్

ధృతిఁ గొను మంతకంటెఁ బరితృప్తి యొనర్చు మదన్వయక్రమా
గత మగునిప్పరోపకృతికల్పనఁ బారమువొందఁ జేయుమీ. 221

ఉ. నావుడు దానవేంద్రుఁడు మనంబున నచ్చెరువంది సత్కృపా
భావనతోఁ బరోపకృతిభంగికి మెచ్చితి వేఁడు మర్థి నీ
కేవర మైన నిచ్చెదఁ బ్రహృష్టమనస్కుఁడ నైతి నీయెడన్
నావుడు విక్రమార్కనరనాథుఁడు నద్దనుజేంద్రుతోడుతన్. 222

ఆ. ఈవివేకబుద్ధి యీచిత్తసంశుద్ధి, యీకృపారసావసేకసిద్ధి
కలదె యొరుల కెందుఁ గాంగజన్మునన, వసుధఁజేసి నీక యబ్బెఁ గాక. 223

తే. నాకు వరమిత్తు నను మాట నిజమేని, మనుజవధ యొనరింపక మాను మనినఁ
దత్పరోపకారైకతత్పరత కలరి, యట్లచేసెద నని పల్కి యసుర చనియె. 224

వ. ఇవ్విధంబున. 225

ఆ. భూపచంద్రముఁడు పరోపకారార్థమి, దంశరీర మనినధర్మమార్గ
సరణి దప్పకుండ సకలార్థిరక్షణ, వర్తనమున నిత్యకీర్తిఁ గాంచె. 226

మ. పరమబ్రాహ్మణదేవభక్తినియమప్రజ్ఞారమాలంకృతా
పరుషారాతిమహీశమంత్రిజనశుంభద్గర్వసంరంభసం
హరణప్రౌఢనయోన్నతా కనకదండాందోళికాఛత్రచా
మరముఖోజ్జ్వలరాజచిహ్నమయసమ్యగ్వైభవప్రాభవా. 227

క. భావపరిశుద్ధికలనా, ప్రావీణ్యామృతగిరీశపావనపదరా
జీవయుగభక్తితత్పర, సేవాహేవాకనిరతసిద్ధయపౌత్రా. 228

కాంతవృత్తము.

ధారాధరవాహనధైర్యకృతీ, క్షీరాబ్ధిశిబీశ్వరశీతలరు
గ్ధారాధరకల్పకకామగవీ, తారాధిపసన్నిభదాననిధీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయమన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బను మహాకావ్యంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీమేళనగుణఖేలన
సామాజికచతురుపాయచాతుర్యనిధీ
స్వామిహితకార్యఘటనా
సౌముఖ్య జగత్ప్రసిద్ధ జన్నయసిద్ధా.

సీ. విభవంబుపొలుపున విలువిద్యబలుపునఁ బురుహూతుఁ దత్సుతుఁ బోలు ననఁగ
సత్ప్రభ పెంపునఁ జాగంబుసొంపున మిత్రుఁ దత్పుత్రుని మీఱు ననఁగ
రాజరాజవిభూతి రతివిహారఖ్యాతి ధనదుఁ దత్సూనుని నెనయు ననఁగ
గంభీరతాస్ఫూర్తి ఘనకాంతిమయమూర్తి శరధిఁ దదాత్మజు దొరయు ననఁగ
నిరతసేవాగతాగణ్యనృపవరేణ్య, నుతకిరీటాగ్రకీలితనూత్నరత్న
కిరణనికరారుణారుణచరణుఁ డగుచు, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు మెఱసె. 2

వ. అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు సకలప్రధానదండనాథసామంతమండలేశ్వరసమూహంబును గురుభూసురపురోహితబంధుమిత్రపుత్రపౌత్రప్రకరంబును గవిగాయకపాఠకవైతాళికసందోహంబును బరివేష్టింప మణిగణభూషణప్రభాపటలజటిలశోభితాంగుండై మౌక్తికహారంబునడిమినాయకరత్నంబునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు మణిమయోన్నతభద్రసింహాసనాసీనుండై పేరోలగం బున్నసమయంబున. 3

సీ. ఆదినాథునియపరావతారము పూని మత్స్యేంద్రనాథునిమహిమఁ దనరి
సారంగనాథునిసామర్థ్యమును బొంది గోరక్షనాథునిగుణముఁ దాల్చి
సిద్ధబుద్ధునిబుద్ధి చిత్తంబునం జేర్చి ఖనిరువిద్యాధికఘనతఁ జేర్చి
మేఖనాథునిమంత్రవైఖరి వహియించి నాగార్జునునికళాశ్రీ గమించి
యావిరూపాక్షుఁ డితఁడన నతిశయిల్లి, యర్థి నవనాథసిద్ధుల కైక్యమైన
మోహనాకృతి యితఁ డనుమూర్తిఁ దనరి, చిన్మయస్వాంతుఁ డగు నొక్కసిద్ధవరుఁడు.

ఉ. పాదములందు బంగరపుఁబావలు పెట్టి దుకూలకంథ మై
మోదముతోడఁ దాల్చి జనమోహనమారణధాతువాదయం
త్రాదిసమస్తవిద్యల సమర్థు లనం దగుశిష్యపంక్తి య
త్యాదరలీల నిర్మయిలయందుఁ దనుం గొలువ న్మహోన్నతిన్. 5

క. వచ్చి తగుచందమున సభఁ, జొచ్చి మహీకాంతుఁ జూచి సుభగాకృతికిన్
మెచ్చి తలయూఁచి కానుక, తెచ్చినరత్నంబుతోడ దీవన లిచ్చెన్. 6

ఉ. ఇచ్చిన సిద్ధవల్లభున కిమ్ముల నాసనపాద్యసత్కృతుల్
పొచ్చెము లేకొనర్చి నృపపుంగవుఁ డెయ్యది మీకుఁ బేరు తా
రెచ్చటు నేను జేయుపని యెయ్యది భాగ్యయుతుండనైతి మీ
వచ్చుటఁజేసి భక్తజనవత్సల యన్న దరస్మితాస్యుఁడై. 7

క. ఇందందుండుదు ననలే, కెందైనఁ జరింపుదును నిజేచ్ఛమెయి సదా
నందుఁడు నామము వచ్చితి, నిందులకును నిన్నుఁజూడ నిష్టం బగుటన్. 8

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 9

సీ. ఏవేళ వేఁడిన నావేళ దివ్యాన్నపానాదు లొడఁగూర్చుపాత్ర గలిగి
యెచ్చోట వ్రాసిన నచ్చోట పుటభేదనములు గావించుదండంబు గలిగి
యెటఁబోవఁ దలఁచిన నట కెత్తుకొనిపోవుసుకుమారయోగపాదుకలు గలిగి
యెపుడు విదల్చిన నపుడు వేలక్షలు కనకంబు వర్షించుకంథ గలిగి
నిర్మలజ్ఞానవిజ్ఞాననిరుపమాన, రాజయోగీశ్వరత్వవిరాజిమహిమ
తనర మించిననీ కస్మదాదులకును, హస్తిమశకాంతరము గాదె యంతరంబు. 10

సీ. వేయిమోములవాఁడు విషముక్తుఁడైనను బ్రతియగునీకు భూభరణశక్తి
వేయిగన్నులవాఁడు విమలవర్తనుఁడైనఁ దరమగు వైభవస్ఫురణ నీకు
వేయిచేతులవాఁడు విగ్రహవ్యథఁ జెంద కున్నఁ దేజమున నిన్నోరయువాఁడు
వేనామములవాఁడు వేఁడనివాఁడైన నిత్యలక్ష్మీయుక్తి నిన్నుఁ బోలుఁ
గాక యేతద్గుణంబుల గణనసేయ, నన్యరాజన్యవరులు నీయంతవారె
ప్రసవశరరూప యప్రతిమప్రతాప, దీపితాటోప విక్రమాదిత్యభూప. 11

మ. అని యానందమరందకందళితవక్త్రాంభోజుఁడై యోగిరా
ట్జననాథుండు ప్రశంససేయుటయు నాసర్వంసహాధీశ్వరుం

ఘనఘా నీదుకటాక్షవీక్షణము నాయం దిపుడు చెందఁ గా
న నవీనప్రథమానభాగ్యము యధన్యత్వంబు నేఁ గాంచితిన్. 12

ఆ. అనుచు శిష్యసహిత మమ్మహాయోగీంద్రు, గారవించి కొలువువార ననిచి
మనుజనాయకుండు మజ్జనభోజన, క్రియల వారికెల్లఁ బ్రియ మొనర్చె. 13

వ. వారలుం దానును సుఖాసీనులై యున్నయవసరంబున యోగీశ్వరునకు విశ్వంభరాధీశ్వరుం డిట్లనియె. 14

క. ఎన్నికకెక్కినదేశము, లన్నియుఁ జూచితిరి కరతలామలకముగా
నిన్నిటిలోపలఁ జోద్యము, కన్నది విన్నదియు నొకటి గలిగినఁ జెప్పుఁడా. 15

వ. అనవుడు. 16

చ. జనవర నీయెడం బ్రియము చాలఁగఁ గల్గి యపూర్వపుం బ్రయో
జన మెఱిఁగింతు నన్యులకు సాధ్యముగానిది లాటభూమిఁ గా
ననమునఁ బుట్టమీఁద నొకనాతుకకోమలబాహువల్లి య
త్యనుపమకంకణాంకితసమన్వితమై కనుపట్టు నెప్పుడున్. 17

వ. అనిన నమ్మహీకాంతుం డక్కాంతవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగింపుఁ డనిన నాసిద్ధవరుం డిట్లనియె. 18

చ. భుజగజగద్విభూషణము పుష్పపురం బదియేలురాజు చి
త్తజనిభమూర్తి కీర్తివనితారమణుండు ధనంజయాఖ్యుఁ డా
సుజనను తప్రతాపుఁ డతిశోభనగానకళానిరూఢి నై
లజ నలరించి తత్కృపఁ గళావతిఁ గాంచెఁ గళావిశారదన్. 19

వ. అక్కన్యకాజననసమయంబున. 20

సీ. ఎలజవ్వనమున నియ్యిందీవరేక్షణ భూలోకమున వనభూమిలోన
వల్మీకబిలమధ్యవాసినియై యుండి కరపంకజము తదగ్రమున నిల్పి
యాకేలు గేల నెయ్యమునఁ గీలించినపురుషునిఁ దనపుష్పపురికిఁ దెచ్చి
యతని మజ్జనభోజనాదుల నలరించి మేలిపర్యంకంబు మీఁద నునిచి
తాను నొకశయ్య శయనించి మౌననియతి, నుండ ముమ్మాఱు పలికింప నోపెనేని
వాఁడు రమణుండు గాఁగలవాఁడు దీని, కనుచు నాకాశవాణి యిట్లానతిచ్చె. 21

చ. లలితకళావిశారద కళావతికేలది దాని నెవ్వఁడేఁ
బొలుపుగఁ బట్టెనేని తనపుష్పపురంబునకుం గరంబు మె
చ్చులుగఁ గరంబువట్టికొనుచుం జని యాతఁడు తన్ను మూఁడుమా
టలు పలికింపఁ దక్కను దృఢంబుగఁ దక్కదు లేక తక్కినన్. 22

వ. అని చెప్పి యోగీశ్వరుండు ధరణీశ్వరున కిట్లనియె. 23

తే. ఆకళావతిసౌందర్య మసమశరుఁడు, ఎసఁగఁ జెప్పినఁ బొసఁగుఁ గా కితరజనులు
మించులావణ్యరస మొకయించుకైన, నొలుకకుండఁగ వర్ణింపఁ గలరె జగతి. 24

సీ. అమృతాబ్ధి జనితమై యలరుకల్పకలత యంగనతనులత కనుగుణంబు
పుండరీకాక్షునిపాక్కటితమ్మికి సతిమోము నెత్తమ్మి సంగతంబు
కామసౌధోపరికనకకుంభములకు రమణియురోజకుంభములు చెలులు
దివిజాధిపతిదంతితిన్న నినడపున కంగననడపు విహారభూమి
తెలివయనరంబు పవడంపుఁదీవెయురవు, పడఁతి యలకము లలులకుఁ బ్రాణసఖులు
ఇంతిచూపులు మగమీల నేలఁ గోరుఁ, దరుణిపలుకులు కామమంత్రములగములు.

చ. కలువల గండుమీలఁ దొలుకారుమెఱుంగుల నిండువెన్నెలన్
వలపులరాజుతూపు లగువారిరుహంబుల నెక్కయెత్తునన్
గెలుపుగొనంగఁ జాలు మృగనేత్రయపాంగనిరీక్షణద్యుతుల్
బలుపుగ ధైర్యమూలమునపాఁ దగలింపవె యీశ్వరాదులన్. 26

సీ. ముద్దులుదొలఁకాడుముద్దియపలుకు లయ్యసమాస్త్రమంత్రబీజాక్షరములు
క్రొమ్మెఱుంగులనీనుకోమలిచూపు లయ్యంగసంభవువాలుటంపగములు
శృంగారరసమొల్కుచెల్వయాకారంబు కామునివలపులకత్తె కనుఁగు
ఇంపులువెదచల్లునేణాక్షిచెయ్వులు శంబరాంతకు జయసాధనములు
కాంతమెయికాంతి కంతునిఖడ్గకాంతి, వనజముఖికురుల్ రతిపతివాగురములు
మగువమురిపంబు మరునిసామ్రాజ్యపదము, చెప్పఁ జిట్టలు పూఁబోఁడియొప్పుకలిమి.

తే. సుదతిపలుకుల నమృతంపుసోన గురియుఁ,దరుణిచూపులు మెఱుఁగుముత్తముల నీను
రమణిసేఁత లనంగతంత్రముల నెఱపు, సువిదనడపులు హంసల కొఱపుఁ గఱపు. 28

వ. ఆదియునుం గాక యానీరజానన నెవ్వండు వరియించె నతండు సార్వభౌముం డగుట
సిద్ధంబు గావున నౌదార్యవీర్యభుజశౌర్యసకలకళాచాతుర్యధైర్యధుర్యుండ వైననీకు

నమ్మ త్రికాళిని షష్టాంపుదేవి యైన నత్న కాంచనసాంగత్యంబున ముంజోలె నత్యంతశోభితం బగునని చెప్పిన. 29

ఉ. యోగివరేణ్య మీకృపఁ బయోరుహలోచనచెయ్యి చూడ నే
లాగున నాకుఁ జేకుఱు విలాసినిహస్తము నాకరంబు నే
లాగునఁ గీలితం బగుఁ గళావతిపుష్పపురంబులోని నే
లాగున నేను జేరుదుఁ దలంపఁగ దుష్కరభంగు లిన్నియుక్. 30

వ. అదియునుంగాక యాబింబోష్ఠిమానవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠయై యుండ హృదయపుటభేదనంబు గావించి మూఁడుమాటలు పలికించుట యత్యంతదుర్లభం బని తలంచెద నన్న నమ్మానవేశ్వరునకు నమానుషచరిత్రుం డైనయానవానందుండు కృపానందకందళితహృదయారవిందుండై దారుశిలాలోహాదుల కైనను జైతన్యంబు గల్గించి పలికించెడినేర్పు గలుగు నట్లుగా విద్యోపదేశంబు చేసి యాశ్రితానేకసిద్ధగణపరివృతుండై యంతర్ధానంబు నొందె నంత విక్రమార్కుండును దత్కలతానందవ్న కుతూహలావేశంబునఁ జిత్తం బుత్తల పడ నిజప్రధానాగ్రగణ్యుండును నాప్తుండును నైనభట్టి మొదలుగాఁగలవారికి నెవ్వరికి నెఱింగింపక నిజకరకలితనిశితాసియ సహాయంబుగా నర్ధరాత్రంబున యోగపాదుకలు దొడిగి కదలి మనోవేగంబున ననేకశైలంబులు నరణ్యంబులుఁ దటిసి లాటదేశంబునకుం జని యరణ్యమధ్యంబున. 31

ఉ. శ్రీకరమూర్తి యాన్పవలసింహకిశోరము గాంచె నెక్కుడ
ల్మీకము సంతతప్రకటలీనవధూకరకంకణప్రభా
నీకము వేష్టితామలకనింబకదంబతమాలవిద్రుమా
శోకము రంధ్రమార్గపరిశోభితగోచరనాగలోకముక్. 32

తే. కాంచి తిలకించి పులకించి కదియ నేగి, సమణికాంచనకంకణోజ్జ్వలిత మైన
హస్తకమలంబుఁ బలుమాఱుఁ బ్రస్తుతించి, సిద్ధసూక్తుల కాశ్చర్యచిత్తుఁ డగుచు. 33

వ. సాహసంబు చేసి సాహసాంకుం డహీనాహిభువనబహుమానమాననీయవరారోహామనోహరనవరత్నమణిగణఘటితకంకణముద్రికాలంకృతహస్తాంబురుహవిన్యస్తకరారవిందుం డైన నానీలవేణి కళాపారీణగావున మీఁదటం బాణిగ్రహణంబు గలుగుటకిదియ కారణం బన్న కరణి నిఖిలక్షోణీభరణశోభాకరం బగుకరంబు కరం బనురాగంబున నిజకరంబునం గీలించి పుష్పపురంబునకుం జని వజ్రవైడూర్యమరకతపద్మరాగాది వివిధరత్నధగద్ధగాయమానమాననీయం బగుకనకమయసంకేతనికేతనంబున నుంచి ప్రదసో

పేతం బగుచతుర్విధాన్నపానాదులం బరితుష్టుం జేసి కర్పూరపరిమిళితం బగుతాంబూలంబు వెట్టి వినూత్నరత్నపర్యంకస్థునిం జేసి చతురపరిచారికాజనంబును వాకిటనుండ నియోగించి మణికవాటఘటనపాటవంబు నెఱపి తాను వేఱొక్కశయ్యం బసిండితగడుదగడుమెఱుంగుగలపఱపుపయి శయనించి పట్టుపుట్టంబు ముసుంగువెట్టుకొని పలుకకున్నసమయంబున నప్పుడమితేఁడు వెఱఁగుపడి తనలో నిట్లనియె. 34

సీ. కురులు కప్పు దనర్చి యిరులుగ్రమ్మక యున్నె నగవువెన్నెలమించు నిగిడెఁగాక
చన్నుజక్కవదోయి మిన్నువాఁకక యున్నె పయ్యెదవల యడ్డపడియెఁగాక
కనుగండుమీలు వే కపచిపోవక యున్నె చెవు లనుకొలఁకులఁ జిక్కెఁగాక
యాననాంబుజముపై నలులు పైకొనకున్నె మేను సంపెఁగతావిఁ బూనెఁగాక
యొప్పు కనుఁబాటుదాఁకక యున్నె రత్న, భూషణద్యుతు లొక్కటఁ బొదివెఁగాక
తలఁప నచ్చెరువైనయీతరళనయన, యవయవశ్రీలలీల లేమని నుతింతు. 35

చ. పసిఁడినలాకవ్రాలెఁ గనుపట్టుతనుం గనుఁగొంచు మన్మథ
ప్రసవశిలీముఖాలి కగపడ్డ మనోగతి నెట్టకేలకున్
వెస పదియించి చూపులచవిం బులకించుచు నున్నచోటఁ దా
మునుఁగిడికొన్న దింతి నిజమూర్తిఁ గనుంగొననీనికైవడిన్. 36

వ. అనివెండియు, 37

ఉ. ఇంచుకప్రొద్దుపోకడకు నెవ్వరితో నుబుసేమి చెప్పఁదుం
బంచశరవ్యథం దలఁకుభానము నేగతిఁ గుత్తరింతు నీ
చంచలచారులోచనఁ బొసంగఁగ నేగతి మూఁడుమాటలా
డించి కవుంగిలింతు నని డెందములోఁ దలపోసి యంతటన్. 38

ఉ. దీనికిఁ జింతయేల యని తెల్వి మనంబునఁ బూని కాంతిశే
ఖానవరత్నదీపకళికం దనరారెడుదివ్యగంబముం
దా నొకనూత్నమంత్రమున దాని సజీవను జేసి దానితో
శ్రీ నెఱయంగ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని గారవించినన్. 39

క. అయ్యది యవుఁగాక యంచును, దియ్యా మెసఁగ రాజుఁజూచి దివ్యాయుగంబం
బియ్యకొని యపూర్వపుఁ గథ, నెయ్యంబునఁ జెప్పఁదలఁచి నెఱి నిట్లనియెన్. 40

చ. నరవర సావధానముగ నాదొకవిన్నప మాలకింపు ము
త్తరకురుభూములందు విశదంబుగ నాగపురం బనంగ న

త్యురుతరలక్ష్మి నెక్కుడుపుర మొప్ప నయోధ్యకుఁ బొమ్మవెట్టి కి
న్నరపతిపట్టణంబు నగి నాకపురంబుఁ దృణీకరించుచున్. 41

మ. విను మాపట్టణ మాదిరాజవిలసద్విఖ్యాతి శ్రీస్వోజుం
డెనుభూపాలకుఁ డేలుచుండును జనాధ్యక్షుండు భూమీశ భూ
జనసంస్తుత్యుఁడు నిత్యసత్యుఁ డురుశౌర్యుండు ధన్యుండు స
త్యనయప్రాభవకీర్తిశ్రేయుఁడు గుణాఢ్యుండు ధీరుం డిలన్. 42

క. మనునిభుఁ డనఁ దనరినయా, మనుజపతికి సుగుణమనుపమంజరి యనఁగా
జనియించెఁ గామమంజరి, వననిధి జనియించుపద్మవాసినిఁ బోలెన్. 43

సీ. కమ్మనిపసిఁడిబంగరంబునఁ గరఁగిన లాలితనూత్నశలాకవోలె
రమణీయశృంగారరసమునఁ బసనారుమురిపెంపుపలపుల మొలకవోలెఁ
గళ లమృతంబుచేఁ గరువుగాఁ గట్టి వరించి నించినచంద్రరేఖవోలె
మీఱి తళుక్కనమెఱసి నిల్చినయట్టిసోగక్రొమ్మెఱుఁగు లేఁదీఁగ వోలె
దినదినంబునఁ బెరుఁగుచుఁ దియ్యమొదవఁ, దల్లిదండ్రులమనము లుత్సవము లొందఁ
గామమంజరి మంజువికాస మెసఁగెఁ, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 44

చ. పడఁతుకదేహవల్లికకుఁ బ్రాయపుసంపదకాపువచ్చినన్
నెడువుల రాజకీరముల నున్నని పల్కులఁ దూలఁదోలె ను
గ్గడువగుమేనికాంతిఁ దొలుకారుమెఱుంగులమించు మించె నె
న్నడుపులచేతఁ గీడ్పఱిచె నాగమరాళమయూరయానముల్. 45

క. ఎవ్వరికైనను గనుఁగవ, యువ్విళ్లూరంగ మరునియున్మదనాస్త్రం
బివ్వనితయొక్కొ నాఁగను, జవ్వనమునఁ బువ్వుఁబోఁడి సన్నుతికెక్కెన్. 46

క. లాలితమనురసుగంధము, గ్రోలఁగ విరిదమ్మిమీఁదఁ గొమరారెడుమ
త్తాలికులమొక్కొ నాఁగను, బాలిక నెన్నుదుటఁ గురులు భాసురమయ్యెన్. 47

తే. ఒప్పులే యేత్రి మాఱులేకుండ బ్రహ్మ, యంగకంబులు చేసి నంచాత్మ మెచ్చి
యవయవశ్రీలు గనుఁగొనునట్టియిచ్చఁ, దరుణికన్నులు తలచుట్టుఁ దిరిగివచ్చు. 48

తే. బయలఁ గనుపట్టునెంటికంబంబుమీఁదఁ, బసిఁడికుండలు నిల్పినభంగి దోఁప
ననదుఁగొఁదీఁగెఁ బొలుపారు నారుమీఁద, వలుదనునుగుబ్బ లొప్పారు షనజముఖికి.

ఉ. అంతటఁ గూర్మినందనవయఃపరిపాకము చూచి తండ్రి య
త్యంతముదంబునం బొదలి యంగజలక్ష్మియుఁ బోలె నున్నయా
కాంతకు వంశశీలగుణగౌరవయౌవనరూపసత్కళా
వంతుఁడు కాంతుఁ డైన గరువంపుఁదపంబు ఫలంబు నొందుఁబో. 50

వ. అని విచారించి సకలలోకవిజయధ్వజం బగుధర్మధ్వజుండు మదవదనహ్యారిపుకరటి సింహం బగుసింహకేశ్వరుకుమారుండు హేమాంగదుండు రూపవిజితమకరధ్వజుం డగుట మున్న వినియునికిం జేసి తగినవారలం బుచ్చి రప్పించి ప్రియపూర్వకంబుగా గారవించి శుభముహూర్తంబున నానృపకుంజరునకుఁ గామమంజరిని వివాహంబుచేసి మణిగణోజ్జ్వలానేకవిరాజితోపచారంబులం బూజించి యల్లునిఁ గూఁతు ననర్ఘ్య రత్నఖచితకనకమయమందిరంబున నుండ నియమించిన. 51

క. రతియును గంతుండును శచి, సతియును నింద్రుండుఁ బోలె జలజాక్షియు భూ
పతియు సుఖాంబుధిఁ దేలుచుఁ, జతురత విహరించుచున్న సమయమునందున్. 52

క. హేమాంగదభూపతి తన, భూమికిఁ బోవంగ బుద్ధిపుట్టి విరక్తిన్
ఏమివిహారమునకుఁ జొర, కేమియు ననకున్న నింతి యిట్లనుఁ దనలోన్. 53

క. ఏకాంతకాంతరూపమొ, యీకాంతునినయనవీథి కిరవైనదిగా
కేకాంతంబునఁ గాంతల, కేకాంతులు నెఱపు నవల నిట్లుండుదురే. 54

వ. అని యతని తెఱంగెఱుంగం దలంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 55

క. ఓనరనాయక భవదీ, యాననమునఁ జెలువు దోఁప దాత్మయుఁ జింతా
ధీనం బైనది యీగతి, నానయహీనతనొ మజ్జనకుచేఁతలనో. 56

వ. అనవుడు. 57

క. నీవలన నప్రియం బొక, యావంతయు లేదు భూతలాధీశుఁడు న
న్నేవలన నుదాసీనత, గావింపఁడు వినుము నాదుగతి నళినాక్షీ. 58

సీ. ఏను బొత్తుకురాక యొన్నఁడు నాదరింపనియట్టిభక్తిమజ్జనకుఁ దలఁచి
చెమటనెత్తురుగాఁగఁ జిత్తమ్మునఁ దలంచి యర్మిలిఁ బెనుచుమదంబఁ దలఁచి
నిమిసంబు ననుఁబాసి నిలువక యొడఁగూడి చరియించుమత్ప్రాణసఖులఁ దలఁచి
యెయ్యది పనిచిన నెయ్యఁ జేయుచు నాదుకనుసన్న మెలఁగుభూజనులఁ దలఁచి

గంధసింధురసైంధవప్రాల్కారముఁ బలఁచి, సతతసేవాగతనరేంద్రవితతిఁ దలఁచి
వనటయొదవిన నింతి యొప్పనిమనమున, నున్నచందంబు గాని వేఱొండు లేదు. 59

క. అనిన విని కామమంజరి, యనఘా దీనికి విచార మందఁగ నేలా
జననాథు మొఱఁగి పోదము, మరభూమికి నతఁడు వినిన మాన్పఁగఁ జూచున్. 60

వ. అనిన నత్తలోదరియు త్తరంబునకుఁ జిత్తం బిగుర్పొత్త నియ్యకొని హృద్యానవద్యంబు
లైనమణికనకాదిసమస్తవస్తువులు నాయితంబు చేసికొని గమనోన్ముఖుండై యుండు
నంత మార్తాండమండలంబు పశ్చిమాచలప్రాసాదశిఖరంబునకు శాతకుంభకుంభంబై
యుల్లసిల్లె నయ్యవసరంబున. 61

క. తక్కువలు గాక నిగిడెడి, మక్కువలు మనంబులోన మల్లడిగొనఁగా
జక్కవలకవలు విరహము, పెక్కువలు దలంచి పరితపింపఁగఁ జొచ్చెన్. 62

క. పగలెల్లను దము నేఁచిన, పగలెల్లఁ దలంచి యిరులుపవుఁజులు దనపైఁ
దెగి యెత్తివచ్చు నని రవి, పగ బెగడినభంగి నపరవనధి నణంగెన్. 63

క. మెఱపగ్గలింపఁ జుక్కలు, తఱచై పొడముటయు గగనతల మొప్పారెన్.
మెఱుఁగారుముత్తెములచే, మెఱవడి యగునల్లపట్టుమేల్కట్టుగతిన్. 64

శా. ఉర్వీచక్రమునం జరాచరములై యొప్పారురూపంబులన్
దుర్వారోన్నతి లోనుచేసికొని చేతోవృత్తి కాశ్చర్యమై
పర్వెం జీఁకటి నీలనిర్మలరుచిన్ భవ్యప్రభావంబునన్
సర్వంవిష్ణుమయంజగత్తనుట నైజంబైనచందంబునన్. 65

వ. ఇట్లు క్రమంబునం దమంబు నిగిడి మిన్నుఁ బల్లంబు బయలు లోలం బని యేర్పఱుప రా
కున్నసమయంబున నటమున్న సాహిణి నడిగి తెచ్చి సన్నద్ధసర్వాయుధం బైన
యింద్రాయుధం బనుతురంగంబు నంతరంగంబున సంతసం బెసంగ నంగనాసహితం
బారోహణంబు చేసి పౌరు లెల్ల నిద్రించుచుండఁ దలవరులఁ గన్నుఁబ్రామి పురంబు
నిర్గమించి నిజపట్టణాభిముఖుండై యరుగునప్పుడు నిజాన్వయజాతుం డైనహేమాంగద
మహీపాలునకు గమననివారణకారణం బైనయంధకారంబు దూరంబుసేయ నుత్సహించు
చందంబున. 66

సీ. కైసేసి పూర్వదిక్కామినీమణి చూచుపద్మరాగంపుదర్పణ మనంగ
వేయిగన్నులుగలవేల్పుతొయ్యలి చేతఁ జూపట్టుచేపట్టుసురఁటి యనఁగ

విరహులపై దండు వెడలంగ దమకించు మనసమాయుధుని కెంపుటరిగ యనఁగఁ
గల్పకభూజశాఖాశిఖాగ్రంబున భాసిల్లుపరిపక్వఫల మనంగ
నభ్రమాతంగకులపతియుఱుతనెప్పు, కనకఘంటికయనఁగ లోకములకెల్ల
నుదయరాగంబు రాగంబు నొదవఁజేయ, నిందుఁ డుదయించె లోచనానందుఁ డగుచు.

వ. తదనంతరంబ. 68

సీ. గంగాప్రవాహంబు గాఁబోలు నని వసిష్ఠాదు లనుష్ఠాన మాచరింప
నమృతంబు వెల్లువ యని నిలింపాదులు మునుకొని దోసిళ్ల ముంచికోల
దుగ్ధాంబునిధి యని తోయజాక్షుఁడు శేషపర్యంక మిడుకొని పవ్వళింపఁ
బరమేశువిశ్వరూపం బని బ్రహ్మాదు లమర దండప్రణామములు సేయఁ
దలఁప భూనభోంతరములకొలఁది దెలిసి, బెరసి యెస్మిదిదిక్కులఁ బొరలి పొరలి
దట్టముగ నంతకంతకుఁ దనరి తనరి, యిట్టలంబుగ వెన్నెల నిట్టవొడిచె. 69

వ. అంత. 70

సీ. పసగలవెన్నెల మిసిమిపుక్కిటఁ బట్టి పొసఁగఁ బిల్లలనోళ్లఁ బోసిపోసి
నున్ననిక్కియ్యన్కువెన్నెలతుంపరల్ హుమ్మని చెలులపై నుమిసియుమిసి
కమ్మనివెన్నెల కడుపునిండఁగఁ గ్రోలి తెలివెక్కి గఱ్ఱునఁ ద్రేన్చిత్రేన్చి
కన్నిచ్చలకువచ్చువెన్నెలగ్రొన్నురు వేటివే ప్రియురాండ్ర కిచ్చియిచ్చి
తఱచువెన్నెలగుంపులఁ దాఁటితాఁటి, యీఱమగువెన్నెలలలోనఁ దూఱితూఱి
పలుచనగువెన్నెలలోనఁ బాఱిపాఱి, మెలఁగెఁ బెక్కుచకోరంపుఁబులుఁగుగములు.

వ. ఇవ్విధంబున సాంద్రం బైనచంద్రాతపంబున నరేంద్రుం డతంద్రుండై హయంబు రయంబునకు మెచ్చుచు నతిదూరం బరిగి వేకువ యగుటయు నిద్రాలసుండై యొక్కపురోపవన ప్రాంతంబున వటవిటపి నశ్వంబు బంధించి యాతరుచ్ఛాయను సతియంక తలం బుపధానంబుగా శయనించి కన్ను మొగుడ్చునంత. 72

ఉ. రాయిడికత్తె లైనపెనుఁబ్రాయిడియత్తలయింట్లఁ గోట్రముల్
సేయువిలాసినుల్ మునుకుసెందఁగ వేశ్యలప్రక్కదాపులం
బాయనికాముకుల్ వెలుకఁబాఱి కలంగఁగ మ్రోసెఁ గొక్కొరో
కోయని కుక్కుటస్ఫురదకుంఠితకంఠకఠోరనాదముల్. 73

సీ. శ్రీమదామ్నాయలతామూలకందంబు పద్మినీమదవతీప్రాణపదము
చక్రవాకానీకసంజీవనౌషధ మఖిలలోకాలోకనాంజనంబు

ప్రబలాంధకారనిగ్రహరత్నదీపంబు హరిహరబ్రహ్మవిహారగృహము
కైరవకాననోత్కటకాలకూటంబు ప్రాణేశవిఘటనాకీలకంబు
రత్నసానుసురక్షణాపేక్షకుండు, సతతసన్మార్గలంఘనజాంఘికుండు
దివిజకల్లోలినీసపత్నీగురుండు, భానుఁ డుదయించె దేదీప్యమానుఁ డగుచు. 74

వ. అంత నంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి ధర్మధ్వజుండు ప్రళయకాలవృషధ్వజుండునుంబోలెఁ గోపారుణితలోచనుండై నిజదండనాథుం డగునీతిధ్వజుం బిలిపించి యిట్లనియె.

చ. తగిననరేంద్రసూనుఁ డని తన్నుఁ బ్రియంబునఁ బిల్చి తెచ్చి మ
చ్చిగ సుత నిచ్చి మత్ప్రతిముఁ జేసినసింహళరాజసూనుఁ డా
తగవు మదిం దలంపక ముదంబున మత్తురగంబు నెక్కి క్రము
చ్చుగతి వధూటిఁ గొంచుఁ బ్రజఁ జొక్కిడి పోయినవాఁడు చూచితే. 76

క. చనఁ దలఁచిన మన మనుపఁగఁ, జన నొప్పదె తనకు నిట్టిచలచిత్తునిపై
ననుసమసేనాన్వితముగఁ, జని క్రమ్మఱఁ బట్టితెమ్ము సమ్ముఖమునకున్. 77

వ. అనిన విని నీతిధ్వజుండు యుద్ధసన్నద్ధాఖిలసేనాసమన్వితుండై యాప్రొద్దె కదలి హేమాంగదుండు చనినజాడ యరసి యతిత్వరితగతిం జని కూడముట్టిన నాభీలంబైన యాకలకలంబాలించి కామమంజరీకాంత నలుదిక్కులుం బరికించి పడగలయడియాలంబులు నిరీక్షించి నిజజనకు సేనాసంకులంబుగా నిశ్చయించి తనపతికి నిద్రాభంగంబు గాకుండ నతని యుత్తమాంగంబున కుపధానంబుగా నొక్క పరిధానంబు చుట్టిపెట్టి తలచీర యాయితంబు చేసికొని సంగరోత్సాహం బంతరంగంబునం బొంగ సన్నద్ధసర్వాయుధం బైనయింద్రాయుధంబు నారోహణంబుచేసి ప్రాణేశ్వరచరణస్మరణపరిణతాంతఃకరణ యగుటను రణవిహరణంబు తృణకణాయమానంబుగా గణించుచు వటవిటపి కనతిదూరంబున వచ్చుచున్న తత్ప్రబలవాహినిలోనికి నిజవాహనంబు నుఱక తఱియంబఱపి. 78

మ. మదదంతావళదంతముల్ నఱకు నమ్మావంతు లుద్భ్రాంతతన్
బెదరం బల్లము గుల్లముల్ రవుతునుల్ వేటాఱుతుండెంబులై
చెదరంగా వడి వ్రేయు వీరరథికశ్రేణిన్ బలౌఘంబులం
గుదియంజేయు భటాలిఁ ద్రుంచు విలసద్ఘోరాసిధారాహతిన్. 79

చ. ప్రతిబలవార్ధి బాడబముభంగి దహించును రాముపోలికన్
శితశరధారపాల్పడుచుఁ జెల్లెలికట్టయుఁబోలెఁ బాఱనీ

కతులితలీల నాఁగు మునియచ్చునఁ బొంకమణంచు మందర
క్షితిధరవృత్తిమైఁ గలఁచుఁ జిత్రముగా లలితాంగి యుక్కునన్. 80

క. సరి సాధానముసేయుట, యరిఁబోయుట తివియుఁ జేయు టద్భుతకరమై
తరుణిశరంబులు భానుని, కరములగతి రిపులగములఁ గప్పెఁ దఱుచుగన్. 81

క. కప్పిన మదిలో నెంతయు, నుప్పొంగెడురౌద్రరసమహోగ్రత నింతిం
దప్పక కనుఁగొని కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ వాహినీపతి పల్కెన్. 82

క. అక్కున నిడుకొని మక్కున, పెక్కువమై నేను బెనుపఁ బెరిఁగితి నేఁడుం
జెక్కడిచిన పస రాలెదు, నిక్కము నాకోలుతలకు నిలువఁగఁ గలవే. 83

వ. అనవుడు నక్కాంతారత్నంబు. 84

క. తనయింటిదీప మనుచును, విను ముద్దిడికొనఁగఁ దలఁచువీఁడి గలఁడే
నను మార్కొనఁగఁ దలంచెదు, మును పెంచినమందె మేలమున నాలమునన్. 85

క. ననుఁ గినియఁజేసి మగుడం, జనఁ గలవే నీవు పురికి స్వామిహితుఁడవై
చను మింక నింద్రపురమున, కనినం గోపించి యేసె నతఁ డంపగముల్. 86

క. ఏసిన నవిపొడిచేసి శ, రాసనముం దునిమి వేయ నతఁ డొండొకబా
ణాసనము సెక్కువెట్టి శ, రాసారము గురియఁ దొణఁగె నంబుదముక్రియన్. 87

వ. ఇత్తెఱంగున నొండొరులకు వ్రటపడక నయ్యిరువురుం జలంబును బలంబును మెఱయ దృష్టిముష్టిలక్ష్యాలక్షితశీఘ్రతరశరసంధానాకర్షణమోక్షణదూరాపాతనాద్యనేకధనుర్విద్యాకౌశలంబులు మెఱయుచుఁ బెద్దయుంబ్రొద్దు మహాయుద్ధంబు సేయుచున్న సమయంబునఁ గామమంజరి నీతిధ్వజునిరథరథ్యసారథుల లీలవ్రాలె నాభీలభల్లంబులు పెల్లేసిపొడిచేసి పేర్చిన నతండు విరథుండయ్యును బాలివ్రావనిబలిమి నతినిశితవిశిఖంబులువఱపిన నత్తన్వి కుముదలోచన యయ్యును గోపావేశంబున నరుణాబ్జపత్రనేత్రయైయతనికోదండంబు తుంపంబులు చేసి మఱియును. 88

తే. ఎత్తనెత్తంగఁ జాపంబు లెన్నియేని,దోడుతోడనె తునుమాడి తోయజాక్షి
తోమరము వైవ నడుమనత్రుంచి వైచెఁ, గుంత మెత్తినఁ బొడిచేసెఁ గుంతమెత్తి. 89

వ. ఇవ్విధంబున. 90

క. ఆహవమునఁ దరుణీమణి, బాహాటోపమున సైన్యపతిఁ దూలించెన్
సాహసము షడ్గుణం బని, యూహింపఁగ సతులకెందు నుచితమ కాదే. 91

వ. ఇట్లు వికలసకలాయుధుండై సేనానాయకుండు. 92

క. కనుకనిఁ బఱచిన నాతని, వెనుకొనుటయు వాఁడు శరణు వేఁడినమాత్రం
గినుక యుడిగి తొయ్యలి మదిఁ, గనికరము జనింప మగిడెఁ గాంతునికడకున్. 93

ఉ. అంతట మేలుకాంచి వికచాబ్జముఖిం దురగంబుఁ గానమిం
జింత జనింప నున్న నృపసింహుఁడు గాంచె హయాధిరూఢయై
సంతసమార వచ్చిన నిజప్రియభామిని నుగ్రసంగర
శ్రాంతశరీరిణిన్ మహితసజ్యశరాసనబాణధారిణిన్. 94

చ. కని తురగాధిరూఢగతిఁ గార్ముకబాణకృపాణపాణివై
చనిననిమిత్త మెయ్యది నిజం బెఱిఁగింపు మనంగ నాథుతో
వనజదళాక్షి యిట్లను నవారణ నన్నును నిన్నుఁ బట్టు మ
జ్జనకుఁడు దాడిమైఁ బనిచె సైన్యయుతంబుగ దండనాథునిన్. 95

చ. పనిచినఁ గూడముట్టిన నృపాలకసైన్యముఁ గాంచి కొంచెపుం
బనికయి నీదునిద్రకును భంగ మొనర్పఁగ నేల యంచు నేఁ
జని యనిచేసి తత్ప్రబలసైన్యము నెల్లను దూలఁదోలి యే
వెనుకొన భీతుఁడై శరణు వేఁడినఁ గాచితి సైన్యనాథునిన్. 96

వ. అని విన్నవించి హయావతీర్ణయై కృపాణబాణాసనబాణతూణీరంబులం దురంగంబుపై నెప్పటియట్ల పదిలపఱిచి వినయవినమితోత్తమాంగ యైనయత్తన్విఁ జిత్తం బిగురొత్త సమీపంబున నునిచికొని యతం డిట్లనియె. 97

క. తలఁపఁగఁ గయ్యపువెరవును, నలవును నీకచ్చుపడుట యచ్చెరు విప్పెఁ
దలపూవాడక యుండఁగ, బలుసేన జయించి తిట్టి భార్యయుఁ గలదే. 98

తే. అనుచుఁ బ్రియురాలిఁ జేరంగ నల్లఁ దిగిచి, ఘనకుచంబులు విపులవక్షంబుతోడఁ
గదియఁ జేర్చుచు బిగియారఁ గౌఁగిలించి, విజయ మగ్గించి చెవులకు విందొనర్చి. 99

వ. కదలి యచ్చోటికనతిదూరంబునఁ జేటనీట నెప్పారుసేట సంధ్యావందనాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి యమ్మేటిజోటియుం దానును ఘోటకంబునుం దత్కాలోచితాహారంబులం దృప్తి నలిపి కాలుకొన్నయంత నేల యరిగి యపరాహ్ణసమయంబున నొక్కపురవరోపాంతంబున నేకాంతంబై శశికాంతోపలరచితంబైనకాళికాస్థానంబున విడి

సి యున్నంత నత్తలోదరి తనమగనిచేతికి నొక్కసొన్నాటంకం బిచ్చి యిప్పట్టణంబున
నాహారం బడిగి తెమ్మనుటయు. 100

క. అన్నరపతి తగులాగున, నన్నగరము చొచ్చి యెల్లయంగళ్లందున్
సొన్నాటంకం బిచ్చెద, నన్నమిడెడువారు గలరె యని యడుగుతఱిన్. 101

క. విన్నజనము లవ్విభునిం, గన్నాగం జూచి యాదిగర్భశుఁ డితం
డెన్నఁడుఁ బ్రయాసమునకుం, జన్నతెఱఁగు దోఁప దేల చనుదెంచెనొకో. 102

క. సొన్నాటంకము సేయఁగ, నన్నము దన కెట్టు వెట్టునగు గరగరగా
విన్ననువున నని పలుకుచు, నున్నన్ విన్నఁదన మెసఁగ నున్నకుమారున్. 103

క. కనుఁగొని విలాసవతి యనఁ, జనువారవధూటి దాసి చని తద్విధమే
లినదాని కెఱుఁగఁజెప్పి త, దనుమతిఁ గొనివచ్చె నింటి కానృపతనయున్ 104

వ. ఇట్లు వచ్చిన హేమాంగదమహీపాలు నబ్బాల యభ్యంతరమందిరంబునకుం దోడ్కొని
పోయి సమున్నతకనకాసనంబున నునిచి తత్క్షణంబ. 105

ఉ. మజ్జనభోజనాభరణమాల్యవిలేపనవస్త్రరాజిచే
బుజ్జవమారఁ దృప్తిసనఁ బూజలొనర్చి లతాగృహంబులో
గొజ్జెఁగనీటఁ బైయలికి క్రొవ్విరిజాజులఁ జేసినట్టిపూ
సెజ్జకుఁ దార్చి చిత్తజవిశేషసుఖంబుల నోలలార్చినన్. 106

వ. ఇట్లు వారసీమంతినీకృతనిరంతరలతాంతశరలీలాసంతోషితస్వాంతుండై మైమఱచి
మహీకాంతుండు నిజకాంతవలనిచింత యావంతయు లేక యుండె నంత. 107

చ. ఉదయమునం దలిర్చుదిశ నొల్లక తన్వసుహీనుఁజేయుచుం
గదిసి ప్రతీచిఁ జెందె దిననాథుఁడు భూరమణుండు సంతతా
భ్యుదయముఁ గోరుచున్నసతి నొల్లక తన్వసుహీనుఁ జేయఁగా
మదిఁ దలపోయువారసతి మక్కువఁ జెందినలీల నత్తఱిన్. 108

వ. ఇట్లు సూర్యాస్తమయం బగుటయుఁ దనపతి రామికిఁ గామమంజరీకాంత సంతాపి
తాంతఃకరణయై. 109

చ. ఇరవును దల్లిదండ్రులను నెత్తినపెంచినవారిఁ బాసితిన్
దురమునఁ జండిసైన్యపతిఁ దోలితి సేనలతోడఁగూడ నీ

పురుషునిమీఁదిభక్తి మఱి పోయి యితండును రాక తక్కె నె
ప్పరుసున నోము నోఁచితినొ ప్రాక్తనజన్మమునందు నక్కటా. 110

వ. అని విలపించుచున్నసమయంబునఁ గాళికానికేతనంబునకు నొక్కవృద్ధాంగన చనుదెంచి దీపికానికరంబు సమర్పించి మనోభవరాజ్యలక్ష్మియుం బోలె నున్నయుత్తన్వి నిరీక్షించి నీ వెవ్వ రెందుండి యేమికతంబున వచ్చి యిచ్చట నొంటి నున్నదాన వనినం దన వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిన. 111

క. అజ్జరఠ దోడుకొని చని, మజ్జనభోజనము లాత్మమందిరమున నా
లజ్జావతి కొనరించి సు, హృజ్జనభావంబు నడపి హృదయముఁ దేల్చెన్. 112

ఆ. మగఁడు చన్నదెసకు మనసును జనియున్నఁ, జెయ్యి వెఱఁగుపడినఁ జెవులుసొరని
వృద్ధవనితకథలు వెడవెడ నూఁకొంచు, నుండె వగల నొగిలి యుత్పలాక్షి. 113

క. వేగింపరానివేదన, వేఁగింపఁగ నంత ప్రొద్దు వేగియు సతికిన్
వేగకయుండెను దైవని, యోగంబున నంతఁ బతివియోగము కతనన్. 114

ఆ. ఎట్టకేలకట్టు హితవచనంబుల, సువిద నూఱడింప నుల్లమునను
లేనిధృతి ఘటించి లేమ యాపూజారి, సానిఁ బిలిచి ప్రియము సాలఁ జెప్పె. 115

క. క్షోణీనాయకుఁ గానమిఁ, బ్రాణములును మేన వెడలఁబాఱం జొచ్చెం
బ్రాణసఖీ యే వెరవునఁ, బ్రాణేశ్వరు నన్నుఁ గూర్చి బ్రతికింపఁగదే. 116

క. పతికలుగుకంటె సౌఖ్యము, సతులకు నొండొకటిగలదె చర్చింపంగాఁ
బతిలేమి సర్వశూన్యము, పతి గలిగిన సతికి నింద్రపదమది యేలా. 117

వ. అనినం బూజరిసాని యొత్తెఱంగుననైన భూవరోత్తము న్వెదకి తెత్తునని యరిగిన.

తే. మగనిపోకకుఁ గడలేనిదిగులు వొదువఁ, గామమంజరి యెంతయుఁ గళవళించి
యరయఁ బోయినయంగనతెరువు చూచి, వనట నిట్లని తలపోయు మనములోన. 119

సీ. పూర్ణచంద్రాననుఁ బొడగాంచివచ్చినఁ దొడిగినతొడవు లాపడఁతి కిత్తు
కమలాప్తతేజునిఁ గన్నార నేఁ గన్నఁ గాళికాదేవికిఁ గ్రామమిత్తు
సింహాసత్త్వునిపల్కు చెవిఁ జేర్పఁ గల్గిన దీనావలికి భూరిదాన మిత్తు
రాజశేఖరుపరిరంభణం బబ్బినఁ గోటిగోవుల విప్రకోటి కిత్తు
ననుచుఁ జింతించుఁ దనలోన నట్టె నవ్వుఁ, జెక్కుటద్దంబు గదియంగఁ జెయ్యి సేర్చు
వెగచు దైన్యంబు వొదలంగ విహ్వలించుఁ, బనవుఁ గొనగోరఁ గన్నీరు పాయ మీటు.

చ. ఎదురఁ జరించినట్లయిన నింపగుపల్కులు పల్కఁబూచుఁ దన్
గదిసినచందమైన నిఱికౌఁగిటఁ జేర్పఁ గడంగు భీతుఁడై
పదముల వ్రాలిన ట్లయినఁ బాణితలంబున నెత్తఁ గోరు నే
యదియును లేక రిత్తయిన యంబుజలోచన యార్తిఁ జేద్పడున్. 121

ఉ. పట్టణమెల్ల దేవిగుడిభామిని యారసి తోడితెచ్చునో
కట్టెదురన్ నృపాలుఁ గని క్రమ్మఱ నా కెఱిఁగింప వచ్చునో
యిట్టును నట్టునుం దిరిగి యెందునుగానక తానె వచ్చునో
యట్టిద యైన నామనికి కాస్పద మెయ్యది యొక్క దైవమా. 122

వ. అని యిట్లు కామమంజరి పురుషవియోగంబున నాతురచిత్తయై తలపోయు చున్న
సమయంబున. 123

ఉ. భూరమణీశుఁ డెత్తు ననిపోయెడునప్పుడు పంతమాడి యే
నూరక యింటికిం జని తలోదరి నేమని మాతునంచు దు
ర్వారవిచారభావమున వట్టుచు మోమున దైన్యమొందఁ బూ
జారివధూటి వచ్చి జలజాతవిలోచనఁ జేరి యిట్లనున్. 124

క. పురము గలయంత మేరయు, నరసితి నిల్లిల్లు దప్ప కతిశోధన నీ
వరుఁ డెందుఁ గానఁబడఁ డె, వ్వరుసున నీకరుణవడయ భాగ్యము లేమిన్. 125

చ. అనిన దురుక్తి వీనులకు నస్త్రమయంబయి తాఁకి మూర్ఛవ
చ్చిన ధర వ్రాలి యెంతయు నచేతనయై మఱి యెట్టకేలకుం
దనువునఁ బ్రాణ దెచ్చుకొని దైవకృతంబులు మానవంచు గ్రి
క్కున ననలప్రవేశమునకుం గృతనిశ్చయ యయ్యె నంతటన్. 126

వ. సర్వసన్నాహంబును మెఱయఁ గాళికానికేతనంబునకుం జని యమ్మహాశక్తికి దండ
ప్రణామం బాచరించి వెడలి తదాలయపురోభాగంబున ఘృతప్లుతమలయ జాగురు
రక్తచందనదేవదారుపూరితంబును ననలోపేతంబును గర్పూరాదిసుగంధబంధురంబును
నైనయగ్నికుండంబునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి ప్రవేశించునప్పుడు జన్మ
జన్మంబునందును హేమాంగదమహీపతియె నాకుం బతి గావలయునని కుండమధ్యంబు
నం బడుటయు నటమున్న తదాలోకనకుతూహలాంగదుం డయ్యునయ్యబల నిరీక్షింప
మఱచి విలాసవతీమధురసల్లాపాయత్తచిత్తుం డైన హేమాంగదుండు విని తలంచికొని
యదరిపడి తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు విలాసవతీకరకీలితం బైనకేలు తిగుచుకొని,

క. నానేరమివలనఁ బరయో, జానన వైశ్వానరునకు నాహుతి యయ్యెన్
దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తం, బౌనని తనమేను వహ్ని కాహుతిచేసెన్. 128

క. చేసిన విలాసవతి తన, చేసినదోసమునఁ గాదె శిఖిఁ బడి వీరల్
వాసవపురికిం జని రని, వాసిగఁ దనమేను నిచ్చె వహ్నికి నంతన్. 129

క. అవ్వారాంగన వానిస, ముప్వురు నిల్గుటకుఁ దాన మూలం బనుచున్
నెవ్వగలు వగల నీనం, గ్రొవ్వఁతి వెసఁ జొచ్చె నగ్నికుండములోనన్. 130

వ. అంత నమ్మహాకాళి యెల్లవారును వినుచుండ. 131

క. కడచిరి నలువురువహ్నిని, బడి యొక్కట నేను జూచి బ్రతికించెద ని
క్కడు వీరి ననుచుఁ దానొక, పడఁతుక మేనను వసించి పల్కినమాత్రన్. 132

క. వెలఁదియు ధరణీవిభుఁడును, వెలయాలును దాసిఁ గూడి విమలాకృతులై
వెలువడిరి యగ్గిగుండము, జలరుహపండమునుండి చనుదెంచుగతిన్. 133

వ. తదనంతరంబ ధర్మధ్వజుతనయ తనప్రాణేశ్వరు నింగితం బెఱింగి యిట్లనియె. 134

ఉ. కారణ మేమి నాయుసుఱు గల్గిన సర్వము గల్గు నాక తా
వారవధూటి యయ్యె ననివారణ దారుణవహ్నికుండ మీ
ధారుణి మెచ్చ మీ వెనుకఁ దానును దోడనె చొచ్చెఁ గాన నీ
వారిజనేత్రి మీకృప కవశ్యముఁ బాత్రము సేయఁగాఁ దగున్. 135

వ. అనినఁ గామమంజరిసముచితాలాపంబులకు సంతుష్టాంతరంగుండై హేమాంగదుండు విలాసవతిం దోడ్కొని పోవుకౌతుకంబును దానితల్లిదండ్రుల కెఱింగించి వారల నుచిత సత్కారంబులఁ బరితోషితులం జేసి యనంతరంబ. 136

క. రమణులు శిబికారోహణ, రమణీయత మెఱసి కొలిచిరాఁగా ధరణీ
రమణుఁడు నిజపట్టణమున, కమరేంద్రాయుధము నెక్కి యరిగెం బ్రీతిన్. 137

క. అని యిట్లు దివియగంబము, జనవినుతరసప్రసంగ సంగతరచనా
జనితకథామధుధారల, మనుజేంద్రుని చెవులఁ జవులుమరగించి తగన్. 138

క. వీరలలో సాహస మె, వ్వారిది యనవుడు నృపాలవర్యుఁడు నగుచున్
వారసతీమణిసాహస, మౌరా యని మెచ్చవచ్చు నని పల్కుటయున్. 139

సీ. మణిమయకర్ణభూషణమరీచులతోడ వెలఁదిచూపులమించు వియ్యమందఁ
జెక్కుల మకరికాచిత్రరేఖలతోడఁ జిఱునవ్వువెన్నెల చెలిమిసేయఁ
బయ్యెదకొంగుల బంగారుమెఱుఁగులఁ జనుదోయితళుకులు చనవుమెఱయ
మంజీరకంకణమంజులధ్వనులతో మేఖలారావంబు మేలమాడ
ముసుఁగు దొలఁగించి తనులత మోద మడరఁ, బద్మమధ్యంబునం దున్న పద్మవోలె
హంసతూలికాతల్పంబునందునుండి, యాకళావతి మనుజనాయకునిఁ జూచి, 140

క. దీవియగంబంబునకును, జీవము గల్పించి కథలు చెప్పింపంగాఁ
బ్రావీణ్యము గల్గియు నీ, వీవిధమునఁ దప్పఁజెప్ప టిది నిపుణతయే. 141

క. తనపతిఁ గానక యెంతయు, మనికితపడి వచ్చి కామమంజరి చొరఁగాఁ
గనికరమున నక్కాంతుం, డనలశిఖలలోనఁ జొచ్చె నవ్విధమునకున్. 142

క. కడుఁజోద్య మంది లంజియు, కుడిచినఋణమెడల నగ్నికుండముఁ జొచ్చెం
గుడువక కట్టక బానిస, పడుటయ సాహసము గాక పార్థివముఖ్యా. 143

వ. అని పల్కు కళావతీనితంబిని కాదంబినీసమాక్రాంత యైనక్రొమ్మెఱుంగుతెఱంగునం
గృతావకుంఠ యగుట యవలోకించి, 144

ఉ. అష్టమహావిభూతికలనాహవమంత్రజనానువర్తనా
దుష్టవిరోధిమంత్రిజనదుర్వహగర్వప్రమోదకర్తనా
యిష్టఫలప్రదానదివిజేశ్వరధేనుసమానకీర్తనా
శిష్టజనప్రమోదకరజీవితవైదికధర్మవర్తనా. 145

క. కుకురు కురు చేర కేరళ, శక మరు కర్ణాట లాట సౌరాష్ట్ర మహీ
పకమంత్రిజనమనీషా, నికషోపలనయకలాప నిగమాలాపా. 146

మందారదామము.

శృంగారరేఖావిశేషస్వరూపా, రంగజ్జనానీకరక్షాదిలీపా
సంగీతసాహిత్యసారస్యలోలా, యంగీకృతాంగీకృతాచారశీలా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర శారదా
దయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
షష్ఠాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

సప్తమాశ్వాసము.

క. శ్రీమత్కనకాంబరగో
భూమిప్రముఖేష్టదానపోషితబంధు
స్తోమమహీసుర సరస
క్షేమంకర సదయహృదయ సిద్ధనమంత్రీ.

మ. జగదాశ్చర్యకళాకలాపకలనాచాతుర్యధుర్యుండు వీ
రగుణోదర్కుఁడు విక్రమార్కుఁడు మహారాజాగ్రగణ్యుండు సా
రగతిన్ రెండవమాట యమ్మదవతీరత్నంబుఁ బల్కింపఁగాఁ
దగుయత్నంబున నంతరంగమునఁ దాత్పర్యం బవార్యంబుగన్. 2

క. దర్పితరిపుహరణభుజా, దర్పధురంధరుఁడు మంత్రితంత్రస్ఫురణాం
గర్వారకరండమునకు, నేర్పునఁ బ్రాణంబు లొసఁగి నెఱి నిట్లనియెన్. 3

క. తగ వెఱఁగి దివియగంబము, తగుతెఱఁగునఁ బ్రొద్దువుచ్చెఁ దగ వెఱఁగక యీ
యిగురాకుఁబోఁడి పలికినఁ, బగడంబులు రాలునట్లు పలుకదు మాతోన్. 4

క. ఇప్పాలఁతిపగిది నీవును, నెప్పరికించుకొనియుండు టుచితముగా దో
కప్పరపుబరణి యొకకథ, చెప్పఁగదే నాదుచనవు చేకొని యనినన్ 5

వ. మహాప్రసాదం బని యొకకథ విన్నవించెద నవధరింపుమని యాబరణి ధరణీశ్వరున
కిట్లనియె. 6

సీ. ఉల్లోలసురధునీకల్లోలమాలికాప్రతిభటధ్వజపటప్రాభవంబు
నానామహాసౌధనవసుధాచంద్రికా ధగధగాయితనభోదర్పణంబు
ఖేచరదంపతీలోచనానందనవందనమాలికావైభవంబు
ప్రాకారకీలితబహురత్నదీపికావిహితవిక్రమదిశావిలసనంబు

వివిధశృంగారవనమహీవిహరమాణ, మందపవమానవలమానమానితంబు
రమణరమణీసమాకీర్ణ రాజమాన, భరితవిభవంబు వంచకపురవరంబు. 7

క. అన్నగరమున కధీశుఁడు, సన్నుతకీర్తిప్రతాపసముచితగుణసం
పన్నుఁడు విక్రమకేసరి, యున్నతరిపువీరవిదళనోగ్రత మెఱయున్. 8

ఉ. పావనమూర్తి యవ్విభుని పట్టపుదేవి యుమావతీమహా
దేవి కటాక్షవీక్షణవిధేయనిధానపరంపరారమా
దేవి రసప్రసంగసముదీర్ణకళాకలనాసరస్వతీ
దేవి చిరక్షమాధరణిదేవి యనం జెలువొందుఁ బెంపునన్. 9

క. ఆదంపతులకుఁ బ్రమద, శ్రీ దైవాఱంగ రాజశేఖరుఁడు దిశా
మేదురకీర్తివిహారమ, హేలాపారగుణాభిరాముఁ డుదయించి తగన్. 10

క. ప్రతిపక్షశిక్షణంబును, క్షితిజనసంరక్షణంబు చేసి యవశ్యం
పితు రాచార మ్మనుపలు, కతఁ డెంతయు నిజ మొనర్చె ననుపమశక్తిన్. 11

మ. పవమానప్రతిమానసత్త్వజవశుంభద్వాహనారోహణో
త్సవసంభావితు లైనరాహుతులతో ద్వాత్రింశదుగ్రాయుధ
వ్యవహారోద్భటసద్భటప్రతతితో నారాజసూనుండు దా
నవలీలం జని యొక్కనాఁడు విపులారణ్యాంతరాళంబునన్. 12

వ. బహుప్రకారంబు లగుమృగయావిహారంబులం దగిలి చనిచని యొక్కయెడ సర్వా
లంకారసుందరం బగుశర్వాణీమందిరంబుఁ గనుంగొని యమ్మహాశక్తికి దండప్రణామం
బాచరించి యనంతరంబ తత్ప్రదేశంబున, 13

సీ. మత్తికాటుకపొత్తు మరగినసునుఁగెంపుఁజూపులఁ గలికిమించులు నటింపఁ
బెక్కువన్నెలకంథచక్కిఁ జిక్కక నిక్కి చనుదోయి కెలఁకులఁ జౌకళింప
సంకుఁబూసలక్రొత్తసరుల నిగారించి కంబుకంఠము నూత్నకాంతి నొసఁగఁ
బలుగుఁగుండలములప్రభఁ బ్రోదిసేయుచుఁ జెక్కులఁ జిఱునవ్వు చెన్నుమీఱ
యోగదండాగ్రగతపాణియుగళిమీఁదఁ, జిబుకభాగంబు నిలిపి రాచిలుకతోడ
సకలవిద్యానుసంధానసరసగోష్ఠిఁ, గలసి భాషించుయోగీంద్రకాంతఁ గనియె. 14

చ. కనుఁగొని తద్విలాసములు కన్నులపండువుసేయ సత్కథా
జనితరసప్రసంగములచందము డెందము నామతింపఁగాఁ

జనవు నటించి పెగ్గడిన జయ్యన శైవపరక్షయంచు నిం
పెనయఁగ యోగినీతిలక మిచ్చె విభూతి నరేంద్రసూతికిన్. 15

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని సుఖాసీనుండై యున్న యవసరంబున. 16

క. పంజరము వెడలి నరపతి, కుంజరు దీవించి సరసగోష్ఠి సునీతిన్
రంజింపఁజేసెఁ గీరము, మంజులభాషావిశేషమానుష్యమునన్. 17

వ. అనంతరంబ యారాజు రాజకీరాభిలాషగర్భితంబు లైనసముచితాలాప సందర్భంబు లుపన్యసించిన నయ్యోగినీ రత్నంబు ప్రయత్నపూర్వకంబుగా సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె. 18

క. అష్టాంగయోగవిద్యా, వష్టంభమువలనఁ గీరవరవచనసుధా
వృష్టి మదిఁ దొప్పఁదోఁగఁగ, నిష్టము గలిగినను జెల్ల దిది మాకు నృపా. 19

క. అఱువదినాలుగువిద్యల, నెఱవాది త్రికాలవేది నీవీచిలుకన్
నెఱవుగఁ జేపట్టిన నది, చెఱకునఁ బండొడవినట్లు చిరకీర్తినిధీ. 20

ఆ. రాజయోగ్య మైనరమణీయవస్తువు, యోగిజనులయొద్ద నునికి దగునె
యువధరింపు మనుచు నవరత్నపంజరా, నీతమైన చిలుకఁ జేతి కిచ్చె. [illegible]

ఉ. ఇచ్చిన మూఁడులోకములు నేలినకంటెను సంతసిల్లి [illegible]
నచ్చపలాక్షి వీడుకొని యదిృసుతాభవనంబు చేటుపన్.
మెచ్చులుమీఱఁ గోమలనమీరవిశాలనస్థాలనిష్కిన్ [illegible]
వచ్చి పథిశ్రీమాపనయావాంఛమెయిన్ విడయుంట నేన [illegible] 2[illegible]

వ. తదనంతరంబ 23

క. భూతలపతిసూతి కళా, చాతుర్య [illegible] పులు దానున్
శీతలశశికాంతోపల, చూ[illegible] కవిభుతోడన్. 24

వ. సరసకథామాధురీప[illegible]షితోషితుండై యిట్లనియె. 25

సీ. అఖిలజగ[illegible] భట్టంపుదేవి చేపట్టి పెనిచె
నా[illegible]మ్యముగలరామాఖ్యయొనఁగిరి రాజముఖులు
[illegible]లోపల నెల్ల నెక్కుడుమన్నన యిచ్చి మనిచె
[illegible]వేదవ్యాసభట్టారకుఁడు సుతు పేరుపెట్టె

నిట్టిమీ వంశకర్తల కితరపక్షి,వరులు తేజోనిరూఢి నెవ్వరును సరియె
సకలవిద్యారహస్యభాషావిశేష,చాతురీధామ శుకరాజసార్వభౌమ. 26

చ. పరిణయసూత్రరత్నమయపంజరపీఠికలన్ సుఖించి నన్
సరసరసాలసత్ఫలరసంబులు కుత్తుకబంటిగ్రోలినం
బరిచితవాక్యభంగి బహుభంగిఁ బ్రసంగము చేసెనేని నీ
కరణిఁ ద్రికాలవేది లనఁగా మననేర్చునె యన్యకీరముల్. 27

క. కావుననీభావంబున, భావించి మదీయభావిఫలసంప్రాప్తి
శ్రీ వివరించి వచింపుము, నావుడు రాచిలుక మనుజనాథుని కనియెన్. 28

మ. కరుణానీరధి సత్యధర్మధరణీకాంతుం డవంతీపురీ
శ్వరుఁ డారాజతనూజ నూతనకళాసౌభాగ్య కర్పూరమం
జరి కన్యాతిలకంబు మన్మథమహాసామ్రాజ్యలక్ష్మీధురం
ధరశృంగారవిలాసవైభవసముద్యన్మూర్తి ధాత్రీశ్వరా. 29

క. [illegible]యు దేవరయును, దేవియుదేవరయుఁబోలెఁ దేజోవిభవ
[illegible] నలరెద రిదె,వైవాహికవార్తయిపుడె వచ్చు నరేంద్రా. 30

[illegible] [illegible] నగి యా నిది చెప్పెడువారుచెప్పినన్
విని [illegible] [illegible]సేకము లేదె శుకాగ్రగణ్య నీ
వనియెడు [illegible] [illegible]రువయ్యెడి నన్న దేవ యే
[illegible]పున్నవెన నీ [illegible] [illegible] చిల్క పల్కినన్. 31

క. తాళము వైచినతెఱఁగున, [illegible]డెందమున కానంద
శ్రీ లాదమెంచుచు వచ్చెను, [illegible]లితను [illegible]నుంజాలధ్వను లంతన్. 32

సీ. కీలుఁగొప్పునఁ గన్నె గేదంగి రేకులు ఘనుఁగు[illegible]ల బుజ్జగింప
నలికభాగంబున నెలవంకతిలకంబు కస్తూరివాసన[illegible]
సిరమైన పచ్చకప్పురముతో బెరసిన తమ్ములమ్మునతె[illegible] [illegible]
గుచకుంభములమీఁదికుంకుమపంకంబు పరిమళంబులతోడఁ [illegible]
గంధవహనామవిఖ్యాతి గణనకెక్క, నించువిలుకాని వేగువా[illegible] [illegible]
యిగురుఁబోఁడులగమిరాక యెఱుకపఱిచె, సరసనుతుఁ డైనయారాజ[illegible]నకు.

ఉ. చందనగంధు లిద్దఱు లనర్ఘమణికాంచనసంఘటాయుత
స్పందన మాచరింప నవసం బ్రాకటాంకజనేత్ర పట్టఁగా
నిందునిభాననామణు లనేకలు గొల్వఁగఁ జామరీలతో
నందల మెక్కి యొక్క జలజానన వచ్చె నృపాలుపాలికిన్. 34

వ. వచ్చి యాందోళికావతరణానంతరంబున. 35

సీ. జిగి దొలంకుచునున్న బిగిచన్నుఁగవఁ గెంపుఁ గడెములకాంతులు కలయఁ బొలయ
మించుగా దీపించు మెఱుఁగుఁ జూపులయొప్పు మణికంకణములపై మాఱుమలయఁ
గరపల్లవద్యుతిఁ గస్తూరితిలకంబు కుంకుమాంకంబు కొమరు మిగుల
నవ్యవిస్ఫురణమై నఖముఖంబులకాంతి వెలయు ముత్యములతోఁ జెలిమిసేయ
నలఁతినగవు లేఁజెక్కుల నంకురింప, రాచముద్దుగ నెక్కి. యా రాజవదన
రాజు చేసన్న నాసన్నరత్నపీఠిఁ, జెలువు రెట్టింపఁగా సుఖాసీన యయ్యె. 36

క. ఆరమణి యుచితవచనసు, ధారసమున విభుఁడు సమ్మదము నందుతఱిం
గీరము తనసర్వజ్ఞత, యారూఢికి నెక్క నంబుజానన కనియెన్. 37

చ. పలుకుల నేర్పునం జెవులపండువు చేసితి వింతసేపు నా
పలుకు శిలాక్షరంబుగ శుభంబది శీఘ్రముగాఁగ నంతయుం
దెలియఁగఁ జెప్పు మింక భవదీయసమాగమనప్రసంగముల్
జలజదళాక్షి యేమిటికిఁ జల్లకు వచ్చియు ముంత దాఁచఁగన్. 38

వ. అనిన విస్మయానందకందళితమానసయు మందస్మితసుందరవదనారవిందయు నై య
య్యిందువదన క్షమాపతినందను నవలోకించి యామూలచూడంబుగా మదీయవిజ్ఞా
పనంబు దత్తావధానుండవై చిత్తగింపు మని యిట్లనియె. 39

సీ. వివిధవైభవముల విలసిల్లు పట్టున శ్రీలకెల్ల నవంతి మేలుబంతి
యన్నగరాధీశుఁ డధిగతపరమార్థనిత్యసద్గుణుఁడు సత్యధర్ముఁ
డావిభుపట్టపుదేవి లీలావతీదేవి రెండవభూమిదేవి తాల్మి
వారి కిద్దఱకును వర్ణితసౌజన్య కర్పూరమంజరి కన్య కలుగఁ
గలిగె బాంధవతతికి భాగ్యములకల్మి, కలిగె నృపవంశమునకు శృంగారగరిమ
కలిగెఁ బ్రజలకుఁ గన్నులు గలఫలంబు, కలిగె మరురాజ్యలక్ష్మికి గౌరవంబు. 40

తే. మొదలిపక్షంబు విదియనాఁ డుదయమైన, చంద్రరేఖయుఁబోలె నాచంద్రవదన
దినదినంబునఁ గళలందుఁ దేజరిల్లు, సఖులనేత్రచకోరికాసమితి యలర. 41

సీ. మొదలిసిగ్గులనిగ్గుఁ బొదలించుకనుమించు తొంగలిఱెప్పలఁ దొంగలింప
నెలవు లేర్పడుచున్న మొలకచన్నులచెన్ను బంగారుసక్కినలభంగి మెఱయ
శృంగారరసనదీభంగంబులోయన నారుతోడనె వళు లంకురింపఁ
గఱుదు లేమియు నెఱుంగనిముద్దుఁబల్కుల నలఁతితియ్యఁదనంబు గులకరింపఁ
గుంతలంబులు హరినీలకాంతిఁ జెనక, గతులమురిపంబు గజరాజగతుల నొరయ
బాల నవయౌవనంబునఁ జాల మెఱసెఁ, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 42

ఉ. చేరువు రూపుగన్నకరణిం జెలు వాకృతి నొందినట్లు శృం
గారము మూర్తిగైకొనినకైవడి నవ్యవిలాసరేఖ యా
కారము దాల్చి హాల్చుగతిఁ గాంతి శరీరము గాంచె నాఁగ నం
భోరుహనేత్ర యొప్పెఁ బరిపూర్ణవయోరమణీయలీలలన్. 43

సీ. కాంచనమణిగణచంచలరోచులఁ గాంతనెమ్మోముగా గండరించి
కుముదమీనచకోరకుసుమాస్త్రదీప్తులఁ గామినీమణికన్నుఁగవ యొనర్చి
కనకకుంభరథాంగకరికుంభమంజరీరుచి నింతిచనుదోయి రూపుచేసి
బంధూకవిద్రుమపల్లవాంబుజకాంతి నతివపాదములుగా నచ్చుపఱచి
కలితశృంగారవిరచనాకౌశలమున, నఖిలమోహనమూర్తిగా నలరుఁబోఁడిఁ
బంచబాణుండు తాన నిర్మించెఁ గాక, వేదజడుఁ డైనయజునకు వెరవు గలదె. 44

సీ. చందురు మెచ్చనిచాననెమ్మోముతో జలజదర్పణములు సాటియగునె
మెఱుఁగులఁ గైకోనిమెలఁతచూపులతోడ రతిరాజశరచకోరములు సమమె
పసిఁడికుండల మీఱుపడఁతిచన్నులతోడఁ గరికుంభచక్రవాకములు సరియె
హరినీలముల గెల్చునంగనకురులతోఁ గాలాహిచంచరీకములు ప్రతియె
పొలఁతిక్రొమ్మేనిసాటియే పువ్వుఁదీఁగె, బాలయడుగుల నెనయునే పల్లవమ్ము
లతివపలుకుల దొరయునే యమృతరసము, వెలఁది కెమ్మోవిఁ బోలునే విద్రుమంబు.

ఉ. ఆరసి లక్ష్యలక్షణరహస్యనిరూఢముగా సమస్తవి
ద్యారతి నుల్లసిల్లె వివిధంబులు చెల్వము లభ్యసించె నా
నారథవాజివారణగణస్ఫురణంబులకీ లెఱింగె నా
నీరజనేత్ర యుద్ధరణి నేరనివిద్యలు లేవు భూవరా. 46

ఉ. ఆరమణీశిరోమణి వయస్యలు దానును నొక్కనాఁడు శృం
గారవనాంతవీథి రతికాంతుని నోమఁగ నేగి యయ్యెడం

గోరికమీఱఁ గీరములకున్ శ్రుతిశాస్త్రపురాణసత్కథా
సారము లొప్పఁజెప్ప నొకశారికఁ గాంచెఁ గళాదిశారికన్. 47

క. కాంచి తమకించి కదిసినఁ, జంచలగతిఁ జిలుక తొల్లఁ జనలికి నెగయన్
మించినశారిక కోరిక, వంచనమైఁ జిక్కినట్లు వనితకుఁ జిక్కెన్. 48

ఉ. ఆగౌరవంకవంకఁ గమలానన నెయ్యపుఁజూడ్కిఁ జూచి యే
లాగున నీకు నీబహుకళాకుశలత్వము సంభవించె ని
చ్ఛాగతితోడ నీమెలఁగుచక్కటి యెక్కడఁ జెప్పుమన్న శో
భాగరిమాభిరామ యగుపక్షివధూకులరత్న మిట్లనున్. 49

మ. వెలయన్ గాదిలిపుత్త్రిచందమున వేవేభంగులం బ్రోచుచుం
బలుకుందొయ్యలిచేతిరాచిలుక పెంపన్ బెర్గి నానాకళా
కలనాలీలఁ ద్రికాలవేదిని యనంగాఁ జంద్రకాంతోపలో
జ్జ్వలకాంతార లతాంతవాటికలలో వర్తింతుఁ గాంతామణీ. 50

క. అనవుడుఁ ద్రికాలవేదిని, యనునామము నీకుఁ గల్గినట్టిదయేనిన్
నను నుద్వాహముగాఁగల, మనుజేంద్రకుమారుఁ జెప్పుమా మెచ్చొదవన్. 51

వ. అనుటయు. 52

క. ఆవంచకపుర మేలెడు, భూవల్లభనందనుండు బుధగురుజనసం
భావితగుణమణిభూషా, శ్రీవిలసత్కీర్తి రాజశేఖరుఁ డబలా. 53

సీ. కలిఖలప్రేరణాకులవివర్ణుఁడు గాక వర్తించునలచక్రవర్తి యనఁగ
గౌతమమునిశాపభీతచిత్తుఁడు గాక తనరారుపాకశాసనుఁ డనంగ
జటినిటలానలోత్కటపీడితుఁడు గాక సొంపారుననవింటిజోదనంగ
రాహుగ్రహోదారనిగ్రహుఁడు గాక సుకాంతిఁ జాల నొప్పెడుపూర్ణచంద్రుఁ డనఁగ
శ్రీలఁ గడుఁబేర్చి విభవంబుచేఁ దనర్చి, రూపమున నిక్కి సత్కళారూఢికెక్కి
గౌరవంబున రాజశేఖరుఁడు వ్రాలెఁ, జెలువమున నొప్పు నారాజశేఖరుండు. 54

వ. మదనమత్తకాశినీచిత్తాకర్షణాకారశృంగారలీలావిహారుం డైనయారాజకుమారరత్నం
బునకు. 55

మ. చనవొప్ప న్నినుఁ బొందఁగాంచునదిపో సంసారసాఫల్య మం
గన నీమాట లనంగశాస్త్రములరంగన్మూలముల్ మత్తకా

శిని నీమూపులు చిత్తజాయుధమహాసింహాసనస్థానముల్
వనితా నీదుకుచంబు లంగభవదీవ్యత్కుంభికుంభంబులున్. 56

శా. కాంతా కంతుని మీఱు నవ్వసుమతీకాంతుండు కాంతుండుగాఁ
గాంతేనిం గమనీయహేమమణిసాంగత్యంబు సంధిల్లు నీ
సంతోషంబు ఘటించు నంతకు భవత్స్వాంతస్య మూహింపఁగాఁ
గాంతారాంతరవల్లికాకుసుమసంకాశంబు గాకుండునే. 57

సీ. తరుణి యాతనియురస్సరసిలో నీకుచచక్రవాకులు కేళిసలుపుఁగాక
యింతి యాతనివదనేందుచంద్రికల నీదృక్చకోరికలు నర్తించుఁగాక
కాంత యాతనితనూకల్పభూరుహముపై నీబాహులతికలు నిగుడుఁగాక
పొలఁతి యాతనికర్ణపుటకగండముల నీవాచామృతంబు దైవాఱుఁగాక
నీకుఁ దగు నాతఁ డతనికి నీవు తగుదు, నీకు సరియైనసతియు నానృపకుమార
వరున కెనయైనపతియు నీవసుధఁ గలరె, నాదుమాటలు మదిలోన నమ్ము మనియె.

క. ఇత్తెఱఁగున శారిక నీ, వృత్తాంతము విన్నవింప విని యనురాగా
యత్తం బగుచిత్తముతో, మత్తచకోరాక్షి మరునిమాయలకతనన్. 59

సీ. అలరుఁదేనియఁ గ్రోలి యానందమున మ్రోయునలివిరావములకు నలికియలికి
చిగురాకుఁబోగ రాని చెలఁగి యెలుంగించుపికనికాయములకు బెదరిబెదరి
ఫలరసంబులఁ జొక్కి పలువలై పల్కెడుచిలుకలపలుకుల కులికియులికి
బిసములరస మాని పేర్చి వినోదించుకలహంసములఁ జూచి కలఁగికలఁగి
మేనుఁదీవెయు నలఁతయు మేళవింప, వెలఁదికరమును జెక్కును విన్యమందఁ
జెదరుకురులును నుదురును జెలిమిసేయ, సున్నతన్వంగిఁ గనుఁగొని యువిదలెల్ల. 60

క. గొరవంకయానమాటల, మరునంకఁ దలంకు గలిగె మగువకుఁ దమలో
వెర వింక నేమి గలదని, యిరువంకలఁ బొగిలి రప్పు డంతయువంతన్. 61

సీ. కనుదోయిమెఱుఁగులు కంతుతూపులకడ గిరవుగాఁ బెట్టితే హరిణనయన
మెయిదీఁగెనునుఁగాంతి మెఱుఁగుమొత్తములకు సెరవుగానిచ్చితే యిందువదన
చనుఁగవ గ్రొమ్మించుఁ గనకకుంభములొద్ద నిల్లడవెట్టితే యిగురుఁబోఁడి
పలుకులచెలువంబుఁ గలికికీరములకు వాటకంబిచ్చితే వనజగంధి
శుకముఁ జదివింప నందంబు చూడ గంద, మలఁదఁ బయ్యెద సవరింప వలను లేక
వగలఁ బొగులంగఁ జూడంగ వలసె మాకుఁ, బలుఁగు నిన్నింత చేసెనే పువ్వుఁబోఁడి.

వ. అని చింతించి శిశిరోపచారంబులు సేయం దలంచి. 63

సీ. చేమంతి రేకులఁ జేసినసెజ్జపైఁ దెఱఁగొప్ప నల్లఁ దెలివ నుంచి
యుండంగ డెందంబునందు గంప మలంచి చేయుచుఁ బచ్చకప్పురము సల్లి
పదపల్లవంబులు పల్లవంబుల నొత్తి పున్నాగ కనముల నప్పళించి
యయుతేఁ గ్రొక్కారుజీయ ముత్యముల పేరులు గట్టి చన్నుఁటఁ గన్నీరు పాయఁ దుడిచి
చెలికి శిశిరోపచారముల్ సేయఁ జేయ, నాతికంతకు మదనాగ్ని యధిక మైనఁ
జెలులు మదిలోన నెంతయుఁ జిన్నవోయి, రాజునకు విన్నవించిరి రమణి తెఱఁగు.

తే. విన్నవించిన నారాజు విన్ననగుచు, నిన్నుఁ దోడ్కొని రమ్మని నన్నుఁ బనిచెఁ
జెప్పనేటికి దేవరచిత్త మింక, మదవతీమణిభాగ్యంబు మనుజనాథ. 65

వ. అనిన నారాజశేఖరుండు. 66

క. ఆరాజాననమాటయు, నారాజశుకంబుపలుకు ననురాగరసాం
భోరాశిసుధాకరరుచి, సారంబై యప్పు డేకసంస్కృత మయినన్. 67

క. పలుకులు వేయి యిఁకేటికిఁ, బలుకును బంతంబు నొక్కభంగిగఁ బొసఁగం
బలుకఁగ నేర్తుగదా యని, చిలుకను దిలకించి ప్రియము చిలుకం బలికెన్. 68

క. నీపలుకు వేదసారము, నీపలుకు గిరీశువరము నీపలుకువెలా
స్థాపితలిపి నీపలుకున, కేపలుకు సమంబు శుకకులేశ్వర చెప్పుమా. 69

వ. అనుచుఁ గీరంబును గారవించి చతురికను దదనుచారికలను సముచితోపచారంబుల సత్కరించి పరిణతపరిణయోత్సాహుండును సర్వసన్నాహుండును ననుగతానేకరాజశేఖరుండును నై యారాజశేఖరుం డాపార్ద్ర కదలి కదళీకాకవంబనింబజంబీరజంబు తమాల హింతాలలవంగ లుంగ నారంగ మాతులుంగ సురంగాది మహామహీరుహ నితాంత కాంతం బైనయవంతిపురోపకంఠోపవనాంతరంబు ప్రవేశించినయనంతరంబ యాసర్వం సహాధీశు వీడ్కొని. 70

క. చతురిక వెస ముందరఁ జని, రతిపతిసముఁ డైనయతనిరాక ప్రియముతో
నతనునివేదనఁ బొరలెడి, నతితో మున్నాడిచెప్ప సమ్మద మొదవన్ 71

ఉ. వ్రాసినచిత్రరూపునకుఁ బ్రాణమువచ్చినభంగి లేచి పే
రాస దలిర్పఁగాఁ జతురికాంగనఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి దానిలీ
లాసరసానులాపగతులం జెలికత్తెల గారవించి కై
సేసికొనం గడంగె మునుచెప్పినశారికమాటఁ జెప్పుచున్. 72

వ. అంతఁ జకోరికావిజ్ఞాపితజ్ఞాపితరాజశేఖరాగమనవృత్తాంతుండును సంతోషితస్వాంతుం
డు నైనసత్యధర్మమహీకాంతుండు సరగ నగరంబు నలంకరింపం బనిచి. 73

సీ. లక్ష్మీసుతునిరాజ్యలక్ష్మికెల్లను మూలబల మైనశృంగారవతులతోడ
ఘనబలాకుంఠితకంఠీరవప్రౌఢిఁ గొమరారుభృత్యవర్గములతోడ
నాశాకరీశుల నపహసింపఁగ నొప్పుగంధసింధురసముత్కరముతోడఁ
బవమానుజవనత్వ మవమానపఱుపంగఁ జాలెడునుత్తమాశ్వములతోడఁ
గమలసంభవసము లైనకవులతోడ, గరిమ సన్మతి గలమంత్రివరులతోడ
మహిమమై వచ్చి సత్యధర్మక్షితీంద్రుఁ, డింపుఱెట్టింప నల్లుని నెదురుకొనియె. 74

వ. ఎదురుకొని తత్సమయసముచితోపచారంబులు నడపి తోడ్కొనిచని నిజప్రధానాగా
రంబున విడియించి పౌరులం బురోహితులను రావించి తదుపదిష్టదివసంబున. 75

సీ. హితులైననిజపురోహితులు చెప్పినయట్ల శోభనద్రవ్యవిస్ఫురణ గూర్చి
కడువైభవముతోడఁ గళ్యాణవేదిక నింపుమీఱ నలంకరింపఁ బనిచి
కర్పూరమంజరిఁ గైసేసి తెమ్మని సరసవిలాసినీజనులఁ బనిచి
రాజశేఖరమహారాజు శృంగారించి తోడ్తేరఁ దగియెడుదొరలఁ బనిచి
పరిణయాగారమునకు దంపతులఁ దెచ్చి, లక్షణోచితవైదికలౌకికాది
కృత్యములు సాంగములుగాఁగ సత్యధర్మ, మనుజనాథుండు విబుధానుమతి నొనర్చె.

వ. అయ్యవసరంబున మాహూర్తికదత్తశుభముహూర్తంబున. 77

చ. రతిరతిరాజమూర్తు లగురామయు రాకొమరుండు నొండొరుల్
సితలలితాక్షతానలుల సేసలువెట్టిరి మందమారుతో
చితచలనప్రసంగములచే నితరేతరకోరకావలుల్
చతురతఁ జల్లి యాడునవజాతిలతాసహకారలీలలన్. 78

క. చనుదెంచి హోమకార్యము, లనువున నొనరించి పెద్దలగువారలకుం
గనకమణిభూషణాదులు, తనియంగా నిచ్చె సత్యధర్ముఁడు దానున్. 79

ఆ. భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయచోష్యంబు, లింపువెంప నారగింపఁజేసి
వారయాత్రికులకు వసుమతీనాథుండు, గారవంబుతోడఁ గట్టనిచ్చె. 80

క. సొంపున నిమ్మెయిఁ బెండిలి, సంపతిలన్ సత్యధర్మజనపతిచంద్రుం
డంపఁగ నావంచకపురి, కింపలరఁ గుమారుఁ డరిగె నింతియుఁ దానున్. 81

చ. అరిగి పురంబులోనికమలాక్షులు మేడలమీఁదనుండి య
చ్చెరువుగఁ గొల్తముత్యములు సేసలు చల్లుచునుండ రాజమం
దిరమున కేగుదెంచి జననీజనకుల్ లను గారవింపఁ ద
చ్చరణసరోరుహంబులకుఁ జాఁగిలి మ్రొక్కెఁ బ్రియాసమేతుఁడై. 82

తే. అంత నొకనాఁడు కాంతయు నవ్విభుఁడు, శారికాకీరరత్నపంజరము లొక్క
చూతపోతంబుకొమ్మను బ్రీతి నునిచి, మహితశృంగారవనలతామండపమున. 83

వ. వినూత్నరత్నమకరకేతన క్రీడాచాతుర్యంబులఁ బొద్దుపుచ్చు చున్నసమయంబునఁ
గీరంబు శారిక కిట్లనియె. 84

క. ఈరాజు రాజముఖియును, గారవమునఁ గలసి మెలసి కందర్పసుఖ
శ్రీరతులై విహరించెద, రీరీతిని మనము నునికి యెంతయు నొప్పన్. 85

క. అనవుడు శారిక కీరముఁ, గనుఁగొని మగవారు పాపకర్ములు నమ్మం
జన దనినఁ బాపజాతులు, వనితలు కాకనుచుఁ జిలుక వాదముచేసెన్. 86

వ. తత్సాకర్ణనకుతూహలాయత్తచిత్తులై మత్తకాశినీమహీవరోత్తములు శారికాకీరంబులం
దేర నొక్కపరిచారక నియమించి. 87

క. తెప్పించి వానిఁ గనుఁగొని, యిప్పుడు మీలోన వాదమేటికి మాకుం
జెప్పుం డనినను శారిక, చెప్పఁదొడఁగె నిందువదనచిత్తం బలరన్. 88

వ. నన్ను నీరాజకీరంబు తన్నుఁ బరిగ్రహింపు మనిన. 89

క. పురుషులు పొలఁతులయెడలను, బరుషాత్మకు లనుచుఁ జాటిపలికినఁ గినుకం
బురుషులయెడలను బొలఁతులె, పరుషాత్మకు లనుచుఁ జిలుక పలికె నరేంద్రా. 90

వ. అది యట్లుండె మదీయవచనంబున కనుగుణంబుగా నొక్కకథచెప్పెద నవధరింపు మని
యిట్లనియె. 91

సీ. అభినవశ్రీలతో నలకాపురంబుతో సదృశమై యొప్పఁ గాంచనపురంబు
అన్నగరంబులోఁ గిన్నరేశ్వరుకంటె ధన్యుఁడు భూరిధనుఁడు సముద్రామవిభవుఁ
డా వైశ్యవరపుత్త్రిఁ డగుధనగుప్తుండు యౌవనోదయదుర్మదాంధుఁ డగుచుఁ
దనతండ్రిపిమ్మట ధనమెల్లఁ బోనాడి కడునకించనవృత్తిఁ గాంచి కరిగి
యందు నిజమాతులోత్తము ననుపమాన, విభవు శ్రీగుప్తుఁ డను వైశ్యవిభునిఁ జేరి
తండ్రి మృతుఁడౌట చెప్పక తత్తనూజఁ, బరిణయం బయ్యె వైభవస్ఫురణ మెఱయ.

వ. రాగతరంగిణి యనునక్కాంతం బరిగ్రహించి యనంతరంబ. 93

క. రాగతరంగిణిఁ దన్నును, శ్రీగుప్తుం డొక్కభంగిఁ జేపట్టి బహు
శ్రీగరిమ గారవింపఁగ, రాగిల్లి తదీయమందిరంబున నుండెన్. 94

వ. అంత. 95

క. తనప్రాణము ప్రాణములై, యనవరతముఁ దన్నుఁ గూడి యాడెడు మూర్తుల్
మనమునఁ బాటిన నూరికిఁ, జనియెద నని మామతోఁ బ్రసంగము చేసెన్. 96

ఉ. చేసిన మామ యల్లునికి శేషవిశేషమనూత్నరత్నభూ
షణముదంచితాంబరలసన్నవసారపటీరవస్తువుల్
భాసురలీల నిచ్చి యనుపన్ సతిఁ దోడ్కొని యేగి దుస్సహ
శ్రీ సిరిగొత్తఁ గాంచనపురీవరకాననమధ్యమస్థలిన్. 97

క. తనుఁ గూడి వచ్చువారలఁ, గను మొఱఁగి మహోగ్రవృత్తి ఘనకూపములో
వనితఁ బడఁద్రోచి తెచ్చిన, ధనమంతయుఁ గొంచు నేగెఁ దనపురమునకున్ 98

వ. ఇట్లు ధనగుప్తుండు త్రోచి పోయిన. 99

క. ఆకాంత కూపకుహర, వ్యాకీర్ణలతావితాన మాధారముగా
సాకారంబై నిల్చిన, శోకరసము భంగి నేడ్చుచును దగఁ బొగులన్. 100

ఆ. అయ్యెలుంగు పథికు లాలించి యేతెంచి, వెడలఁదిగువ నూతి వెలిఁ దనర్చె
రాహువదనగహ్వరంబున వెడలిన, చంద్రరేఖలీలఁ జంద్రవదన. 101

సీ. తావిఁ గ్రొవ్వాలినతన్వి సోకులభంగి వాలారుఁజూపులు మ్రాలు దేర
వేఁబోక కలువపువిందు వంతంబునఁ జెలువంపు నెమ్మోము చెన్ను దఱుఁగ
జఱుకు సోఁచిన యుట్టిజక్కవకవభంగి గరువంపుబిగిచన్నుఁగవ వణంక
నెండచే వాడినయెలదీఁగెయునుబోలె నిద్దంపుఁదనువల్లి నిగ్గుసడల
ముదురుటూర్పులఁ గెమ్మోవిపసనుడివియఁ, జెమటచిత్తడి చెక్కులఁ జిప్పిలంగ
నున్నతన్వంగి భయమేద నుపచరించి, యింపుపెట్టింప తెరువరు లిట్టులనిరి. 102

క. ఎవ్వరిబాలిక వెవ్వతె, వెవ్వరు నినుఁ దెచ్చిరిచటి కీకూపములో
నెవ్వరు నినుఁ బడఁద్రోచిరి, యెవ్వఁడు నీధవుఁడు నామ మెయ్యది నీకున్. 103

వ. అనవుడును. 104

సీ. కాంచిలోఁ జిరకీర్తిఁ గాంచి మించినయట్టి గుప్తుఁ డనియెడుసెట్టి యొట్టిఁ
గాంచనపురియందు గణనకెక్కినయట్టి గుప్తపుత్రకుఁ బాపనాయిత నేను
రమణమై నాగతరంగిణి యను నాతి [illegible] వారాంటికి నలుగురకోలు
నిర్వైబ ముచ్చల నెపమున [illegible] సహాయులఁ బాత్రిపోని
చతుష్ప్రకారంబు చూపించి కష్టపడిన, ఐనను మతితప్పి పడితి నీ ప్రాంతమునాత
నింతలో వచ్చి మీరెల్ల నెదురుకొంటిరి, మట్టకొంటిరి నా పాప మేమిచెప్ప. 105

ఉ. ఇంచినవేడ్కతోడ నను నేనుఁగన్నట్టి మాతృజన్మటం
బెంచినతల్లిదండ్రులకుఁ బ్రేముడి నాయెడఁ బాయకుండు నేఁ
గాంచికి నేగి వారిఁ జూడగాంచిన నంగద వాయుఁ గాన న
న్నించుక యాదరించి కర మేడనున్నటుగఁ జేయరే దయన్. 106

వ. అనిన ననుకంపాతరంగితాంతరంగులై యప్పథికు లిట్లనిరి, 107

చ. బలవదసహ్యసింహశరభ [illegible] ఘోర [illegible] నాంతభూమి గ
మ్ముల నిను డించిపోయెదమె ముంగి కెలుంగ నిముద్దరాల వా
వలఁ బనియేమి గల్గిన నవశ్యము నిన్నును దల్లిదండ్రులం
గలపక పోము కంచి యది కంచియె మాకుఁ బయోరుహాననా. 108

క. అని నయవాక్యంబులచే, ననునయముం బ్రియము నొదవ నప్పథికవరుల్
తనవారికంటె మిక్కిలిఁ, దనవారితసంబు దనరఁ దనుఁ బలుకుటయున్. 109

క. కాంతారత్న మొకించుక, సంతాపము సడల వెనుకఁ జను దేరంగాఁ
గాంతారము వెలుపడి దని, యంతట నక్కాంచిఁ గాంచి యందఱుఁ బ్రమలోన్. 110

వ. ఇట్లని స్తుతియించిరి. 111

క. నీలీనింబకదంబక, సాలాగురుసరళవకుళచందనబదరీ
తాలతమాలరసాల, శ్రీలం గడు నొప్పుఁ గంచిచెంగటితోటల్. 112

క. దీపితవినూత్నరత్న, ప్రాపితఘనకనకకలశబంధురశోభా
గోపితగగనప్రాంగణ, గోపుర మై కరిగిరీంద్రగోపుర మొప్పన్. 113

సీ. ఏవీథిఁ జూచిన నెపుడు విద్వజ్జన వేదశాస్త్రాలాపవిలసనంబు
లేయింటఁ జూచిన నిష్టాన్నభోక్తలై యతిజనులు గావించునతులవినుతు

లేమేడఁ జూచిన నిందీవరాక్షుల సంగీతవిద్యాప్రసంగమహిమ
లేతోఁటఁ జూచినఁ జూతపోతంబులఁ గలికిరాచిలుకలకలకలములు
కొలఁకు లెయ్యావి చూచినఁ గుముదకమల, కలితమకరందనిష్యందగౌరవంబు
లెల్లభాగ్యంబులకుఁ దాన యెల్లయైన, కంచిఁ జూడనికన్నులు కన్నులగునె. 114

ఉ. నూతనమీనకేతనవినోదపరిశ్రమఖిన్నులైనయ
బ్జాతముఖీనృపోత్తముల సారెకు సారెకు సేదదేర్చు గం
గాతటినీతటీకలిత కాంతరసాలనికుంజమంజరీ
జాతమరందకందళితసాగసమీరము కాంచికాపురిన్. 115

సీ. చెక్కులక్రేవల సికపుమించులతోడఁ దరపాలతళుకులు తడఁబడంగఁ
గలికికెంగన్నులఁ గ్రమ్ము క్రొమ్మెఱుఁగులు ముత్తువాళియలపై మోహరింప
గరగరనై యొప్పుకచభరంబులతావి పునుఁగుసౌరభములఁ బోదిసేయ
మించినవన్నెచీరంచులనెఱికలు మేఖలావళులతో మేలమాడఁ
బసుపునునుఁజాయ మైకాంతిఁ బసలుసేయ, నేవళంబులు చనుదోయి నిగ్గుఁ జెనక
ద్రవిళబాలవిలాసినీతతులు మెఱయ, సిరికిఁ బట్టైనకాంచికాపురమునందు. 116

క. నరుఁ డొకపుణ్యముచేసినఁ, బరువడి నది కోటిగుణితఫలదం బగుటన్
ధరఁ బుణ్యకోటియనఁగాఁ, బరఁగుం గాంచీపురంబుప్రతియే పురముల్. 117

సీ. ఘనతరసౌధాగ్రకనకకుంభము లవి కమలమిత్రు నదృశ్యకరణిఁ జూపఁ
బ్రాసాదకీలితబహురత్నదీధితు లింద్రచాపంబుల నీనుచుండఁ
బ్రతిమందిరధ్వజపటశీతపవనంబు సిద్ధదంపతులమై సేదఁ దేర్ప
గంధసింధురతురంగములసాహిణములు శ్రీకాంతకేకాంతసీమ గాఁగ
నాపణంబులఁ బచరించునట్టిసరకు, లర్థపతివైభవంబుల నపహసింప
రమ్యమై యున్నకాంచీపురంబుతోడ, నితరపురముల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 118

వ. అని ప్రశంసించుచుఁ దత్పురంబు ప్రవేశించి ప్రతిదినప్రవర్ధమానమహావైభవసుందరం
బైనశ్రీగుప్తమందిరంబుం బ్రవేశించి యతనిం గాంచి. 119

క. కాంతారాంతరకూపా, భ్యంతరమునఁ గాంతఁ గనుట యాదిగఁ దా రా
యింతిని గొనివచ్చినవిధ, మంతయు నెఱుఁగంగఁ జెప్పి యరిగినపిదపన్. 120

వ. అతండు, 121

క. ఎట్టింటి నేఁటిలోపల, దట్టి వెదకించి తెత్తు ధనగుప్తుని నీ
వల్లమున వగవవల దని, చల్లనిమాటలఁ బనాజ సంభావించెన్. 122

వ. అట ధనగుప్తుండు ధనంబు గొని నిజమందిరంబున కరిగె. 123

సీ. బందికాండ్రకు నిచ్చి పరిహాసకుల కిచ్చి కూడియాడెడు ధూర్తకోటి కిచ్చి
కుంటెనీలకు నిచ్చి కోడిగీలకు నిచ్చి మిన్నక వారకాంతల కిచ్చి
జూదరులకు నిచ్చి జెట్టికాండ్రకు నిచ్చి వారవిలాసినీసమితి కిచ్చి
యిచ్చగొండుల కిచ్చి యుచ్చమల్లుల కిచ్చి నాటక యుచ్చింపువారి కిచ్చి
మాయజోగుల కిచ్చి దిమ్మరుల కిచ్చి, మద్యపానుల కిచ్చి పామరుల కిచ్చి
యెల్లధనమును ధనగుప్తుఁ డెలుకమాలి, పచ్చపయికంబు లేకుండ వెచ్చపఱిచె. 124

క. రాగతరంగిణి గర్భ, శ్రీగరిమ వహించె ననుచు సీమంతశుభో
ద్యోగము సెపమున ధనములు, శ్రీగుప్తుని మోసపుచ్చి చేకొనుబుద్ధిన్. 125

క. కంచికిఁ జని బహువిధపవ, మంచిత మగుమేనమామమందిరము ప్రవే
శించి తనవనితఁ గనుఁగొని, సంచలతి వహించి గుండె జల్లన నున్నన్. 126

క. శంకింపవలదు పోలఁగ, బొంకితి మును కాననాంతమున మ్రుచ్చులకుం
గొంకి యసహాయుతను నే, వంకకు నరిగితివొ యనుచు వైశ్యవరేణ్యా. 127

క. అని రాగతరంగిణి తను, వినయోక్తుల వెఱపుమాన్పి వేగంబుగ మ
జ్జనభోజనాదిసత్కృతు, లానరింపఁగ మామచేత నుపలాలితుఁడై. 128

ఉ. ఆగుణహీనుఁ డొక్కతఱి యర్ధనిశాసమయంబునందు సం
భోగపరిశ్రమస్ఫురణఁ బొంది కవుంగిట నున్నయట్టియా
రాగతరంగిణీరమణిరత్నసువర్ణవిభూషణాదు లి
చ్ఛాగతిఁ గొంచుఁ బోఁదలఁచి చంపఁ గతారము పూన్చెఁ బూన్చినన్. 129

మ. వనితారత్నము వానికార్యమునకున్ వాపోవ నచ్చోటికిం
జని శ్రీగుప్తుఁడు తాను బాంధవులు నాశ్చర్యంబు రెట్టింపఁగా
ధనగుప్తుం డొనరించఁబూనినమహాధార్ష్ట్యంబు సర్వంబు గాం
చి నిజేచ్ఛం జనుమంచుఁ గంచి వెడలించెం గిన్కతో నల్లునిన్. 130

క. అటుగాన నెన్నిభంగులఁ, గుటిలత్వము మాఁదు గాఁగఁ గుడుతురు మగవా
రిటువంటివారి మదిలో, నెటుగా నమ్ముదురు సతులు హితు లని పతులన్. 131

క. అని శారిక కథ సెప్పిన, విని మీఁదటికథ వినంగ వేడుకపడునా
జననాథుఁ జూచి కీరం, బనఘా కథ యవధరింపు మని యిట్లనియెన్. 132

సీ. శ్రీకలితానూనచిత్రరేఖాయుక్తి కొమ్మలందును గోటకొమ్మలందు
నవరసపదయుక్తి నానార్థగరిమలు రాజులందును గవిరాజులందుఁ
గవిలోకసంతోషకరజీవనస్థితి సరసులందును గేళిసరసులందు
నవనవశ్రీసుమనఃప్రవాళవిభూతి మావులందును నెలమావులందుఁ
గలిగి సముదగ్రసౌధాగ్రతలసమగ్ర, శాతకుంభమహాకుంభజాతగుంభి
తోరురత్నవినూత్నశృంగార మగుచు, సిరుల నొప్పారువిక్రమసింహపురము. 133

క. భూపాలలోకమకుట, స్థాపితరత్నప్రభాతిశయచరణుఁడు వి
ద్యాపరిణతమానసుఁడు ద, యాపరుఁడు ప్రతాపమకుటుఁ డప్పుర మేలున్. 134

క. ఆరాజేంద్రునినందన, యారూఢస్మరవికారయౌవనలక్ష్మీ
గౌరవనిధి సకలకళా, పారీణవిలాసవతి నృపాలకతిలకా. 135

ఆ. ఆప్రతాపమకుటుఁ డాత్మజఁ బాటలీ, పుత్రి మేలురాజుపుత్రుఁ డైన
యాసుధర్మవిభుని ననుపమకరాంకుఁ, బిలువఁబనిచి వేడ్కఁ బెండ్లిచేసె. 136

ఉ. చేసి సుధర్మభూపతికిఁ జిత్రవిచిత్రవినూత్నరత్నభూ
షాసహితోరుసంపదలు సమ్మద మారఁగ నిచ్చి వైభవో
ల్లాస మెలర్ప నిల్పిన విలాసవతీసతిఁ గూడి సమ్మద
శ్రీ సెలువొంద నుండె మునుచేసినభాగ్యఫలంబు పెంపునన్. 137

తే. అంత నొకనాఁడు కాంత యత్యంతకాంత, చంద్రకాంతశిలాసౌధచంద్రశాలఁ
జాలవేడుకఁ దనప్రాణసఖులఁ గూడి, యంగజారాధనము సేయునవసరమున. 138

సీ. చక్రవాకస్తని శైవాలధమ్మిల్ల సందీప్తడిండీరమందహాస
యావర్తనతనాభి యభినవబిసహస్త రాజితరాజమరాళయాన
సికతాతలనితంబ వికచబంధూకోష్ఠ వరతరంగావళీవళివిలాస
కంబుకంధర దళితాంబుజాతానన నానావిధవిలోలమీననయన
యమృతసాగరవిభునియర్ధాంగలక్ష్మి, యిందుధరునిల్లు పుట్టినయిల్లుగాఁగ
నెగడెడుపినాకినీతటినీవధూటి, పట్టణాంతరసీమఁ జూపట్టుటయును. 139

వ. అక్కామినీరత్నంబు కేలు మొగిచి ఫాలభాగంబునం గదియించి. 140

మ. జయకారం బొనరించె నంబరమణీసాహస్రసంపన్నకున్
నయనానందనవారవిందమకరందశ్రేణికాస్విన్నకున్
నియతస్నాననిరంతరాగతజనానీకక్రమాసన్నకున్
జయజాగ్రజ్జలపక్షిపక్షపటలీసంఛన్నకుం జెన్నకున్. 141

వ. అనంతరంబ తత్తటినీతటంబునను. 142

సీ. వెన్నెలఁ జఱియుఱ్ఱవెండిపేఁగొలఁ బోలుయుత్త్రోపపత్రంబు లలితసమరఁ
గన్నెచెంగల్వపూవన్నె మించినసిరుకావిదోవతికట్టు కటిఁ దలిర్ప
వెలిదమ్మివిరిమీఁదియెలదేఁటిగతి గంగ మట్టిపై వేలిమిబొట్టు దనర
నీలకందుకముపైఁ గీలించుముత్యాల విధమున సిగఁ గమ్మవిరులు మెఱయ
లలితనయశాసనారంభకలిత మైన, మేనిమెఱుఁగులు మెఱుఁగులమెఱుఁగుఁ దెగడఁ
జంద్రధరుకృపబ్రహ్మవర్చసము గన్న, మారుఁ డన నొప్పువిప్రకుమారుఁ గాంచె. 143

ఉ. అత్తఱి భూసురోత్తమునకై తనచిత్తసరోజహంసము మీఁ
దెత్తినమాత్రలోనఁ దెరలెత్తు వియోగమహాంబురాశి పై
కెత్తఁ దలంపుకీలు తలలెత్త వెసఁ దలపోఁత లించువి
ల్లెత్త మనోజుఁ డింతి నడు గెత్తఁగనీనిప్రతిజ్ఞ దోఁపఁగన్. 144

క. ఆరామ కాముశరనం, బోరాములు పడుచుఁ దనదుపోరామిచెలిం
గారాముతోడ నాతని, నారామంబునకుఁ దేఁ బ్రియంబునఁ బనిచెన్. 145

ఉ. పంచిన భూసురోత్తమునిపాలికి నేగి ప్రియంబు చెప్పి రా
వించి నవీనచంచదరవిందమరందవిలోలచంచరీ
కాంచితదీర్ఘికాతటవనాంతరసీమ వసింపఁజేసి తా
నించినవేడ్కతో మగుడ నేగి కుమారికతోడ నిట్లనున్. 146

ఉ. భూసురవర్యుఁ దెచ్చితి నపూర్వవనాంతలతాంతశయ్యకున్
భాసురరూపసంపదల బ్రాఁతిగ నాతని భావసంభవుం
డాసనుచుఁ దూన్పవచ్చు ననురాగరసాంబుధి నోలలాడు నీ
చేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరు తోయజపత్రలోచనా. 147

క. అని యాసీమంతిని మం, తనమున నుపకాంతు నుపవనంబునకై తె
చ్చినవార్త విన్నవించిన, విని కౌఁగిటఁ జేర్చి గారవించెం బ్రీతిన్. 148

క. అంతటిలోపల నపరది, గంతమునకు భానుమంతుఁ డరుగుటయుఁ బటు
ధ్వాంత మనంతంబై హరి, దంతరవియదంతరముల నంతటఁ బర్వెన్. 149

శా. ఆలో నీలవినీలకుంతలవిలోలాలీంద్రసాంద్రప్రభా
భీలాకారమహాంధకారము విజృంభింపంగఁ బ్రాణేశు ని
ద్రాలోలాత్మునిఁగా నెఱింగి విలసత్సౌధంబుపై డిగ్గి తా
లీలారామములోనికిం జనియె నాళీవంచనప్రౌఢియై. 150

క. అటమున్న పన్నగేంద్ర, స్ఫుటదంష్ట్రాదష్టుఁ డగుచు భూసురవరుఁ డ
చ్చట మృతుఁడై పడియుండఁగఁ, గుటిలాలక యిట్టులనియెఁ గుందుచు నల్లన్. 151

చ. ఇలువడి వీటిఁబుచ్చి హృదయేశ్వరునిం గనుఁబ్రామి బోటులం
దలఁపక కన్నతండ్రికిని దల్లికి నాడిక దెచ్చి చీఁకటిన్
వలపులరాజుమాయఁ బడి వచ్చినదానికి నింతపెద్దయే
వలనుగ బ్రహ్మ మున్నొసల వ్రాసినవ్రాఁతఫలంబు దప్పునే. 152

క. పుటపుటనగుచనుఁగవపైఁ, బొటపొటఁ గన్నీరు దొరఁగఁ బురపురఁ బొక్కం
దటతటగుండియ లదరఁగఁ, గటకట యిది నోముఫలముగా కేమనుచున్. 153

ఉ. ఓరువరానివంతఁ దలయూఁచును నున్నని వెచ్చనూర్పు మీఁ
దారయలేనికూర్మి యిటు లయ్యెఁగదే యని పొక్కు వెంట నె
వ్వారలు వత్తురో యనుచు వచ్చినమార్గము చూచి వానియా
కారము మెచ్చి మైమఱచి కౌఁగిటఁజేర్చు మనోజవేదనన్. 154

వ. అప్పుడక్కళేబరంబు భూతావిష్టం బగుటయు. 155

క. క్షోణీసురవరుబొందికిఁ, బ్రాణము వచ్చెనని యిచ్చ భావించుచు న
ద్యేణీలోచన సుమనో, బాణపరాధీనహృదయపంకజ యగుచున్. 156

క. కరతాడనగళరవములఁ, బరిరంభణచుంబనములఁ బైఁబడి పెనఁగన్
ధరణీసురశవభూతము, కరిగమనం బట్టి ముక్కు గఱచె మొదలికిన్. 157

ఆ. ముక్కు శవమునోరఁ జిక్కినమాత్రాన, విడిచి భూత మపుడు వెడలిపోయెఁ
దెగువతోడ మొదలిమగఁ డున్నచోటికి, నాతి వచ్చెఁ జుప్పనాతివలెను. 158

వ. చని తదీయగేహదేహళీప్రదేశంబున నిలిచి పరిచారికల మేలుకొలిపి. 159

ఆ. ముక్కు లేనిబోసి మొగమున వెకవెకలెడి, నిమ్మపయూర్చుతోడ నెత్తుఁ గొలుకఁ
జెలువ మగనిదిక్కు చేసన్నఁ జూపి యీ, కొంటెతనుకుమక ముక్కుఁ గోసె ననియె.

క. ఇల్లటపుటల్లుఁ డని తన, యుల్లము రా మెలఁగినను నూరక నా కీ
కల్ల యొనరించె నని తా, నల్లనఁ బల్కుటయు వాని యాక్రోశింపన్. 161

క. విని భూవరుఁ డచ్చెరుపడి, జని యంతయుఁ జూచి రోషసంతప్తుం డై
తనయల్లునిఁ గని నిర్దయుఁ, జనులకు నొప్పించి యపుడు శంకఁగఁ బనిచెన్. 162

ఉ. వారలు నాసుధర్మవిభు వధ్యశిలాస్థితుఁ జేసి ఘోరదు
ర్వారకుఠారధార ననివారణ వేయఁగ నుత్సహించినం
జేరువ నున్న దివ్యముని చిత్తమునందుఁ గృపావిధేయుఁడై
నేరము లేక చంపఁ దగునే యిది ధర్మముగాదు నావుడున్. 163

వ. ఆరెకు లతిత్వరితగతిం జను దెంచి. 164

క. ఆమాట విన్నవించిన, భూమీశ్వరుఁ డచటి కరిగి పుత్రికధూర్తత్వం
బామూలచూడముగఁ దన, కాముని స్వప్నముగఁ దెల్ప నంతయుఁ దెలిసెన్. 165

చ. తెలిసి మహోగ్రుఁడై కినుక దేరెడు చూపులఁ గూఁతుఁ జూచి యీ
కులటకు శిక్ష యెయ్యది యొకో యనుచుం దలపోసి యాఁడువా
రల వధియింపఁ గాదని పురంబున నుండఁగనీక తోలి యా
వల నొకచోట నల్లునివివాహము చేసె రమాసమగ్రతన్. 166

క. కావున వనితాజనములు, భూవల్లభ యెల్లపాపములకును మూలం
బేవిధమున మగవారలు, పావనవర్తనులె కాక పాపాత్మకులే. 167

వ. అని కీరంబు సరసప్రకారంబున నుచితకథావిన్యాసం బుపన్యసించి యనంతరంబ. 168

ఆ. కడుఁ బ్రశంసచేసెఁ గర్పూరమంజరి, శారికాకథాప్రసంగమహిమ
రాజశేఖరుండు రాజకీరముకథా, ప్రౌఢి యొప్ప ననుచుఁ బ్రస్తుతించె. 169

చ. అని ఘనసారపేటిక నయంబు మెయిం గథ విన్నవించి యో
జనవర యిందు నెవ్వరిదెసన్ దురితం బిది చిత్తగింపుమా
యనుటయు సాహసాంకవసుధాధిపచంద్రముఁ డల్ల నవ్వుచున్
వనితల కేమి రాదు మగవారు దురాత్ములు కాక నావుడున్. 170

వ. విని. 171

సీ. చిన్నారిపొన్నారిచెక్కుటద్దములపైఁ జిఱునవ్వుమొలకలు చెంగలింప
మదనునితూపుల మఱపించుచూపులచెఱఁగులమెఱుఁగులు తుఱఁగలింప
మొగమున కెగిరెసుబిగిచన్నుఁగవమీఁద మణిహారరోచులు మాఱుమలయఁ
గమ్మనినెత్తావిగ్రిమ్ముక్రొమ్ముడినుండి యరవిరిబిరవాదివిరులు దొరఁగ
సాంధ్యరాగంబు వెడలినచంద్రరేఖ, యొసకమునఁ బొల్చు మునుముట్ట ముసుఁగువుచ్చి
యాకళావతి మృదులపర్యంకతలము, నందుఁ గూర్చుండఁబడి సాహసాంకుఁ జూచి.

క. ఘనసారకరండమునకు, ఘనసారస్వరమునిచ్చి కథ చెప్పింపం
బనుపడిననేర్పు గలిగియు, జనవర యిటు తప్పఁజెప్పఁ జనునే నీకున్. 173

చ. పురుషుఁడు పాపకర్మఁ డనఁబోలదు కాంతయె కాని కాంతకుం
బురుషుఁడు కీడుచేసినను భూషణ మేనుఁగుఁబల్లువట్టిచూ
తురె మగవాఁడు చేసె నని తొయ్యలియున్ దురితంబు చేసినం
బరమపతివ్రతాచరణభంగము గాదె నరేంద్రశేఖరా. 174

క. అని వనితామణి యుత్తర, మొనరంగా నిచ్చి భూవరోత్తముచిత్తం
బనురాగంబున మల్లడి, గొనఁ గ్రమ్మఱ ముసుఁగువెట్టుకొని శయనించెన్. 175

ఉ. లాలితలోచనోత్సవవిలాసవినూతనభద్రదానవి
ద్యాలలితప్రసంగనవదత్తక మోహనశిల్పచాతురీ
ఖేలనకూచిమార సుముఖీజనరంజన కామకేళిపాం
చాల సముల్లసత్కుసుమసాయకశాస్త్రకళావిశారదా. 176

క. ధీరోదాత్తరఘూత్తమ, ధీరోద్ధతపరశురామ ధీరలలితలీ
లారత్నావళినాయక, ధీరమహాశాంతమాలతీసుదతీశా. 177

స్రగ్విణి.

నిత్యభోగక్రియానిర్జరాధీశ్వరా, సత్యభాషాహరిశ్చంద్రభూమీశ్వరా
శైత్యసత్కాంతినక్షత్రలోకేశ్వరా, భృత్యభావోదయప్రీతిలక్ష్మీశ్వరా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
సప్తమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

అష్టమాశ్వాసము

క. శ్రీమహిళాంచితనయనా
శ్రీమద్వాణీవిలాసజిహ్వాగ్రతలా
క్ష్మామహితదక్షిణభుజా
సీమాద్రివిహారకీర్తి సిద్ధనమంత్రీ.

మ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలఫాలతలవర్ణస్వాంగనాంగవిజృం
భితనిస్త్రింశుఁడు విక్రమార్కుఁడు గుణాధీశుండు తేజోవిని
ర్జితదీప్తార్కుఁడు కాంతిసోముఁడు సుఖక్రీడాకలాపైకమం
డితుఁడై మూఁడవమాట యుత్తరుణి నాడింపంగ నుద్యుక్తుఁడై. 2

ఉ. చారుసువర్ణపూర్ణకలశంబునకుం దనమంత్రవిద్యచేఁ
గోరి సచేతనత్వమును గూర్చి యపూర్వకళామహాదర
శ్రీ రుచి మీఱ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని యానతిచ్చినం
గూరిమితోడ నాకనకకుంభము సంభ్రమ మొప్ప నిట్లనున్ 3

శా. శృంగారాదిరసప్రసంగములుగాఁ జెప్పంగ నేర్తుం గథల్
సాంగోపాంగముగాఁగ నొక్కకథ సువ్యక్తంబుగా నన్వయిం
పంగాఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపు మని చెప్పం జొచ్చె భూపాలుతో
సంగోత్పాదకవాగ్విశేషరచనాచాతుర్య మేపారఁగన్. 4

సీ. మాణిక్యసుందరమహనీయకందరభరితబంధురవింధ్యగిరిసమీప
మున వివేకనిధాన మనుపట్టణమునందు శ్రుతవర్మ యనుమహాక్షోణినాయ
కునకుఁ బద్మావతి యనఁగ గుణావతి యనఁగ లీలావతి యనఁగఁ గలరు
ముగురు గూఁతులు జగన్మోహనాకార లనంగశాస్త్రవిదగ్ధ లతివినీల
కుటిలకుంతల లుద్దకుంభికుంభయుగళ, గురుకుచలు వారిఁ దగినట్టివరుల కొసఁగి
వరుస మూఁడూళ్ల నిలిపె నావసుమతీశుఁ, డంత నాపురి కొకపరిహాసకుండు, 5

ఉ. హారివరాంగనాజనవిహారి విదూషకచక్రవర్తి సం
సారసుఖైకసారఘనసారపటీరవిలిప్తమోహనా
కారుఁ డనూనకాముకశిఖామణి పుష్పకరండకుండు నా
జారుఁ డొకండు వచ్చె సరసస్థితి రెండవమారుఁడో యనన్. 6

సీ. కొదమచందురునిలోఁ గొదమకై వడి మించు నటియించుచున్నపునాభి వెట్టి
ములుపడి పాఁవడ్డ వలరాజుడాగుల మీఁద గందపుఁబూఁత మేళవించి
తేఁటిఱెక్కలకప్పుఁ దెగడెడుకొప్పున బాగుమీఱఁగ పన్నెపాగ చుట్టి
తనరుజవ్వాదివాసనలచేఁ జెన్నొందుచిన్నిగేదఁగిఱేకు చెంపఁ జెరివి
కప్పురపుసోనపల్కులఁ గమ్మఁదావి, గుబులుకొనుచున్న విడియంబుసొబగుతోడ
రమణఁ జూపట్టు పుష్పకరండకుండు, హరునికనుదృష్టి దాఁకనిమరుఁ డనంగ. 7

ఉ. వచ్చి పురంబువాకిట రువారపుఁగోడెతనంబుతోడఁ గ
న్నిచ్చకువచ్చుచేడియల నెచ్చరికించుచు ధూర్తకోటితో
మచ్చరికించుచున్ వెకలిమాటలు మాయపుఁగూచిమారపుం
బచ్చలు చూపుచున్ సెలవిపాఱఁగ నవ్వుచుఁ గేకరించుచున్. 8

క. కన్నుండఁగఁ గనుపాపను, గొన్నవిధంబునను సతులఁ గూడకయును దాఁ
గన్నమిడి మనోధనములు, గ్రొన్ననఁ గొనిపోవుగన్నకాఁడుం బోలెన్. 9

వ. ఇట్లు వివేకనిధానం బను పట్టణంబునఁ బుష్పకరండకుండు బహుప్రకారంబు లగు నిచ్ఛావిహారంబులం జరియించుచుండ నొక్కనాఁడు కామశాస్త్రకళావేదు లైనవిట విదూషకపీఠమర్దకనాగరికులతోడ బహువిధస్వైరిణీగణప్రసంగంబులం బ్రొద్దుపుచ్చు చున్నసమయంబున మీదేశంబునఁ గ్రొత్త లగువార్త లెయ్యవి యెవ్వరెవ్వరివలన నే మేమిచోద్యంబులు గల వెఱింగింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 10

ఆ. ఇప్పురంబుచెంత నొప్పుమహాఘోష, పట్టణమున జారపతులపాలి
భాగ్యలక్ష్మి యనఁగఁ బద్మావతీకాంత, వినుతికెక్కు మూర్తివిలసనముల. 11

చ. తొలుకరివానకాలమునఁ దోఁచుమెఱుంగు పసిండిసీటు తే
టలఁ బలుమాఱుఁ బుల్కడిగి డాఁచినమన్మథమోహనాస్త్రమో
వలపులనన్నెలందొలఁచి వారిజసంభవుఁ డొందుఱూపుగా
నలవడఁజేసెనో యనఁగ నాకమలానన యొప్పు నెంతయున్. 12

ఆ. కోలను వోచ్చి పుచ్చుకొని తెమ్ము పాపనుంచు, మీఱు ప్రసేను ముల్లనూపెఁ గాక
లేకయున్న విూఁక మాకాంతచూపులు, వలల కుచ్చెఁ నఱుతెఁ గలయఁ కుర్న్సు. 13

ఉ. విమణరాజమండలము నట్టనకుముఁ జూ, పట్టెఁ బటి మిన్నుముట్టెఁగాక
గాకయున్న హరిణ మాకంజముఖిచూపుఁ, గూప్ప లపెన నపెవెఁ నూఱుకున్నె. 14

చ. సరసవినూత్నరత్నరుచిజాలము చేఁ దలకించుచున్నయా
గురుకుచకోమ్మెఱుంగుఁ జనుగుబ్బలతో నదినే యూనవచ్చునే
తొరలి హిరణ్యకుంభములచో త్రతనంబులు చెప్ప నేటికిఁ
గురుత యదేల కల్గు గుడిగుండములం బడునట్టివారికిఁ. 15

చ. వరుఁడు ధనుర్ధరుం డయి దివానిశముఁ వెనుకం జరింపఁగా
వెరవున మోసపుచ్చి తనవేఁడుకవచ్చినయట్టివారితో
సరసరతిప్రసంగములు సల్పఁగ నేర్చుఁ గదే యనైపుణ
స్ఫురణముఁ గంద మెందును నపూర్వము చూపెఁగఁ బొమ్ము ప్రక్కునఁ. 16

వ. అనుటయు. 17

చ. చెలఁగి కటారిబిత్తరము చిమ్ము వికారపు నవ్వు నవ్వ మీ
సలు వడివెట్టు నూరక మఱా యనుఁ బన్నగయంబుఁ బాడుఁ గ
న్నులు వెసఁ ద్రిప్ప కోపగయి నున్నగ దువ్వ బళాలు వెట్టు మూఁ
పులు పలుమాఱుఁ జూచుకొనుఁ బుష్పకరండకుఁ డాత్మ నుబ్బుచుఁ. 18

ఉ. క్రన్నన వారి వీడుకొని కన్నుల మ్రొక్కి వెసం బలారియై
క్రొన్ననవింటఁ దేఁటిగటికోల యమర్చి మరుండు వెంట రా
మున్నుగ నెమ్మనంబు తనముందటిచక్కని దోఁవ వెట్టఁగాఁ
గన్నియయూరి కేగెఁ దమకంబునఁ బుష్పకరండకుం డొగిఁ. 19

వ. అరిగి మహాఘోషపురవరోపాంతంబున శశికాంతశిలాతలంబునఁ బథిశ్రమం బార్చు
కొని తదవసరోచితాలంకృతుండై యన్నగరంబున కరిగి మనఃపద్మసద్మ యగునప్పద్మ
గంధిమందిరంబు పౌరజనంబులవలన నెఱింగి మందమందగతిం జని తన్నికేతనంబు ప్ర
వేశించి. 20

ఉ. ప్రాకటహేమరత్నమయపంజరపీఠికలఁ శుకంబు ల
వ్యాకులలీలతో రతిరహస్యవికాసకళావిలాసకో

శ్లోకము లర్థితోఁ జదువఁ గూరిమితో వినుచున్ సురూపరే
ఖాకమనీయతామహిమఁ గామునిదీమముఁబోలె ముందటన్. 21

సీ. రంజితమణిసాలభంజికలకుఁ దనభాసురాకృతి మేలుబంతి గాఁగ
రత్నపంజరకీరరాజికిఁ దనవాక్యసమితి గురూపదేశంబు గాఁగఁ
గమనీయకలహంసగతులకుఁ దనగతి యొఱపులు గఱపెడియొజ్జ గాఁగ
ఘనసారగంధవాహునకుఁ దనయూర్పుఁదనిగాలి నెయ్యంపుదాది గాఁగఁ
దివిరి నడయాడుచుండుపూఁదీవె యనఁగ, నేకతమ నగరం జరియించుచున్న
కంబుకంఠిఁ బద్మావతీకాంతఁ గాంచెఁ, బెన్నిధానంబు గాంచినపేద వోలె. 22

తే. కన్ను మనమును దనియ నక్కాంతఁ జూచి, యింత యొయ్యారమగుసతి యెందుఁ గలదె
యనుచుఁ బ్రియమును గంపంబు ననఁగి పెనఁగ, నల్లఁ జేరంగ వచ్చినయతనిఁ జూచి.

మ. సుకుమారుం డగుమారుఁడో కళలచే సొంపారుపాంచాలుఁడో
యకలంకుం డగుకూచిమారుఁడో యితం డంచుం బ్రశంసించుచుం
బ్రకటస్నేహ మెలర్ప నాతనిపయిం బద్మావతీకాంత వా
లికక్రొవ్వాఁడిమెఱుంగుఁజూపుల నివాళించెం గువాళించుచున్. 24

క. కనుఁగొనినమాత్ర నొండొరు, మనములు నొడఁబడిన వారి మఱియొక్కడకుం
జనకుండ నడ్డపెట్టఁగ, మనసిజుఁ డనుకోలుకాఁడు మాటికిఁ దఱిమెన్, 25

క. చూపులవక్కాణంబున, నాపుష్పకరండకాఖ్యుఁ డరుదెంచినమా
రోపాయపుఁగార్యస్థితి, దీపించినఁ బరిణమించి తిలకించి మదిన్. 26

ఉ. ఈసుకుమారతావిభవ మీదరహాసముఖారవింద మీ
భాసురమూర్తి యీలనదపారకృపారసనేత్రకాంతి వి
న్యాసము లెందుఁ గంటిమె ప్రియంవదుఁ డీతనియంద కాక నేఁ
జేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరువో యితఁ డేగుదెంచుటన్. 27

తే. అనుచుఁ గొనియాడి తిలకించి యావధూటి, చిన్నిలేనవ్వు చెక్కుల జీరువాఱ
సిగ్గు నెగ్గించుమధురోక్తి చెవులఁ జిలికి, యెలమి మజ్జనభోజనాదులను దనిపి. 28

వ. తదనంతరంబ వసంతుం డనునిజసఖుం బిలిపించి చౌర్యగతికళావిధేయంబు లగుమా
యోపాయంబు లుపదేశించిన వాఁడును దదుక్తప్రకారంబునఁ బుష్పకరండకుం బురో

షకంతోపవనాంతరంబునకుం దోకొని యాత్మీయపరిదానసంకేతలతానికేతనంబున నుని
చికొని సముచితసల్లాపంబు లొనరించుచున్నంత నిక్కడ. 29

క. మగఁ డింటికిఁ జనుదెంచిన, మొగమోటయు వట్టిమోహమును జిత్తములో
నిగుడొత్త మెఱుఁగుఁజూపులఁ, జిగురాకుంబోఁడి పూజచేసె న్నగుచున్. 30

ఉ. ఆయన మీఁ దెఱుంగక ప్రియంబు నిజం బని నమ్మి మోహముం
జేయుట చూచి నావలలఁ జిక్కె నితం డని కౌఁగిలించి సౌ
ఖ్యాయతకంఠరావమధురాధరపాననఖాంకనక్రియో
పాయములందు మైమఱవఁ బన్ని విలోచన యాలవెట్టుచున్. 31

సీ. మకరందములతీపు మగలకుఁ జవిచూపు మధుకరీమదవతీమణులయొప్ప
ఫలరసంబులు గ్రోల్చి పతుల నిక్కడకుఁ బిల్చి కొనిపోవుకీరకామినులబెడఁగు
బిసములఁ దనియించుప్రియులతో విహరించి యలగురాయంచతొయ్యలులచెలువుఁ
బల్లవంబులు దెచ్చి ప్రాణేశ్వరుల కిచ్చి చెలఁగెడుకోకిలస్త్రీలమురువు
చెలిమిఁ గొనియాడి యాత్మేశు నిచ్చకొల్పి, యతఁడు నతనుండుఁ గార్ముకహస్తు లగుచు
దోడఁ జనుదేర జారనాథుఁడు వసించు, నుపవనాంతరభూమికి నువిద చనియె. 32

క. చని యాదంపతు లాత్మల, ననురాగరసంబు నిండి యలువులువారన్
వనకేలీతత్పరులై, వినుతవిహారములఁ దగిలి విహరించుతఱిన్. 33

క. పదములు తోట్రుపడంగా, వదనంబున లేనిదప్పి వాతెఱ యెండం
గదియఁగ వచ్చి వసంతుఁడు, హృదయమున భయంబుదోఁప నిట్లనిపలికెన్. 34

చ. కడు వెరవేది నేఁ బ్రథమగర్భవతిన్ సతిఁ బుట్టినింటికిం
దోడుకొనివచ్చుచో నిచట దుస్సహ మైనప్రసూతివేదనం
బడియెడు నియ్యెడం దగినబాసట లే దటుగాన నింక నీ
పడఁతుకచిత్త మాపడఁతిభాగ్యము మాటలు వేయు నేటికిన్. 35

వ. అనుటయు వానిదీనాలాపంబులకు బ్రిమసి పద్మావతీరమణుండు పద్మావతిం జూచి
యిట్లనియె, 36

క. జలజేక్షణ యెవ్వరికిం, గలసంసారము నుపేక్షగావించుట గా
దలనత్వ ముడిగి చను మని, పలికిన నది చనియె జారపతి యున్నెడకున్ 37

క. చని సరసవచనరచనలఁ, జనవులఁ బరిరంభణాదిసంభావనలన్
మనసు గరఁగించి పులకలు, తనువునఁ బొదలించి రతులఁ దగిలించి తగన్. 38

సీ. తుఱుములుమింతలు వెట్టుతొడవులదీప్తులతోఁ జనుదోయిమించులు చౌకళింప
రాణించునందెలరవళితోడనె కూఁత మొలనూలిమువ్వలమ్రోఁత నిగుడఁ
గటితటంబునఁ దోఁచుకదలుపెక్కువతోడఁ గర్ణభూషణములకదలు మెఱయఁ
గడలేనిసుఖములఁ గరఁగినమదితోడఁ జిత్రకస్ఫూర్తి లేఁజెమట గరఁగ
వదలుకొమ్ముడి సలరులవానఁ గురియ, హారమణిదీప్తి యుయ్యాలలాడుచుండ
మగువ పుంభావలీలల మాఱుమగని, గంతుసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్తఁజేసె. 39

వ. ఆపుష్పకరండకుండును సంతోషితస్వాంతుండై. 40

చ. పురిఁ బురిఁ దప్పకుండ మొలపూసలు ద్రెవ్విననాఁట నుండియుం
దిరిగితిఁ బెక్కుభూములు సతీరతిసౌఖ్యరసప్రసంగవి
స్ఫురణలతారతమ్యములు చూచితిఁ గాని భవత్సమాన లే
తరుణులఁ గాను భావభవతంత్రకళాకలనాచమత్కృతిన్. 41

వ. అనవుడుఁ బద్మావతి మదీయచాతుర్యంబునకు నాశ్చర్యం బంద నేల యని యిట్లనియె.

క. చేరువ భర్మస్థల మను, నూర గుణావతి యనంగ నొకయుగ్మలి చె
న్నారు మనోహర మగుశృం, గారరసం బొఁదురూపు గైకొన్నక్రియన్. 43

సీ. చందురునెఱి వరజాఱఁజేయుట గాక నెత్తమ్మిమీఁద దండెత్తఁ జూచుఁ
బసిఁడిసలాకపైఁ బగలుచాటుట గాక తొలకరిమెఱుఁగులఁ దొడరఁ జూచుఁ
గరికుంభములమీఁదఁ గాలుద్రువ్వుట గాక జక్కవకవతోడ వక్కరించు
మగమీలతో మగమాటలాడుట గాక పువ్వుఁదూపులకును బొమ్మవెట్టు
ననఁగ మోముఁ దనువుఁ జనుదోయి కనుదోయి, కనుఁగొనంగ నొప్పుఁ గాముప్రోది
దీమ మగుగుణావతీవధూమణికిని, సరి యనంగ మగువ జగతి గలదె. 44

క. వలపులవదనిక చిలుకల, కొలికి రువారంపుఁగలికిగుబ్బలనవలా
పులుగడిగినముత్యముసిరి, పులకండపుఁబొమ్మ యనఁగఁ బొలఁతుక యొప్పున్. 45

చ. కలువలు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులు నీడురామికిం
జెలువుగ నేపదార్థ మెనసేయుదునో సతికన్నుదోయికిం
దలఁచి పయోజసంభవుఁడు తామరలం బ్రతిసేయఁబోలు నాఁ
బొలుపుగ నెల్లవారుఁ దమపుట్టినయిండ్లను బెద్దసేయరే 46

క. అక్కుసుగుణావతి తనపతి, కక్కైదురును గాఁజూచునని గనుఁగొని నేర్పుల్
నెట్టుకొని యాఁడువారల, దిట్టతనం బెఱుఁగ బ్రహ్మదేవునికశమే. 47

సీ. అనుమానపడక యున్నవ్వుగుణగణాళి వినిపించెనని యుష్కఁ గా
విని యిటువంటి వెన్నఁడును విన్నది కన్నది లేదు మున్ను నా
లును గణుతింప నీదొజ్జవఁ నిదియే తెలిసెనంచుఁ జెప్పఁ మా
యనఁగ లతాంగి నీయనుగుబాల విజ్ఞబని నవ్వఁ బల్కెనన్. 48

వ. తత్ప్రతీపదనియమవిశ్వాసతత్పరుండై తిరిగి చనియె ననికిఁ జని. 49

క. వన్నె వెలయంగ నాసతి, యున్నగృహంబున్ జరసి యుచితస్థితితో
విన్నునువునఁ జని మున్వో, సొన్నాటంకంబు వ్రాలు సుగతిని గాంచెన్. 50

తే. మోవి పవడంబుఁ దమలోన మడిగినంగ, నడుము బయలును దమలోనఁ బడఁబడంగ
మేను మెఱుఁగును దమలోన మేళవింపఁ, దజన యొయ్యారముగ వానివెక్కు చూచె.

తే. కందు వోరయనిపున్నమచందురుండొ, శివునికనుఁగొనటు గాఁకనిచిత్రభవుఁడొ
కాక నరమాత్రుఁడే నీఁడు నాకుఁ జూపె, ననుచుఁ దలయూఁచి కొనియాడె వనజగంధి.

క. వేడుకపై నవు డిరుమైఁ, గాఁడంగఁ దొణఁగా నతనిఁ గామునిశరముల్
చేడియచూపులఁ దమలో, గూడించె ననంగ నొక్కనూటికిఁ బెలుచన్. 53

క. మనసిజుఁ డిద్దఱకును గుం, టెనకానితనంబుచేసెడిం గనుఁగొననాఁ
జనవులు మాటలయనువులుఁ, దనువునఁ బులకలును గలుగఁ దత్తఱపెట్టెన్. 54

క. చెన్నారువచనరచనలు, మున్నాడం గనినవలపుమొలకలతెఱఁగుల్
మున్నాడినమనసులతో, గ్రన్నన వీడ్కొనిరి సిగ్గుఁ గన్నెతికంబున్. 55

చ. పులకితచిత్రరూపములపోలిక నిద్దఱుఁ గొంతప్రొద్దు చూ
పులఁ బరిణామముల్ దెలిసి పుష్పకరండకు రాక యంతయుం
దెలిసి గుణావతీలలన దిగ్గన మజ్జనభోజనాదిపూ
జలఁ బరితుష్టుఁ జేసి తనచల్లనిమాటల గారవించుచున్. 56

సీ. అరవిరివిరవాదివిరుదుపెండెములతో సోలుకోయిలమూకలతోడఁ
బూఁదేనెగందాన బ్రింగుడుపడి యున్న గండుఁదుమ్మెదలెంకగములతోడఁ
బరువంపుజాజిపక్కరలతోఁ జెలరేఁగుచిలుకసుట్టపుఁబోఁజునిరులతోడ
గుబగుబ వాసన గుబులుతో ముంగల నేగాడి చలిగాలి నేగుతోడ

హరిహరబ్రహ్మాగాధమానాపహారి, త్రిభువనీధనుర్విద్యాపరీక్షకుండు
కమ్మవిలుకాఁడు మెఱమ శృంగారవనము, లోనిగురివెందపొదక్రింద వాని నునిచి. 57

ఉ. ఇంటికి వచ్చునంత మగఁ డింటికి వచ్చిన నాథ నీవు న
న్నొంటిడి రాక యింతదడ వుంటఁగఁ గారణమేమి యింక న
న్నంటిన నీకు నీవెఱుఁగు దంచు నొకానొకతప్పువెట్టి వె
న్వెంట నతండు రాఁ జనియె వెండియుఁ దొయ్యలి పువ్వుఁదోఁటకున్. 58

చ. చను నెడ దాని మన్మథపిశాచము సోఁకిన నొచ్చెనంచుఁ దూ
యని పలుమాఱుఁ దూపొడిచి యల్లనఁ బుప్పొడి రక్షవెట్టి క్ర
మ్మన నధరామృతంపుబలుమం దొకయించుక యిచ్చి మించులం
బొనరినచూపులం బడిసిపో నటువైచుచుఁ గౌఁగిలించుచున్. 59

చ. కనదురుకాంతిఁ గాంత శశికాంతశిలాతలకుట్టిమస్థలిన్
వినుతలతావనీకుసుమవేదికపై శ్రమమార్ప దానునుం
దనమగఁడుం గళావతి లతావశతం దదుపాంతవిస్ఫుర
ద్ఘనవకుళావనీరుహశిఖామణినీడ సుఖానురక్తయై. 60

వ. కొంతదడవుండి యాపొంతం గుసుమవిసరభరితం బగుచుఁ జెన్నారుచున్నసురపొన్నఁ గన్నారం గనుంగొని యిందులపువ్వులకుం గలపరిమళం బెందులపువ్వులకుఁ గలదని మునుముట్ట మాయవెట్టం గడకట్టుచేసికొని యప్పటి గదలి యాసురపొన్నక్రిందికిం జనుదెంచి యిట్లనియె. 61

సీ. సేమంతిచవికెలఁ జెలరేఁగి చిలుకలు మదనశాస్త్రంబులు చదువుచుండఁ
గడిమికూటములఁ బికమ్ము లనంగనైపాళప్రబంధంబు లాలపింప
జాజియోవరులలోఁ జంచరీకంబులు వలరాజుబిరుదాంకములు పఠింప
సంపెంగనాటకశాలలఁ గలహంస లతనుగీతంబుల నాడుచుండ
వేడుకలతోడఁ జూడంగ వినఁగఁగంటి, మిట్టి వనములు గలవె యేపట్టణముల
ననుచు మగనిమనంబును నలరఁజేయు, కరణి నుపకాంతు మాటల గారవించె. 62

తే. కురులకప్పున నెలదేఁటియిరులు బెరసి, మరులుగొలుపంగ మరుచేతియురులు దగిలి
కన్నుగానక మాఱుమగండు మగఁడు, బలుపుఁజీఁకటి దప్పంగఁ బడి విసువఁగ. 63

సీ. తరుణి యశోకంబు తన్ను నందెలమ్రోఁతఁ గాంచివిరానంబు గడకొ దుంగ
లలితాంగి తిలకించి తిలకంబుఁ గనుఁగొనుఁ గనుదోయి మెఱుఁగు లాకసము గప్పఁ

బొలఁతి పుక్కిటికల్లు పొగడపై నుమియు లేఁజెక్కులచిఱునవ్వు చెక్కులొత్తఁ
గలకంఠి యెలుఁగోవిఁ గౌఁగిటిలోఁ జేర్పఁ గంకణఝణఝణత్కార ములియఁ
దియ్యవిలుకానివిడిపట్టుదిమ్మ మనఁగ, నతనుమోహనమంత్రదేవత యనంగ
మగనిముందట విరహాగ్నిఁ బొగులుమాఱు, మగనిముంపటఁ బ్రోడయై మదము కవిసె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్విలుకానినవ్వుకొ్రివ్వ గలచెలజవ్వని మగనిముందట ముద్దుగురియుచు పరసంపువచనరచనల మనంబుకొలఁది యుకసి గరువంపువలపుసొలపులు గ్రిక్కిఱిసి పునఃపునరాలింగనంబులు చేసి యతనితో నిట్లనియె. 65

ఉ. ఈసురపొన్నయెక్కి నుతికెక్కినకమ్మనిపువ్వు లెల్ల నేఁ
గోసెదఁ జూడుమీ యనుచుఁ గోమలి యాతరువెక్కి యొక్కపూఁ
గోసి నుతించిమూర్కొనుచుఁ గుత్సితబుద్ధి నిజేశుఁజూచి నే
బాసిటు లేను జూడఁ బెఱభామినితో నమియింపఁ బాడియే. 66

తే. అనుచు వలవనివలవనికినుకతోఁప, మ్రానుడిగ్గఁ బొయ్యాలి మ్రానుపడుచు
సొలయఁగా నేల యిట్లొట్ట జోటి యన్న, కాంతఁ జూపుము పలదింత కటికితనము.

క. అనుచును వెలవెలఁబాఱెడు, తనపతి మదిమెచ్చ నీవు తరువెక్కి ననుం
గనుఁగొను మే వేఱొకపురు, షునిఁ బొందినదంద మగని చూత మటంచున్. 68

చ. జిగి దొలఁకాడుతేనగవు చిమ్మెడుచూపులు మీఁదఁ జల్లుచున్
సగినలవంటిచన్నుఁగవజక్కవపిట్టల బైలువెట్టుచో
నిగిడెడుప్రేమ మీఁ దెఱుఁగ నేరక తా సురపొన్న యెక్కి న
మ్మగఁ డిల నాఁడువారిబలుమాయలఁ గాయజుఁ డైనఁ జిక్కఁడే. 69

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వుంబోడి పిఱుతిన్ననినవ్వుటాలమాటల వాని మ్రానెక్కించి యొక్క పువ్వుఁగోసి మూర్కొనుసమయంబున నతండు మోముచూపఁ గుసుమరసవిసర లసదహంకారఝంకారలలితశిలీముఖజాలటంకారసముద్దండప్రసనకోదండనిర్ముక్తపుష్ప శిలీముఖముఖానలశిఖాసంతప్తమానసుం దగుపుష్పకరండకుం గనుసన్న నానన్నుం జేసి తనయధరామృతంబున సేదదేర్చి పరమానందకందళితహృదయుం జేసి కందర్ప క్రీడం దనిపిన విస్మయానందకందళితస్వాంతుం డగునతని కిట్లనియె. 70

క. నను మెచ్చెద విది యచ్చెరు, వన నేఁటికి నానుధర్మ యనునగరమునన్
జనమోహిని లీలావతి, యనుకామిని యుండు ననుజ యగు మఱి నాకున్. 71

తే. కమ్మనిపవాలువన్నెఁబంగారుకరువు, కామవిద్యారహస్యముల్ గఱపగురువు
సరసజనములు భ్రమపడితిరుగుతెరువు, మెఱయులీలావతీకాంత మేనిమురువు. 72

ఆ. ఆలతాంగిచూపు లల్లార్చిచూచిన, నతనుమహిమచేత యతులకైన
తెమలి యినుపకచ్చడము లూడిపడు నన్న, నున్నవారి నింక నెన్న నేల. 73

ఆ. అమృతరసముతేట లంగనమాటలు, మరునిచేతియురులు మగువకురులు
కప్పురంపుఁగ్రోవి కలకంఠికెమ్మోవి, యాలతాంగిఁ బొగడ నలవి యగునె. 74

వ. ఆలీలావతి మగండునుందాను నేకశయ్య నుండి యుపనాయకునిం గుసుమసాయక
క్రీడ నలరించు నీ వాలలనవలనిచోద్యంబులు చూడవలతేనిం జను మని వీడుకొలిపి.

క. తనవిభుని నగవుఁ జూపులఁ, గనుఁగొని నామాట నిజమొ కల్లయొ చెపుమా
యనిన నది యట్ల తప్పదు, ఘనరఁగ నీతరువుమాయొ పువ్వులమాయో. 76

క. అనుచు వెడనగవుతోడను, మనమునఁ గడుఁజోద్య మంది మ్రాను దిగి నిజాం
గనయును దానును వీటికిఁ, జనియె విలాసినుల నమ్మఁజన దెవ్వరికిన్. 77

క. అటఁ బుష్పకరండకుఁ డె, క్కటి యరిగె గుణావతీనఖవిభీతలతా
స్ఫుటకేశుకందరాలక, నిటలతటవిలాసుఁ డగుచు నెయ్యం బలరన్. 78

వ. ఇట్లు చనుచుఁ దదంగనానంగసంగరసంగతనఖాసిపథాలంకృతం బగునిజాంగంబుఁ
గనుంగొనుచుఁ దనమనంబున. 79

మ. చిగురాకున్నునుఁగెంపులేఁదొడవు లిచ్చెం జిత్తజుం డిచ్చెఁ బో
నగు నీలాగుఋణంబు వీరలక యెన్నం డెబ్బె నమ్మా యనుం
దగుఁబో వీరికె నాకు సంగమము హా నాపాలిభాగ్యం బనున్
ముగురం గూర్చినముండదైవమునకున్ మ్రొక్కుంచు జేజేయనున్. 80

వ. అని యంతస్స్మితసంస్మితవదనుం డగుచు సుధర్మానగరంబునకుం జని లీలావతీమంది
రంబు ప్రవేశించుటయు. 81

సీ. దారపారలుగాఁగఁ దాఁకినమలుపచ్చికనమసవలరాచమసలతోడ
నక్కడక్కడ మేన నష్టపాటులుగాఁగ వైచినగంధంపువలపుతోడఁ
దొలకరించి నటించుమొలకసిగ్గులచేత సుడివడి కడకొత్తుచూపుతోడ
నూరక మంటయై యుబ్బినవిరహానలపుశిఖి నెగయునూరుపులతోడ

నెలమిఁ దనరారి తనదుకట్టెదుర నిలువఁ, బడినవిటచక్రవర్తి సౌభాగ్యమూర్తి
రసికజనముఖ్యుఁ బుష్పకరండకాఖ్యుఁ, దెఱవ కనుఱెప్ప వెట్టక మఱిసి చూచె. 82

క. చూచిన వాఁడుఁ దలోదరిఁ, జూచెం బులకించి చూపుఁ జూపును దమలోఁ
దాఁచికొని రాకఁ గ్రీడా, క్రీడాతురతి మెఱయ సాము చేసె న్నడుమన్. 83

ఉ. ఇందునికందు వేర్పఱిచి యిందునిచే సతిమోముచేసి యా
కందును గుంతలంబులుగఁ గంజభవుం డొనరించెఁ గానినాఁ
డిందును మోమునుం గురులు నిట్టివి గంటిమె యీతలోదరిం
బొందనియట్టివానిమగపుట్టువుఁ బుట్టువుగాఁ దలంతురే. 84

వ. అనుచు మనోహరాలోలహేలాలలితపాంచాలుం డగుచు పుష్పకరండకుండు లీలావతీ
విలాసినీవిలోకనవాగురం దగిలి యల్లనల్లనఁ గదియం జనుటయు, 85

మ. వరసౌభాగ్యవిలాసమూర్తి యితఁ డెవ్వండొక్కొ యీరూప మె
వ్వారియందుం గనుఁ గొంటిమే యితనిలావణ్యంబుఁ గన్నారఁ గ
న్న రమానందనుఁ డైనఁ జిక్కువడఁడే నాపాలిభాగ్యంబు దా
నరుదే పోలఁ దలంప నీతఁ డనియున్ హర్షించె నక్కాంతయున్. 86

క. అంతట నిద్దఱమనసులఁ, గంతునిపస గలసె వింతకసమస లోలయున్
మంతనములు పెదవుల నిసి, చింతలువాఱంగ నగవు చెప్పలు గోరన్. 87

వ. తదనంతరం బాపుష్పకరండకుండు. 88

క. తా వచ్చినకార్యమును గు, ణావతి పుత్తెంచినట్టినైపుణమును లీ
లావతికిఁ జెప్ప నదియును, భావంబున సంతసంబు పైసుకవెట్టన్. 89

ఉ. ఆసమయంబునం దపనుఁ డస్తగిరీంద్రమునందుఁ బొంద లీ
లాసరసానుకూలగతులం దగ వానికి నాఁడురూప మె
చ్చైచ్చ సొబగారుచుండ మణిహారవిభూషణరాజిచేతఁ దై
సేసిన మెప్పెఁ గృతిప్రమదుఁజేడియ యైనముకుందుఁడో యనన్. 90

ఉ. అప్పుడు నాథుఁ డింటికి రయంబున వచ్చిన మ్రొక్కఁబంచినం
దప్పక చూచి చీఁకటికతంబున నాఁటదిగాఁ దలంచి యీ
యొప్పులకుప్ప యెవ్వ రని యువ్విళులూరుచు వేడఁజొచ్చినం
జెప్పఁ దొణంగెఁ దొయ్యలి వశీకృతదుశ్చరితప్రవీణయై, 91

క. అని రాజుచిత్తమునఁ గృప, తనరంగా మాటలాడి తమ కిద్దఱకున్
మనసిజుఁడు పెండ్లిపెద్దగఁ, జనవున వరియించి కేళిశయ్యకుఁ దార్చెన్. 106

ఆ. తార్చి వచనరచనఁ దేర్చి చిత్తములోని, మదనవహ్ని యార్చి ముద మొనర్చి
యసమరతుల నోలలార్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి, మనసుకోర్కి దీర్చి మదిఁ దనర్చి. 107

క. మానిని కరపాశంబుల, చేనాథునిఁ గట్టివైచి జిగి దొలఁకెడుపూఁ
బానుపునఁ బెట్ట వలదా, మానధనం బపహరింప మరగినదొంగన్. 108

క. ప్రోడ యగుకళావతి యిటు, కూడి మెలఁగె రాజుమనసుకొలఁదిని విభుఁడుం
జేడియఁ గూడి చరించెను, నీడయు రూపంబుఁబోలె నెయ్యం బలరన్ 109

వ. అంత నొక్కనాఁడు 110

సీ. మణిపంజరాంతరమంజుకీరశ్రేణి యాత్మీయవిజయంబు లభినుతింప
సరసవిలాసినీచామరానిలమున నలినీలకుంతలంబులు నటింపఁ
బ్రతిపన్నకామినీప్రౌఢగానక్రియారచనలు కర్ణపారణ మొనర్ప
రత్నసింహాసననూత్నప్రభారాజి తనతనుద్యుతులచే నినుమడింప
నంతిపురమున మంటపాభ్యంతరమున, నంగనలు గొల్వఁ గొలువుండి యానరేంద్ర
సింహుఁ డుజ్జయనీపురశ్రీలఁ దలఁచి, యింపుమీఱఁ గళావతి కిట్టులనియె. 111

సీ. కాంచనపేటికాకర్పూరవీటికాలలితవధూటికావిలసనంబు
నీలశైలస్థూలనిబిడమహాభీలశుండాలఘీంకారశోభితంబు
సలిలతాంగకురంగజవతురంగతరంగమంగళహేషాసమంచితంబు
మన్మథసుకుమారమహితశుభాకారకలితరాజకుమారకలకలంబు
వేదశాస్త్రాదివిద్యాప్రవీణవిప్ర, జనమనోహారచిరనిజస్థానకంబు
ఘనతరైశ్వర్యవిజితాలకాపురంబు, నిఖిలఫలసాల ముజ్జయనీపురంబు. 112

ఉ. ఆపుటభేదనంబు సమదారిమనఃపుటభేదనక్రియా
లాపపటుప్రతాపరణలంపటసద్భటతోమరప్రభా
దీపశిఖాగళత్తిమిరదీప్తిదివానిశ మస్మదీయబా
హాపరిఖావృతంబు మన మక్కడ కేగుట యొప్పు నిత్తఱిన్. 113

వ. అనిన విని దరహసితవదనయై కళావతి నిజకళాకౌశలంబు మెఱయఁ గరంబు ప్రియం
బున నతనికరంబు కరంబునం గీలించి హృద్యానవద్యమందిరోద్యానసముద్యత్కాసా

రకనత్కాసకమరీచిసముజ్జ్వలతత్సౌరసనాళంబుఁ బ్రవేశించి యుజ్జ్వలోజ్జయనీపురవర సరసలీలాకుతుకానుకూలకూలావనీరుహకుసుమవిసర పరిమళపరాగానురాగ సుఖపరాయణశిలీముఖపక్షవిక్షేపజాతమందమారుతసంచరణసముంచితసరోజవిరాజిత రాజమార్గంబున నిర్గమించె నంత సైన్యసమేతుం డైనభర్తృ చనుదెంచి సర్వాంగసంగతోర్వీతలం బగుదండప్రణామం బాచరించిన సాహసాంకమహీపాలుండు పులకకలికాకంచుకితసకలాంగుండును హర్షబాష్పతరంగితనయనాబ్జయుగుండును నై పునః పునరాలింగనంబు చేసి యాతనితో నిట్లనియె. 114

క. ఎక్కడివాఁడో సంసారము, నెట్టన నిమునంబుఁ బాయ నేరనిమనలం
గట్టఁడివిధి చూపోపక, భర్త్రీ యెన్నాళ్లు నిన్నుఁ బాయఁగఁ జేసెన్ 115

క. నావుడు సుమతితనూజుఁడు, పావిత్ర్యము మెఱయ మనుజపతి కిట్లనియెన్
దేవర యెం దరిగిన నా, భావంబునఁ బాయకుంటఁ బాయుట గలదే. 116

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు లానరించి యనంతరంబ. 117

సీ. ప్రకటదానోన్నిద్రభద్రేభములు గొల్వ నానామణిస్యందనములు గొల్వ
జవసత్త్వసుమహత్త్వచటులాశ్వములు గొల్వ బలసముద్భటవీరభటులు గొల్వ
ధర్మవిధానప్రధానోత్తములు గొల్వ సామంతమండలేశ్వరులు గొల్వ
వరవిలసనచారువారాంగనలు గొల్వ గాయకనాయకోత్కరము గొల్వ
నాత్మతరుణీసమేతుఁడై యరద మెక్కి, శ్రీమదుజ్జయనీసతీశ్రేణి పాణి
తామరసముక్తముక్తాక్షతప్రసక్త, నవ్యమణిమస్తకుండునై నగరు చొచ్చి. 118

క. తనుఁ గొల్చి వచ్చువారల, ననురాగరసార్ద్రహృదయుఁడై గృహమునకుం
జనుఁ డని సతియును దానును, జననాయకుఁ డంతిపురికిఁ జనుసమయమునన్. 119

ఉ. నైజకటాక్షరోచులఁ గనత్కరమాలమరీచులుం గుచ
భ్రాజితకాంతివీచులును బైకొని దీపశిఖాలిఁ బ్రోవఁగా
రాజితకంకణధ్వనుల రాగ మెలర్పఁగ నేర్పుతోడ నీ
రాజన మాచరించిరి పురంధ్రులు దంపతు లిచ్చ మెచ్చఁగన్. 120

ఉ. శ్రీయువతీధరాసతులఁ జెంది విహార మొనర్చు నాదినా
రాయణురీతిఁ బ్రీతి వెలయంగ ననంగవతీకళావతీ
తోయజపత్రలోచనలతోడ నిరంతరసౌఖ్యవైభవుం
డై యఖిలప్రజావనపరాయణతన్ నుతికెక్కె నంతయున్. 121

ఉ. పాడి సమస్తముం బొగడఁ బాయక యాశ్రమవర్ణధర్మముల్
జాడలు దప్పకుండ మఱి సజ్జనరక్షణదుష్టశిక్షణ
క్రీడలె భూషణంబులుగఁ గీర్తి వహించె ధరిత్రి నవ్విభుం
డేడవచక్రవర్తి పదు నేడవ రాజునునై మహోన్నతిన్.

చ. అతులితసామవాదసుఖితాఖిలబాంధవసత్కవీశ్వరా
ర్పితముగ నిత్యమా మహిమఁ జేర్చి చెలంగెను సిద్ధనార్యుఁ డీ
క్షితి నతిదానవైభవదశేషవిశేషకళాగమప్రభా
సితహితమంత్రసామ్యగుణశిష్టయథోచితదండనైపుణిన్.

క. భూరమణమంత్రిభాండా, గారసుహృద్దుర్గరాష్ట్రఘనబలవిభవో
దార మదమత్సరాదివి, కారవిమార ప్రకార కవితాకారా.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీమదుభయాన్వయవిశిష్టతరకీర్తి బుధశేఖరవిరాజితవివేకా
కామితఫలప్రకరకల్పితవితీర్ణిజితకల్పకసమాజసురరత్నా
స్వామిహితకార్యగతిసంఘటననైపుణవిచారనయమార్గమహనీయా
సామజహయాదిబహుసంపదభిరామగృహసన్నిహితమంగళమహాశ్రీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర శారదాదయా
విధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బయినవిక్రమార్కచరిత్రం
బనుమహాకావ్యంబునందు సర్వంబును సప్తమాశ్వాసము.

PRINTED AT THE ANANDA PRESS, MADRAS.